

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

КУЛАКОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 378:347.77

ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СФЕРІ ОХОРОНИ І
ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ВИПУСКНИКІВ
ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

01 Освіта / Педагогіка

Подається на здобуття ступеня доктора філософії (PhD).

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів має посилання на відповідне джерело.

Олександр КУЛАКОВСЬКИЙ

Науковий керівник -

Лунячек Вадим Едуардович,
доктор педагогічних наук, професор

Харків – 2023

АНОТАЦІЯ

Кулаковський О.М. Формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). – Українська інженерно-педагогічна академія, Харків, 2023.

Дисертацію присвячено проблемі формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти (далі – ЗВО).

Випускники педагогічних ЗВО в межах своєї професійної діяльності, як учасники освітнього процесу водночас виступають суб'єктами відносин у сфері інтелектуальної власності, це пов'язано з тим, що вони є авторами численних навчально-методичних матеріалів, що мають як інтелектуальну так і комерційну цінність, беруть активну участь у інноваційній діяльності закладів освіти тощо. Проте, більшість педагогічних працівників не мають достатнього рівня знань, умінь, навичок і професійних якостей для забезпечення захисту своїх авторських напрацювань та подальшої комерціалізації створених ними об'єктів права інтелектуальної власності. Крім цього, майбутні педагоги повинні забезпечити формування відповідної ментальності й у здобувачів освіти, що є нагальною потребою часу.

На підставі аналізу наукової літератури у роботі визначено стан опрацювання проблеми формування зазначеної компетентності у випускників педагогічних ЗВО. Це дозволило зробити висновок про недостатність наукових розробок з цієї тематики, і довести, що комплексного дослідження цієї теми не проводилось.

У роботі визначено також зміст поняття «компетентність у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності випускника педагогічного закладу вищої освіти», як систему знань, умінь, навичок та особистих якостей майбутнього педагогічного (науково-педагогічного) працівника, як суб'єкта освітньої, наукової,

інноваційної діяльності, що може здійснюватися в процесі виконання як педагогічної так і управлінської діяльності в закладах освіти, органах управління освітою, методичних центрах, наукових установах для забезпечення захисту своїх авторських напрацювань та подальшої комерціалізації створених ними об'єктів права інтелектуальної власності, спроможності забезпечувати формування відповідної ментальності й у здобувачів освіти.

Проведений аналіз теорії і практики формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО, вивчення нормативних документів професійної підготовки майбутніх педагогів та наукових праць з цієї проблематики, дозволив виявити потенціал для формування у майбутніх педагогів компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності яка є необхідною для їх подальшої професійної діяльності в умовах сьогодення, та з'ясувати існуючі виклики.

У дисертації розроблено, обґрунтовано і перевірено компетентнісну модель випускника педагогічного ЗВО як складову його інтегральної компетентності, що відображає особливості здійснення професійної діяльності майбутніх педагогів, що полягає як у необхідності формування вказаної компетентності у учнів, важливістю охорони власних результатів інтелектуальної діяльності, внутрішнього забезпечення якості освіти шляхом дотримання правил академічної доброчесності, дотримання принципу поваги до прав інтелектуальної власності та формування високого рівня правової культури в системі освіти, а також участь у інноваційних проектах та комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності.

Важливою складовою роботи є доведена необхідність формування вказаної компетентності через теоретичне обґрунтування, розроблення та впровадження в процес технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, з використанням розробленої та описаної в роботі компетентнісної моделі випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Розроблена технологія формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО реалізується за такими етапами:

діагностичним, мотиваційно-цільовим, змістовним, процесуально-діяльним, контрольним-оцінним. У роботі розкрито зміст і сутність кожного з етапів технології формування вказаної компетентності, визначено їх особливості. Діагностичний етап полягає у проведенні діагностичних процедур, які нададуть можливість отримати інформацію щодо рівня обізнаності випускників педагогічних ЗВО у сфері інтелектуальної власності та їх готовності до формування у них компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Крім цього, в межах діагностичного етапу також проводяться вимірювання з метою визначення рівня сформованості компетентності до та після впровадження технології, що є основою проведення контрольних заходів та оцінки якості розробленої технології формування компетентності. Реалізація мотиваційно-цільового етапу технології спрямована на формування розуміння випускниками педагогічних ЗВО значимості компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності і зміну особистісних мотивів до отримання знань, умінь і навичок у цій сфері. Змістовий етап технології передбачає формування змісту навчальних дисциплін або окремих модулів, направлених на формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО. В роботі представлено варіанти змістового наповнення дисциплін, що забезпечують формування компетентності у сфері охорони і захисту інтелектуальної власності. Розроблено та запропоновано спеціальну дисципліну «Основи інтелектуальної власності в педагогічній (науково-педагогічній) діяльності» для формування зазначеної компетентності, а також запропоновано включення окремих модулів або тем до дисциплін, що викладаються відповідно до освітньо-професійних програм тих спеціальностей, що були розглянуті в роботі. Зроблено висновок, що змістове наповнення відповідних дисциплін повинно відображати особливості предметної спеціалізації майбутнього педагога, що забезпечить його мотивацію у вивченні відповідних дисциплін для використання у майбутній педагогічній діяльності. Під час процесуально-діяльного етапу реалізації технології, розроблено специфічні види навчальних занять, що використовуються при формуванні компетентності у сфері охорони і

захисту прав інтелектуальної власності майбутніх педагогів. У роботі зроблено висновок, що окрему увагу варто приділити практичним роботам із формування пакету документів для захисту відповідного об'єкта інтелектуальної власності, вирішенням завдань-кейсів, застосування методу мозкового штурму, а в процесі викладення лекційного матеріалу важливим є застосування наочних матеріалів тощо. Контрольно-оцінний етап направлений на проведення поточного і підсумкового оцінювання результатів запровадження технології з використанням стандартних та авторських методик наведених у додатках до дисертації. Ефективність запропонованої технології доведена в процесі проведення педагогічного експерименту, який детально висвітлено в роботі. Вірогідність результатів експериментальної роботи доведена стандартними засобами математичної статистики.

Запропоновані в моделі фактори та критерії розроблені на основі декомпозиції відповідної соціально-педагогічної системи виходячи зі структури компетентності, що розглядається.

В дослідженні описано особливості вимірювання обраних критеріїв та показників сформованості компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО. Відповідні матеріали представлені у додатках до дисертації.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у розробленні й впровадженні авторського курсу «Основи інтелектуальної власності в педагогічній (науково-педагогічній) діяльності»; окремих модулів, зокрема: «Охорона і захист прав інтелектуальної власності в процесі здійснення інноваційної педагогічної (науково-педагогічної) діяльності», «Академічна доброчесність, як складова інноваційної діяльності працівника освіти», «Авторське право на результати інноваційної діяльності працівника освіти». Вони були запропоновані для включення до окремих дисциплін обов'язкового компонента ОПІ 011 Освітні педагогічні науки другого (магістерського) рівня. У процесі дослідження було також розроблено два авторські спецкурси, які можуть бути використані, як курси за вибором студента, а саме: «Захист прав інтелектуальної

власності працівників освіти»; «Міжнародні механізми захисту прав інтелектуальної власності». Удосконалено зміст курсу «Патентознавство і авторське право», шляхом включення до його змісту окремих тем, які спрямовані на формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Практична значущість проведеного дослідження полягає також у:

– створенні комплексу моніторингових процедур, спрямованих на визначення рівня сформованості професійної компетентності випускників педагогічних ЗВО у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, зокрема, відповідна факторно-критеріальна модель оцінювання рівня їх компетентності, критерії, показники та методи;

– розробці методичних рекомендацій до навчальної дисциплін «Патентознавство і авторське право» та «Система управління інтелектуальною власністю в організації» та ін.

Теоретичні положення та практичні напрацювання, викладені в дисертації, можуть бути використані викладачами педагогічних та інших ЗВО, що здійснюють підготовку фахівців за гуманітарним профілем навчання.

Ключові слова: компетентність, компетентність у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, технологія формування компетентності, компетентнісна модель випускника педагогічного ЗВО, педагогічний заклад вищої освіти, права інтелектуальної власності.

ABSTRACT

Kulakovskiy O.M. Cultivating a competence in intellectual property rights protection in graduates of pedagogical institutions of higher education. – Qualification research as a manuscript.

Thesis for the degree of Doctor of Philosophy in the area of knowledge: 01 Education / Pedagogy, speciality: 015 Vocational Education (by specialization). – Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, 2023.

The thesis addresses the problem of cultivating a competence in intellectual property rights protection in graduates of pedagogical institutions of higher education (hereinafter referred to as IHEs).

Within their professional activity and as the educational process participants, IHE graduates are also actors in relations in the field of intellectual property. This is because they are authors of numerous educational and methodological materials and teaching aids that have both intellectual and commercial value and take an active part in the innovative activities of educational institutions. However, most teaching staff's level of knowledge, abilities, skills and professional qualities is not sufficient enough to ensure protection of their copyrighted work and further commercialization of the intellectual property objects they have created. Moreover, future educators have to contribute to cultivation of the appropriate mentality in education seekers, which is of high relevance today.

Based on the analysis of scientific literature, the paper determines the degree to which this competence cultivation in graduates from pedagogical institutions of higher education has been explored as a problem. This suggests a conclusion about the insufficiency of scientific developments on this topic and proves that a comprehensive study of this topic has not been conducted yet.

The work also defines the content of the concept of "competence in intellectual property rights protection for a graduate of a pedagogical higher education institution" as a system of knowledge, skills, and personal qualities of a future educator, who acts as a subject in educational, scientific, and innovative activity. This competence can be exercised during both pedagogical and managerial activities in institutions of education, education management agencies, methodological centres, and scientific institutions to ensure protection of their authored works and further commercialization of the intellectual property objects they create, as well as the ability to foster cultivation of an appropriate mindset in education seekers.

The analysis of the theory and practice of cultivation of the competence in intellectual property rights protection in graduates of pedagogical IHEs, the study of the acts and regulations for the professional training of future educators, as well as the scientific papers on the topic enable us to identify the potential for cultivation of future

educators' competence in intellectual property rights protection that is necessary for their further professional activity in the face of modern times, and to identify the existing problems.

The research designs, substantiates and tests the pedagogical IHE graduate's competence model as a component of their integral competence that reflects the specific nature of future educators' professional activity. This consists in the need to cultivate this competence in students, the importance of protecting their own intellectual activity results, the internal education quality assurance through compliance with the rules of academic integrity, respect of intellectual property rights and cultivation of a high level of legal culture in the education system, as well as participation in innovative projects and commercialisation of the intellectual property objects created.

An important constituent of the research is substantiated need to cultivate this competence through theoretically substantiation, design and implementation in the academic process of a technology that enables cultivation of the competence in intellectual property rights protection. This relies on the competence-based model of a graduate of a pedagogical institution of higher education in intellectual property rights protection. The paper offers a design of a technology to be used to cultivate the competence in intellectual property rights protection in graduates of pedagogical IHEs. This technology is implemented in the following stages: diagnostic, motivation-target, content, process-activity, control-evaluation. The paper describes the content and essence of each stage of the designed technology and identifies the characteristic features of each of them. The diagnostic stage consists in carrying out diagnostic procedures to provide information on the level of awareness the graduates of pedagogical IHEs have in intellectual property and their preparedness to have their competence in intellectual property rights protection cultivated. Moreover, the diagnostic stage also includes measurements made to determine the level of the competence development before and after the technology implementation, which serves as the basis for control measures and quality evaluation of the designed technology for the competence cultivation. The implementation of the motivation-target stage of the technology aims to make the graduates of pedagogical IHEs develop an understanding of how important having a

competence in intellectual property rights protection is and change their personal motives for acquiring knowledge, skills and abilities in this field. The content stage of the technology provides for shaping the content of the academic disciplines or individual modules aiming to cultivate the competence in intellectual property rights protection in the graduates of pedagogical IHEs. The work presents various content options for discipline syllabi that ensure cultivation of a competence in the field of intellectual property protection. A special discipline “Fundamentals of Intellectual Property in Pedagogical (Scientific-Pedagogical) Activity” was developed and proposed for the purposes of cultivation of the said competence. Another proposition is to include individual modules or topics in the disciplines taught within the curricula of those specialities that were considered herein. The conclusion was that the content of the relevant disciplines should reflect the specific nature of the subject specialization of the future educator, which will ensure their motivation in studying the relevant disciplines for future use in their pedagogical activities. The process-activity stage of the technology implementation is characterised by having specific types of training activities designed to be used in cultivation of the competence in intellectual property rights protection in future educators. The work also concludes that special attention should be paid to practical work related to preparation of the documents required for protection of the corresponding object of intellectual property, case studies and brainstorming. It is important to use visual materials, etc. when presenting lecture materials. The control-evaluation stage is intended to carry out ongoing and final evaluations of the results of the technology implementation using the standard and author’s methods presented in the Annexes. The effectiveness of the proposed technology was proven during a pedagogical experiment detailed in the research paper. The pilot testing of the proposed technology proved its effectiveness. The means of mathematical statistics substantiate the probability of the results of the pilot.

The factors and criteria proposed in the model are based on the relevant socio-pedagogical system through the lens of the competence structure in question.

The paper describes the criteria and indicators used to determine the level of the competence in intellectual property rights protection cultivated in the graduates of pedagogical IHEs. Відповідні матеріали представлені у додатках до дисертації.

The practical significance of the research results lies in the design and implementation of the author's course "Fundamentals of intellectual property in pedagogical (scientific-pedagogical) activity"; individual modules, such as: "Intellectual property rights protection in exercising innovative pedagogical (scientific-pedagogical) activity", "Academic integrity as a component of the educator's innovative activity", "Copyright on the results of the educator's innovative activity". They were proposed to be included in the particular disciplines of the core component of the Educational-Professional Programme 011 "Educational pedagogical sciences of the second (Master's level)". Another research outcome is the design of two author's special courses to be used by students as elective courses: "Educators' intellectual property rights protection" and "International mechanisms of intellectual property rights protection". The "Patent and Copyright" course content was improved to include particular topics designed to cultivate the competence in intellectual property rights protection.

The practical significance of the research also lies in the following:

- creation of a set of monitoring procedures designed to determine the level of the professional competence cultivation in graduates of pedagogical IHEs in intellectual property rights protection, particularly, the relevant factor-criteria model to evaluate the level of their competence, the criteria, the indicators and the methods;
- development of the methodological recommendations for the disciplines: "Patent and copyright" and "Intellectual property management system in an organization", etc.

The theoretical provisions and practical developments presented in the thesis can be used by the teaching staff in the pedagogical and other institutions of higher education that provide training for specialists in the humanitarian profile of education.

Keywords: competence, competence in intellectual property rights protection, technology to cultivate a competence, competence-based model of a graduate from a pedagogical IHE, pedagogical institution of higher education, intellectual property rights.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Luniachek V., Kulakovskiy O., Brovdii A., Varenko T. Qualification Enhancement in Intellectual Property for the Teaching Staff of Institutions of Higher Education. *Education Research International*. 2021. Article ID 5538741. URL: <https://www.hindawi.com/journals/edri/2021/5538741/> (видання включено до наукометричної бази Scopus).

2. Кулаковський О.М. Компетентнісна модель випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері інтелектуальної власності. *Нова педагогічна думка*. 2020. № 3. С. 21-29.

3. Luniachek V., Brovdii A., Kulakovskiy O., Varenko T. Academic Integrity in Higher Education of Ukraine: Current State and Call for Action. *Education Research International*. 2020. Article ID 8856251. URL: <https://www.hindawi.com/journals/edri/2020/8856251/> (видання включено до наукометричної бази Scopus).

4. Кулаковський О.М. Технологія формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2020. Вип. 68. С. 97-112.

5. Кулаковський О.М., Бровдій А.М. Захист прав інтелектуальної власності у закладах вищої освіти України: специфіка і проблеми. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2019. Вип. 65. С. 59-68.

6. Кулаковський О.М. Вивчення основ інтелектуальної власності як складова освітніх систем розвинених країн світу. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2018. Вип. 61. С. 74-82.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Кулаковський О.М. Управління процесом формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти. *Адаптивні процеси в освіті* : зб. тез доповідей I Міжнар.

наукового форуму (Київ-Харків, 7-8 лютого 2022 р.). Київ-Харків, 2022. Вип. 1(4). С. 113-115.

8. Кулаковський О.М. Вплив факторів-мотиваторів і демотиваторів на процес формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у майбутніх педагогів. *Topical issues of modern science, society and education* : proceedings of I International Scientific and Practical Conference (Kharkiv, August 8-10, 2021). Kharkiv: SPC «Sci-conf.com.ua», 2021. Р. 508-510.

9. Кулаковський О.М. Педагогічна діагностика як складова технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти. *Perspective directions for the development of science and practice* : proceeding of the XVIII International Science Conference (Athens, June 14–16, 2021). Athens, 2021. С. 122-123.

10. Кулаковський О.М. Формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти як складова їх інноваційної діяльності. *Actual problems of science and practice*: proceeding of the XVI International Science Conference (Stockholm, May 31–June 02, 2021). Stockholm, 2021. С. 102-103.

11. Кулаковський О.М. Компетентність у сфері інтелектуальної власності як складова інтегральної компетентності випускника закладу вищої освіти. *Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя* : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. WEB-форуму (Київ-Харків, 25-27 березня 2020 р.). Харків : Мадрид, 2020. № 2, Т. 2. С. 76-78.

12. Кулаковський О.М. Проблеми інтелектуальної власності в системах освіти іноземних держав. *Проблеми винахідницької та раціоналізаторської діяльності в Харківській області* : матер. наук.-практ. конф. (Харків, 26 вересня 2019 р.). Харків, 2020. С. 23-25

Опубліковані праці, які додатково відображають результати дослідження

13. В. Лунячек, А. Бровдій, О. Кулаковський. Академічна доброчесність як чинник забезпечення якості вищої освіти в Україні. *Компетентнісний вимір професійного розвитку працівників освіти в сфері інтелектуальної власності* : монографія / за заг. ред. В.Е.Лунячека. Харків : Оберіг, 2020. С. 114-130.

14. Кулаковський О.М., Бровдій А.М. Оцінювання сформованості компетентності в сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників закладів вищої освіти засобами кваліметрії. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2020. Vol. VIII (94), Is. 236. С. 41-47.

15. Professional Development of Ukrainian Higher Education Staff in Intellectual Property: monograph / V. Luniachek et. al. USA : Kindle Direct Publishing Platform, 2020. 138 p.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	16
ВСТУП.....	17
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ І ПРОБЛЕМАТИКА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ОХОРОНИ І ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	27
1.1. Формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти як педагогічна проблема.....	27
1.2. Компетентнісний підхід як методологія підготовки випускників педагогічних закладів вищої освіти до діяльності з охорони і захисту прав інтелектуальної власності.....	48
1.3. Компетентнісна модель випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності як підґрунтя технології формування відповідної компетентності	71
Висновки до розділу 1	90
Список використаних джерел до розділу 1	95
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ОХОРОНИ І ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	114
2.1. Загальна характеристика концептуальної моделі технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти	114
2.2. Діагностичний і мотиваційно-цільовий етапи технології формування компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.....	118
2.3. Змістовний і процесуально-діяльнісний етап технології формування компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері	140

охорони і захисту прав інтелектуальної власності.....	
2.4. Контрольно-оцінний етап технології формування компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності	164
Висновки до розділу 2	179
Список використаних джерел до розділу 2.....	183
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	193
3.1. Організація експериментального дослідження та діагностування вхідного рівня сформованості компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері інтелектуальної власності	193
3.2. Реалізація технології формування компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері інтелектуальної власності.....	210
3.3. Аналіз результатів педагогічного експерименту.....	229
Висновки до розділу 3.....	241
Список використаних джерел до розділу 3.....	244
ВИСНОВКИ.....	250
ДОДАТКИ.....	254

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВОІВ	– Всесвітня організація інтелектуальної власності
ГК	– Господарський кодекс
ЗВО	– заклад вищої освіти
ЗУ	– закон України
СК	– Сімейний кодекс
ІВ	– інтелектуальна власність

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розвиток людського капіталу є основою побудови в Україні конкурентної економіки в умовах формування постіндустріального суспільства. Пріоритетним завданням для досягнення цієї мети є створення інноваційного освітнього середовища, що надасть можливість здобувачам освіти набувати загальних і спеціальних компетентностей, необхідних їм в умовах сьогодення.

Розглядаючи випускників педагогічних закладів вищої освіти (далі – ЗВО), як важливих суб'єктів цього процесу, наголосимо на необхідності формування у них інтегральної компетентності, яка забезпечить виконання ними професійних функцій з урахуванням новітніх засад реформування сфери освіти у суспільстві, що розглядає інновації як провідний чинник свого подальшого розвитку. Сьогодні можна стверджувати, що випускники педагогічних ЗВО є інноваційними особистостями, повноцінними суб'єктами освітнього процесу і, водночас, творцями інноваційних розробок для досягнення його цілей. Разом із тим, за невеликим винятком, вони не спроможні забезпечити правовий захист своїх авторських напрацювань, оцінити можливість їх комерціалізації, вжити заходів протидії недобросовісній конкуренції. Потребою часу також є формування у майбутніх поколінь нової ментальності, поваги до об'єктів інтелектуальної власності, що є однією з важливих складових іміджу держави. Таким чином, нагальною потребою сьогодення є формування у випускників педагогічних ЗВО – компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Це дасть змогу кожному працівнику освіти виявляти об'єкти інтелектуальної власності в своїй професійній діяльності та забезпечувати додержання відповідних охоронних процедур; зорієнтувати учнів та студентів на створення стартапів на основі продуктів їх інтелектуальної праці тощо. Компетентність випускників педагогічних ЗВО у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності – є важливою складовою їх інтегральної компетентності. Зазначене підтверджується компетентностями, які

повинні бути сформовані у здобувачів освіти на всіх рівнях, що є обов'язковою вимогою Державних стандартів освіти нового покоління.

Одним із стратегічних напрямів державної політики у сфері освіти, відповідно до затвердженої Указом Президента України Стратегії розвитку освіти на період до 2021 року є розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті та підвищення якості освіти на інноваційній основі, що повинно відбуватись з урахуванням тенденцій глобалізації й потреб суспільства. Наразі на громадському обговоренні перебуває проєкт Стратегії розвитку вищої освіти України на 2021-2031 роки, відповідно до якого, місією вищої освіти є забезпечення сталого інноваційного розвитку через підготовку висококваліфікованих фахівців, формування інтелектуального капіталу суспільства, готового до викликів майбутнього. В контексті удосконалення системи управління освітою однією із операційних цілей визначено фінансову стабілізацію діяльності закладу вищої освіти, що включає поряд з іншими завданнями також удосконалення механізму фінансування і комерціалізації університетської науки та забезпечення прав інтелектуальної власності. У зв'язку з цим формування у випускників педагогічних закладів вищої освіти компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності повинна спрямовуватись не тільки на забезпечення здійснення ними професійної педагогічної діяльності, але й на формування навичок комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, забезпечення реалізації своїх прав і обов'язків, а також прав і обов'язків закладів освіти, як учасників інноваційних проєктів.

Компетентність у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, фактично, є однією з умов інноваційного розвитку на сучасному етапі трансформації освіти. Її формування – це складна процедура, яка потребує свого теоретико-методологічного та технологічного обґрунтування і є однією з невирішених проблем у системі освіти України на сучасному етапі.

Основною теоретичною базою для проведення дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема: питання компетентнісного підходу розглядали А. Бабенко, В. Базилевич, В. Баркасі, Н. Бібік, В. Болотов, Л. Гуцан,

В. Демкова, О. Іваницький, С. Іванова, В. Заболотний, Ю. Каразінов, В. Ковальчук, К. Корсак, В. Кремень, О. Кузьменко, В. Лунячек, О. Марущак, В. Петрук, І. Подласий, О. Пометун, І Родина, О. Савченко, В. Свистун, О. Сухомлинська, Н. Теличко, Ю Фролов, О. Часнікова, В. Ягупов та інші; питання формування окремих спеціальних компетентностей у процесі професійної підготовки фахівців висвітлено в роботах А. Куруч, О. Міршука, Л. Половенко, О. Мондич, С. Яблокова, І. Маркевич та інші; окремі питання охорони і захисту прав інтелектуальної власності у системі вищої освіти частково досліджені в роботах Ю. Бошицького, С. Валькірного, О. Вороненка, Є. Дабагяна, О.Ісаєнка, С. Мосова, П. Цибульова. Разом із тим, ґрунтовніше цей напрямок висвітлено зарубіжними авторами, а саме: I. Glendinning, L. Josien and B. Broderick, Lakhah Sh. E., R. Soetendorp, A.Vairis, Yu, K.Peter, Lakhah Sh. E, S. Bakirov, A.Springer, A.Vairis O.William, A. M. N. Gimenez, M. V. M. Bonacelli, and A. M. Carneiro, De Beer, Jeremy, Oguamanam, Chidi. У науковій літературі такі вчені, як С. Мосов, О. Орлюк, А. Поліщук, О. Стороженко, О. Німко, В. Пригода, В. Бабенко, П. Перерва та інші приділили також певну увагу проблематиці викладання дисципліни «Інтелектуальна власність» у закладах вищої освіти та питанням законодавчого регулювання в цій сфері. Підкреслимо, що питання формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти відображено у відносно невеликій кількості наукових джерел. Серед них можна виділити роботи Н.Кравчук, В. Лунячека, Н.Рубан, Н. Фесенко та ін.

Проте, у дослідженнях вказаних авторів порушуються тільки окремі питання формування відповідної компетентності у майбутніх фахівців різних галузей господарства, та деякі питання охорони і захисту прав інтелектуальної власності працівників освіти. Проте, сьогодні серед наукових робіт не представлено комплексного дослідження щодо процесу формування компетентності у випускників педагогічних ЗВО у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Аналіз наукових джерел, нормативно-правових актів та сучасного стану сформованості компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО вказують на існування низки суперечностей, які посилюють актуальність досліджуваної тематики, а саме між:

– необхідністю здійснення професійної діяльності педагогічними працівниками пов'язаної зі створенням об'єктів інтелектуальної власності, та недостатнім рівнем сформованості необхідних знань, умінь, навичок та професійно важливих якостей у сфері охорони і захисту прав на створені об'єкти інтелектуальної власності;

– зростанням кількості створених об'єктів інтелектуальної власності у закладах вищої та загальної середньої освіти та недостатнім рівнем сформованості відповідної професійної компетентності у випускників педагогічних закладів вищої освіти щодо їх документального оформлення та комерціалізації;

– викликами часу щодо формування у випускників педагогічних закладів вищої освіти компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності та недостатньою сформованістю відповідної педагогічної технології.

Виявлені суперечності, недостатній рівень теоретичної дослідженості й практичної розробленості проблематики, що розглядається, зумовили вибір теми дисертації **«Формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти»**.

Зв'язок роботи з науковими планами, програмами, темами. Дослідження виконано в межах науково-дослідних тем кафедри креативної педагогіки і інтелектуальної власності Української інженерно-педагогічної академії: «Теоретико-методичні засади підвищення кваліфікації працівників системи освіти в сфері інтелектуальної власності» (номер державної реєстрації – 0119U101770), яка фінансувалась з державного бюджету України; «Теоретична та технологічна підтримка інноваційної діяльності в закладах освіти» (номер державної реєстрації – 0120U105228).

Тема дисертації затверджена Вченою радою Української інженерно-педагогічної академії (протокол №3 від 30 жовтня 2018 року).

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні, розробленні та експериментальній перевірці технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО.

Для досягнення зазначеної мети визначено такі завдання дослідження:

1. З'ясувати стан розробленості питання формування компетентності майбутніх випускників педагогічних ЗВО у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності в педагогічній теорії та практиці, теоретично узагальнити існуючі підходи фахівців на нормативно-правовому, теоретичному й емпіричному рівнях.

2. Розкрити суть поняття «компетентність у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності» для майбутніх випускників педагогічних ЗВО. Визначити її структуру та зміст у формі компетентнісної моделі майбутнього випускника педагогічного закладу вищої освіти в сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

3. Розробити та теоретично обґрунтувати технологію формування компетентності майбутніх випускників педагогічних ЗВО у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

4. Експериментально перевірити ефективність технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в майбутніх випускників педагогічних закладів вищої освіти.

Об'єкт дослідження – процес формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти.

Предмет дослідження – технологія формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти.

Гіпотеза дослідження. У своєму дослідженні ми виходили з припущення про те, що професійна компетентність в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності майбутніх випускників педагогічних закладів вищої освіти поліпшиться за умови розроблення та впровадження в освітній процес технології формування

компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти на основі створеної авторської компетентнісної моделі.

Для вирішення поставлених завдань використано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні*: аналіз, систематизація педагогічної, юридичної, економічної наукової та науково-методичної літератури для визначення стану розробленості проблеми дослідження в теорії і практиці; аналіз, порівняння, узагальнення, синтез для розробки та уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження сучасного стану формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності; моделювання – з метою розробки компетентнісної моделі випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності; компаративістський метод використано для з'ясування стану формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у зарубіжних країнах та Україні; формально юридичний метод використано для з'ясування стану нормативно-правового забезпечення вимог щодо необхідності отримання компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності випускниками педагогічних закладів вищої освіти, а також особливостей діяльності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. *Емпіричні* – спостереження, анкетування, тестування, експертне опитування для визначення рівня сформованості компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти; педагогічний експеримент для перевірки ефективності педагогічної технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти. *Математичні та статистичні* методи для обробки експериментальних даних, кількісного та якісного аналізу емпіричного матеріалу, інтерпретації результатів експериментального дослідження.

Наукова новизна дослідження полягають у тому, що:

вперше:

- визначено зміст професійної компетентності у сфері інтелектуальної власності випускників педагогічних закладів вищої освіти, виокремлено відповідні критерії і показники для її оцінювання, що формалізовано у вигляді відповідної факторно-критеріальної моделі;

- розроблено та науково обгрунтовано технологію формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти, деталізовані усі етапи технології, доведено її ефективність;

- розроблено факторно-критеріальну модель оцінки компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, теоретично обгрунтовано відповідні фактори і критерії.

уточнено:

- теоретичні підходи до розв'язання комплексної проблеми підготовки випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності;

- суть поняття компетентності випускників педагогічних ЗВО у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності як систему знань, умінь, навичок та особистих якостей майбутнього педагогічного(науково-педагогічного) працівника, як суб'єкта освітньої, наукової, інноваційної діяльності, що може здійснюватися в процесі виконання як педагогічної так і управлінської діяльності в закладах освіти, органах управління освітою, методичних центрах, наукових установах для забезпечення захисту своїх авторських напрацювань та подальшої комерціалізації створених ними об'єктів права інтелектуальної власності, спроможності забезпечувати формування відповідної ментальності й у здобувачів освіти; змістове наповнення структурних компонентів цієї компетентності, узагальнене у вигляді компетентнісної моделі майбутнього випускника педагогічного закладу вищої освіти в сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності;

набуло подальшого розвитку:

- форми й методи формування зазначеної компетентності в майбутніх педагогів.

Експериментальна база дослідження. Упродовж 2019-2021 року проводилась експериментальна перевірка технології формування компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності на базі Української інженерно-педагогічної академії, Бердянського державного педагогічного університету, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні й впровадженні авторського курсу «Основи інтелектуальної власності в педагогічній (науково-педагогічній) діяльності»; окремих модулів, зокрема: «Охорона і захист прав інтелектуальної власності в процесі здійснення інноваційної педагогічної (науково-педагогічної) діяльності», «Академічна доброчесність, як складова інноваційної діяльності працівника освіти», «Авторське право на результати інноваційної діяльності працівника освіти». Вони були запропоновані для включення до окремих дисциплін обов'язкового компонента ОПП 011 Освітні педагогічні науки другого (магістерського) рівня. У процесі дослідження було також розроблено два авторські спецкурси, які можуть бути використані, як вибіркові курси за вибором студента, а саме: «Захист прав інтелектуальної власності працівників освіти»; «Міжнародні механізми захисту прав інтелектуальної власності».

Практична значущість проведеного дослідження полягає також у:

– створенні комплексу моніторингових процедур, спрямованих на визначення рівня сформованості професійної компетентності випускників педагогічних ЗВО у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, зокрема, відповідна факторно-критеріальна модель оцінювання рівня їх компетентності, критерії, показники та методи;

– розробці методичних рекомендацій до навчальної дисциплін «Патентознавство і авторське право» та «Система управління інтелектуальною власністю в організації» та ін.

Теоретичні положення та практичні напрацювання, які відображено в дисертації, **впроваджено** в освітню діяльність Української інженерно-педагогічної академії (довідка №104-04-170 від 26.08.2021), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка №999-33/03 від 25.08.2022), Бердянського державного педагогічного університету (довідка №57-39/932 від 25.08.2021).

Особистий внесок автора у працях, опублікованих зі співавторами. У працях написаних у співавторстві здобувачеві належить (відповідно до списку наукових праць): [1] - аналіз наукових робіт з проблем формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності та формування пропозицій щодо визначення повноважень окремих інституцій щодо захисту і охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності; [3] - аналіз та теоретична інтерпретація результатів опитування студентів ЗВО м. Харкова щодо їх обізнаності в сфері дотримання положень академічної доброчесності, як похідної дотримання прав інтелектуальної власності учасниками освітнього процесу; [5] - аналіз проблематики, пов'язаної з охороною і захистом прав інтелектуальної власності в системі освіти; [13] - теоретичне обґрунтування підходів до процедури оцінювання компетентності випускників педагогічних ЗВО у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, окремих аспектів підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників у цій сфері тощо; [14] – розробка критеріїв і показників які лягли в основу факторно-критеріальної моделі «Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності; [15] - теоретичне обґрунтування підходів до охорони і захисту прав інтелектуальної власності на творчу діяльність випускників закладів вищої освіти; висвітленні чинників, що впливають на порушення прав інтелектуальної власності та порушень академічної доброчесності в ЗВО.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження було апробовано на наукових та науково-практичних конференціях різного рівня:

– *міжнародних*: «Адаптивні процеси в освіті» (Київ-Харків, 2022), «Actual problems of science and practice» (Stockholm, May 31–June 02, 2021), «Perspective directions for the development of science and practice» (Athens, June 14–16, 2021), «Topical issues of modern science, society and education» (Харків, 8-10 серпня 2021 р.), «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя» (Київ-Харків, 25-27 березня 2020 р.);

– *всеукраїнської*: «Проблеми винахідницької та раціоналізаторської діяльності в Харківській області» (Харків, 2020).

Публікації. Основні наукові положення та результати дослідження відображено в 15 публікаціях автора (із них 9 – одноосібних), у тому числі 4 статті - в наукових виданнях, які входять до переліку фахових видань категорії «Б» МОН України; 2 статті – в іноземних виданнях, включених до наукометричної бази Scopus; 6 публікацій – у матеріалах наукових та науково-практичних конференцій; 1 підрозділ у колективній монографії; 1 монографія (у співавторстві); 1 стаття - в іноземному періодичному виданні.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з трьох розділів, висновків, списків використаної літератури до кожного розділу (303 найменувань, у тому числі 34 іноземними мовами) та 12 додатків на 151 сторінці. Робота містить 24 таблиці, 8 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 404 сторінки, з них основного тексту 200 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ І ПРОБЛЕМАТИКА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ОХОРОНИ І ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

1.1. Формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти як педагогічна проблема

Освіта є однією із важливих ланок в системі забезпечення сталого розвитку держави, її конкурентоспроможності на міжнародному ринку формування людського капіталу з високим рівнем інноваційного потенціалу. Ключові напрямки розвитку системи освіти, в першу чергу вищої, повинні безумовно відповідати вимогам ринку праці, задовольняти потреби здобувачів освіти, формувати необхідні для їх успішного професійного та суспільного життя компетентності, що відповідають вимогам часу.

Відповідно до Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки [125], узагальненою проблемою системи вищої освіти, що є головним ресурсом розвитку країни, є її низька затребуваність, що в результаті спричиняє спотворення освітнього процесу та незадовільні результати діяльності закладів вищої освіти. Вказане зумовлено наявністю значної кількості пов'язаних між собою проблем, перше місце серед яких займає невідповідність змісту та якості освіти актуальним потребам суспільства та національної економіки, а також низька інтенсивність її взаємодії з наукою та бізнесом. Найбільш вагомими причинами цього є значний розрив між системою вищої освіти та ринком праці, що зумовлено невідповідністю змісту освіти вимогам роботодавців, недостатньою участю зацікавлених сторін у створенні та удосконаленні переліку компетентностей, що входять до складу інтегральної компетентності фахівця, освітніх програм тощо. Крім цього слід констатувати, що галузеві стандарти та кваліфікаційні вимоги в значній мірі не

відповідають потребам сучасності. У зв'язку з цим, науковці, що досліджують проблеми професійної педагогіки сьогодні особливу увагу приділяють дослідженню компетентностей, формування яких є важливою умовою для майбутньої професійної діяльності випускників ЗВО, відповідають вимогам роботодавців та сучасним умовам розвитку суспільства. Як влучно зауважує Г. Хоружий та інші автори, завдяки новим вимогам часу переосмислення теоретичних та практичних основ педагогіки є одним із найважливіших завдань розвитку науки. Передусім йдеться про нові компетентності, такі, що стосуються вибудови певної професійної кар'єри. За таких умов педагогічна наука за своїм змістом і технологіями все далі відходить від класичного її розуміння [135, с. 132]. Сьогодні є очевидним той факт, що від розвитку освіти залежить загальний добробут суспільства. Вона є передумовою зміни статусу держави на міжнародній арені від сировинного додатку до конкурентоспроможного виробника інноваційної продукції.

Успішність таких змін можлива виключно у разі розробки в системі професійної освіти на засадах системного підходу, низки компетентностей, якими повинні володіти здобувачі освіти, і в першу чергу випускники педагогічних закладів вищої освіти, майбутні педагоги. При цьому слід урахувувати, що сьогодні освіта формується під впливом значної кількості зовнішніх факторів – економічних, соціальних, політичних. Вагомого значення для корегування освітньої парадигми та визначення необхідності формування нових компетентностей набувають також процеси глобалізації та міжнародної інтеграції, що є основою для зміни пріоритетних напрямків розвитку освіти та особистих якостей здобувачів освіти, які необхідні їм в процесі життєдіяльності.

Як слушно зауважують В. Кремень та ін., «сьогодні у вищій школі, на жаль, ще має місце істотний розрив між цілями, змістом і характером світоглядної, соціально-гуманітарної взагалі, фундаментальної та спеціальної підготовки фахівців. Без глибокого усвідомлення парадигми сутності й характеру професійної освіти в новому постіндустріальному суспільстві, її цілей і змісту, методів і

технологій неможливо забезпечити бажаної якості підготовки фахівців» [48, с. 12–13, с. 23].

У сучасних реаліях педагогічні заклади вищої освіти повинні готувати фахівців, з високим рівнем інтегральної компетентності, як складової низки загальних і спеціальних компетентностей (знань, умінь, навичок і професійно-важливих якостей), що дозволить їх випускникам обійняти достойне місце на ринку праці. Майбутні педагоги повинні бути не тільки відповідальними виконавцями, але й творчими особистостями, здатними до створення та впровадження у навчальний процес інноваційних педагогічних технологій та задоволення інтересів здобувачів освіти. В постіндустріальному суспільстві, за В. Новіковим, розуміння освіти сприймається як надбання особистості, як засіб її самореалізації в житті, як засіб побудови особистої кар'єри. Відповідно, це змінює цілі навчання, його мотиви, форми і методи [76]. Таким чином, освіта є одним із важливих способів самореалізації особи в професійній діяльності, що за визначенням наданим у енциклопедичному словнику з державного управління, «є видом діяльності, занять особи, яка володіє комплексом спеціальних фахових знань та практичних фахових умінь і навичок, набутих у наслідок поглибленої загальної та спеціальної фахової підготовки, а також досвіду роботи» [24, с. 597].

Однією з важливих цілей діяльності майбутнього педагога є формування у учнів (студентів) компетентностей, необхідних для їх подальшого професійного розвитку, реалізації ними прав і свобод як членів громадянського суспільства, усвідомлення необхідності забезпечення, охорони і захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина, серед яких важливе місце займають права інтелектуальної власності.

Крім того, специфіка діяльності педагога в сучасних умовах розвитку суспільства пов'язана з постійним створенням інтелектуального продукту, як у процесі його наукової так і навчально-методичної діяльності. Охорона і захист цих продуктів інтелектуальної власності, розгляд їх у контексті комерційного та некомерційного трансферу педагогічних технологій є нагальною потребою часу, а формування такої компетентності у випускників ПЗВО є важливою педагогічною

проблемою, що до цього часу не знайшла свого вирішення у вітчизняній науці та практиці. Наголосимо також, що майбутній педагог повинен бути готовим до допомоги своїм учням і студентам щодо захисту їх новостворених продуктів інтелектуальної власності в процесі певних стартапів, досліджень, що проводяться в межах Малої академії наук України тощо. Сьогодні є очевидним, що повагу до прав інтелектуальної власності необхідно формувати ще в процесі навчання, на старті майбутньої професійної кар'єри. Підкреслимо також, що формування цієї компетентності у випускників ПЗВО суттєво вплине на процеси додержання вимог академічної доброчесності на всіх рівнях освіти й буде їх каталізатором.

Як зазначає І. Бойко, аналізуючи інноваційну діяльність у галузі освіти, необхідно брати до уваги не лише те, що це – не тільки практичне використання новітніх наукових і науково-технологічних досягнень, результатів у галузі освіти й багатого інтелектуального потенціалу освітян з метою вироблення (продукування) нових або радикально поліпшених наукових знань, науково-освітніх технологій з метою виробництва високоякісних освітніх послуг, ефективного задоволення попиту населення України та споживачів інших країн у високоякісній освіті, а й те, що освітня інноваційна діяльність, як один із напрямків модернізації освіти, спрямована на розробку нових і впровадження завершених (отриманих) результатів національних і міжнародних наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень у сфері освіти, науки і культури для їхньої реалізації як на українському, так і світовому ринку освітніх послуг, удосконалення освітнього процесу, самої структури системи освіти, спонукання до подальшого пошуку і наукових досліджень у цій галузі [6, с. 32].

У процесі проведених теоретичних пошуків слід звернути увагу на положення Угоди про асоціацію з ЄС, відповідно до ст. 252 якої сторони домовилися співпрацювати з метою забезпечення виконання обов'язків та зобов'язань, взятих згідно із Главою 9 (Інтелектуальна власність). Відповідно до положень Розділу V («Економічне і галузеве співробітництво») та відповідно до положень Розділу VI («Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством») цієї Угоди, сфери співробітництва включають такі види діяльності,

але не обмежуються ними: г) активне сприяння поінформованості та освіченості широкої громадськості щодо напрямів реалізації прав інтелектуальної власності: формулювання ефективних стратегій для визначення ключових аудиторій і створення комунікаційних програм з метою посилення поінформованості споживачів та засобів масової інформації щодо наслідків порушень інтелектуальної власності, зокрема ризик для здоров'я і безпеки та зв'язок з організованою злочинністю [103].

У дослідженні Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі – ВОІВ) розглянуто проблеми поширення знань у сфері інтелектуальної власності у країнах, з перехідною економікою. Акцент зроблено на студентах, які навчаються на юридичних спеціальностях та на юристів практиків. Проте не залишено поза увагою і спеціалістів неюридичних спеціальностей, в тому числі і науковців. Зроблено висновок з приводу того, що мета навчання таких спеціалістів полягає у необхідності розгляду питань захисту прав інтелектуальної власності на створені ними об'єкти, а також розгляду питань щодо правомірності використання об'єктів інтелектуальної власності інших авторів та винахідників [163, с. 12].

Сьогодні важливого значення набувають також компетентності, що дозволяють майбутнім фахівцям ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах формування постіндустріального суспільства, що характеризується розвитком інтелектуального капіталу і створенням передумов для впровадження інтелектуальних розробок у комерційний обіг. Як зазначає Н. Бібік, компетентності мають охоплювати такі якості людини, що дозволяють їй інтегруватись у широкий світовий соціокультурний контекст [4].

Аналіз наукових пошуків у сфері вдосконалення вищої педагогічної освіти свідчать, що вони відображені в значній кількості наукових джерел, зокрема це роботи В. Базилевича [3], Г. Вільського [11], Н. Гомеля [17], М. Дудки [23], М. Згуровського [28], О. Ковальчук [34], Т. Койчевої [35], В. Кременя [47], В. Лугового [61], В. Луначека [64], К. Поселецької [86], З. Рябової [112], П. Сауха [113], С. Сисоєвої [118], Т. Сущенко [126]. Разом з тим, питанням формування окремих компетентностей присвячено досить незначну кількість робіт А. Куруч

[56], О. Корчової [44], С. Куртася [55], О. Міршука [71], О. Мондич [72], Л. Насіленко [74], С. Процької [107], І. Сидорук [116], С. Симоненко [117], С. Толочко [129], Т. Яворської [142]. Разом із тим, проведений аналіз свідчить, що дослідження в сфері формування у працівників освіти компетентності в сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності є поодинокими. Це роботи Н.Кравчук [46], М. Лазарева [132], В.Лунячека [67], Н.Рубан [57], В.Тіманюк [128], Н.Фесенко [134], О. Ісаєнка [32] та ін.

Таким чином, відповідне наукове поле потребує подальших досліджень, що й виступило основним мотивом для виконання цієї роботи.

Серед небагатьох робіт на тематику, що розглядається слід навести монографію «Право інтелектуальної власності науково-педагогічного працівника» (С. Корновенко, О. Кульбашна, О.Парамонова), де акцентовано увагу на правах інтелектуальної власності науково-педагогічного працівника на службові твори. Розглянуто сутність та зміст права інтелектуальної власності на службовий твір, порядок його виникнення, набуття та реалізації, а також форми та способи захисту таких прав [43]. Проте, зміст та процедури формування компетентності у цій сфері авторами не розглядається.

О. Стовец розглядає соціально-філософський аспект зазначеної проблематики. Зокрема, він комплексно розглянув інститут інтелектуальної власності в епоху інформації й постмодерну, як ключовий для сучасної цивілізації соціальний інститут, із притаманними йому специфічними функціями (функція закріплення та відтворення суспільних відносин у царині творчості й інтелектуальної діяльності, регулятивна функція, інтегративна функція, трансляюча функція, комунікативна функція, гедоністична функція), реалізація яких впливає на динаміку розвитку інформаційно-залежного суспільства [123, с. 5-6]. Хоча у вказаній роботі не розкрито процедурних питань формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у педагогічних працівників, автор доводить її необхідність у професійній діяльності, як важливої умови розвитку сучасного суспільства.

Певні аспекти формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності (як у тому числі похідної педагогічної креативності) педагогічних працівників розкриті у колективній монографії *Professional competencies and educational innovations in the knowledge economy* (Професійні компетенції та освітні інновації у економіці знань) [155]. Відповідна проблематика висвітлена й у навчальному посібнику «Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу», за редакцією І. Холковської. Автор розглядає питання формування дослідницької компетентності викладачів ЗВО і наголошує на певних її, що пов'язані з охороною і захистом прав інтелектуальної власності [105].

Сьогодні можна стверджувати, що в Україні формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО, майбутніх учителів (викладачів, керівників освіти) ґрунтовно розглянуто тільки у монографії за заг. редакцією В.Лунячека [38]. Під час підготовки цього дослідження ми мали честь бути запрошені до складу авторського колективу, який працював над цим виданням.

Разом із тим, ми повинні констатувати, що більше уваги зазначеній тематиці приділяється в *зарубіжних* дослідженнях, зокрема проблемі включення дисципліни інтелектуальна власність до навчальних програм закладів вищої освіти розвинених країн світу. Також деякі дослідження розглядають необхідність включення тем з інтелектуальної власності для навчання на курсах підвищення кваліфікації. Так, в іноземних дослідженнях можна прослідкувати точку зору з приводу того, що включення викладання дисциплін щодо охорони і захисту прав інтелектуальної власності у навчальні плани та програми університетів розглядалося як одна з найважливіших проблем для консолідації культури поваги до прав інтелектуальної власності в суспільстві та навіть для просування національної політики в галузі науки технологій та інновацій (НТгаІ).

Місія університетів полягає у створенні знань, надання на високому рівні освітніх послуг, що є соціально значущими. Знання та інтелектуальний капітал університету стали стратегічним ресурсом та ключовою компетенцією отримання

конкурентної переваги в рамках міжнародної конкуренції. Розглядаючи практики університетів світу щодо розвитку інтелектуального капіталу Абдулах Н.А. Альхатеб, Лю Я та Ченг Джек Кі зробили висновок, що тільки Університети розвинених країн світу звертають увагу на інтелектуальний капітал, а використання інтелектуального капіталу університетами інших країн усе ще перебуває в процесі розвитку [143].

Всесвітня організація інтелектуальної власності на початку XXI століття почала активно займатись вирішенням питань освіти у сфері інтелектуальної власності. На міжнародному симпозиумі в липні 2005 року розглядали різні аспекти освіти у сфері інтелектуальної власності, включаючи співпрацю між юридичними факультетами та факультетами, що готують спеціалістів у інших сферах. Крім цього, ВОІВ фінансувала та провела національну конференцію в КНР, на якій розглядалися питання освіти у сфері інтелектуальної власності від рівня початкової школи через наукові дослідження.

Цікавим є досвід Японії. Формування «суспільства інтелектуального капіталу» цієї держави базується на сформованих урядом напрямках у Програмі стратегічного розвитку інтелектуальної власності на 2016 рік, а саме:

- 1) упровадження системної освіти, заснованої на формуванні в кожного громадянина Японії людського капіталу для розвитку та використання інтелектуальної власності;
- 2) стимулювання розвитку творчого потенціалу для використання у відносинах між людьми і знаннях;
- 3) досягнення об'єднання з місцевими громадами і суспільством.

Крім цього, вказані ініціативи були розвинуті у Програмі інтелектуальної власності 2017 року, які застосовуються і сьогодні, а саме:

- 1) розвиток навчання у сфері інтелектуальної власності в школах та університетах;
- 2) формування Системи підтримки навчання у співробітництві з органами місцевої влади і громадськістю;

3) розвиток інфраструктури освіти у сфері інтелектуальної власності і підвищення обізнаності в цій сфері [149].

Розглядаючи освіту з проблем охорони і захисту прав інтелектуальної власності в дослідженнях науковців Японії, зауважуємо, що істотна увага приділяється концепції розвитку людських ресурсів в напрямку сталого розвитку та гармонії з природою. Доцільним є створення навчання, пріоритетом якого є розвиток індивідуальної креативності вчителів і студентів, а не використання стандартизованих процедур, описаних у затверджених програмах та інструкціях [149]. Наприклад, у Університеті Токай здійснювалось керівництво програмою впровадження освіти у сфері інтелектуальної власності на рівні початкової і середньої освіти за програмою патентного відомства з 2002 по 2004 роки. В Університеті до цього часу пропагується концепція освіти інтелектуальної власності як креативної освіти.

Важливо звернути увагу на необхідність формування розуміння системи інтелектуальної власності викладачами початкової, середньої та вищої школи, оскільки вони здійснюють прямий вплив на результати навчання на всіх рівнях освіти. Прикладом упровадження навчання у сфері інтелектуальної власності для студентів неюридичних спеціальностей може слугувати університет Ямагучі. Проте варто зауважити, що поширення вивчення проблематики щодо сфери інтелектуальної власності та включення цієї дисципліни до програми університетів є дуже повільним. Зокрема, під час аналізу встановлено, що можливими причинами цього можуть бути: 1) складність покриття оплати праці найманих вчителів та створення навчальних матеріалів; 2) нестача викладачів із відповідною кваліфікацією у сфері інтелектуальної власності; 3) особливості дисципліни «Інтелектуальна власність», що охоплює широкий спектр дисциплін, починаючи від промислової власності до авторського права, що вимагає наявності викладачів, що спеціалізуються на особливих сферах та мають знання з основних принципів права; 4) жорсткість навчального плану, в якому відсутня можливість упровадження вивчення інтелектуальної власності; 5) часто викладання інтелектуальної власності входить до навчального навантаження осіб, які

поєднують викладання з основною діяльністю, наслідком чого є зменшення необхідного часу для викладання та інші обставини [149].

Значна увага викладанню основ охорони і захисту прав інтелектуальної власності приділяється в системі освіти Сінгапуру, де практикується впровадження в різні предмети в закладах середньої освіти питань щодо захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет [152].

Розвиток вивчення основ охорони і захисту прав інтелектуальної власності в країнах Європейського Союзу та Сполучених Штатах Америки почалося з 80-х років ХХ ст. для студентів юридичних спеціальностей. Із розвитком технологій, вивчення цієї дисципліни запроваджено для студентів-науковців, студентів інженерних та економічних спеціальностей. Одночасно ЄС надало фінансування на науково-дослідну діяльність для того, щоб стимулювати науковців працювати над розвитком вивчення і викладання основ охорони і захисту прав інтелектуальної власності та генерації програми для впровадження цієї дисципліни у навчальний план [160]. Варто зауважити, що в першу чергу викладання дисциплін за цією тематикою в країнах ЄС упроваджене в таких сферах, як: інформаційно-комунікаційні технології, громадянська освіта, підприємництво, технології, інженерія, математика, мистецтво [152]. У той же час акцентується увага на викладанні основ інтелектуальної власності у прив'язці до спеціальних предметів, що викладаються в школах. Наведемо приклад Фінляндії (Університет Тампере), де надаються знання щодо ефективного управління інформацією та захисту прав інтелектуальної власності в цій сфері.

У системі освіти Фінляндії ще в 1990-х роках запроваджена «освіта виробництва», яка починається з дитячого садка. Проте поняття «освіта виробництва» трактується не в прямому розумінні, а визначається з урахуванням формування ери інтелектуального виробництва (виробництва знань, доцільного виробництва тощо). Модель Вааса, яка заснована в Фінляндії сконцентрована на трьох основних сферах: розвитку підходу вільного мислення і прийняття рішень; підтримання мотивації до навчання; знищення перешкод, що відділяють студентів від реального життя [153].

Практика вивчення інтелектуальної власності в Європейському Союзі засновується також на впровадженні додаткових курсів з основ інтелектуальної власності, що не входять до навчальних планів закладів середньої та вищої освіти. Це можуть бути літні школи, додаткові заняття за участю інституцій, що здійснюють регулювання і захист інтелектуальної власності, юристів-практиків та інших спеціалістів.

Цікавим є досвід Борнмутського університету (Велика Британія), де існує практика викладання основ охорони і захисту прав інтелектуальної власності в розрізі спеціальних дисциплін [160]. Разом із тим, розглядаючи проблеми викладання цих дисциплін в дослідницькому університеті Unicamp (Бразилія) можна зробити висновок про те, що дисципліни з охорони і захисту прав інтелектуальної власності ще не є широко поширеними у навчальній програмі бакалаврів та набагато менше викладаються в межах аспірантури та на курсах підвищення кваліфікації [164].

Таким чином, проведений нами аналіз наукових робіт свідчить про те, що підходи до формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти в Україні до цього часу не розроблялись. У оприлюднених наукових джерелах (окрім робіт автора [38, 49, 50, 53, 156]) не висвітлено та теоретично не обґрунтовано технологію формування компетентності у сфері охорони і захисту прав ІВ у випускників ПЗВО – майбутніх педагогів в процесі їх навчання.

Аналіз досвіду розвинених країн світу також підтвердив, що проблема викладання дисципліни «Інтелектуальна власність» чи споріднених, в першу чергу для студентів неюридичних спеціальностей, на часі не тільки в Україні, а й у зарубіжних університетах, хоча динаміка вирішення цього питання у розвинених країнах світу є більш потужною.

Таким чином, вказане вище зумовлює необхідність формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти, яка є складовою їх інтегральної професійної компетентності та базується на відповідній компетентнісній моделі.

Формування компетентності в сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності – це складна процедура, яка потребує свого теоретико-методологічного та технологічного обґрунтування, в тому числі наповнення структурних компонентів цієї компетентності, визначення її місця та ролі у професійній підготовці майбутніх педагогів. Ця педагогічна проблема потребує детального опрацювання і подальшого наукового та теоретичного вирішення. Вона стосується не тільки випускників педагогічних закладів вищої освіти, але й педагогічних і науково-педагогічних працівників, що є суб'єктами цього процесу. Крім цього у вітчизняній науці бракує теоретичного обґрунтування технологій запровадження компетентнісного підходу в навчальний процес професійної підготовки педагогів, у значній мірі це стосується формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Педагогічна діяльність є фундаментом розвитку суспільства у напрямках, визначених державою. Як зазначається провідними вітчизняними та зарубіжними вченими (Ю. Бошицьким [9], О. Ісаєнком [31], М. Лазарєвим [132], В. Лунячеком [80], Н. Рубан [66]), які досліджують проблеми формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, як складову інноваційного розвитку держав, більшість студентів у найближчі роки почнуть своє навчання в Університеті вже зі знаннями основ інтелектуальної власності, які вони отримають під час навчання в школі. Очевидним є те, що зазначена діяльність можлива за наявності низки обставин, а саме: введення окремих дисциплін або тем до дисциплін, що вивчаються в школі які розкривають питання охорони і захисту прав інтелектуальної власності, і підвищення кваліфікації педагогів у цій сфері, що нададуть їм можливість викладання таких дисциплін (тем). Науковці також стверджують, що ті студенти, які не отримуватимуть знання під час здобуття середньої освіти, будуть мати так звані «тихі знання» з основ права інтелектуальної власності, тобто отримані не з відповідних нормативно-правових актів, письмових джерел чи навчальних курсів, а набуті у зв'язку з щоденним їх засвоєнням із інших джерел і сприйматимуться як належне. Це, з нашої точки зору, ще більше актуалізує проблему формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у

випускників педагогічних закладів вищої освіти, які під час здійснення своєї професійної діяльності безумовно не повинні порушувати права інтелектуальної власності та сприяти формуванню відповідної компетентності у майбутніх покоління. Становлення культури інтелектуальної власності як на рівні країни так і на рівні закладів освіти залежить від рівня усвідомлення важливості дотримання майнових прав третіх осіб, можливості економічної експлуатації результатів досліджень, а також викладання дисципліни «Інтелектуальна власність» [145].

Наголосимо, що з плином певного часу знання, отримані в процесі навчання перетворюються на норму особистої поведінки, на переконання правильності власних дій, створюють установку дотримуватись встановлених правил, що в подальшому комплексно формує поведінкову звичку у всіх учасників освітнього процесу. У іноземній науковій літературі, наприклад, чітко зазначається, що дітям шкільного віку важливо отримувати знання з інтелектуальної власності, оскільки вони належать до категорії осіб, які можуть підтримувати незаконне поширення, використання, придбання товарів, що порушують майнові та немайнові права власників оригінальних творів [159].

Проблему формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності посилює протиріччя, що стосується обраного державою напрямку розвитку суспільства, основою розвитку якого є інтелектуальна діяльність та відсутність адекватного державного регулювання та відповідно нормативно-правового регулювання, що встановлювало би імперативність викладання дисциплін, що забезпечували б формування зазначеної компетентності.

Таке протиріччя можна прослідкувати у хронології прийняття законодавчих актів та стратегічних документів, що регулюють вказану сферу. Важливим нормативно-правовим актом у сфері освіти є Указ Президента України «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» [101], яким визначено, що ключовим завданням освіти в XXI столітті є розвиток мислення, орієнтованого на майбутнє. Стратегічні напрямки розвитку національної системи освіти повинні формуватися з урахуванням вимог переходу до постіндустріального суспільства, що забезпечить стійкий рух та розвиток України в

першій чверті ХХІ століття. Проте, не зважаючи на сформульоване основне завдання, варто зазначити відсутність серед напрямків реалізації Національної стратегії конкретно визначених дій щодо підвищення кваліфікації у сфері інтелектуальної власності учасників освітнього процесу. Відсутність імперативної норми, що вказувала б на необхідність реалізації конкретного завдання, створює перешкоди щодо ефективного впровадження стратегії.

Як зазначено в Національній доктрині розвитку освіти, що затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002 [100], вона є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені. Варто зауважити, що Україна ще у 2002 році, після прийняття Національної доктрини розвитку освіти, визначила, що однією із важливих проблем, що потребують вирішення є відсутність системи впровадження знань про інтелектуальну власність для студентів усіх без винятку закладів освіти, що здійснюють підготовку спеціалістів за різними напрямками та спеціальностями; крім цього, серед проблем також відзначено відсутність змісту навчання з питань інтелектуальної власності у варіативній частині навчальних планів студентів. Указаним документом також відзначалась відсутність створення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників для викладання дисципліни «Інтелектуальна власність» або окремих її питань у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах. Це стало підґрунтям для видання Наказу Міністерства освіти і науки України від 20 жовтня 2004 року №811 [92] Про запровадження у вищих навчальних закладах навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність», яким було запроваджено вивчення студентами вищих навчальних закладів (тоді ВНЗ– зараз ЗВО), які навчають за освітньо-професійними програмами спеціаліста та магістра незалежно від підпорядкування і форм власності дисципліни «Інтелектуальна власність». Проте, згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 4 березня 2015 року № 235 [89], він втратив чинність, що стало регресивним кроком на шляху до створення економіки знань та отримання необхідних компетентностей студентами закладів вищої освіти. Така

негативна тенденція, з нашої точки зору, в тому числі викликана тим, що заклади вищої освіти в Україні ще не готові до реалізації наданої їм автономії в повній мірі. Негативні зовнішні фактори, такі як зменшення кількості студентів, що здобувають вищу освіту, значна кількість закладів вищої освіти, умови оплати праці наукових та науково-педагогічних та педагогічних працівників, нерозуміння особами відповідальними за складання освітньо-професійних програм необхідності комплексного підходу до формування інтегральної компетентності у фахівців відповідної спеціальності, що повинні враховувати усі аспекти їх професійної діяльності, не обмежуючись спеціалізацією кафедри, відповідно до програми якої здійснюється підготовка здобувача освіти.

Таким чином, у зв'язку з відміною імперативної законодавчої вимоги щодо необхідності викладання дисципліни «Інтелектуальна власність» у закладах вищої освіти та наданням широких прав щодо формування освітніх програм їх гарантам, зазначена дисципліна, яка частково забезпечувала формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в більшості закладах освіти виключена із планів підготовки здобувачів освіти взагалі, не зважаючи на те, що «значна кількість дисциплін вимагають розуміння і компетенцію з принципів і норм інтелектуальної власності» [160].

Підкреслимо також, що окрім того, що випускники педагогічних закладів вищої освіти, майбутні педагоги, керівники, науковці у своїй професійній діяльності тісно пов'язані зі створенням об'єктів інтелектуальної власності, що відповідно потребує формування відповідної компетентності, що пов'язано з необхідністю формування відповідних знань, умінь, навичок та інших особистих якостей у здобувачів освіти, вони також є учасниками відносин у сфері забезпечення академічної доброчесності. Хоча права академічної доброчесності не належать до прав інтелектуальної власності, проте з нашої точки зору вона є похідною дотримання прав інтелектуальної власності. Детальніше поняття та ознаки компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності буде розглянуто в наступних підрозділах, проте розкриваючи сутність проблеми формування такої компетентності у випускників педагогічних закладів вищої

освіти варто звернути увагу на те, що знання, вміння і навички у сфері академічної доброчесності є ключовими в процесі внутрішнього забезпечення якості освіти, і відповідно першим кроком до формування у здобувачів освіти цінностей і особистих переконань щодо необхідності дотримання в подальшому прав інтелектуальної власності. Поняття «академічна доброчесність» визначається чинним Законом України «Про освіту» [102].

Розглядаючи зазначену новелу вітчизняного законодавства О. Штефан зазначає, що «термін «академічний плагіат» за своєю суттю є лише вказівкою на сферу, в якій вчиняється порушення авторського права. Сфера вчинення правопорушення не впливає власне на сам склад цього правопорушення та встановлену законодавством відповідальність за нього» [139, с. 60-61]. Головна відмінність дотримання прав інтелектуальної власності від дотримання правил академічної доброчесності полягає у тому, що перші не залежать від середовища виникнення правовідносин та статусу суб'єкта таких правовідносин, натомість правила академічної доброчесності поширюються виключно на учасників освітнього процесу відповідного закладу освіти а відповідальність за їх порушення передбачається локальними актами відповідного закладу освіти, спеціальними законами та законодавством у сфері освіти. Автор зазначає, що «...у міру розширення використання електронних ресурсів останнім часом плагіат стає все більш важливим питанням в навчальних закладах Великої Британії. Приділення уваги вирішенню проблем плагіату допомогло підвищити захищеність інтелектуальної власності в закладах освіти, сьогодні це є перевагою для просування інших аспектів викладання інтелектуальної власності. Необхідно забезпечити більш ефективну підтримку як викладачів, так і студентів в навчанні і викладанні інтелектуальної власності». [162].

Одним із важливих аспектів дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками є дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права. Похідний характер академічної доброчесності від прав інтелектуальної власності також прослідковується в аспекті їх порушення. Одним із найбільш поширених порушень

авторського права в системі вищої освіти є плагіат, який відповідно до п. в ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право суміжні права», визначається, як оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору [88]. Поняття академічний плагіат, в контексті прав інтелектуальної власності та їх захисту визначено в Законі України «Про вищу освіту» (ст. 69), з положень якого можна зробити висновок, що академічний плагіат, полягає у частковому або повному оприлюдненні наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, які видаються як результати власного дослідження (творчості) та/або відтворенню опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства, яким заклади вищої освіти та наукові установи повинні запобігати [90].

Як зазначає К. Admonds «на відміну від плагіату порушення авторських прав передбачає використання або розповсюдження частини або цілого документу, наукового дослідження або статистики, рухомого або нерухомого зображення, програмного забезпечення або комп'ютерної програми та/або звукових файлів або записів без дозволу автора (Варто звернути увагу на те, що плагіат може тягнути за собою порушення авторських прав або ж ні, залежно від обсягу відповідної частини)» [148]. Варто відмітити, що відповідно до законодавства про вищу освіту, заклади вищої освіти, відповідно до п. 1 ч. 3 ст. 32 Закону України «Про освіту», зобов'язані вживати заходів до притягнення учасників освітнього процесу до дисциплінарної відповідальності у разі виявлення фактів вчинення академічного плагіату. Межі відповідальності за порушення авторських прав та порушення академічної доброчесності у вищій освіті є досить розмитими. Крім цього відсутні чіткі критерії та механізм притягнення до відповідальності за академічний плагіат, що значно ускладнює процес відновлення прав осіб, що постраждали від таких дій, що є темою для подальших наукових досліджень.

У зв'язку з цим ми виходимо з того, що формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності повинно базуватись на формуванні у студентів різних спеціальностей поваги до правил академічної доброчесності. Як зазначає Ю.Гаруст та інші, академічна доброчесність по суті

означає «інтелектуальну чесність», тобто порядність у використанні інформації, яка стає підставою для формування висновків та результатів досліджень, а також інших заходів, пов'язаних з пошуками та отриманням знань [15].

В педагогіці проблеми академічної доброчесності сьогодні є також мало дослідженими, що пов'язано з тим, що ця категорія є досить новою для України, проте деякі аспекти цієї проблеми були розглянуті ще до прийняття відповідних змін до законодавства України. Так, в Україні реалізований проект, презентація результатів якого проведена у липні 2015 року під назвою «Академічна культура українського студентства : основні чинники формування та розвитку». Отримані висновки обґрунтовані проведеним соціологічним дослідженням, яке проводилось серед 374 викладачів закладів вищої освіти та 1928 студентів (8 фокус-групу різних регіонів України). Досліджувані питання в основному були спрямовані на виявлення ставлення студентів до здобуття ними вищої освіти, мети та бажаних результатів. Крім цього незначна частина питань була спрямована на виявлення практики використання плагіату у студентському навчанні, поінформованість викладачів та студентів у питаннях плагіату, основні чинники поширення плагіату серед студентства та засоби виявлення не доброчесної студентської практики викладачами [1]. У країнах ЄС ще у 2013 році проведене дослідження, яке присвячене політиці плагіату у вищій освіті (Impact of Policies for Plagiarism in Higher Education Across Europe) [150]. В межах цього дослідження проаналізовано частоту порушень права шляхом плагіату, шляхи їх виявлення, попередження, механізми, що застосовуються закладами вищої освіти для подолання плагіату та аналіз їх ефективності, проаналізовано он-лайн механізми виявлення плагіату у 27 країнах Європи. Цей проект був спрямований на визначення того, як вирішується така складна проблема студентського плагіату, яка активно розвивається закладами вищої освіти в межах європейської економічної зони і за її межами [151].

Дотримання правил академічної доброчесності випускниками педагогічних закладів вищої освіти і відповідно отримання знань, умінь і навичок у цій сфері дозволить сформувати не просто висококваліфікованого фахівця, але й всебічно розвинену особистість, здатну до провадження професійної діяльності у різних

аспектах та напрямках, зокрема, які пов'язані зі створенням та впровадженням у навчальний процес результатів інтелектуальної діяльності, охороною і захистом прав інтелектуальної власності, дотримання правил академічної доброчесності.

Отже, проблема формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності постає не тільки перед педагогічною наукою України, але й перед вченими розвинених країн світу. Науковці піднімають питання необхідності отримання знань, умінь і навичок у сфері реалізації прав інтелектуальної власності фахівцями різних спеціальностей, що забезпечить вектор розвитку держави у напрямку розвитку людського капіталу. Ці знання забезпечать реалізацію широкого кола повноважень в процесі здійснення професійної діяльності, що має важливе практичне значення. З цього приводу варто зауважити, що за результатами парламентських слухань «Національна інноваційна система: стан та законодавче забезпечення розвитку», проведених 21 березня 2018 року [104] було визнано необхідність забезпечення України фахівцями, спроможними професійно забезпечувати інноваційний розвиток України, її інформаційну та креативну складові. Наголошено на необхідності закріплення на нормативному рівні критеріїв визначення високотехнологічних галузей, продуктів і професій, здійснення їх кодифікації за європейськими стандартами; проведення науково-популярних та освітніх програм, формування інноваційної культури, розвитку соціальних інновацій та креативних індустрій через засоби масової інформації; а також, що є найбільш важливим в межах нашого дослідження, запровадження для вчених, винахідників, працівників наукових установ та закладів вищої освіти навчальних курсів з інновацій, зокрема щодо трансферу технологій, менеджменту проектів, комунікацій, фінансів, маркетингу тощо.

У проекті Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні серед інших питань приділено увагу також поширенню знань про інтелектуальну власність. Зокрема зазначено, що отримання знань з інтелектуальної власності в системі вищої освіти створить умови для розбудови суспільства, що розуміє цінність власних досягнень та вигод, які можна отримати через інновації та використання прав на результати власної творчості, сприятиме

активізації інновацій та комерціалізації, і що найголовніше, фаховому забезпеченню інструментального використання прав інтелектуальної власності, як цілеспрямованої складової інноваційної політики, якісному забезпеченню захисту прав інтелектуальної власності. Набуття компетентностей з охорони і захисту прав інтелектуальної власності в системі вищої освіти сприятиме поєднанню освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку України, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях. Це також сприятиме міжнародній інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України у Європейський простір вищої освіти та Європейський дослідницький простір. Така освіта має сприяти формуванню креативного стилю мислення у молоді, яка здібна творити і розв'язувати складні міждисциплінарні завдання, ефективно і своєчасно відповідаючи на наявний суспільний запит.

Процес підготовки майбутніх вчителів (викладачів) є підґрунтям упровадження реформи освіти в цілому, оскільки якісна підготовка педагогів для середньої школи та ЗВО є запорукою надання якісних освітніх послуг, починаючи з першого рівня освіти. Розуміння системи інтелектуальної власності та можливість надання цих знань учням середньої школи започаткує формування правової свідомості та правової культури у сфері інтелектуальної власності, що надасть можливість ефективніше будувати суспільство знань, розвивати інтелектуальний капітал та забезпечить можливість економічного зростання держави на одному рівні з європейськими та іншими розвиненими країнами.

Як вказує О. Орлюк, «у цілому діяльність із підготовки фахівців закладами вищої освіти, що розуміються на питаннях інтелектуальної власності (освітній рівень бакалавр, магістр) є надзвичайно важливою як у середньостроковому, так і довгостроковому періоді, й покликана сприяти засвоєнню фахівцями різних спеціальностей нових знань та сучасних технологій у галузях своєї діяльності, удосконалювати їх компетентність у відповідній галузі знань (із врахуванням професійних якостей, профілю та специфіки праці)» [78, с. 151-152]. Rahil Najafov

розглядав проблеми формування культури у сфері інтелектуальної власності, та зробив висновок, що коли у студентів закладів вищої освіти не формують культуру інтелектуальної власності, це послаблює розвиток їх наукового потенціалу і гальмує їх наукову творчість [157].

У дослідженні Японського патентного офісу висловлена позиція з приводу зростаючої необхідності освіти у сфері інтелектуальної власності, популяризації знань у цій сфері та підвищення кваліфікації, що сьогодні є актуальним як ніколи, і пов'язано з розвитком суспільства, яке підходить до п'ятого етапу своєї трансформації: 1) суспільство 1: Полювання і збирання; 2) суспільство 2: Сільське господарство; 3) суспільство 3: Промисловість; 4) суспільство 4: Інформаційне; 5) Нове суспільство: Суспільство 5.0. Зазначено, що для сприяння освіти, розповсюдженню та підвищенню рівня кваліфікації про інтелектуальну власність важливо розвивати працівників освіти, які можуть виконати ці завдання. Однак єдине навчання, яке зараз отримують шкільні вчителі, пов'язане з базовими академічними навичками. Як результат, більшість викладачів та вчителів мають той самий рівень знань про цю нову територію інтелектуальної власності, як і громадськість в цілому. Потрібно багато часу та роботи, щоб підвищити рівень знань більшості освітян до рівня, де вони зможуть навчати інших [149].

Процес становлення нового формату освіти в Україні тільки розпочався. В умовах формування постіндустріального суспільства вона є основою просування виробництва на якісно новий рівень, розвитку економіки та забезпечення конкурентоздатності суб'єктів господарювання в умовах глобалізації. Формування принципів і змісту освіти повинно враховувати тенденції світової економіки, реформи освіти у розвинених державах, вимоги ринку праці. Особливістю педагогічної освіти є те, що вона повинна враховувати не тільки вказані аспекти, але й те, що від сформованих компетентностей у майбутніх педагогів залежить їх можливість формувати необхідний інтелектуальний рівень суспільства в цілому, що обумовлено характером їх професійної діяльності.

Недостатній рівень компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності гальмуватиме процес становлення інтелектуального

потенціалу громадян, що відповідно стане на заваді розвитку суспільства в цілому. Саме тому, навальний процес у педагогічних закладах вищої освіти повинен бути побудований з урахуванням необхідності отримання таких компетентностей здобувачами освіти, які спрямовані на формування поваги до прав інтелектуальної власності, їх охорони та захисту, недопущення порушень у цій сфері, а також розуміння необхідності та важливості впровадження результатів інтелектуальної діяльності у обіг, забезпечення можливості передачі здобутих знань в процесі педагогічної діяльності.

Таким чином, з урахуванням проведеного теоретичного аналізу можна зробити висновок, що формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності є актуальною науковою проблемою, яка потребує свого подальшого вивчення та розробки відповідної педагогічної технології на основі компетентнісної моделі випускника педагогічного закладу вищої освіти, що і буде розглянуто нами нижче.

1.2. Компетентнісний підхід як методологія підготовки випускників педагогічних закладів вищої освіти до діяльності з охорони і захисту прав інтелектуальної власності

Процедура формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО базується на низці загальнонаукових і конкретно наукових методологічних підходів, зокрема системному, діяльнісному, особисто орієнтованому, кваліметричному та інших. Разом із тим, основним методологічним підходом виступає компетентнісний підхід, як підґрунтя компетентнісної парадигми, що реалізується сьогодні системами освіти всіх розвинених країн світу.

Основні положення компетентнісного підходу ґрунтовно розглянуто в роботах Н. Бібік [4], Ю. Бойчука [7], В. Вербицького [10], Дж.Вінтертона [165, с. 30], С. Вудрафа [166], І. Єрмакова [26], Г. Зайчука [27], Г. Зікія [29], В. Лугового [60, с. 10], О. Локшиної [59], В. Лунячека [64], Д. Маккеланда [154], О. Овчарук

[77], О. Пометун [85], Дж. Равена [158], А. Семенової [114, с. 95], Л. Спенсера [161], О. Часнікової [136], І. Чемериса [137, с. 87] та ін.

Більшість авторів, що досліджували історію становлення компетентнісного підходу в освіті виділяють три етапи: перший етап 1960–1970 рр., коли в науковий обіг була введена категорія «компетенція» й відповідно створенні передумови розмежування понять компетенція/компетентність; другий етап 1970–1990 рр. – характеризується використанням категорії компетенція/компетентність у теорії й практиці навчання мови, професіоналізму в управлінні, менеджменті, навчанні спілкуванню тощо; третій етап починається після 1990 р. і в значній мірі обумовлений напрацюваннями в межах реалізації Болонського процесу [41].

Етимологічний аналіз понять компетенція/компетентність та їх змістовне наповнення ґрунтовно надано в дисертаційному дослідженні В.Луначека [65 с.118–136]. Зокрема етимологічний словник чітко вказує, що термін «компетентний» був привнесений на територію Російської імперії (до складу якої в той період часу входила значна частина території України) із французької мови у середині ХІХ ст. У свою чергу у французьку мову термін потрапив із латини, де мав юридичний характер і був похідною від *petere* («добиватись, вимагати»). Термін «компетенція» також прийшов із французької мови і вперше у літературі відмічається у 1803 р. Походження його теж має юридичний характер і було запозичене з латини, де під ним розуміли «справедливе, правильне заключення, повідомлення» [141].

Впровадження компетентнісного підходу, як зазначає Г. Зікій, є стратегічним напрямом реформування вітчизняної освіти. Автор вказує, що цей підхід підкреслює роль досвіду, здатності практично реалізовувати знання, орієнтуватися у нестандартних ситуаціях та успішно вирішувати професійні завдання [29]. Сьогодні можна стверджувати, що компетентнісний підхід є більш продуктивним для оцінки професійного розвитку сучасного фахівця, дозволяє більш глибоко оцінити його професіоналізм, оскільки дійсною феноменологією професійного досвіду є не його компоненти (у ролі яких виступають знання, уміння, навички, що проявляють себе з високим ступенем варіативності в різних професійних видах

діяльності), а особливості структурної організації педагогічної діяльності, які визначають властивості професійного досвіду, що констатуються [8, с. 127].

Глобальним завданням сучасності – є забезпечення оптимального входження майбутнього фахівця в соціальний світ і його продуктивна адаптація в ньому, що потребує більш повного, особистісно та соціально інтегрованого результату освіти. Таким інтегрованим соціально-особистісно-поводжувальним феноменом, результатом освіти в сукупності мотиваційно-ціннісних, когнітивних складових у сучасній педагогіці професійної освіти виступає компетентнісний підхід [75, с.191]. Він виступає дороговказом для розвитку сучасного освітнього простору. Нагальною потребою часу є перенесення принципів компетентнісного підходу у практику освітньої діяльності. Перехід від знанневої моделі освіти до компетентнісної зумовлений надлишковістю знань, їх розірваністю, слабким зв'язком із дійсністю, потребами практики. Саме такий підхід дозволяє подолати неузгодженості між складом і актуальністю змісту освіти [5].

Виходячи з цього, ретельно розглянемо понятійно-термінологічний апарат компетентнісного підходу, визначимо усталені погляди на поняття «компетентність» і надамо авторське визначення компетентності випускника педагогічного ЗВО у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.. Активне запровадження компетентнісного підходу в систему освіти України розпочалося наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. і в значній мірі було пов'язано з реалізацією ключових положень Болонського процесу. Основним принципом його запровадження є формування у здобувачів освіти набору компетентностей, що важливі для життєдіяльності та виконання професійних обов'язків особи. Аналізуючи положення законодавства різних держав Л. Гуцан дійшов висновку, що незважаючи на розбіжності та різну термінологію, можна перекоонатися, що для всіх країн спільними вважаються уміння, які необхідні для реальної життєдіяльності – професійні, уміння застосовувати знання, отримання інформації, поновлення знань та продовження навчання, самоосвіти, соціальні та комунікативні уміння, уміння спілкуватися, вирішувати проблеми та конфлікти, працювати в команді, відчувати відповідальність тощо. Автор наголошує, що багатогранна

палітра розуміння суті видів компетентності свідчить про складність, суперечливість і неоднозначність самого поняття компетентності як «самоздатності до оптимальних дій», як інструментальної основи діяльності [19].

Компетентнісний підхід покликаний сприяти розвитку суспільства у тих аспектах, що необхідні йому для розвитку у сучасних умовах. Гнучкість такого підходу дозволяє створити систему освіти, що здатна задовольнити інтереси кожного окремого громадянина, надати йому можливість розвиватись у відповідності до індивідуальної траєкторії. Передбачається, що результатом впровадження компетентнісного підходу стане підготовка висококваліфікованих спеціалістів у кожній сфері діяльності. Як пише Л. Рибалко та ін., розглядаючи проблему формування професійних компетенцій, це процес оволодіння знаннями, вміннями й навичками, формування професійно-особистісних якостей, засвоєння норм етичної поведінки у виробничих відносинах, у результаті чого майбутній фахівець набуває професійних компетенцій, що дозволяє йому здійснювати діяльність на високому рівні [109, с.40]. У зв'язку з цим задовольняються інтереси кожного здобувача освіти у поглибленому вивченні відповідних дисциплін і отримання важливих навичок професійної діяльності. Скорочення розриву між освітою та практичною діяльністю забезпечує можливість для молодих спеціалістів швидше адаптуватись до умов праці. Відповідно задовольняються публічні інтереси держави щодо прискореного розвитку економіки.

Інтелектуальна діяльність та, є одним із ключових елементів інноваційного розвитку економіки держави в умовах сьогодення. Проте, інтелектуальний потенціал та проведення роботи у цьому напрямку не є запорукою ефективного ведення професійної діяльності без наявності компетентності, що дозволяє захистити відповідні інтелектуальні напрацювання. Виходячи з цього, ми розглядаємо компетентність у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, як важливу складову інтегральної компетентності випускника педагогічного закладу вищої освіти.

Розглядаючи питання формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності необхідно надати авторське визначення цього

поняття. Для цього розглянемо його теоретичне та нормативно-правове підґрунтя. В першу чергу варто звернути увагу на законодавче визначення поняття компетентність, що відповідно до закону України «Про освіту» визначається як динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [102]. Схоже визначення цього поняття також міститься в Законі України «Про вищу освіту» [90].

Як видно із наведеного законодавчого визначення поняття, «компетентність» – воно складається не тільки зі знань, умінь, навичок, а й з сукупності особистих якостей особи, які вона отримує протягом навчання, перелік їх є невичерпним. Компетентність є необхідною умовою успішної соціалізації особистості, провадження професійної діяльності, продовження навчання. Основною характерною ознакою компетентності є динамічність її компонентів. Останнє обумовлено змінним характером вимог сучасного ринку праці та соціальних запитів, «переосмисленням мети і результату освіти» [22, с. 15].

Відповідно до академічного тлумачного словника української мови поняття «компетентність» визначається як властивість за значенням компетентний [40]. Відповідно поняття «компетентний» визначається як такий, який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; який ґрунтується на знанні, кваліфікований [36]. У програмі роботи проекту DeSeCo (Визначення та вибір компетенцій: теоретичні та концептуальні основи) поняття компетентність визначається як здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання. Кожна компетентність заснована на поєднанні відповідних знань, умінь і практичних навичок, ставлень і цінностей, поведінкових компонентів, усього того, що особистість може мобілізувати для активних дій» [147].

Як ми наголошували вище в сучасній науковій педагогічній літературі поняття «компетентність» розглядається значною кількістю вчених. Одним із основоположників компетентнісного підходу є Дж. Равен, який визначав

компетентність як певне явище, складниками якого є значна кількість компонентів, більшість з яких характеризуються відносно незалежністю один від одного. При цьому деякі з них можна віднести до когнітивної сфери, інші до емоційної. Ці компоненти взаємозамінні та є складовими ефективної поведінки. Такі складові компетентності, на його думку, є мотивованими здібностями й включають як якості психічних пізнавальних процесів, індивідуально-психологічні особливості особистості, так і складові загальної освіченості людини [158, с. 150-157].

М. Головань розглядає компетентність як інтегративне утворення особистості, що поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід і особистісні властивості. Такі складові, на його думку, обумовлюють прагнення, здатність і готовність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають в реальних життєвих ситуаціях, усвідомлюючи при цьому значущість предмету і результату діяльності [16, с. 29]. О. Пометун вважає, що компетентність це спеціально структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання, а також результативно-діяльнісна характеристика освіти [85, с. 17]. Більш комплексно, порівняно з визначенням О. Пометун, розглядає це поняття О. Овчарук, яка під компетентністю пропонує розуміти комплекс знань, умінь і навичок та досвіду застосування їх для здійснення діяльності, метою якої є досягнення певних цілей, ставлення до процесу та результатів виконання цієї діяльності [41, с. 66]

В.Лунячек, розглядаючи професійну підготовку студентів (слухачів) в умовах ВНЗ з позицій компетентнісного підходу, зазначає, що її результатом є формування компетентності щодо майбутньої професійної діяльності (відповідних знань, розумінь, умінь, цінностей, інших особистих якостей), які набула та здатна продемонструвати особа після завершення навчання в межах певної спеціальності [63]. Проаналізувавши думки науковців та нормативно-правові акти, які регулюють цю діяльність, В.Е. Лунячек дійшов висновку що формування компетентності відбувається шляхом придбання під час навчання суми компетенцій, які є комбінацією характеристик (що відносяться до знань і їх застосування, умінь, навичок, здібностей, цінностей і особистих якостей) і дозволяють забезпечити

виконання професійних обов'язків на високому рівні [62]. К. Климова також дотримується точки зору, що компетентність є «результатом набуття компетенцій, особистісної характеристики фахівця», визначаючи компоненти поняття через знання, уміння, навички, здобутий фаховий досвід, рефлексії на результати власної професійної діяльності [33, с. 32].

На думку С. Трубачевої компетенція це вимога, задана соціальна норма освіченості учня, необхідна для його подальшого ефективного функціонування в певній сфері людської діяльності [130, с. 51]. Класик компетентнісного підходу Дж. Равен зазначав, що компетенції – це мотивовані здатності. У психології поняття «здатності» означає якість, можливість, уміння, досвід, майстерність, талант, тощо, які дозволяють здійснювати певні дії за заданий час, а також готовність особи до виконання якої-небудь дії. Під здатністю розуміють також уміння виконувати які-небудь дії або ж індивідуальну схильність до певного виду діяльності [158]. Б. Грудинін, аналізуючи співвідношення понять компетентність і компетенція робить висновок про те, що «компетенція» – наперед задана вимога до підготовки особи, наперед задана вимога щодо знань та досвіду діяльності у певній сфері; «компетентність» – це володіння компетенцією, що виявляється в ефективній діяльності і містить особисте ставлення до предмета і продукту діяльності; це інтегроване утворення особистості, що акумулює вміння, навички, досвід і властивості особистості, які зумовлюють бажання, здатність та готовність розв'язувати проблеми та завдання [18, с. 145].

Таким чином, поняття компетентність тісно пов'язане з поняттям компетенція, що створює певну термінологічну плутанину в частині наукових джерел. Це відображено в роботах Ф. А. Брокгауза та І. А. Ефрона [140], Дж. Равена [158, с. 253-255], Т. Сорочан [121, с.164-170]. Однак, наголосимо, що у чинному законодавстві це поняття не визначено, проте більшість вчених, підтримуючи точку зору В. Луначека робить висновок, що поняття «компетентність» ширше за поняття «компетенція», оскільки останні є її складовими частинами [111, 16].

Аналізуючи наведені визначення можна зробити висновок, що компетентність є системою знань, умінь, навичок та інших особистих якостей особи, що розкривають зміст взаємопов'язаних компетенцій, які формують склад відповідної компетентності, що в свою чергу є складовою інтегральної компетентності суб'єкта суспільних відносин у процесі здійснення ним професійної діяльності.

У зв'язку з цим розглянемо поняття «інтегральна компетентність». Нормативне визначення поняття інтегральної компетентності вперше було надано в Національній рамці кваліфікацій, відповідно до якої інтегральна компетентність – це узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо результатів навчання та/або професійної діяльності [94]. В свою чергу кваліфікаційний рівень визначається як структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій даного рівня. Національна рамка кваліфікацій – це системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів.

Відповідно до академічного тлумачного словника поняття інтегральний розуміється як «нерозривно зв'язаний; суцільний, єдиний» [30]. Таким чином інтегральна компетентність відображає усю сукупність компетентностей випускника, що формуються в процесі його навчання та забезпечують його ефективну професійну діяльність та соціальне буття, що однозначно актуалізує створення компетентнісних моделей здобувачів освіти згідно з рівнями НРК України, що детально буде розглянуто нами в контексті предмету нашого дослідження у підрозділі 1.3 першого розділу.

Як приклад наведемо внутрішній стандарт вищої освіти Української інженерно-педагогічної академії галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 011 Освітні педагогічні науки [13]. Сформульована в ньому інтегральна компетентність передбачає здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі освіти, що передбачає застосування певних теорій та методів освітніх, педагогічних наук, психології, теорії та методики навчання і

характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу. Інтегральна компетентність складається із загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, що визначені відповідними стандартами. При цьому наведений у внутрішньому стандарті перелік компетентностей і програмних результатів навчання не є вичерпним. При формуванні освітніх програм можуть бути вказані додаткові компетентності і програмні результати навчання закладом вищої освіти, який її затверджує. Формування інтегральної компетентності у студентів педагогічних закладів вищої освіти є важливою складовою підготовки висококваліфікованого фахівця.

У процесі роботи нами також було розглянуто освітньо-професійну програму «Середня освіта (історія)» другого рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Історія), за спеціалізаціями Суспільствознавство / Правознавство / Інклюзивна освіта (2020) Бердянського державного педагогічного університету. Однією із загальних компетенцій, які в ній представлені, визначено «здатність розуміти світоглядні, правові, соціальні, економічні, культурно-історичні, духовно-моральні питання, що виходять за межі фахової спеціалізації, завдяки чому відповідально й ефективно діяти в різних суспільних контекстах, сприяючи позитивному розв'язанню нагальних проблем»[82]. У межах зазначеної компетентності доцільним є формування знань, умінь, навичок та інших особистих якостей щодо охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

У іншій освітньо-професійній програмі «Управління закладом освіти» другого рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні педагогічні науки галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, (2019) Бердянського державного педагогічного університету інтегральна компетентність визначена як «здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері управління або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог» [83]. Ця теза також ставить на порядок денний питання формування у випускників компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Освітологія» другого рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педгогіка, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки (2021) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, інтегральну компетентність сформульовано як «здатність особи розв'язувати складні професійні задачі забезпечення якості навчання і викладання, педагогічного супроводу учасників освітнього процесу, організації експертизи освітньої діяльності, проведення досліджень і впровадження їх результатів в інноваційну практику, що характеризуються невизначеністю умов і вимог» [81]. Серед спеціальних компетенцій, відображених у цій ОПП, в межах цього дослідження, варто виділити спеціальну компетентність: «Здатність забезпечувати науковий, методичний супровід продуктивної педагогічної діяльності», яка передбачає створення певного інтелектуального продукту та його подальший правовий захист.

Складовими інтегральної компетентності, на думку більшості авторів пострадянського простору є ключові, загальнопредметні (галузеві) і спеціальні компетенції [65]. Виокремлення та визначення компетенцій як підґрунтя для набуття компетентності дозволяє ідентифікувати три основні види компетенцій: 1) знаннєві – у формі наявних знань; 2) вміннєві – у формі наявних умінь (навичок); 3) поведінкові – у формі наявних мотивів, психофізіологічних якостей, цінностей, установок [68, с. 28]. Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2016 року №600 у редакції від 01.10.2019 р. №1254 компетентності поділяються на 1) загальні (універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача вищої освіти в різних галузях та для його особистісного розвитку) і 2) спеціальні (компетентності, актуальні для предметної області та важливі для успішної діяльності за певною спеціальністю) [99].

Наголосимо ще раз, що формування інтегральної компетентності є складним багатогранним процесом. Для його ефективного реалізації важливого значення набуває методологічне обґрунтування компетентнісної моделі випускників

педагогічних закладів вищої освіти. В цьому випадку використання методу моделювання (що детальніше буде розглянуто в 1.3) має важливе значення для формування технології підготовки майбутніх педагогів та формування у них компетентності з охорони і захисту прав інтелектуальної власності, як складової інтегральної компетентності.

Метою формування будь-якої компетентності у випускника ЗВО є забезпечення можливості бути учасником суспільних відносин, що визначають сфери їх професійної діяльності та можливості подальшого розвитку у процесі здобуття освіти. У свою чергу, формування у фахівців педагогічних спеціальностей інтегральної компетентності повинно включати в себе формування у них спроможності розрізняти порушення прав інтелектуальної власності (в тому числі в контексті додержання правил академічної доброчесності), здійснювати захист і охорону прав інтелектуальної власності, які виникають в результаті проведення ними своєї професійної діяльності, розуміти порядок комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності у господарському обороті. Важливим аспектом цієї діяльності є формування відповідної культури у майбутніх поколінь.

Вказане зумовлено змістом професійної діяльності випускників педагогічних ЗВО, через те, що педагогічна діяльність супроводжується створенням об'єктів ІВ та, відповідно, необхідністю захисту прав на них, а також формуванням відповідної компетентності у здобувачів освіти, забезпеченням якості надання освітніх послуг, участю у правовідносинах, об'єктами яких є результати наукової (творчої) діяльності тощо. Згідно зі ст. 54 Закону України «Про освіту» [102], педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники мають право на розроблення та впровадження авторських навчальних програм, проектів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання, що також є об'єктами інтелектуальної власності, їх впровадження потребує знань у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності. До обов'язків вказаних працівників належить формування у здобувачів освіти усвідомлення необхідності додержуватися Конституції та законів України, захищати суверенітет і територіальну цілісність України; дотримуватися академічної доброчесності та

забезпечувати її дотримання здобувачами освіти в освітньому процесі та науковій діяльності; сприяти розвитку здібностей здобувачів освіти та інші. Детальніше вказані аспекти будуть розглянуті у підрозділі 1.3 першого розділу в процесі обґрунтування компетентної моделі випускника педагогічного закладу вищої освіти в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Таким чином, ми стверджуємо, що важливим компонентом інтегральної компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти є спроможність ефективно реалізовувати свої права на результати їх інтелектуальної (творчої) діяльності та доносити в майбутньому відповідну інформацію до здобувачів освіти в процесі своєї професійної діяльності.

Як зазначає С. Мосов, «саме університети, за світовим досвідом, перебуваючи на передових позиціях у питаннях освітньої діяльності та науки, призначені для розвитку в студентів творчого мислення й формування в них здатності до інтелектуальної діяльності!» [73]. Складність формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти полягає у тому, що така компетентність носить багатоаспектний характер. Діяльність у цій сфері перебуває на стику права, економіки, менеджменту, педагогіки та інших галузей знань, що вимагає особливого підходу до розробки змістовної складової підготовки майбутніх фахівців. З іншого боку, варто зауважити, що під час формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в майбутніх педагогів потрібно враховувати особливості застосування цих знань, умінь, навичок та інших професійно важливих якостей у їх професійній діяльності залежно від виконуваних ними на певному етапі кар'єрного просування функцій.

За результатами проведеного аналізу ми можемо констатувати той факт, що сьогодні ні в науковій літературі ні в нормативно-правових актах чи стратегічних документах держави не надано визначення поняття зазначеної компетентності, що було одним із мотивів у процесі проведення дослідження.

Наприклад, В. Лунячек та Н. Рубан, зазначають, що компетентнісна модель учителя у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності формується на

межі його правової, інноваційної, економічної та інших спеціальних компетентностей і дає змогу забезпечити охорону та захист його інтелектуальних напрацювань, управління ними й організацію відповідної роботи з контингентом учнів. У той же час на думку С. Мосова, крім особистої обдарованості творчій людині слід мати ще декілька обов'язкових якостей. Такими він вважає високий рівень освіти, культуру творчого мислення, наявність багажу міжпрофесійних знань, умінь і навичок, які прямо не належать до її професійних обов'язків [73].

Ми вже наголошували вище, що на сучасному етапі розвитку економіки держави важливе значення набуває інноваційна діяльність у всіх сферах буття. Основою такого розвитку є створення об'єктів інтелектуальної власності та забезпечення захисту прав суб'єктів у цій сфері.

Як приклад можна навести позицію С. Серьогіна та І. Шпекторенка, які розглядаючи інтегральну компетентність депутатів місцевих рад зазначали, що це знання, уміння, навички, інколи – інші важливі якості, способи й прийоми їх реалізації в діяльності, необхідні для успішного та відповідального виконання покладених на них завдань та обов'язків [115, с. 4]. Таким чином складові інтегральної компетентності доцільно розглядати виходячи з функцій, професійних завдань та сфери діяльності відповідного фахівця.

Підготовка фахівців педагогічних спеціальностей повинна орієнтуватись на формування у них спроможності розрізняти порушення прав інтелектуальної власності, здійснювати захист прав інтелектуальної власності, які виникають в результаті проведення ними своєї професійної діяльності, розуміти порядок комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності у господарському обороті. Відповідно до ст. 54 Конституції України, громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності [42].

Для визначення трактування поняття компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО в межах нашого дослідження, важливо визначити основні ознаки поняття «охорона і захист

прав інтелектуальної власності», що надасть можливість більш комплексно підійти до надання відповідного визначення та виділення основних проблем формування цієї компетентності в контексті розроблення компетентнісної моделі випускника педагогічного закладу вищої освіти в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Тим більше, що зазначена проблематика недостатньо сьогодні розглянута в науковій літературі з питань професійної освіти.

В першу чергу варто зупинитись на понятті захисту прав інтелектуальної власності. Так, О. Орлюк розглядає захист прав інтелектуальної власності у широкому та вузькому значеннях. На її думку захист прав у вузькому значенні охоплює тільки процес захисту порушених прав інтелектуальної власності. У широкому значенні цей процес охоплює увесь правовий механізм реалізації прав інтелектуальної власності на всіх стадіях створення об'єктів права інтелектуальної власності, його легалізацію в установленому законом порядку, використання, та, відповідно, захист, якщо права інтелектуальної власності будуть порушені [79]. Як зазначає О. Ришкова, «захист прав інтелектуальної власності є лише однією складовою, одним із елементів системи охорони прав ІВ. Захистові підлягає не результат, не об'єкт творчості, а саме право на цей результат чи об'єкт. Захищається право інтелектуальної власності, а не об'єкт цієї власності» [110].

Відповідно до роз'яснення, визначеного до статей 3 та 4 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, термін захист (стосовно прав інтелектуальної власності) включає питання, що впливають на наявність, отримання, сферу дії, збереження та контроль за виконанням прав інтелектуальної власності, а також ті питання, що впливають на використання прав інтелектуальної власності, що окремо розглядаються у зазначеній Угоді [131]. Процес захисту не можна розглядати відокремлено від усієї системи охорони прав інтелектуальної власності та, відповідно, правовідносин в процесі створення, правового закріплення та реалізації прав інтелектуальної власності. Він розпочинається з моменту порушення таких прав або ж з моменту, коли особа, яка має права інтелектуальної власності на об'єкт дізналася або могла дізнатися про їх порушення.

Щодо порушення прав інтелектуальної власності в системі освіти, то найчастіше учасники освітнього процесу дізнаються про ці порушення в процесі написання статті, іншого наукового літературного твору, перевірки студентських наукових робіт, комерціалізації об'єкта інтелектуальної власності тощо. Забезпечення охорони прав здійснюється з метою попередження, недопущення, а також своєчасного виявлення порушення прав інтелектуальної власності (якщо воно мало місце), шляхом створення ефективного правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності, проведення заходів з метою підвищення правової культури та правової свідомості осіб, які можуть бути потенційними порушниками таких прав, забезпечення отримання знань у сфері інтелектуальної власності, формування відповідних компетентностей у осіб, які є суб'єктами правовідносин у сфері створення, використання та розпорядження прав інтелектуальної власності.

Згідно до предмету нашого дослідження поняття прав інтелектуальної власності, їх охорони та захисту, доцільно розглядати з точки зору виникнення відповідних ситуацій у процесі професійної діяльності педагогічних працівників, а також в процесі їх навчання у педагогічних закладах вищої освіти.

Основною професійною діяльністю випускника педагогічного закладу вищої освіти є педагогічна діяльність. Відповідно до п. 21 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про освіту» [102] педагогічна діяльність визначається як інтелектуальна, творча діяльність педагогічного (науково-педагогічного) працівника або самозайнятої особи у формальній та/або неформальній освіті, спрямована на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних компетентностей. Разом із тим, певний відсоток випускників педагогічних закладів вищої освіти в результаті професійної кар'єри можуть обіймати також керівні посади в закладах освіти. Управлінська діяльність керівників закладів освіти передбачає трансформацію компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, здобуту у процесі їх навчання з урахуванням виконання такими працівниками управлінських функцій.

Таким чином, майбутню професійну діяльність випускників педагогічних закладів вищої освіти можна поділити на педагогічну діяльність та управлінську. Зазначені види діяльності можуть здійснюватися в: 1) закладах освіти; 2) органах управління освітою; 3) центрах професійного розвитку, методичних центрах (кабінетах), інших науково-методичних установах.

Види педагогічної діяльності як основного виду діяльності випускника педагогічного закладу вищої освіти можна визначити відповідно до таких класифікаційних критеріїв:

1) *залежно від виду діяльності*: а) педагогічна діяльність у межах педагогічного навантаження; б) інші види педагогічної діяльності;

2) *залежно від спеціальності педагога*: а) педагогічна діяльність у дошкільній освіті; б) педагогічна діяльність у початковій освіті; в) педагогічна діяльність у загальній середній освіті; г) педагогічна діяльність у професійній освіті; д) педагогічна діяльність у спеціалізованій освіті;

3) *залежно від напрямку діяльності*: а) практична педагогічна діяльність; б) наукова (в межах підготовки наукових працівників в аспірантурі, робота в наукових установах тощо); в) науково-практична діяльність (в межах інноваційних інфраструктур – кластерів, технопарків, технополісів тощо).

Крім того, реалізація компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності майбутніх педагогічних працівників здійснюється не тільки на стадії їхньої професійної діяльності, а й у процесі навчання. Студенти педагогічних закладів вищої освіти як учасники освітнього процесу можуть бути учасниками студентської наукової діяльності, академічної мобільності (як міжнародної, так і внутрішньодержавної), а також виконавцями освітньо-наукових проектів, господарських договорів, що укладаються закладами вищої освіти тощо. У зв'язку з цим вони здійснюють реалізацію, охорону та захист прав інтелектуальної власності та повинні дотримуватися правил академічної доброчесності як умови якісної освітньої діяльності. Їхня подальша професійно-педагогічна діяльність (освітня, наукова, інноваційна) здійснюватиметься також у межах закладу освіти, проте відрізнятиметься функціональними повноваженнями

виконавців [52]. Саме таким чином, ця діяльність тісно пов'язана із створенням і впровадженням у обіг об'єктів інтелектуальної власності, у зв'язку з чим випускники педагогічних закладів вищої освіти стають учасниками відносин щодо охорони і захисту прав інтелектуальної власності на створені ними в процесі їх професійної діяльності результати творчої діяльності. На підставі зазначених видів професійної діяльності можна провести характеристику основних аспектів їх майбутньої професійної діяльності, що пов'язана з охороною і захистом прав інтелектуальної власності (табл 1.1).

Таблиця 1.1

Види діяльності, що визначають необхідність формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти

У процесі навчання в педагогічному ЗВО	У процесі майбутньої педагогічної (науково-педагогічної) діяльності	У процесі управління закладом освіти (органом управління освітою)
<ul style="list-style-type: none"> – участь у розробці інноваційних проектів; – участь у правовідносинах внутрішнього забезпечення якості освіти в контексті дотримання правил академічної доброчесності; – виконання творчих завдань в межах виконання навчального плану; – написання наукових статей з викладачами в процесі навчання – самостійна підготовка наукових публікацій у процесі студентської наукової роботи. – захист власних інтелектуальних напрацювань, що знайшли відображення у підсумкових кваліфікаційних роботах на бакалаврському та магістерському рівнях. 	<ul style="list-style-type: none"> – формування компетентностей у здобувачів освіти (з переліку визначених у стандартах освіти, що передбачають формування, зокрема, такої компетентності, як інноваційність); – розробка авторських методик, навчальних курсів, навчально-методичних матеріалів тощо; – участь у науковій та науково-дослідній діяльності; – проведення навчальних занять, що є, в тому числі, результатом творчої діяльності педагога; – діяльність у сфері дотримання правил академічної доброчесності учасниками освітнього процесу. – проведення науково-педагогічних досліджень в процесі викладацької діяльності; – передача прав на створені об'єкти інтелектуальної власності; – участь у академічній мобільності та проведенні спільних наукових досліджень з педагогічними працівниками закладів освіти іноземних держав. 	<ul style="list-style-type: none"> – прийняття рішень щодо участі закладу освіти у правовідносинах зі створення об'єктів інтелектуальної власності; – прийняття рішень щодо управління створеними об'єктами інтелектуальної власності; – організація діяльності зі створення службових творів; – прийняття рішень щодо способів участі закладу освіти у межах інноваційних інфраструктур; – контроль за дотриманням правил академічної доброчесності і прав інтелектуальної власності; – організація діяльності з трансферу технологій.

Як зазначають автори монографії «Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку», посадові обов'язки педагога пов'язані з багатофункціональністю його діяльності. Звертається увага на те, що посадові функції залежать від специфіки педагогічної діяльності та є змінними в часі. Це повинно враховуватись в процесі професійної підготовки, яка повинна здійснюватися залежно від сучасних потреб та вимог. Вони звертають увагу на те, що суттєвий вплив на структуру теоретичної частини професійної освіти надають такі чинники:

1. Цілі професійної освіти, які виступають основним детермінуючим чинником.
2. Загальна структура професійної діяльності (наукова, проектно-конструкторська, технологічна, управлінська, педагогічна).
3. Структура об'єкта вивчення, галузь людської діяльності, що відповідає профілю професійної підготовки.
4. Основні способи інтеграції конкретно-посадової професійної діяльності [106, с. 11, 12].

В основу професійної діяльності педагога, незалежно від сфери його майбутньої професійної діяльності, або процесу навчання у закладі вищої освіти, повинна бути покладена система цінностей (з урахуванням основних положень аксіологічного підходу), які з одного боку повинні враховувати основні напрямки освітньої парадигми держави, а з іншого, забезпечувати задоволення інтересів здобувачів освіти щодо реалізації отриманих компетентностей у майбутній професійній діяльності.

Як зазначає І. Демешко, формування у майбутніх фахівців компетентностей, що відповідають за роботу з об'єктами інтелектуальної власності, є актуальним завданням системи освіти в контексті стратегічного розвитку держави і орієнтації на інноваційний шлях її розвитку. Знання про технології, форми, правила і норми роботи з об'єктами інтелектуальної власності, чітке і адекватне уявлення про значення і функціонування системи інтелектуальної власності повинні бути в майбутнього фахівця незалежно від його фахового профілю. Високий рівень

компетентностей у сфері інтелектуальної власності у викладачів та наукових співробітників є запорукою реалізації тих можливостей з інноваційної діяльності, які надає сучасна редакція закону «Про вищу освіту» закладам освіти України [20, с. 375]. Як зазначають О. Стороженко та О. Німко, частими є випадки, коли через правовий та економічний нігілізм суб'єкти науково-технічної та економічної діяльності самостійно відмовляються від механізмів захисту своїх прав та інтересів на створені ними об'єкти інтелектуальної власності [124, с. 180]. Капітал освіти (знання); капітал професійної підготовки (кваліфікація, навички, вміння, виробничий досвід); володіння новою інформацією, на думку засновника теорії людського капіталу Г. Беккера є тріадою із шести видів елементів у структурі людського капіталу [146].

Вказане підтверджує пряму залежність змістовного наповнення компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності від напрямів професійної діяльності випускників педагогічних закладів вищої освіти. Виходячи з основних напрямків діяльності, пов'язаних із участю випускників педагогічних ЗВО у відносинах у сфері інтелектуальної власності можна виділити основні компоненти їх компетентності у цій сфері:

– когнітивний компонент – стосується знань у сфері реалізації особистих немайнових та майнових прав суб'єктів правовідносин у сфері інтелектуальної власності, принципів та порядку їх охорони і захисту, особливостей правового регулювання, що надасть можливість їх поглиблення та поновлення. Це має важливе значення з урахуванням того, що наразі відбувається процес становлення законодавства у цій сфері, яке відзначається постійною зміною та удосконаленням правового регулювання, що є основою реалізації вказаних прав;

– емоційний компонент – включає ставлення випускників педагогічних закладів вищої освіти до результатів інтелектуальної діяльності інших суб'єктів, поваги до їх прав інтелектуальної власності, а також ставлення до правопорушень у цій сфері;

– поведінковий компонент – полягає у способах реалізації прав інтелектуальної власності та використання результатів інтелектуальної творчої

діяльності інших суб'єктів, сприяння формуванню поваги до прав інтелектуальної власності у сфері освіти та вплив на розвиток громадянського суспільства у цій сфері, забезпечення академічної доброчесності у закладах освіти;

– професійно-освітній компонент – стосується можливості передачі знань у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності учасникам освітнього процесу;

– інноваційно-управлінський компонент – включає процес прийняття рішень щодо реалізації та запровадження результатів інтелектуальної (творчої) діяльності у освітній процес або їх подальшу комерціалізацію, участь учасників освітнього процесу у інноваційних інфраструктурах тощо.

Варто зауважити, що компетентність у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності випускників педагогічних ЗВО має комплексний характер, що виявляється у необхідності володіння знаннями, вміннями, навичками та іншими особистими якостями, що повинні забезпечити реалізацію прав інтелектуальної власності на різних етапах, зокрема: на етапі створення об'єкта інтелектуальної власності, його охорони, реалізації прав на нього, захисту прав у разі порушення, управління сукупністю створених об'єктів інтелектуальної власності, передачі знань у сфері інтелектуальної власності здобувачам освіти, формування у них цілісного уявлення про інтелектуальну власність, як важливу складову інноваційного розвитку держави і суспільства в цілому. Саме тому можна виділити такі освітні складові компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, як:

правова – що забезпечує здатність до охорони і захисту створених об'єктів інтелектуальної власності, та можливість формування у здобувачів освіти поваги до прав інтелектуальної власності і дотримання правил академічної доброчесності, що діють у відповідному освітньому середовищі;

економічна – що забезпечує можливість ефективного впровадження у комерційний обіг створених об'єктів інтелектуальної власності, проведення розрахунків їх економічної привабливості, затребуваності, можливості впровадження у виробництво;

управлінська – що формує здатність до організації різних форм інноваційних інфраструктур, прийняття рішень щодо участі закладів освіти чи окремих учасників освітнього процесу у кластерах та інших державних і регіональних об'єднаннях що забезпечують реалізацію інноваційних концепцій держави.

педагогічна – що забезпечує можливість формування зазначеної компетентності у здобувачів освіти, в тому числі під час керівництва їх науковою (творчою) діяльністю; безпосередньо впливає на формування нової ментальності у майбутніх поколінь, що базується на повазі до інтелектуальних напрацювань інших осіб і організацій тощо.

Виходячи з викладеного вище, враховуючи положення законодавства України про освіту [90, 94, 102] яке, як ми вказували вище, визначає компетентність, як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначають здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність, розглянемо змістовне наповнення зазначених компонентів у їх взаємозв'язку та відповідності до предмету нашого дослідження. Це в першу чергу:

– знання правил академічної доброчесності, видів результатів інтелектуальної (творчої) діяльності учнів (студентів), основних вимог до організації наукової діяльності здобувачів освіти та правил написання наукових робіт різного рівня.

– уміння сформувати у учнів (студентів) розуміння значення інноваційної діяльності для розвитку суспільства, донесення до них інформації щодо важливості дотримання прав інтелектуальної власності в процесі життєдіяльності.

– навички, що дозволяють організовувати творчу діяльність здобувачів освіти, формувати у учнів (студентів) повагу до результатів інтелектуальної (творчої) діяльності учасників освітнього процесу та інших суб'єктів відносин у сфері інтелектуальної власності, формування освітнього середовища, вільного від порушень прав інтелектуальної власності та академічної доброчесності.

Серед іншого акцентуємо увагу на таких особистих якостях, як:

– комунікація – здатність підтримувати сприятливі стосунки в колективі з іншими суб'єктами відносин у сфері інтелектуальної власності; здатність

аргументувати свою точку зору у відносинах захисту порушених прав інтелектуальної власності, порушення договорі про передачу майнових прав інтелектуальної власності.

– автономність і відповідальність – здатність брати на себе персональну відповідальність в процесі реалізації прав інтелектуальної власності; здатність до саморозвитку та самовдосконалення, здатність швидко реагувати на зміни в правовому регулюванні відносин у сфері інтелектуальної власності.

Виходячи з викладеного вище ми визначаємо компетентність випускника педагогічного ЗВО у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності як систему знань, умінь, навичок та особистих якостей майбутнього педагогічного(науково-педагогічного) працівника, як суб'єкта освітньої, наукової, інноваційної діяльності, що може здійснюватися в процесі виконання як педагогічної так і управлінської діяльності в закладах освіти, органах управління освітою, методичних центрах, наукових установах *для забезпечення захисту своїх авторських напрацювань та подальшої комерціалізації створених ними об'єктів права інтелектуальної власності, спроможності забезпечувати формування відповідної ментальності й у здобувачів освіти, що є нагальною потребою часу.*

Наголосимо, що компетентність випускників педагогічних ЗВО у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності має комплексний характер та вимагає формування знань, умінь, навичок та інших особистих якостей, необхідних для здійснення захисту інтелектуальних напрацювань, створених у процесі професійної діяльності працівника сфери освіти, а саме діяльності щодо розробки навчальних та навчально-методичних матеріалів, проведення авторських занять, створення інших об'єктів інтелектуальної власності, визначення напрямків, способів та характеру їх можливої комерціалізації та використання у процесі професійної діяльності, організації інноваційної діяльності у закладах освіти, керівництво творчою діяльністю учнів (студентів), проведення моніторингу дотримання прав інтелектуальної власності та академічної доброчесності у закладах освіти тощо. Все зазначене є однією з умов інноваційного розвитку суспільства. Особливий характер цієї компетентності обумовлений також

знаходженням її на стику педагогіки, економіки, права, менеджменту тощо, тобто її формування має міждисциплінарний характер.

Потрібно також зауважити, що деякі дослідники, зокрема О. Радкевич, розглядаючи особливості юрисдикційного захисту авторських прав роблять висновок про те, що така компетентність є складовою правової компетентності педагогічного працівника [108]. Проте, ми наголошуємо на тому, що компетентність випускника педагогічного ЗВО у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності має комплексний характер, свою специфіку та не може звужуватись виключно до складової частини юрисдикційного захисту прав інтелектуальної власності, зокрема і авторських прав. Крім цього, юрисдикційний захист передбачає тільки звернення до уповноважених органів державної влади, місцевого самоврядування, судів за захистом своїх порушених прав, не враховуючи таку важливу складову, як самозахист, що здійснюється не забороненими законом засобами, без звернення до компетентних органів. Крім того, зазначена компетентність передбачає спроможність до викладання відповідних положень в умовах середніх і закладів вищої освіти тощо. Тому можна зробити висновок, що поняття компетентність щодо юрисдикційного захисту прав інтелектуальної власності майбутніх педагогів звужує можливості реалізації прав педагогів у цій сфері. Саме тому виділення окремої компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, як складової компетентнісної моделі випускника педагогічного закладу вищої освіти, яка включає різні складові його професійної діяльності у цій сфері є нагальною потребою часу, має комплексний характер та важливе практичне значення, як для розвитку системи освіти так і держави в цілому. Структурні компоненти цієї компетентності повинні бути взяті до уваги в процесі теоретичного обґрунтування та розробки технології її формування на основі спеціально створеної компетентнісної моделі.

1.3. Компетентнісна модель випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності як підґрунтя технології формування відповідної компетентності

Запровадження компетентнісного підходу в систему вищої освіти України актуалізувало необхідність розроблення методологічного підґрунтя процесу формування окремих компетентностей як складових інтегральної компетентності фахівця. Одною із важливих складових цього процесу є розроблення та теоретичне обґрунтування компетентнісних моделей фахівців за певними напрямками та, відповідно, їх інтегральних компетентнісних моделей з висвітленням всіх компетентностей і результатів навчання, яких повинен набути випускник сучасного ЗВО. Саме такі моделі повинні бути покладені в основу сучасних педагогічних технологій підготовки фахівців у закладах вищої освіти.

Зазначимо, що використання моделювання в педагогіці дає можливість детально проаналізувати та оцінити основні етапи навчального процесу, його елементи та поведінку суб'єктів. Воно спрямоване на побудову «ідеальної моделі», завдання якої – оптимізувати процес навчання, підвищити його результативність [138, с. 39]. Як вказує О. Теплицька, у сучасних умовах педагогіка відчуває потребу в інтеграції всіх знань про людину та її спеціальний розвитку, в осмисленні особливостей її функціонування, освіти, саморозвитку. Для такого роду об'єднання знань потрібен особливий підхід, який отримав назву «педагогічне моделювання» [127, с. 182]. Педагогічне моделювання полягає у дослідженні та відтворенні у дещо простішому вигляді структури багатofакторного явища через «штучно створений зразок, спеціальну знаково – символічну форму, безпосереднє вивчення якої дає нові знання про об'єкт дослідження [12].

Теорія створення компетентнісних моделей висвітлена сьогодні у невеликій кількості наукових джерел, серед яких слід виділити роботи В.Луначека, Н.Рубан, В.Тіманюк та ін. вітчизняних учених [37, 66].

Для обґрунтування та побудови компетентнісної моделі випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної

власності розглянемо деякі загальні положення теорії педагогічного моделювання. В енциклопедичному словнику поняття модель визначено, як «абстрактне подання теорії, її операціоналізація, яку можна передати емпіричним шляхом» [122]. В. Пікельна зазначає, що модель дає змогу перейти від емпіричного пізнання до теоретичного, інтерпретуючи найскладніші теоретичні положення, проте моделі мають оцінюватися з урахуванням реальних властивостей системи і слугувати при цьому опосередкованим джерелом інформації [84, с. 191]. О. Слободянюк розглядає модель, як систему, яка відтворює сутність та найважливіші якості оригіналу і призначена для його дослідження. На його думку модель не має самостійного значення у процесі дослідження об'єкта, вона є лише засобом його пізнання. В зв'язку з цим, моделювання передбачає чітке визначення мети створення моделі, визначення її структурних складових та об'єктивно існуючих взаємозв'язків між ними, практичну перевірку (апробацію) моделі [120, с. 147].

На думку С. Архангельського, моделювання у педагогічних дослідженнях, обумовлено складністю навчального процесу, постійною зміною умов, неможливістю спостерігати однакові процеси двічі [2]. Я. Сікора, розглядаючи модель формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики розглядала її як теоретичне обґрунтування та сутнісне тлумачення структурних компонентів, що розкриває особливості змісту та структури, послідовність, взаємозв'язок усіх складових означеного процесу [119, с. 10]. Н. Волкова, зазначає, що стратегічна ціль педагогічного моделювання полягає в підготовці фахівця у відповідності до ідеалів професійності [14, с.144]. На думку О. Дубасенюк, «провідною ідеєю при конструюванні варіативних моделей є ідея системності, що базується на принципах інваріантності та варіативності, культурологічної спрямованості [106, с. 15]. О. Мещанінова підкреслює, що найбільш повно цілям системного аналізу педагогічних процесів та систем відповідає саме метод моделювання [70, с. 73].

Г. Лещенко пише, що особливої уваги в складі інтегральної моделі заслуговує модель фахівця, яка виконує роль інтегруючого елементу, що об'єднує навколо себе всі інші її компоненти. Також він зазначає, що модель підготовки фахівця в системі

вищої освіти доцільно представити у вигляді замкнутого регульованого і керованого процесу. У цьому випадку ця модель органічно включає в себе ще чотири моделі: модель навчальної дисципліни, модель управління процесом навчання, модель учня і модель педагога. Їхня оптимізація в рамках інтегральної моделі сприятиме більш повному виконанню вимог соціального замовлення на підготовку професіоналів з досить міцним базовим масивом спеціальних знань і практичних умінь в усіх напрямках їхньої майбутньої діяльності [58, с. 34].

З урахуванням вказаного можна стверджувати, що процес моделювання є необхідною умовою якісної освітньої діяльності, та підготовки спеціаліста, здатного до повноцінного виконання своїх професійних обов'язків. Зокрема, компетентнісні моделі, з нашої точки зору, найбільш повно відображають майбутню професійну діяльність педагога. В основу їх створення повинні бути покладені вимоги чинного законодавства щодо забезпечення надання якісних освітніх послуг, основні аспекти політики держави в напрямку розвитку суспільства знань, а також потреби ринку праці. Це забезпечить міцні зв'язки закладів освіти та стейкхолдерів, що слугуватиме основою розвитку держави в цілому.

П. Кравчук відзначає, що «особливості сучасного етапу суспільного розвитку вимагають від молодого студента наукового світогляду, творчої гнучкості, соціальної відповідальності, суспільної активності» [45]. Модель спеціаліста, з точки зору В. Лозовецької, повинна відображати об'єктивні закономірності розвитку галузі професійної діяльності, місця і ролі спеціаліста в ній, перелік посад і професійних функцій, до виконання яких він готується у процесі навчання в системі професійної підготовки, основні вимоги до змісту знань та умінь, необхідних для успішного виконання професійних обов'язків, а також для подальшого розвитку професійно важливих і особистісних якостей та ін. [25, с. 516]. Таким чином, загальною метою формування інтегральної компетентності випускника є створення передумов застосування знань, умінь та навичок, здобутих в процесі навчання виконання ним завдань в межах своєї професійної діяльності на практиці. З огляду на це, компетентнісна модель випускника повинна базуватись на

описі не тільки необхідних професійних характеристик майбутнього фахівця, а й описі типових завдань, які повинен буде виконувати випускник у своїй професійній діяльності.

Компетентнісні моделі є основою процесу формування спеціаліста в процесі його підготовки у закладі освіти, перепідготовки та підвищення кваліфікації, а також можуть бути основою для ефективного управління ресурсами в організації, що зумовлено положеннями Державного стандарту України ISO 9001:2001. Відповідно до п. 6.2 зазначеного нормативного документу, персонал, залучений до робіт, що впливають на якість продукції, повинен бути компетентним, тобто мати належні освіти, професійну підготовку, кваліфікацію та досвід. Організація повинна:

а) визначити необхідний рівень компетентності для персоналу, залученого до робіт, що впливають на якість продукції (при цьому поняття продукція відповідно до положень зазначеного стандарту може також означати послугу);

б) організовувати підготовку або вживати інших заходів для задоволення цих потреб;

в) оцінювати ефективність вжитих заходів;

г) забезпечувати обізнаність персоналу щодо доцільності та важливості своєї діяльності і щодо свого внеску в досягнення цілей у сфері якості;

д) реєструвати дані стосовно освіти, професійної підготовки, кваліфікації та досвіду [21, с. 5-6].

Таким чином, компетентнісні моделі випускників за відповідними спеціальностями повинні узгоджуватись з компетентнісними моделями, що розробляються суб'єктами господарювання для працівників відповідних професій, які залучені до виконання обов'язків на підприємстві. Виходячи з цього можна стверджувати, що значення педагогічного моделювання полягає у можливості візуалізації та теоретичному обґрунтуванні необхідних майбутньому професіоналу знань, умінь, навичок та особистих якостей з урахуванням потреб ринку праці, що є основою для розробки навчальних планів підготовки фахівців відповідної спеціальності. Розробка компетентнісних моделей майбутніх педагогів має

особливе практичне значення, оскільки їх професійна діяльність в першу чергу пов'язана з формуванням компетентностей у учнів (студентів) закладів освіти відповідного рівня (залежно від спеціальності майбутнього педагога), з веденням наукової діяльності та забезпеченням функціонування закладу освіти як автономного суб'єкта господарювання.

В концепції розвитку педагогічної освіти зазначено, що засади підготовки та професійного вдосконалення педагогічних працівників потребують законодавчого врегулювання і мають бути визначені через галузеву систему кваліфікацій. Зокрема, має бути визначене правомірне та об'єктивно обґрунтоване регулювання діяльності закладів вищої та фахової передвищої освіти в частині формування змісту освіти та організації освітнього процесу, а також додаткові вимоги до систем внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості педагогічної освіти щодо змісту, кадрового і матеріально-технічного забезпечення тощо [93].

Також варто звернути увагу на положення проекту Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року, яка, на жаль, не є затвердженою до цього часу, що одним із перспективних завдань, передбачених у проекті, для підвищення рівня освіти у сфері інтелектуальної власності є уточнення змісту освітньо-кваліфікаційних характеристик випускників ЗВО з позиції формування в державі творчих особистостей, здатних до створення об'єктів інтелектуальної власності.

З нашої точки зору процес створення компетентнісної моделі випускника педагогічного ЗВО в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності повинен відображати особливості здійснення професійної діяльності майбутніх педагогів. Відповідно, в першу чергу, розглянемо функціональні обов'язки щодо здійснення ними педагогічної діяльності.

Особливістю, яка відрізняє діяльність педагога від інших видів діяльності є те, що в процесі її здійснення педагог повинен формувати компетентності у здобувачів освіти (початкової, загальної середньої, професійно-технічної, вищої). У зв'язку з цим, описуючи майбутню професійну діяльність педагогів, які працюватимуть в закладах освіти проаналізуємо положення існуючих державних

стандартів у цій сфері для визначення компетентностей, які повинні отримати здобувачі відповідного рівня освіти.

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти затвердженого Постановою КМУ від 21 лютого 2018 р. № 1341, ключовими компетентностями є: 1) вільне володіння державною мовою; 2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; 3) математична компетентність; 4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; 5) інноваційність; 6) екологічна компетентність; 7) інформаційно-комунікаційна компетентність; 8) навчання впродовж життя; 9) громадянські та соціальні компетентності; 10) культурна компетентність; 11) підприємливість та фінансова грамотність [87].

У Державному стандарті базової середньої освіти одним із ціннісних орієнтирів середньої освіти є дотримання принципів академічної доброчесності у взаємодії учасників освітнього процесу та організації всіх видів навчальної діяльності, формування в учнів активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, що, відповідно передбачає формування відповідної ментальності та відсутність правового нігілізму. Серед компетентностей, визначених у цьому стандарті важливе значення для цього дослідження мають громадянські та соціальні компетентності, метою формування яких, в тому числі є спроможність діяти як відповідальний громадянин, брати участь у громадському та суспільному житті, зокрема закладу освіти і класу, спираючись на розуміння загальнолюдських і суспільних цінностей, соціальних, правових, економічних і політичних принципів, ідей сталого розвитку суспільства [91, с. 1].

За результатами проведеного аналізу потрібно також акцентувати увагу на наскрізних в усіх ключових компетентностях уміннях. В межах нашого дослідження це вміння діяти творчо, що передбачає креативне мислення, продукування нових ідей, доброчесне використання чужих ідей та їх доопрацювання, застосування власних знань для створення нових об'єктів, ідей, уміння випробовувати нові ідеї. Наприклад у додатку 11 до Державного стандарту

базової середньої освіти розкрито компетентнісний потенціал в межах технологічної освітньої галузі. Особливу увагу варто звернути на таку компетентність як інноваційність, яка серед іншого передбачає усвідомлення важливості інновацій у технологічних процесах для сталого розвитку суспільства [91, с. 246]. Серед умінь в межах інноваційно-комунікаційної компетентності важливими є вміння критично застосовувати інформаційно-комунікаційні технології для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією, етично працювати з інформацією з дотриманням принципів академічної доброчесності (права інтелектуальної власності тощо) [91, с. 247]. Наголосимо на передбачену стандартом необхідність шанування норм авторського права, виявлення поваги до інтелектуальної власності. У документі базовими визначені знання щодо право на повагу до результату творчої проектно-технологічної діяльності (інтелектуальна власність). Одним із орієнтирів для оцінювання обов'язкових результатів навчання учнів (7-9 класи) є врахування ними у власній діяльності права інтелектуальної власності розробників, раціоналізаторів, винахідників, інших осіб, усвідомлення відповідальності за порушення цих прав [91, с. 266].

У додатку 13 до Державного стандарту, що стосується інформатичної освітньої галузі, одним із ставлень в межах громадянської та соціальної компетентності є повага до прав і свобод, зокрема свободи слова, конфіденційності в Інтернеті, авторського права та інтелектуальної власності, права на захист персональних даних тощо. Одним із конкретних результатів навчання учнів в інформатичній освітній галузі (7-9 класи) є дотримання у власній інформаційній діяльності законів щодо захисту людської гідності і прав людини, захисту даних, інтелектуальної і приватної власності, пояснення відповідальності за їх порушення. Орієнтиром для оцінювання таких знань є можливість наведення прикладів наслідків порушення інтелектуальної власності [91].

Компетентнісний потенціал соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі включає серед інших культурну компетентність, що включає етичне і відповідальне ставлення до інтелектуальної власності. [91, с. 338]. Щодо вимог до обов'язкових результатів навчання учнів у громадянській та історичній освітній

галузі (7-9 класи) орієнтиром для оцінювання є створення власних інтелектуальних продуктів, дотримуючись засад академічної доброчесності [91, с. 346]. Компетентнісний потенціал мистецької культурної галузі включає серед інших культурну компетентність, що включає вміння відповідально ставитись до інтелектуальної культурної власності [91, с. 416].

Виходячи з викладеного вище, констатуємо, що наведені вище приклади не є одиничними. Питання охорони і захисту прав інтелектуальної власності відображені у Державному стандарті базової середньої освіти системно, що потребує формування відповідної компетентності у вчителів закладів загальної середньої освіти, що доцільно робити у процесі їх навчання у педагогічних ЗВО на засадах відповідної компетентнісної моделі та розробленої на її основі педагогічної технології. Зазначене є необхідною умовою повноцінної реалізації діючого Державного стандарту базової середньої освіти.

Аналогічна ситуація, як ми вже підкреслювали, має місце сьогодні і в системі вищої освіти у зв'язку із затвердженням нового покоління Державних стандартів. Так, наприклад у стандарті вищої освіти другого (магістерського) рівня, спеціальності 011 Освітні педагогічні технології однією із загальних компетентностей є здатність проводити дослідження на відповідному рівні. Спеціальна компетентність СК 5 передбачає «Здатність розробляти і реалізовувати нові освітні інструменти, проекти та інтегрувати їх в освітнє середовище закладу освіти»; спеціальна компетентність СК10 «Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти»; спеціальна компетентність СК12 «Здатність забезпечувати інтелектуальну власність на результати дослідницької/інноваційної діяльності у сфері освітніх, педагогічних наук» [95].

У Стандарті вищої освіти України другого (магістерського) рівня спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) серед спеціальних компетентностей варто виділити СК 5 «Здатність розробляти і реалізовувати проекти у професійній освіті, у тому числі міждисциплінарні, здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення»; спеціальну компетентність СК 8 «Здатність планувати і виконувати наукові

дослідження у галузі професійної освіти»; спеціальну компетентність СК 9 «Здатність забезпечувати право інтелектуальної власності на результати дослідницької/інноваційної діяльності в галузі професійної освіти»; спеціальну компетентність СК 10 «Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти» [96].

Наведемо ще декілька прикладів. У Стандарті вищої освіти України другого (магістерського) рівня спеціальності 032 Історія та археологія для другого (магістерського) рівня слід звернути увагу на такі спеціальні компетентності: СК07 «Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах фахової передвищої та вищої освіти, наукових установах», СК10 «Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики» [97].

Відповідно до Стандарту вищої освіти України другого (магістерського) рівня спеціальності 123 «Комп'ютерна інженерія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти важливими для цілей нашого дослідження є такі спеціальні компетентності: СК 3 «Здатність проектувати комп'ютерні системи та мережі з урахуванням цілей, обмежень, технічних, економічних та правових аспектів»; СК 9 «Здатність представляти результати власних досліджень та/або розробок у вигляді презентацій, науково-технічних звітів, статей і доповідей на науково-технічних конференціях» [98].

Таким чином, за результатами проведеного аналізу можна стверджувати, що формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у викладачів ЗВО є важливою науковою та педагогічною проблемою у зв'язку з тим, що у процесі своєї професійної діяльності вони формуватимуть ці компетентності у здобувачів освіти.

Наведені вище результати теоретичного аналізу Державних стандартів загальної середньої і вищої освіти підсилили тезу щодо необхідності внесення відповідних складових у інтегральну компетентність випускника педагогічного ЗВО, яка полягає у формуванні у них компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності на засадах відповідної компетентнісної моделі.

Практична реалізація цієї моделі є можливою лише за умов теоретичного обґрунтування і розробки відповідної технології.

Наголосимо, що першоджерелом цього процесу є стаття 6 Закону України «Про освіту», яка визначає основні засади державної освітньої політики, серед положень якої варто виділити такі принципи: 1) забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності; 2) академічна доброчесність; 3) науковий характер освіти; 4) інтеграція в міжнародний освітній та науковий простір; 5) формування поваги до прав і свобод людини; 6) державно-приватне партнерство [102].

Однією із новел чинного законодавства про освіту є положення, що регламентують питання академічної доброчесності в закладах освіти, яка є, в тому числі, похідною дотримання прав інтелектуальної власності. Дотримання академічної доброчесності є вагомим компонентом внутрішнього забезпечення якості освіти, що регламентовано ст. 42 Закону України «Про освіту» і передбачає як з боку педагогічних працівників так і з боку здобувачів освіти:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність (для здобувачів освіти – власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації) [102].

Крім цього, дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними працівниками передбачає також контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти та об'єктивне оцінювання результатів навчання. Вона є важливою характеристикою надання якісних освітніх послуг, інтеграції в міжнародний освітній та науковий простір та забезпечення наукового характеру освіти. Фактично, академічна доброчесність є похідною дотримання прав інтелектуальної власності. Тому однією зі складових компетентнісної моделі випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності необхідно визначити

дотримання правил академічної доброчесності. Це дозволить майбутнім педагогам застосовувати сформовану компетентність в процесі здійснення педагогічної діяльності для формування знань, умінь та навичок дотримання правил академічної доброчесності у учнів/студентів закладів освіти.

Дотримання принципу поваги до прав і свобод людини в межах формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності забезпечує розуміння значущості прав інтелектуальної власності та нетерпимості до їх порушення, що є основою сформованості високого рівня правової культури у цій сфері.

Одним із напрямів державно-приватного партнерства, як принципу освітньої діяльності є утворення та/або спільне фінансування і експлуатація інноваційних підприємств (інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо) на базі існуючих закладів освіти. В межах зазначеної діяльності випускники педагогічних закладів вищої освіти повинні мати компетентності, що пов'язані із можливістю впровадження інновацій у професійну практичну діяльність, знати принципи, порядок та особливості комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, розуміти порядок та принципи діяльності інноваційних інфраструктур, що також входить до складу компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, як важливої складової професійної педагогічної діяльності. Проведений нами аналіз численних ОПП, оприлюднених на сайтах ЗВО України свідчить про недостатню увагу до цієї проблематики [133].

Як було зазначено вище, випускник педагогічного закладу вищої освіти в процесі кар'єрного зростання може також обіймати керівні посади у закладах освіти, органах управління освітою, методичних центрах, центрах професійного розвитку педагогічних працівників. Керівні посади передбачають здійснення управлінської діяльності, яка полягає, в першу чергу, у забезпеченні формування освітнього простору, в межах якого у учасників освітнього процесу формується нетерпимість до порушення прав інтелектуальної власності, забезпеченні високої якості надання освітніх послуг, створенні передумов до інноваційної педагогічної

діяльності, а також у здійсненні контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності здобувачами освіти та педагогами.

Відповідно до абз. 3 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про освіту», керівник є представником закладу освіти у відносинах з державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами і діє без довіреності в межах повноважень, передбачених законом та установчими документами закладу освіти. Серед його повноважень в межах предмету нашого дослідження варто виділити забезпечення функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Крім цього керівник розробляє та реалізовує стратегію розвитку закладу освіти, приймає рішення про участь закладу освіти у інноваційних проектах, про укладення договорів державно-приватного партнерства, про забезпечення захисту прав інтелектуальної власності в закладах освіти, про розробку та впровадження об'єктів інтелектуальної власності у комерційний обіг та їх застосування у межах навчання [102].

Компетентність випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності є важливою складовою не тільки в процесі його подальшої професійної діяльності. Вона є актуальною й під час підготовки майбутнього педагога. Наголосимо, що діяльність педагога, крім її традиційної складової, також може бути пов'язана з впровадженням об'єктів інтелектуальної власності в комерційний обіг, що зумовлено новими підходами до управління господарською діяльністю у різних галузях економіки, зокрема в процесі формування кластерів, до складу яких входять заклади освіти та наукові установи, а також у разі участі закладів освіти у різних видах інноваційних інфраструктур (технопарках, технополісах, бізнес-інкубаторах тощо). Майбутні педагоги в процесі навчання (продовження навчання в аспірантурі, докторантурі тощо) повинні: 1) забезпечувати дотримання академічної доброчесності; 2) приймати участь у правовідносинах у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

У процесі професійної діяльності педагоги також: 1) приймають участь у розробці інноваційних проектів в межах своєї педагогічної діяльності;

2) організують творчу діяльність учнів (студентів); 3) формують у учнів (студентів) повагу до прав інтелектуальної власності та дотримання правил академічної доброчесності у процесі формування у них передбачених стандартами компетентностей; 4) забезпечують охорону та захист прав інтелектуальної діяльності учасників освітнього процесу.

Як виконавці інноваційних проектів, в межах стратегії розвитку економіки держави згідно з правовідносинами, в яких беруть участь заклади освіти педагоги повинні мати здатність: 1) до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що є результатами їх власної творчої діяльності, а також діяльності здобувачів освіти; 2) до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку.

Як керівники закладів освіти та учасники інноваційної економічної діяльності: 1) забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти та/або наукової установи як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів; 2) розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти.

Виходячи з наведеної вище специфіки діяльності випускників педагогічних ЗВО під час навчання та після його закінчення треба наголосити, що всі зазначені аспекти були враховані нами в процесі побудови відповідної компетентнісної моделі, що представлена нами нижче. Крім того, на підставі вказаного, з урахуванням теоретично обґрунтованого нами поняття «компетентність випускника педагогічного ЗВО у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності» та на основі блочного принципу побудови компетентнісної моделі, запропонованого у роботі В. Лунячека та Н. Рубан щодо компетентнісної моделі працівника загальної середньої освіти, нами була розроблена компетентнісна модель випускника педагогічного закладу вищої освіти, представлена в табл. 1.2.

Компетентнісна модель випускника педагогічного закладу вищої освіти в сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності

Назва компетентності	Знання	Уміння	Навички	Професійно-важливі якості
1	2	3	4	5
Інноваційно-освітній блок				
Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	Знати правила та вимоги дотримання академічної доброчесності, визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	Уміти реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності.	Посилатися на джерела інформації у разі використання ідей та розробок інших авторів, надавати достовірну інформацію про власні наукові здобутки, з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	Доброчесність, чесність, справедливість, культура, висока моральність.
Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	Знати правові основи реалізації прав інтелектуальної власності, визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також ЗУ «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері ІВ	Реалізовувати майнові та особисті немайнові права на власні освітньо-наукові проекти, а також забезпечувати їх охорону і захист як об'єктів інтелектуальної власності	Визначати, вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок, формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти та укладати договори щодо передачі прав на них	Юридична грамотність, аналітичне та інноваційне мислення

Професійно-діяльнісний блок (педагогічний)				
1	2	3	4	5
Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	Знати сучасні інноваційні освітні технології, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок.	Розробляти та впроваджувати інноваційні способи навчання та викладання, розв'язувати нетипові професійні педагогічні задачі.	Впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	Креативне мислення, ініціативність, орієнтація на ефективність, цілеспрямованість
Здатність організувати творчу діяльність учнів	Знати методи наукового пізнання, засоби і форми розв'язання творчих завдань	Залучати учнів до проведення досліджень, написання наукових робіт, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах, конкурсах-захистах Малої академії наук, визначати результати їх творчої діяльності як об'єкти інтелектуальної власності	Управляти творчою діяльністю учнів задля отримання об'єктів інтелектуальної власності	Креативність, ініціативність, управлінські якості, творче мислення
Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	Знати види та ознаки порушень прав інтелектуальної власності та академічної доброчесності, методи мотивації щодо запобігання відповідних правопорушень	Визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	Організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму у учнів	Нетерпимість до правопорушень, справедливість,
Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав ІВ на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	Знати основні види та способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	Визначати способи охорони та захисту прав ІВ, факти порушення цих прав, забезпечувати схоронність доказів приналежності прав ІВ та фактів їх порушення, звертатися до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері ІВ	Забезпечувати належність та допустимість доказів порушень прав ІВ учасників освітнього процесу, доказувати вчинення таких порушень	Аналітичне мислення, наполегливість

Інноваційно-економічний блок				
1	2	3	4	5
Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	Знати методи оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознаки конкурентоспроможності	Розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	Проводити оцінку привабливості створеного об'єкта інтелектуальної власності та визначати його конкурентоздатність	Організованість, аналітичний склад розуму, економічне мислення
Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	Знати способи та засоби комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та основи інвестиційної діяльності, види договорів трансферу технологій	Визначати спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створений учасниками освітнього процесу	Розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	Підприємницька активність
Інноваційно-управлінський блок				
Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	Знати основи маркетингової діяльності щодо просування інноваційних продуктів на ринку, сучасні технології розповсюдження інформації	Використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	Просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	Спроможність використовувати ЗМІ, ІТ-технології, зокрема, можливості соціальних мереж для просування продукту на ринку
Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	Знати основи кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	Реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	Впроваджувати результати інноваційних розробок учасників освітнього процесу в практичну діяльність	Підприємливість, економічна активність, амбіційність

Запропонована компетентнісна модель випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності охоплює всі аспекти його професійної діяльності: в закладах освіти, методичних центрах, центрах професійного розвитку педагогічних працівників (інноваційно-освітній блок, професійно-діяльнісний (педагогічний) блок, інноваційно-економічний блок), а також управлінську діяльність, яка здійснюється на керівних посадах в закладах освіти, наукових установах, методичних центрах, центрах професійного розвитку педагогічних працівників (інноваційно-управлінський блок).

Інноваційно-освітній блок включає компетентності, що потрібні студентам педагогічних закладів вищої освіти переважно в процесі навчання. Так, здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері інтелектуальної власності для студентів передбачає можливість їх участі як виконавців освітньо-наукових проектів, виконання завдань у центрах трансферу технологій, створених у педагогічних закладах вищої освіти, написання наукових статей, створення об'єктів промислової власності. Вказана діяльність передбачає необхідність забезпечення належної охорони і захисту об'єктів інтелектуальної власності, а також дотримання прав інтелектуальної власності інших осіб. Ці набуті в процесі навчання компетентності випускник педагогічного закладу вищої освіти також буде використовувати у майбутній професійній діяльності. При цьому, реалізація знань, умінь та навичок, інших особистих якостей, які характеризують компетентності, визначені у цьому блоці будуть відрізнятися залежно від статусу (студент, працівник) та посади (педагогічний працівник, керівник).

Правила академічної доброчесності, які повинні дотримуватись здобувачами вищої освіти, відрізняються від правил, передбачених для педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів освіти. Обов'язки здобувача освіти у цій сфері можна визначити, як обов'язки щодо самостійного та чесного виконання навчального плану та проходження контролю здобутих знань, умінь та навичок; недопущення порушень норм законодавства, що регулює правовідносини у сфері реалізації авторських та суміжних прав; використання власних ідей, розробок і тверджень в процесі отримання освітніх послуг та провадження наукової

діяльності. В процесі педагогічної діяльності передбачається контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти, об'єктивне оцінювання результатів навчання, та формування у них відповідної інтегральної компетентності. Тому, здатність дотримання академічної доброчесності повинна формуватись з урахуванням необхідності знань, умінь і навичок та інших особистих якостей необхідних як для здобувачів вищої освіти, так і для педагогічних працівників.

Професійно-діяльнісний (педагогічний) блок є основним, оскільки описує майбутню педагогічну діяльність випускників закладів вищої освіти. Складовими цього блоку є компетентності, які спрямовані на впровадження у власну педагогічну діяльність інноваційних технологій, керівництво творчою діяльністю здобувачів освіти, формування у них компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, а також контроль за дотриманням правил академічної доброчесності та прав інтелектуальної власності. Основу педагогічної діяльності складає керівництво діяльністю учнів (студентів) та формування у них знань, умінь і навичок та інших особистих якостей, які є, в тому числі, складовими компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності та необхідні для продовження учнями/студентами навчання, виконання професійної діяльності та забезпечення якості освітньої діяльності в процесі отримання ними освітніх послуг. Варто також зауважити, що педагогічна діяльність має творчий характер, що зумовлює створення та використання об'єктів інтелектуальної власності, що повинно здійснюватись з дотриманням прав інтелектуальної власності. У зв'язку з цим до професійно-діялісного блоку включено також здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності.

Інноваційно-економічний блок включає компетентності, що забезпечують можливість ефективної реалізації створених об'єктів інтелектуальної власності з метою отримання матеріально-фінансової винагороди та введення їх в економічний обіг. Економічний зміст компетентностей цього блоку виражається у здатності визначати не тільки соціальну, але й матеріальну цінність створених об'єктів інтелектуальної власності, що є важливим як в процесі їх комерціалізації так і в

процесі визначення збитків, завданих у зв'язку з порушенням прав інтелектуальної власності як педагогічних, науково-педагогічних працівників, так і здобувачів освіти та закладів освіти, як власників створених об'єктів інтелектуальної власності.

Інноваційно-управлінський блок включає компетентності, які в першу чергу повинні формуватись для здійснення майбутньої управлінської діяльності за цим напрямом, проте є важливими також і в межах педагогічної діяльності. До його складу входять компетентності, що дозволяють реалізовувати основні управлінські функції для того, щоб бути активними учасниками правовідносин у сфері інноваційної діяльності, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг. На сучасному етапі розвитку економіки заклади освіти є учасниками різних інноваційних підприємств, їх об'єднань, кластерів тощо. У зв'язку з цим здатність управляти реалізацією прав і обов'язків закладу освіти та/або наукової установи як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів є важливою складовою компетентнісної моделі як керівників так і педагогічних працівників закладів освіти, які виступають виконавцями проектів, що виконуються закладом освіти, в якому вони здійснюють свою професійну діяльність. Наголосимо, що розповсюдження інформації про створені інновації є одним із аспектів управлінської інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, в тому числі закладів освіти.

У процесі виконання нашого дослідження ми виходили з того, що компетентність у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО можна сформулювати шляхом реалізації відповідної педагогічної технології, яка складається з таких етапів: діагностичного, мотиваційно-цільового, змістового, процесуально-діяльнісного та контрольного. Разом із тим, наповнення цих етапів повинно відбуватися саме виходячи з розробленої у цьому підрозділі, теоретично-обґрунтованої компетентнісної моделі випускника педагогічного закладу вищої освіти в сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, що дозволить забезпечити високу якість

організації, змістовного наповнення й результативності навчального процесу у педагогічних ЗВО.

П. Олійник наголошує на тому, що зміст наукового терміна «педагогічна технологія» містить модель, обґрунтовану в логічній послідовності систему, яка реалізується в практичній діяльності. [69, с.137–138]. У свою чергу Енциклопедія освіти за редакцією В.Кременя визначає технологію навчання як інтегративну модель навчально-виховного процесу з чітко визначеними цілями, діагностикою поточних і кінцевих результатів, розподілом навчально-виховного процесу на окремі компоненти. Технологія навчання передбачає чітке та неухильне виконання певних навчальних дій в умовах оперативного зворотного зв'язку [25, с. 906–907].

Виходячи з вказаного вище для формування у випускників педагогічних ЗВО компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності була розроблена педагогічна технологія. Основні засади цієї технології теоретично обґрунтовані нами у другому розділі цього дослідження.

Висновки до розділу 1

1. Формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО є нагальною проблемою сьогодення. Становлення України як молоді незалежної держави актуалізувало питання дотримання населенням країни цивілізованих норм життя, в тому числі поваги до інтелектуальної власності інших фізичних осіб і організацій. Виходячи з цього у першому розділі доведено, що особлива роль у цьому процесі належить педагогічним та науково-педагогічним працівникам, які не тільки самі створюють об'єкти інтелектуальної власності у процесі щоденної професійної діяльності, а й безпосередньо впливають на формування відповідної ментальності у майбутніх поколінь під час викладання в закладах загальної середньої і вищої освіти. Вказане актуалізувало формування у випускників педагогічних ЗВО компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Професійна діяльність педагогічного (науково-педагогічного) працівника пов'язана зі створенням нових

науково-методичних матеріалів, проведенням науково-дослідної роботи, розробкою нових форм і методів реалізації освітнього процесу. Крім цього, він керує творчою діяльністю учнів (студентів), виконанням ними наукових досліджень, участю у конкурсах, турнірах, захисті наукових робіт тощо. Потрібно також взяти до уваги залучення студентів, а згодом вчителів(викладачів) до участі у господарській діяльності у якості суб'єкта, що забезпечує надання освітніх послуг, розробку та впровадження об'єктів інтелектуальної власності у комерційний обіг. Усе зазначене вимагає формування у педагогічних працівників та керівників освіти компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, як складової їх інтегральної компетентності ще під час навчання у педагогічних ЗВО.

У розділі наголошено також на тому, що реалізація в Україні положень Болонського процесу, прийняття нормативно-правових актів у сфері освіти, що надають широку автономію закладам освіти у формуванні навчальних програм для підготовки спеціалістів у різних сферах, втрата чинності деяких підзаконних нормативно-правових актів, що визначали імперативність викладання інтелектуальної власності у всіх ЗВО, не сприяють формуванню відповідної компетентності у випускників педагогічних ЗВО, що потребує додаткової уваги під час реалізації відповідних ОПП.

На основі проведеного теоретичного аналізу, *компетентність випускника педагогічного ЗВО у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності визначено як систему знань, умінь, навичок та особистих якостей майбутнього педагогічного(науково-педагогічного) працівника, як суб'єкта освітньої, наукової, інноваційної діяльності, що може здійснюватися в процесі виконання як педагогічної так і управлінської діяльності в закладах освіти, органах управління освітою, методичних центрах, наукових установах для забезпечення захисту своїх авторських напрацювань та подальшої комерціалізації створених ними об'єктів права інтелектуальної власності, спроможності забезпечувати формування відповідної ментальності й у здобувачів освіти, що є нагальною потребою часу.*

Доведено також, що формування зазначеної компетентності дозволить не тільки ефективно здійснювати професійну діяльність, а й забезпечить реалізацію інноваційної політики держави за участю закладів освіти, наукових установ та органів управління у цій сфері.

2. Актуальність проблематики дослідження доведена на основі ґрунтовного компаративістського аналізу формування відповідної компетентності у закладах освіти зарубіжних країн, зокрема Північної Америки, Європи, Східної та Південно-Східної Азії. Показано, що в університетах більшості розвинених країн світу існує практика викладання дисциплін з проблематики охорони і захисту прав інтелектуальної власності, що обумовлено вимогами часу – розвитком технологій, інформатизацією, вільним доступом до кіберпростору тощо. В умовах глобалізації, це обумовлено також тим, що на сучасному етапі розвитку економіки держави важливого значення набуває участь закладів освіти та наукових установ в економічній діяльності, зокрема в межах кластерів. Крім цього, чинне законодавство про освіту одним із принципів освітньої діяльності визначає державно-приватне партнерство, в процесі якого на базі існуючих закладів освіти можуть утворюватись інноваційні центри, технопарки, технополіси, інноваційні бізнес-інкубатори, в межах яких буде здійснюватись інноваційна діяльність і відбуватиметься генерування інтелектуального продукту, що потребує відповідної охорони та захисту.

3. Основою для формування у випускників педагогічних ЗВО компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності є основні засади компетентнісного підходу, які детально висвітлені у першому розділі. Зокрема, у процесі реалізації дослідження ретельно розглянуто точки зору вітчизняних і зарубіжних авторів на проблему формування компетентностей на різних рівнях і ступенях освіти як необхідної умови розвитку сфери освіти у XXI столітті, з акцентом на предметі дослідження; проаналізовано етимологічну складову понять компетентність/компетенція; розглянуто генезис компетентнісного підходу в новітній період; наведено погляди на структуру компетентності; висвітлено специфіку формування загальних і спеціальних компетентностей тощо. Разом з

тим, на основі аналізу значної кількості наукових джерел робиться висновок, що в літературі практично немає визначень дефініції поняття «компетентність випускника педагогічного ЗВО у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності» і досить невелика кількість робіт висвітлює процедури формування такої компетентності. Доведено також, що сьогодні в науковій літературі переважає висвітлення процесу формування окремих компетентностей, в той час як бажано робити це виходячи з інтегральної компетентнісної моделі фахівця.

4. Важливим науковим результатом є теоретичне обґрунтування й розробка компетентнісної моделі випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. У процесі її створення були досліджені функціональні обов'язки педагогічних (науково-педагогічних) працівників у процесі здійснення ним професійної діяльності, що є важливим етапом створення компетентнісних моделей і надає можливість закладам освіти, що здійснюють підготовку майбутніх педагогів, сформувати у них необхідні знання, вміння, навички та професійно важливі якості для подальшої професійної діяльності випускників відповідно до сучасних вимог ринку праці.

Представлена у розділі компетентнісна модель випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності враховує усі необхідні компетентності для виконання професійних обов'язків, що пов'язані з інноваційною діяльністю майбутнього педагога. Вона дозволяє забезпечити дотримання законодавчих вимог, що є необхідним в процесі отримання освітніх послуг та здійснення інноваційної педагогічної діяльності. Специфікою представленої моделі є те, що вона враховує особливості участі у правовідносинах у сфері інтелектуальної власності студентів педагогічних закладів вищої освіти. Суттєва увага приділена визначенню складових компетентностей у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, які є необхідними для освітнього процесу студентів педагогічних ЗВО, розглянуті принципи трансформації набутих компетентностей у їх майбутню професійну діяльність. У процесі роботи застосовано блочний принцип побудови компетентнісної моделі випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав

інтелектуальної власності, що дозволило систематизувати процедуру формування відповідної компетентності та виділити такі блоки: 1) інноваційно-освітній; 2) професійно-діяльнісний; 3) інноваційно-економічний; 4) інноваційно-управлінський.

У розділі доведено, що представлена компетентнісна модель є основою для розробки педагогічної технології формування компетентності випускника педагогічного ЗВО у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Акцент зроблено на тому, що компетентнісні моделі випускників закладів вищої освіти, зокрема і педагогічних повинні узгоджуватись із вимогами стейкхолдерів.

Матеріали першого розділу знайшли відображення у таких публікаціях автора [49, 50, 51, 52, 53, 54, 144].

Список використаних джерел до розділу 1

1. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку : основні результати дослідження за проектом № 49169. URL : http://fond.sociology.kharkov.ua/images/docs/academ_cult/presentation.pdf (дата звернення: 08.08.2020).
2. Архангельский С. И. Лекции по научной организации учебного процесса в высшей школе. М. : Высшая школа, 1976. 200 с.
3. Базилевич В. Інтелектуалізація та індивідуалізація – основа формування нової парадигми класичної університетської освіти в галузі економіки і управління в контексті Болонського процесу. *Вища школа*. 2005. № 6. С. 13–97.
4. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики* / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. С. 45-50.
5. Бібік Н. Переваги і ризики запровадження компетентнісного підходу в шкільній освіті. *Гірська школа українських Карпат*. 2013. № 8–9. С. 26–30.
6. Бойко І. І. Особистість педагога у контексті сучасних інноваційних процесів: модернізація в системі освіти та професійної підготовки. *Розвиток професійної компетентності педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти регіону: збірник матеріалів конференції* / за ред. О. В. Пастовенського. Житомир, 2017. С. 29-36.
7. Бойчук Ю., Турчинов А. Компетентнісний підхід як методологічна основа реформування вітчизняної сучасної вищої освіти. *Ученые записки Крымского инженерно-педагогического университета*. 2014. Вып. 48. С. 29-34. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VzKipu_2014_48_8 . (дата звернення: 22.05.2020).
8. Борова Т. А. Теоретичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу : монографія. Харків : СМІТ, 2011. 384 с.

9. Бошицький Ю. Л. Оптимізація національної освіти у сфері інтелектуальної власності: сучасні вимоги та основні тенденції. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 2. С. 227.
10. Вербицкий А. А., Ларионова О. Г. Личностный и компетентностный подходы в образовании. Проблемы интеграции. М. : Логос, 2011. 336 с.
11. Вільський Г. Особливості сучасного етапу розвитку вищої освіти України. *Вища школа*. 2009. № 3. С. 57–63.
12. Вішнікіна Л. П. Педагогічне моделювання як основа проектування освітніх процесів. *Імідж сучасного педагога*. 2008. № 7–8. С. 80-84.
13. Внутрішній стандарт вищої освіти Української інженерно-педагогічної академії. 011 Освітні – педагогічні науки. URL : <http://www.uipa.edu.ua/ua/educative-work/osvitni-prohramy/622-2011-12-09-21-56-46/osvitni-prohramy-2019/6979-zatverdzeni-vnutrishni-standarti-vishchoji-osviti> (дата звернення: 17.10.2020).
14. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: теорія, технологія, практика : монографія. Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2005. 304 с.
15. Гаруст Ю. В., Павленко Б. О. Академічна доброчесність – шлях до захисту інтелектуальної власності українських науковців. *Правові горизонти*. 2017. Вип. 4. С. 88-95.
16. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23-30. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/324272272.pdf> (дата звернення: 02.04.2020).
17. Гомеля Н. С. Науково-дослідна робота у професійному становленні майбутнього педагога. *Професійно-технічна освіта*. 2008. № 1. С. 34-35.
18. Грудинін Б. О. Компетентнісний підхід: сутність висхідних понять та положень. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2016. Вип. 7. С. 140-146. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/228636994.pdf> . (дата звернення: 02.04.2020).
19. Гуцан Л. А. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. URL : https://lib.iitta.gov.ua/2349/1/Gutsan_50025.pdf . (дата звернення: 06.05.2020).

20. Демешко І. А. Актуальні компетентності фахівця з інтелектуальної власності. *Молодий вчений*. 2016. № 3. С. 375-378.

21. Державний стандарт України Системи управління якістю Вимоги. (ISO 9001-2000, IDT). 2001. URL : https://www.zoda.gov.ua/files/WP_Article_File/original/000011/11933.pdf . (дата звернення: 14.04.2020).

22. Драч І. І. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: теоретико-методичні засади : монографія. Київ : Дорадо-Друк, 2013. 456 с.

23. Дудка М. І. Вища школа України: стратегія управління і проблеми реформування : монографія. Харків : Основа, 2002. 272 с.

24. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : [Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.] ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.

25. Енциклопедія освіти / АПН України ; [голов. ред. В. Г. Кремень]. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

26. Єрмаков І. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики : наук.-метод. зб. / І. Єрмаков, Н. Софій. Запоріжжя : Центріон, 2005. 640 с.

27. Зайчук Г. Педагогічні технології формування професійної компетенції майбутнього маркетолога туристичної сфери. *Вища школа*. 2010. № 1. С. 37–43

28. Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України. Київ : НТУ «КПІ», 2006. 544 с.

29. Зікій Г. С. Формування фахової компетентності педагогів професійного навчання. *Науковий Часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 13 Проблеми трудової та професійної підготовки*. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19623/Zikiy.pdf?sequence=1&isAllowed=y> . (дата звернення: 22.05.2020).

30. Інтегральний. *Академічний тлумачний словник*. URL : <http://sum.in.ua/s/integraljnyj> . (дата звернення: 22.05.2020).

31. Ісаєнко О. В. Аналіз ефективності впровадження моделі управління правовим захистом результатів інтелектуальної діяльності науково-педагогічних працівників післядипломної освіти. *Вісник Черкаського університету*. 2015. № 37. С. 54–65.

32. Ісаєнко О. В. Управління правовим захистом результатів інтелектуальної діяльності науково-педагогічних працівників післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук 13.00.06. Черкаси, 2016. 23 с.

33. Климова К. Я. Теорія і практика формування мовно комунікативної професійної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних університетів : монографія. Житомир : ПП «Рута», 2010. 560 с.

34. Ковальчук О. М. Інноваційна діяльність в організації професійної підготовки в умовах магістратури. *Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 75(3). С. 47-50.

35. Койчева Т. І. Науково-дослідницька діяльність викладачів як ресурс інноваційного розвитку педагогічного університету. *Наука і освіта*. 2011. № 8. С. 71-74.

36. Компетентний. *Словник української мови* : в 11 томах. 1973. Т. 4. URL : <http://sum.in.ua/s/kompetentnyj> . (дата звернення: 22.05.2020).

37. Компетентнісна модель випускника магістратури – фахівця у сфері управління інтелектуальною власністю / В. Е. Лунячек та ін. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2017. Вип. 54-55. С. 34-46.

38. Компетентнісний вимір професійного розвитку працівників освіти в сфері інтелектуальної власності : монографія / за заг. ред. В. Е. Лунячека. Харків : ТОВ «Оберіг», 2020. 368 с.

39. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.

40. Компетентність. *Словник української мови* : в 11 т. 1973. Т. 4. URL : <http://sum.in.ua/s/kompetentnistj> . (дата звернення: 22.05.2020).

41. Компетнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К. І. С., 2004. 112 с.

42. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. С. 3-141. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 22.05.2020).

43. Корновенко С. В., Кульбашна О. А., Парамонова О. С. Право інтелектуальної власності науково-педагогічного працівника : монографія / Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2016. 328 с.

44. Корчова О. М. Формування риторичної компетентності у майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей вищої педагогічних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук 13.00.04. Глухів, 2017.

45. Кравчук П. Ф. Формування розвинутої творчої особистості студента. Київ : Вища школа, 1984. 155 с.

46. Кравчук Н. Технологія формування компетентності в сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності вчителів у процесі підвищення кваліфікації. *Витоки педагогічної майстерності*. 2020. № 26. URL : <http://sources.pnpu.edu.ua/article/view/227560> . (дата звернення: 24.05.2020).

47. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ : Грамота, 2005. 448 с.

48. Кремень В. Г., Пазиніч С. М., Пономарьов О. С. Філософія управління : підручник. Вид. 2-ге, доповн. і переробл. Харків : НТУ «ХПІ», 2008. 524 с.

49. Кулаковський О. Компетентність у сфері інтелектуальної власності як складова інтегральної компетентності випускника закладу вищої освіти. *Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя* : зб. матеріалів 2-го міжнар. наук.-практ. WEB-форуму (25-27 берез. 2020 р., Київ-Харків). Харків : Мадрид, 2020. Т. 2, № 2. С. 76-78.

50. Кулаковський О.М., Бровдій А.М. Захист прав інтелектуальної власності у закладах вищої освіти України: специфіка і проблеми. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2019. Вип. 65. С. 59-68.

51. Кулаковський О. М. Вивчення основ інтелектуальної власності як складова освітніх систем розвинених країн світу. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2018. Вип. 61. С. 74-82.

52. Кулаковський О. М. Компетентнісна модель випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері інтелектуальної власності. *Нова педагогічна думка*. 2020. № 3. С. 21-29. URL : <http://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/204/176> . (дата звернення: 22.05.2020).

53. Кулаковський О. М. Проблеми інтелектуальної власності в системах освіти іноземних держав. *Проблеми винахідницької та раціоналізаторської діяльності в Харківській області* : матеріали наук.-практ. конф. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка, Харків. обл. рада т-ва винахідників і раціоналізаторів. Харків, 2020. С. 23-25.

54. Кулаковський О. М. Формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти як складова їх інноваційної діяльності *Actual problems of science and practice* : XVI International Science Conference (May 31–June 02 2021). Stockholm, 2021. С. 102-103.

55. Куртась С. А. Формування оцінювальної компетентності майбутнього викладача у процесі магістерської підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Чернігів, 2014. 20 с.

56. Куруч А. В. Формування політичної компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2019. 292 с.

57. Лазарев М. І., Рубан Н. П. Деякі підходи в навчанні, що сприяють творчому розвитку студентів. URL : <http://repo.uipa.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1824/3/Lazar%D1%94v%20M.%D0%86.,%20Ruban%20N.P..pdf> . (дата звернення: 22.05.2020).

58. Лещенко Г. А. Компетентнісна модель фахівця, як системо утворюючий чинник його професійної підготовки. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. 2018. Вип. 173. С. 32-36.

59. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія. Київ : Богданова А.М., 2009. 404 с.

60. Луговий В. І. Компетентності та компетенції: поняттєво – термінологічний дискурс. *Вища освіта України. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія технології*. Київ, 2009. № 3. С. 8-14.

61. Луговий В. Концептуальні засади розроблення національної рамки кваліфікацій. *Вища школа*. 2010. № 9. С. 15–25.

62. Лунячек В. Е. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки керівних кадрів в умовах магістратури до управління якістю освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків, 2012. 40 с.

63. Лунячек В. Е. Компетентнісний підхід як методологія професійної підготовки у вищій школі. *Публічне управління: теорія та практика*. 2013. Вип. 1. С. 155-162.

64. Лунячек В. Е. Компетентнісний підхід як методологія професійної підготовки у вищій школі. URL : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2013-1/doc/4/01.pdf> . (дата звернення: 25.05.2020).

65. Лунячек В. Е. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки керівних кадрів в умовах магістратури до управління якістю освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків, 2012. 572 с.

66. Лунячек В. Е., Рубан Н. П. Компетентнісна модель працівника закладу загальної середньої освіти у сфері інтелектуальної власності. *Нова педагогічна думка*. 2019. № 4(100). С. 25-33.

67. Лунячек В. Е., Рубан Н. П., Фесенко Н. С. Професійний розвиток працівників системи загальної середньої освіти в сфері інтелектуальної власності : монографія. Харків : ФОП Панов, 2018. 224 с.

68. Майковська В. І. Теоретико-методичні аспекти формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування : навч.-метод. посіб. / наук. ред. О. М. Семеног. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 226 с.

69. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі : [навч. посіб.] / С. У. Гончаренко, П. М. Олійник, В. К. Федорченко [та ін.] ; за ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. Київ : Вища шк., 2003. 323 с.

70. Мещанінов О. П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні : монографія. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2005. 460 с.

71. Міршук О. Є. Професійна підготовка магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2016. 322 с.

72. Мондич О. Формування компетентності майбутніх учителів початкової школи з анатомії та фізіології людей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2018. 261 с.

73. Мосов С. П. Інтелектуальна власність у системі освіти і науки (на прикладі Черкаського державного технологічного університету). URL : http://www.uipv.org/i_upload/file/16122014-mosov.pdf (дата звернення: 08.05.2021).

74. Насіленко Л. А. Професійна підготовка майбутніх юристів на основі компетентнісного підходу (з досвіду роботи Університету сучасних знань). *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2013. Вип. 6. С. 75-81.

75. Наукові підходи до педагогічних досліджень : кол. монографія / за заг. ред. д-ра пед. наук, проф., чл.-кор. НАПН України В. І. Лозової. Харків : Вид-во Віровець А. П. «Апостроф», 2012. 348 с.

76. Новіков В. М. Освіта як інструмент професійної і соціальної мобільності. *Людський розвиток*. 2010. С. 26–35. URL : <https://dse.org.ua/arhcrive/14/3.pdf> (дата звернення: 29.04.21).

77. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід*

та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С, 2004. С. 7.

78. Орлюк О. Освіта з інтелектуальної власності у системі вищої освіти України: проблеми та завдання. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 6. С. 148-159.

79. Орлюк О. П. Захист прав інтелектуальної власності : проблеми правозастосування. *Інтелектуальна власність*. 2007. № 2. С. 24-29.

80. Освіта в сфері інтелектуальної власності як умова сталого розвитку держави / В. Е.Лунячек та ін. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2017. № 11(19). С. 4–9.

81. Освітньо-професійна програма «Освітологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01/ Освіта/ Педагогіка / Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. 2021. URL : http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osv%D1%96tn%D1%96_programi/Osvitni_programu_magistr/2021_rik/Osvitologiya.pdf . (дата звернення: 17.04.2020).

82. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (історія)» другого рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Історія), за спеціалізаціями Суспільствознавство / Правознавство / Інклюзивна освіта / Бердян. держ. пед. ун-т. 2020. URL : https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/014_SO_Istoria-3.pdf . (дата звернення: 17.04.2020).

83. Освітньо-професійна програма «Управління закладом освіти» другого рівня вищої освіти за спеціальністю 011 освітні педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка, / Бердян. держ. пед. ун-т. 2019. URL : https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Osvitnia-prohrama-011_-2019.pdf . (дата звернення: 17.04.2020).

84. Пикельная В. С. Теория и методика моделирования управленческой деятельности (школоведческий аспект) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Кривой Рог, 1993. 432 с.

85. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті:*

світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. С. 15-24.

86. Поселецька К. А. Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до професійної самореалізації: : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2016. 339 с.

87. Про затвердження державного стандарту початкової освіти : Постанова Каб. М-в України від 21 лют. 2018 р. № 87. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 17.04.2020).

88. Про авторське право і суміжні права : закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#n475> . (дата звернення: 17.04.2020).

89. Про визнання такими, що втратили чинність, накази Міністерства освіти і науки України : Наказ М-ва освіти і науки України від 4 берез. 2015 р. № 235. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS24344.html. (дата звернення: 17.04.2020).

90. Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 р. №1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. (дата звернення: 09.05.2021).

91. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : Постанова Каб. М-в України від 30 верес. 2020 р. № 898. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> . (дата звернення: 09.05.2021).

92. Про запровадження у вищих навчальних закладах навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність» : Наказ М-ва освіти і науки України від 20.10.2004 р. № 811. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS3661.html . (дата звернення: 09.05.2021).

93. Про затвердження концепції розвитку педагогічної освіти : Наказ М-ва освіти і науки України від 06.07.2018 р. № 776. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> . (дата звернення: 09.05.2021).

94. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Каб. М-в України від 23 листоп. 2011 р. № 1341. *Офіційний вісник України*. 2011. № 101. С. 15.

95. Про затвердження Стандарту вищої освіти за спеціальністю 011 «Освітні педагогічні науки» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : Наказ М-ва освіти і науки України від 11.05.2021 р. № 520. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> . (дата звернення: 09.10.2021).

96. Про затвердження Стандарту вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : Наказ М-ва освіти і науки України від 18.11.2020 р. № 1435. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/11/20/015_profesiyna_osvita_mahistr.pdf . (дата звернення: 09.10.2021).

97. Про затвердження Стандарту вищої освіти за спеціальністю 032 «Історія та археологія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : Наказ М-ва освіти і науки України від 31.05.2021 р. № 603. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> . (дата звернення: 09.10.2021).

98. Про затвердження Стандарту вищої освіти за спеціальністю 123 «Комп'ютерна інженерія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : Наказ М-ва освіти і науки України від 18.03.2021 р. № 330. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> . (дата звернення: 09.10.2021).

99. Про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти : Наказ М-ва освіти і науки України № 600 від 01.06.2016 р. URL : <http://surl.li/evqft> . (дата звернення: 09.05.2021).

100. Про національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення: 04.05.2021).

101. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 04.05.2021).

102. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38-39. Ст. 380. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 13.07.2020).

103. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : закон України від 27 черв. 2014 р. № 1678-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 40. Ст. 2021.

104. Проект постанови про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Національна інноваційна система: стан та законодавче забезпечення розвитку». URL : <https://ips.ligazakon.net/document/DH6M300A>. (дата звернення: 12.05.2020).

105. Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу : навч. посіб. / за ред. І. Л. Холковської. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. 144 с.

106. Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку : монографія / авт. кол. О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, С. С. Вітвицька, Н. Г. Сидорчук, О. М. Спірін, Н. В. Яксатін ; за заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. 316 с.

107. Процька С. М. Комп'ютерноорієнтована методика формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.10. Київ, 2019. 304 с.

108. Радкевич О. Правова компетентність педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів щодо юрисдикційної форми захисту авторського права. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32309935.pdf> . (дата звернення: 14.09.2020).

109. Рибалко Л. С., Пизіна Є. В. Формування професійних компетенцій перекладачів технічної літератури із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій : монографія. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2014. 181 с.

110. Ришкова О. В. Захист прав інтелектуальної власності за цивільним законодавством : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2007. 23 с.

111. Родигіна І. В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. Харків : Вид. група «Основа», 2005. 96 с. (Б-ка журн. «Управління школою»; вип. 8(32)).

112. Рябова З. В. Моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів 6-7-річного віку (управлінський аспект) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. Київ, 2004. 207 с.

113. Саух П. Ю. Стратегічне бачення нової моделі вищої освіти: рух до створення університетів світового класу. *Вісник національної академії педагогічних наук України*. 2020. Т. 2. URL : <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/108>. (дата звернення: 14.09.2021).

114. Семенова А. Парадигмальне моделювання у професійній підготовці майбутніх учителів : монографія. Одеса : Юридична література, 2009. 504 с.

115. Серьогін С. М., Шпекторенко І. В. Структура інтегральної компетентності депутатів місцевих рад. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2019. Вип 1(21). С. 1-15. URL : [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-01\(21\)/18.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-01(21)/18.pdf) . (дата звернення: 14.09.2020).

116. Сидорук І. І. Теорія і методика формування соціальної компетентності майбутніх соціальних працівників у процесі фахової підготовки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05. Луцьк ; Тернопіль, 2021. 699 с.

117. Симоненко С. В. Формування комунікативної компетентності фахівців з програмної інженерії у закладах вищої освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2019. 240 с.

118. Сисоева С. О., Батечко Н. Г. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку / Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ : ВДЕКНО, 2011. 368 с.

119. Сікора Я. Б. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики засобами моделювання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2010. 22 с.

120. Слободянюк О. М. Педагогічна модель формування професійно-етичної компетентності майбутніх менеджерів. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 5. С. 146-151.

121. Сорочан Т. М. Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика : [монографія]. Луганськ : Знання, 2005. 384 с.

122. Соціологія : короткий енциклопедичний словник / уклад. : В. І. Волович та ін. ; під заг. ред. В. І. Воловича. Київ : Укр. центр духовної культури, 1998. 736 с.

123. Стовпець О. В. Інститут інтелектуальної власності і епоху інформації й постмодерну: соціально-філософський ракурс : автореф. дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.03. Одеса, 2017. 35 с.

124. Стороженко О. М., Німко О. Б. Викладання дисципліни «Інтелектуальна власність» у вищих навчальних закладах. *Освітологічний дискурс*. 2011. № 1(3). С. 177-184.

125. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>. (дата звернення: 27.04.2021).

126. Сущенко Т. І. Культурологічна парадигма інтеграції магістерської підготовки викладачів вищої школи в Європейський простір. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2016. Вип. 51 (104). С. 526-533.

127. Теплицька А. О. Модель і моделювання в професійній освіті майбутніх учителів. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2015. № 6(69). С. 181-191.

128. Тіманюк В. М., Тіманюк І. В. Використання методу «портфоліо» у процесі професійної підготовки магістрів за спеціальністю «Інтелектуальна власність». *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2015. Вип. 46. С. 221-230. URL : http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/p_46/23.pdf. (дата звернення: 27.04.2021).

129. Толочко С. В. Теоретичні й методичні засади формування науково-методичної компетентності викладачів у системі післядипломної педагогічної освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2019. 574 с.

130. Трубачева С. Е. Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики* / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.

131. Угода про Торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text. (дата звернення: 27.04.2021).

132. Управління підготовкою фахівців у сфері інтелектуальної власності: трансформації на сучасному етапі / М. І. Лазарев та ін. *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. пр. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2017. № 1. URL : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2017-1/doc/5/01.pdf> . (дата звернення: 24.05.2020).

133. Факультет педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені Драгоманова : офіційний сайт. URL : <https://fpp.npu.edu.ua/osvitni-prohramy> . (дата звернення: 27.04.2021).

134. Фесенко Н. С. Дослідження питання правового забезпечення сфери інтелектуальної власності в контексті підготовки фахівців відповідного профілю: Україна та світ. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. праць / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2015. Вип. 48-49. С. 147-152. URL : <http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/48-49/19.pdf>. (дата звернення: 27.04.2021).

135. Хоружий Г. Компетентнісні моделі у вищій освіті та бізнесі: зарубіжний досвід. *Вісник КНТЕУ*. 2018. № 1. С. 131–147.

136. Часникова О. В. Компетентнісний підхід в освіті як основа її реформування. URL : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2607. (дата звернення: 27.04.2021).

137. Чемерис І. Нові вимоги до спеціаліста: поняття компетентності. *Вища освіта України*. 2006. № 2. С. 84–87.
138. Шапран Ю. Педагогічне моделювання у процесі формування професійної компетентності майбутнього вчителя біології. *Рідна школа*. 2012. № 12. С. 39-43.
139. Штефан О. Деякі аспекти прояву плагіату. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2016. № 4. С. 59-76.
140. Энциклопедический словарь / под ред. проф. И. Е. Андреевского, К. К. Арсеньева и засл. проф. Ф. Ф. Петрушевского. Лейпциг ; СПб : Ф. А. Блокгауз ; И. А. Ефрон, 1890. Т. VII^a. 952 с.
141. Этимологический словарь. Т. 2. Вып. 8 (К) / под ред. Н. М. Шанского. М. : Изд-во Моск. ун-та, 1982. 470 с.
142. Яворська Т. М. Формування професійних компетентностей майбутніх управлінців персоналом та економіки праці в освітньому середовищі вищого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Умань, 2017. 278 с.
143. Abdullah N. A. Alkhateeb*, Liu Yao, Cheng Jack Kie Intellectual capital practices' in universities. URL : https://www.researchgate.net/publication/324122452_INTELLECTUAL_CAPITAL_PRACTICES%27_IN_UNIVERSITIES. (дата звернення: 27.09.2020).
144. Academic Integrity in Higher Education of Ukraine: Current State and Call for Action / V. Luniachek, A. Brovdii, O. Kulakovskiyi, T. Varenko. *Education Research International*. 2020. URL : <https://www.hindawi.com/journals/edri/2020/8856251/> . (Last access: 19.05.2021).
145. Ana Maria Nunes Gimenez, Maria Beatriz Machado Bonacelli, Ana Maria Carneiro The Challenges of Teaching and Training in Intellectual Property. *Journal of Technology Management & Innovation vol.7 no.4 Santiago dic. 2012*. URL : https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0718-27242012000400014 (Last access: 09.05.2021).
146. Becker I. G. Human Capital: Theoretical and empirical analysis with special reference to education. [3-r ed.]. University of Chicago Press, 1993. 390 p.

147. Definition and Selection of Competencies (DeSeCo). URL : <https://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/definitionandselectionofcompetenciesdeseco.htm> . (Last access: 09.05.2021).
148. Edmonds K. Off with their heads! Copyright infringement in the Canadian online higher educational environment. URL : <https://www.cjlt.ca/index.php/cjlt/article/view/26471>. (Last access: 09.05.2021).
149. Education, dissemination and raising the awareness of intellectual property in Japan. Japan patent office, Asia – Pacific industrial Property center, Japan institute for promoting Invention and Innovation. URL : <https://www.jpo.go.jp/e/news/kokusai/developing/training/textbook/document/index/Education.pdf#view=fit&toolbar=1&navpanes=0>. (Last access: 09.05.2021).
150. Foltýnek T., Glendinning I. Impact of policies for plagiarism in higher education across Europe: Results of the project. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. 2015. № 63(1). Pp. 207–216. DOI : <https://doi.org/10.11118/actaun201563010207>. (Last access: 22.09.2020).
151. Glendinning I. Comparison of policies for Academic Integrity in Higher Education across the European Union. 2013. URL : <http://plagiarism.cz/ippheae/files/D2-3-00%20EU%20IPPHEAE%20CU%20Survey%20EU-wide%20report.pdf>. (Last access: 09.05.2021).
152. Intellectual property and education in Europe. Study on IP education in school curricula in the EU member states with additional international comparisons. URL : <https://euipo.europa.eu/ohimportal/documents/11370/80606/IP+and+Education+final+report+September+2015>. (Last access: 09.05.2021).
153. Lili-Ann Wolff, Peter Ehrström Social Sustainability and Transformation in Higher Educational Settings: A Utopia or Possibility? URL : <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/10/4176/pdf> . (Last access: 09.05.2021).
154. McClelland D. C. Testing for competence rather than for ‘intelligence’. *American Psychologist*. 1973. № 28. Pp. 1–14.

155. Professional competencies and educational innovations in the knowledge economy: collective monograph / Editors : L. Popova, M. Petrova, V. Tarnovo. Bulgaria : Publishing House ACCESS PRESS, 2020. 552 p.

156. Professional development of Ukrainian higher education staff in intellectual property : monograph / O. E. Kovalenko [et al.] ; gen. ed. V. E. Lunyachek. USA, 2020. 140 p.

157. Rahil Najafov Issues of forming culture of intellectual property. URL : https://www.researchgate.net/publication/338422044_Issues_of_forming_culture_of_intellectual_property. (Last access: 22.09.2020).

158. Raven J. School improvement Kit: Pilot Version. Edinburgh: Competency Motivation Project, 1994. 264 p.

159. Soetendorp R. Intellectual property education – In the law School and Beyond URL : https://www.researchgate.net/publication/267224642_Intellectual_Property_education_-_In_the_Law_School_and_Beyond. (Last access: 09.05.2021).

160. Sortrindorp R. Developing the curriculum for collaborative intellectual property education. URL : https://warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2006_1/soetendorp/soetendorp.pdf. (Last access: 09.05.2021).

161. Spencer L., Spencer S. Competence at work / L. Spencer, S. Spencer. New York: Wiley, 1993. 384 p.

162. Student attitudes towards Intellectual property. URL : <http://ipaware.org/wp-content/uploads/2016/10/20121012-IP-report.pdf>. (Last access: 19.09.2020).

163. Teaching intellectual property (IP) in countries in transition. URL : https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_transition_7.pdf. (Last access: 09.05.2021).

164. UNICAMP: Official Web Site. URL : <https://www.unicamp.br/unicamp/>. (Last access: 19.05.2021).

165. Winterton J. What is competence? *Human Resource Development International*. 2005. Vol. 8. № 1. Pp. 17-36.

166. Woodruff C. What is meant by a competency? *Leadership and Organizational Development Journal*. 1993. P. 14. DOI : [10.1108/EB053651](https://doi.org/10.1108/EB053651).

РОЗДІЛ 2

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ОХОРОНИ І ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

2.1. Загальна характеристика концептуальної моделі технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти

Для ефективного формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності важливо розробити та впровадити відповідну педагогічну технологію, що забезпечить високий рівень отримання знань, умінь, навичок та професійно важливих якостей студентів у цій сфері.

Проблеми технологічного підходу в освіті розглядаються багатьма вченими, зокрема Л. Бурковою [5], Ю Васьковим [6], О. Єльніковою [24], О. Гаврилюк [10], І. Дичківською [17], В. Лозовою [54], В. Лунячком [41], А. Нісімчуком [70], О. Пехотою [55], В. Приходьком [63], І. Прокопенком [62], С. Сисоєвою [65], І. Смирновою [68], О. Шпак [78] та іншими. Проте, з аналізу літератури можна зробити висновок, що підходи щодо формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності розглядаються обмеженою кількістю науковців, а саме: В. Лунячком, Н. Рубан, М. Лазаревим, В. Тіманюк [42, 33, 73]. Технологія формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти в науковій літературі не розглядалась за винятком праць автора [34, 38, 39, 40, 81]. З огляду на це, нижче, детально за етапами, представлено розроблену нами в процесі проведення дослідження технологію формування компетентності у сфері охорони і захисту прав ІВ у випускників педагогічних ЗВО.

Термін «технологія», відповідно до Академічного тлумачного словника означає «Сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого-небудь» [72]. На сучасному етапі розвитку

педагогічної науки активно застосовується термін «педагогічна технологія». У 1979 році, Асоціацією з педагогічних комунікацій та технологій (США) опубліковано визначення педагогічної технології, як «комплексного, інтегративного процесу, що охоплює людей, ідеї, засоби і способи організації діяльності для аналізу проблем і планування, забезпечення, оцінювання і керування вирішенням проблем, що стосуються всіх аспектів засвоєння знань» [49, с. 22].

Як зазначено в інформаційних ресурсах ЮНЕСКО, «програми підготовки вчителів, в межах яких використовується навчальна технологія, повинні переслідувати двояку мету. По-перше, вони повинні підвищити ефективність і результативність навчально-виховного процесу в рамках програми. По-друге, що ще більш важливо, програма підготовки вчителів повинна сама по собі стати моделлю для викладання, яка втілює в собі найбільш ефективні і новаторські концепції навчальної технології» [83, с. 224]. У процесі створення педагогічної технології ми виходили з положень системного підходу для забезпечення її цілісності, дієвості спрямованості на досягнення мети. Як зазначає Judith Klatt та Walt Le Baron, «системний підхід це процес для ув'язки програми або її частин з цілями, передбаченими для цієї програми, для використання інформації, отриманої в результаті операції, для коригування програми в напрямку її цілі, і для розробки і вибору альтернативних підходів, заснованих на конкретних характеристиках робочого середовища [82, с. 7]. Як пише О. Міршук, саме цей підхід робить процес досягнення освітніх результатів більш прагматичним, таким, що дозволяє відтворювати певні освітні процедури для досягнення завчасно запрограмованих результатів [46, с. 49–50].

Таким чином, основою розробки педагогічної технології є визначення конкретних цілей і завдань, які повинні бути вирішені в процесі реалізації програм підготовки майбутніх педагогів, на що також звертає увагу В. Кремень [37, с.23], а сама технологія повинна забезпечувати процес їх реалізації.

Головна ідея технологізації освітнього процесу, з точки зору С. Сисоевої, полягає у перетворенні педагогічного процесу в освітній установі на цілеспрямований процес діяльності всіх його суб'єктів. Теоретичне і практичне

значення освітньої технології полягає у тому, що освітня технологія є ще одним системо утворювальним чинником освітнього процесу і освітньої діяльності, забезпечує їх цілісність, особистісну і соціально-економічну значущість [66, с. 127]. В педагогічних університетах мають розроблятися й апробовуватися нові технології навчання для вищої школи [36, с.104–105].

С. Бондар виділяє: концептуальну основу; змістовну частину (цілі навчання, зміст навчального матеріалу); процесуальну частину (організація навчального процесу, методи і форми навчальної діяльності учнів та вчителів – управління навчальним процесом, діагностика навчального процесу). Він вказує на те, що головна мета технологічного процесу (явища) – отримання продукту заданого (запроектованого) зразка [22, с. 906].

Технологія формування компетентності у сфері охорони і захисту прав ІВ у випускників педагогічних ЗВО повинна забезпечувати можливість здійснення ними охорони і захисту прав на створені під час їх діяльності об'єкти ІВ, формування цієї компетентності у здобувачів освіти та, відповідно, на здійснення інших видів діяльності, що пов'язані із використанням та впровадженням у обіг інтелектуального продукту, що входять до компетентнісної моделі випускника педагогічного ЗВО, розкритої в підрозділі 1.3 першого розділу.

В теорії педагогіки сформувалось розуміння щодо складових педагогічної технології, якими є: підготовчий (діагностичний), когнітивний, діяльнісний та результативний етапи [79]. За С. Бондарем, технологія навчання – це інтегративна модель навчально-виховного процесу з чітко визначеними цілями, діагностикою поточних і кінцевих результатів, розподілом навчально-виховного процесу на окремі компоненти [22, с. 906-907].

Вказане вище стало теоретичною та методологічною основою для розробки технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав ІВ у випускників педагогічних ЗВО. Концептуальна модель технології представлена на рис. 2.1, в межах якої сформульовано основну мету, кінцевий результат, основні етапи технології та загальні засади реалізації кожного з них.

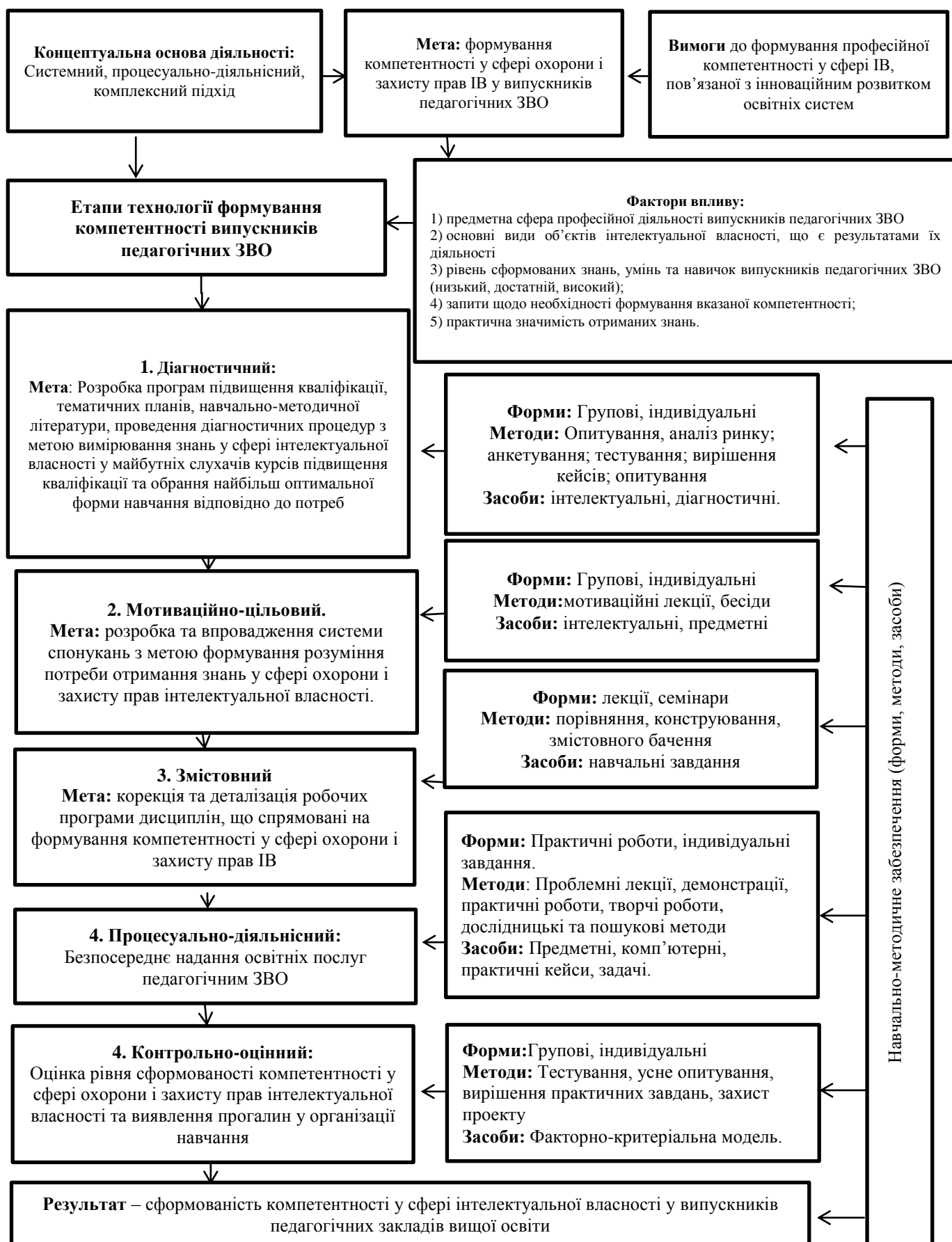

Рис. 2.1. Концептуальна модель технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав ІВ у випускників педагогічних ЗВО

Наведена концептуальна модель є підґрунтям, на основі якого ми розробили технологію формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. В наступних підрозділах будуть детально розкриті основні етапи технології, а саме: діагностичний, мотиваційно-цільовий, змістовний, процесуально-діяльнісний та контрольньо-оцінний. В межах кожного етапу буде детально описано його змістовне наповнення.

2.2. Діагностичний і мотиваційно-цільовий етапи технології формування компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності

Педагогічна діагностика спрямована на забезпечення формування відповідної компетентності в процесі навчання. Така компетентність є важливою складовою підготовки майбутніх педагогів до професійної педагогічної діяльності, що в умовах сьогодення має важливе практичне значення.

Таким чином, технологію формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО можна визначити, як цілеспрямовану сукупність способів, прийомів та засобів, що спрямована на формування знань, умінь, навичок та інших особистих якостей майбутніх фахівців, з метою забезпечення можливості їх участі у відносинах, пов'язаних зі створенням, використанням, введенням в обіг створених об'єктів інтелектуальної власності, а також охороною і захистом прав на них. Розглядаючи кожен з етапів технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності важливо визначити основні їх цілі й завдання, що забезпечить комплексний підхід до формування технології підготовки випускників педагогічних закладів вищої освіти.

Діагностичний етап технології формування зазначеної компетентності полягає у проведенні діагностичних процедур, які нададуть можливість отримати інформацію щодо рівня обізнаності випускників педагогічних ЗВО у сфері

інтелектуальної власності та їх готовності до формування у них компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Крім цього, в межах діагностичного етапу також проводяться вимірювання з метою визначення рівня сформованості компетентності до та після впровадження технології, що є основою проведення контрольних заходів та оцінки якості розробленої технології формування компетентності.

Для визначення завдань діагностичного етапу попередньо варто звернутись до досліджень вчених, що вивчали вказану тематику, розкрити його сутність. Автором терміна «педагогічна діагностика» вважається К. Інгенкамп, який зазначив, що завданнями діагностики є: по-перше, оптимізувати процес індивідуального навчання, по-друге, в інтересах суспільства забезпечити правильне визначення результатів навчання і, по-третє, керуючись виробленими критеріями, зводити до мінімуму помилки при переведенні учнів із однієї навчальної групи в іншу, при направленні їх на різноманітні курси та виборі спеціалізації навчання. За допомогою педагогічної діагностики аналізується навчальний процес і визначаються результати навчання [27, с. 8]. З точки зору Б. Битинас, «основним завданням педагогічної діагностики є виявлення оптимальних сукупностей фіксованих показників стану педагогічних явищ і процесів, ...» [4, с. 11].

В сучасному розумінні виникнення педагогічної діагностики пов'язано, зі становленням у педагогіці особливого напрямку – експериментального [45]. Деякі вчені [56, с. 25] розглядають педагогічну діагностику як спосіб виявлення викладачами недоліків і переваг своєї педагогічної діяльності, особливостей протікання навчального процесу, його корекції та прогнозуванні розвитку студентів та процесу їх навчання. Таким чином надається можливість вжити превентивних заходів виникнення негативних наслідків діяльності педагога і, відповідно, підвищення результатів навчання та формування конкурентоздатної на ринку праці особистості. Можна стверджувати, що педагогічна діагностика покликана сформуванню у викладача розуміння результатів своєї професійної діяльності шляхом проведення контрольних заходів та отримання зворотного зв'язку у вигляді результатів проведеної діяльності. Це дозволяє викладачу

корегувати підходи до викладання, що збільшує ефективність навчальної діяльності.

Проведення діагностики до початку застосування розробленої технології навчання є дороговказом на шляху до створення оптимальної програми підготовки фахівця. На цьому етапі формується розуміння щодо необхідності включення певних тем до програми дисципліни, або застосування засобів активізації знань із суміжних галузей, які є важливими для розуміння питань формування конкретної компетентності. В процесі реалізації технології, проведення діагностики формує розуміння щодо необхідності корекції шляхів її застосування та створення оптимальних умов для навчання студентів. Результати вихідного діагностування забезпечують розуміння ефективності застосовуваної технології. Це дає змогу зробити висновки щодо якості викладання, правильності обрання методів та способів подачі інформації, результатів сприйняття інформації студентами та певною мірою їх зацікавленості у засвоєнні матеріалу. Таким чином, діагностика є основою розвитку усієї системи навчання та викладання. Відмінності педагогічної діагностики від інших контрольних процедур, як зазначає В. Галузьяк, полягають у змістовій, організаційній і методичній цілісності діагностичної діяльності, комплексності її компонентів, відносній самостійності у рамках педагогічного процесу, значним потенціалом впливу на його результати [11, с. 17].

Проведення педагогічної діагностики в цьому дослідженні зумовлено необхідністю отримання інформації щодо рівня знань, умінь та навичок та особистих якостей випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, що забезпечить ефективну реалізацію інших етапів педагогічної технології. Результати діагностики є основою для формування програм(и) навчальної(их) дисципліни (дисциплін), окремих наскрізних модулів, тем, підготовки силабусів, а також внесення змін до програм підготовки випускників педагогічних ЗВО, з метою формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, а також обрання засобів та методів викладання. Для цілісності викладання матеріалу і зважаючи на

паралельність деяких технологічних процесів, детальне відображення змістовного наповнення дисциплін відображено в підрозділі 2.3 цього розділу.

В центрі уваги педагогічної діагностики стоїть особистість, яка виступає суб'єктом педагогічної діагностики. В межах нашого дослідження суб'єктом педагогічної діагностики є науково-педагогічні працівники, які реалізують розроблену технологію для формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти.

Об'єктом діагностичної діяльності педагога є педагогічні явища, до яких відносяться взаємодія учасників освітнього процесу, спільна діяльність, поведінка й відносини суб'єктів, що виникають у процесі педагогічної взаємодії, а також індивідуально-особистісні властивості цих суб'єктів і закономірності їхнього становлення. Предметом діагностичної діяльності педагога є стани, властивості, характеристики тих, хто навчається або освітнього процесу, а також тенденції, що визначають результативність професійної діяльності педагога [45].

На підставі цього визначаємо, що об'єктом педагогічної діагностики в межах цього дослідження є знання, уміння, навички та професійно важливі якості студентів педагогічних закладів вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності та процес їх набуття. Разом із тим, для отримання об'єктивних результатів, діагностиці також підлягає кадрове, матеріально-технічне забезпечення закладу вищої освіти, а також процеси нормативно-правового регулювання діяльності з надання освітніх послуг.

Предметом педагогічної діагностики є студенти педагогічних закладів вищої освіти, а також процес надання освітніх послуг закладом освіти.

На підставі вказаного визначимо завдання діагностичного етапу розробленої нами технології:

– З'ясувати рівень сформованості компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти шляхом проведення первинної діагностики за допомогою спеціально розробленого інструментарію.

– Визначити навчальні дисципліни, які передбачені у навчальних планах магістрів-педагогів різних спеціальностей, що впливають на формування у них компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

– Встановити відповідність кадрового забезпечення освітнього процесу в магістратурі педагогічних ЗВО для формування зазначеної компетентності.

– Проаналізувати матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу в магістратурі педагогічних ЗВО з позицій реалізації розробленої авторської технології;

– За результатами діагностування підготувати пропозиції щодо реалізації технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у студентів педагогічних закладів вищої освіти як складової інтегральної компетентності випускника педагогічного ЗВО.

Варто звернути увагу на те, що завдання діагностичного етапу можуть корегуватись залежно від спеціальності, відповідно до якої здійснюється підготовка майбутніх педагогів, а також особливостей закладу вищої освіти, в якому здійснюється підготовка спеціалістів.

Для досягнення мети дослідження ми використовували методи педагогічної діагностики, які можна поділити на такі групи:

1. Отримання діагностичної інформації та її подальше оцінювання.
2. Підготовка експертних висновків за результатами проведеної діяльності.
4. Використання результатів діагностики та оцінка їх достовірності, шляхом проведення контрольних заходів, аналіз результатів діяльності, спостереження, статистична обробка інформації тощо.

Первинна діагностика стану сформованості компетентності проводилась шляхом анкетування та вхідного тестування учасників освітнього процесу, що проводилась з метою виконання **першого завдання** цього етапу (*з'ясувати рівень сформованості компетентності*). Метою проведення вхідного вимірювання було встановлення рівня знань у сфері охорони і захисту прав ІВ у майбутніх педагогів, що є педагогічно-значущою інформацією, яка надає можливість ефективно реалізувати усі етапи технології формування зазначеної компетентності. Аналіз

результатів діагностики, що детально описаний у розділі 3 дозволив розробити конкретні кроки до розробки технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти. Діагностичний інструментарій частково представлено нами у наступних підрозділах та додатках до дисертації.

Важливість якісного проведення первинної діагностики зумовлена необхідністю встановлення рівня компетентності, формування якої досліджується, а також причин, що негативно впливають на її формування. Не менш важливого значення набуває також проведення діагностики безпосередньо в процесі формування компетентності та за результатами впровадження технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Важливим завданням діагностичного етапу є також проведення аналізу навчальних планів магістрів-педагогів з метою отримання інформації щодо дисциплін, які викладаються. Це надає можливість ефективно впроваджувати наступні етапи технології, зокрема визначення змістовного наповнення дисциплін, що спрямовані на формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

У зв'язку з цим, на виконання **другого завдання** (*визначити навчальні дисципліни, що впливають на формування компетентності*) нами проаналізовано навчальні плани магістрів-педагогів різних педагогічних закладів вищої освіти, а також затверджені МОН стандарти підготовки педагогів за різними спеціальностями. Результати проведеного аналізу надали можливість визначити способи формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Встановлено, що у навчальних планах більшості педагогічних ЗВО не передбачено дисциплін, що спрямовані на формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. У окремих закладах вищої освіти в переліку дисциплін вільного вибору студентів визначено такі дисципліни «Інтелектуальна власність», «Патентознавство та інтелектуальна власність», «Освітні інновації» тощо. Проте, встановлено, що зміст

таких дисциплін не в повній мірі спрямований на надання необхідних для практичної діяльності знань, умінь, навичок та професійно-важливих якостей майбутнього педагога. Змістовне наповнення тем, модулів та окремих дисциплін, що запропоновані для вивчення у закладах освіти, де було впроваджено технологію, детально описано в 2.3.

На виконання **третього завдання** (*встановити відповідність кадрового забезпечення освітнього процесу*), що полягає у встановленні відповідності кадрового забезпечення освітнього процесу для формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності необхідно визначити рівень зазначеної компетентності у викладачів, які забезпечуватимуть викладання відповідних дисциплін. Як зазначає К. Дубовий, поряд із багатьма проблемами, що впливають на якість вітчизняної освіти, виділяється роль викладача ВНЗ [20]. Підтримуючи вказану точку зору звертаємо увагу на те, що наразі одним із ефективних способів формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у працівників педагогічних закладів вищої освіти є їх перепідготовка на курсах підвищення кваліфікації. У зв'язку з тим, що якість підготовки фахівців безпосередньо залежить від компетентності викладача, нами було проведене пілотне опитування не тільки випускників щодо необхідності формування у них компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, але й викладачів педагогічних закладів вищої освіти щодо підвищення їх кваліфікації у цій сфері. Деякі результати опитування представлені нижче.

Для більш якісного розуміння сформованості компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти, ми провели пілотне опитування здобувачів освіти. Його метою було встановлення рівня знань у сфері інтелектуальної власності, а також визначення ставлення здобувачів освіти і освітян до необхідності формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, а також академічної доброчесності, як похідної дотримання прав інтелектуальної власності, адже формування компетентності у сфері ІВ повинно базуватись на формуванні у студентів різних спеціальностей *поваги до правил академічної доброчесності*.

Результати опитування були опубліковані нами у роботі [81]. Респондентами були студенти двох ЗВО неюридичних спеціальностей, а саме: Української інженерно-педагогічної академії та Харківського національного фармацевтичного університету. Для отримання об'єктивної інформації щодо володіння знаннями, уміннями, навичками та іншими особистими якостями з питань академічної та наукової доброчесності та захисту прав інтелектуальної власності в академічному середовищі було проведене анкетування. У анонімному опитуванні прийняли участь 69 студентів. Обрання групи респондентів було зумовлене необхідністю виявлення спеціальних знань у категорії спеціалістів, які у своїй професійній діяльності найчастіше є авторами або ж використовують об'єкти ІВ, проте вони не є спеціалістами у цій галузі знань. Вік респондентів коливається в межах від 19 до 35 років, з них у віці 22 роки – 25%; 23 роки – 22%; 20 років – 15%; 19 та 24 роки по 12%; 21 рік – 9%, у віці 25, 28, 35 років по 1%.

Нижче наведемо найбільш вагомі для цього дослідження результати пілотного опитування. Показовим було питання щодо бажання ознайомитись із інформацією про академічну доброчесність і порушення прав ІВ, на яке дали відповідь 92,75% опитуваних. Результат зображений на рис. 2.2.

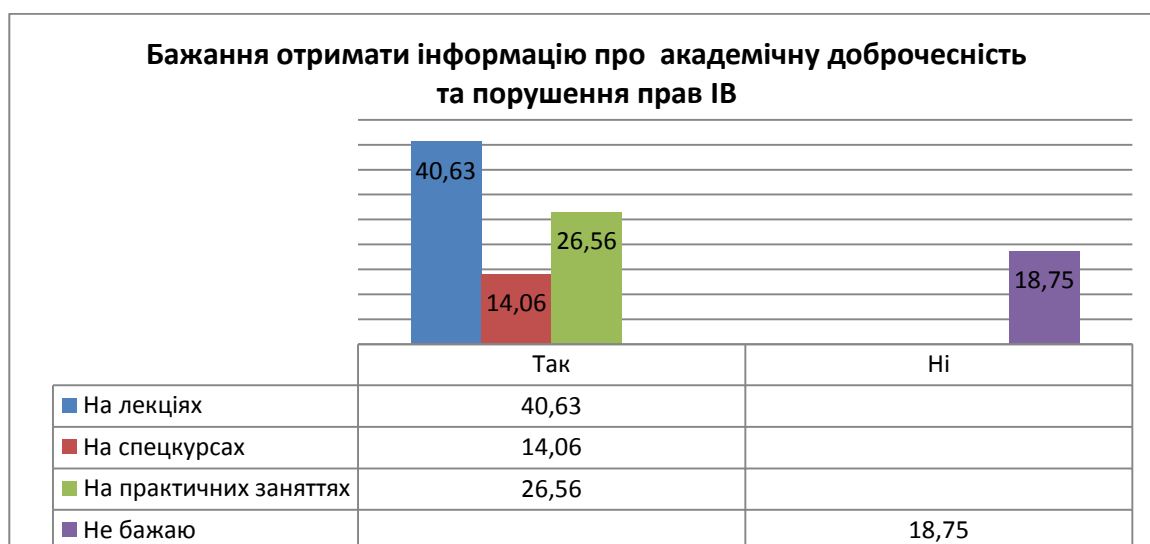

Рис. 2.2. Узагальнені результати пілотного опитування щодо бажання отримати інформацію про академічну доброчесність та порушення прав ІВ

Результати опитування зі вказаного питання є важливою складовою діагностичного етапу. За результатами первинної діагностики, з нашої точки зору, важливо не тільки встановити рівень знань, умінь, навичок та особистих якостей слухачів та прогалини нормативного забезпечення навчального процесу, але й сформулювати уявлення про бажання студентів їх отримати, що в подальшому є підґрунтям щодо вибору форм, методів та способу викладання інформації. Узагальнені результати опитування вказують, що важливим є впровадження дисциплін до навчальних планів підготовки спеціалістів неюридичних спеціальностей, в першу чергу педагогічних, оскільки такі знання є важливими, необхідними та бажаними для студентів, що підтверджується вказаним опитуванням. Як зазначають автори статті «Проблеми викладання та вивчення інтелектуальної власності», А.-М. Nunes Gimenes, М. Beatriz, М. Bonacelli та А.-М. Carneio, включення дисципліни інтелектуальна власність на різних рівнях освіти покликано забезпечити тих, хто навчається не тільки набором конкретних навичок, що безпосередньо пов'язані з їх майбутніми сферами діяльності, але й в більш широкому розумінні спрямованими на розвиток культури поваги і розуміння цінності творчих ідей в контексті економіки знань [87]. Дослідження з цього питання під назвою «Ставлення студентів до інтелектуальної власності», було проведено спільно Мережею з питань інтелектуальної власності (IPAN), Офісом інтелектуальної власності (IPO) та Національним об'єднанням студентів (NUS). Результати дослідження засновані на результатах он-лайн опитування 2000 студентів Великої Британії в межах вищої освіти та продовження навчання (підвищення кваліфікації – авт.). Як визначено у дослідженні, «У міру розширення використання електронних ресурсів останнім часом плагіат стає все більш важливим питанням в навчальних закладах Великої Британії, <...>. Це дослідження передбачає, що, приділення уваги вирішенню проблем плагіату допомогло підвищити рівень захисту інтелектуальної власності в закладах освіти, сьогодні це є перевагою для просування інших аспектів викладання інтелектуальної власності. Необхідно забезпечити більш ефективну підтримку як викладачів, так і студентів в навчанні і викладанні інтелектуальної власності». За результатами дослідження

також встановлено, що студенти бажають, щоб питання інтелектуальної власності були включені до навчальних дисциплін якомога раніше [86].

Основою діагностичного етапу є визначення рівня знань, умінь, навичок та професійних якостей респондентів для розробки стратегії формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. У зв'язку з цим наведемо відповіді на деякі питання анкети, що це відображають. На питання чи використовують студенти чужі напрацювання, 31,88 % надали ствердну відповідь, 40,58 % вказали, що вони роблять це частково, 27,54 % не використовують чужих напрацювань.

При цьому, на питання щодо посилянь на чужі напрацювання відповіли 97,10 %. З них 55,2 % вказали, що посилення вони роблять, частково роблять посилення 29,8 %, не роблять посилянь майже 15 %. Позитивним є той факт, що більшість студентів дотримуються правил цитування при використанні чужих напрацювань, проте залишається значною кількістю студентів, які не роблять посилянь взагалі, або ж роблять їх частково, що вказує на відсутність культури академічного письма та знань у сфері інтелектуальної власності. Важливо звернути увагу на те, що результатом таких дій може бути як порушення академічної доброчесності, що тягне за собою академічну відповідальність так і порушення авторських прав, якщо студенти використовуватимуть обсяг тексту з чужих напрацювань, що не виправданий поставленою метою або будь-яким іншим чином порушує авторське право. У зв'язку з цим важливим є отримання студентами знань щодо розмежування академічної відповідальності та відповідальності за порушення авторських прав.

З метою перевірки знань студенти повинні були надати відповідь щодо того, яким видом порушення є використання будь-яких матеріалів під час іспиту. 23,19% відповіли що такі діяння є плагіатом. 44,93 % визначили, що це є проявом академічної недоброчесності. 18,84 % вважають що це підпадає під поняття наукової недоброчесності. 13,04 % відповіді не надали. Таким чином менше половини студентів надали правильну відповідь на конкретно поставлене запитання. При цьому більшість з них дали позитивну відповідь щодо розуміння

відмінностей між категоріями. Вказане дає підстави вважати необ'єктивним самооцінювання розуміння студентами питань захисту прав інтелектуальної власності. Крім цього, вказане дає підстави вважати, що студенти не розуміють значення та відмінності понять «плагіат», «академічний плагіат», як вид академічної не доброчесності, а також понять, пов'язаних з іншими проявами порушення академічної доброчесності та авторських прав (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Стан розуміння студентами виду порушення, як наслідку використання будь-яких матеріалів під час іспиту

На питання щодо віднесення зазначених у попередньому питанні діянь до плагіату, 37,68 % зазначили, що до плагіату належить републікація та рерайт. 34,78 % до плагіату віднесли усі перелічені явища. 13,04 % вважає, що плагіатом є реплікація, републікація та рерайт. 10,14 % опитаних зазначили, що жодне із цих діянь не відноситься до плагіату. 4,35 % взагалі не відповіли на це запитання.

Незадовільними є результати відповідей на питання щодо моменту виникнення авторського права на твір. Правильну відповідь надали 40,58 % опитаних студентів. Така ж сама кількість відповіла, що факту створення не достатньо, необхідним є вчинення усіх юридичних формальностей щодо отримання авторського права на твір. 7,25 % вважає, що авторське право виникає тільки після оприлюднення твору. Ще 5,8 % вважає, що юридичним фактом виникнення авторського права є сплата коштів за копірайт. Не надали відповіді на це запитання 7,25 % респондентів (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Розуміння студентами моменту виникнення авторського права на твір

Отже, за результатами проведеної діагностики в процесі пілотного опитування можна зробити висновок про низький рівень знань у сфері академічної доброчесності та прав інтелектуальної власності у студентів педагогічних закладів вищої освіти. При цьому, для реалізації подальших етапів важливо розуміти той факт, що опитані вважають необхідним отримувати знання у цій сфері.

Також на діагностичному етапі було проведено опитування викладачів закладів вищої освіти, в межах теми, яка фінансувалась з державного бюджету України «Теоретико-методичні засади підвищення кваліфікації працівників системи освіти в сфері інтелектуальної власності», з метою оцінити ставлення викладачів закладів вищої освіти (ЗВО) до інтелектуальної власності, в тому числі в контексті вивчення ними чинників та механізмів захисту прав інтелектуальної власності в процесі підвищення кваліфікації в умовах диверсифікації надання освітніх послуг за цим напрямом. Деякі аспекти дослідження будуть відображені у цьому розділі. Дослідження було проведено з травня по грудень 2019 року й складалося з трьох етапів: **1)** підготовчий, який відбувався протягом травня – червня 2019 р.; **2)** польовий, проведений протягом липня – жовтня 2019 р.; **3)** підсумковий – у листопаді – грудні 2019 р. Результати проведеного дослідження відображені у аналітичному звіті «Інтелектуальна власність очима працівників освіти» (за результатами соціологічного опитування (код ДК-021:2015–97320000–3) згідно з договором № 87–II від 27.05.2019) [28].

Методом анкетування було опитано **180** викладачів закладів вищої освіти. Для опитування викладачів ЗВО було використано таку схему: опитування проводилося

у чотирьох, різних за типом та профілем ЗВО у м. Харкові – класичному університеті, технічному університеті, що спеціалізується на підготовці ІТ-фахівців; інженерно-педагогічному та медичному ЗВО. У кожному з ЗВО опитування проводилося на різних за напрямками підготовки факультетах, зокрема було відібрано 10 факультетів у ХНУ імені В.Н. Каразіна, 3 факультети у Харківському національному університеті радіоелектроніки (ХНУРЕ), 4 факультети в Українській інженерно-педагогічній академії (УІПА) та 1 факультет у Харківській медичній академії післядипломної освіти (ХМАПО). На кожному з факультетів обиралася одна кафедра, на якій було застосовано суцільний відбір викладачів.

Наведемо відповіді на деякі питання запропонованої анкети (повністю інструментарій надано в Додатку Д). Розглядаючи питання **причин та мотивів порушення прав на інтелектуальну власність була зроблена спроба з'ясувати**, з чим, на погляд респондентів, перш за все пов'язана проблема порушення прав на інтелектуальну власність. Отримані результати представлені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

«З чим, на Ваш погляд, перш за все пов'язана проблема порушення прав на інтелектуальну власність?» (% , R)*

№ в анкеті		викладачі вишів n=180	
		%	R
1	з відкритим доступом до інформації через Інтернет	35	1
2	з відсутністю у країні відповідної правової бази	31	2
4	з відсутністю покарання за порушення прав ІВ	29	3
5	з небажанням/неможливістю створювати власний інтелектуальний продукт: навіть докласти зусиль та створювати власний інтелектуальний продукт, якщо можна «запозичити» (привласнити) продукт, створений іншими	26	4
3	з правовим нігілізмом викладачів ЗВО	23	5-6
7	з низьким матеріальним рівнем викладачів, студентів	23	5-6
6	з поблажливим ставленням учасників освітнього процесу до фактів порушення прав на інтелектуальну власність	21	7
8	важко сказати	7	

* сума відсотків у стовпчику може перевищувати 100%, адже респондентам дозволялося обирати більше одного варіанту відповіді; черговість представлення даних (рангове місце, R) залежить від кількості голосів (відсотків), поданих за ту чи іншу інституцію викладачами вишів.

Чому викладачі ЗВО чинять так або інакше, зіштовхуючись з дилемою порушувати чи не порушувати права інтелектуальної власності, та обираючи найбільш прийнятну для себе модель поведінки? Якими є мотиви їхньої поведінки? Аби з'ясувати ставлення до даного питання у дослідженні респондентам пропонувалося надати відповіді на п'ять запитань. Нижче, у табл. 2.2, представлені їх узагальнені відповіді.

Таблиця 2.2

«Якою мірою Ви погоджуєтесь з твердженнями...?» (%)*

№		викладачі вишів n=180	
		1	2
1	особи, порушуючи права інтелектуальної власності, здебільшого не розуміють, що щось порушують, зокрема не розуміють того, що є плагіатом, «піратством» тощо	51	40
2	у викладачів переважає нейтральне або толерантне ставлення до недотримання прав інтелектуальної власності	41	36
3	у повсякденній освітній практиці майже не використовуються технічні засоби для оцінки оригінальності текстів, а тому ризик покарання за плагіат є мінімальним	45	39
4	порушення прав інтелектуальної власності відбувається через перенавантаження, цейтнот, необхідність виконання значного обсягу завдань у стислий термін	52	31
5	здебільшого викладачі не вважають, що є авторами розробок, які б доцільно було захищати як об'єкт інтелектуальної власності	48	32

* стовпчик «1» у таблиці є сумою узагальнених відповідей «погоджуюсь» та «радіше погоджуюсь»; стовпчик «2» є сумою узагальнених відповідей «не погоджуюсь» та «радіше не погоджуюсь»; сума даних у «1» та «2» може бути меншою за 100%, адже не наведені відповіді «важко сказати».

Усі наведені мотиви, як можна бачити, є достатньо дієвими, але найбільш «популярними», такими за які подано найбільше голосів викладачів ЗВО, є такі, що згруповані у трьох вербальних формулах: «особи, порушуючи права інтелектуальної власності, здебільшого не розуміють, що щось порушують, зокрема не розуміють того, що є плагіатом, «піратством» (№1 у списку), «порушення прав інтелектуальної власності відбувається через перенавантаження, цейтнот, необхідність виконання значного обсягу завдань у стислий термін» (№4) та «здебільшого викладачі не вважають, що є авторами розробок, які б доцільно було захищати як об'єкт інтелектуальної власності» (№5). Так вважають приблизно кожен другий опитаний викладач ЗВО. Викладачі, які мають позитивний досвід набуття (захисту) прав інтелектуальної власності на власні розробки, керівники

структурних підрозділів ЗВО середнього рівня (декан, заст. декана, завідувач кафедри) більшою мірою надають перевагу мотиву за №1, викладачі-власники розробок – №4.

У зв'язку з обмеженим обсягом цього дослідження неможливо навести результати опитування повністю, проте варто зауважити, що важливою складовою формування подальшого розвитку покоління є інтелектуальний продукт. У зв'язку з цим актуальності набувають знання у сфері реалізації та захисту прав інтелектуальної власності як умови створення сприятливого середовища для розвитку інтелектуальної діяльності, що безпосередньо впливає на темпи економічного розвитку провідних країн світу. Важливе місце у цьому процесі займають науково-педагогічні працівники ЗВО, основою діяльності яких є інтелектуальна (творча) діяльність, яка є підґрунтям розвитку усіх сфер діяльності суспільства. У зв'язку з цим підвищення їх кваліфікації щодо формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності повинно стати важливим напрямом реформування освіти в Україні.

За результатами проведеного опитування можна зробити висновок про те, що студенти педагогічних закладів вищої освіти мають досить низький рівень знань, умінь та навичок у сфері інтелектуальної власності. Значна кількість опитаних студентів не розуміє проблем порушень у сфері інтелектуальної власності та академічної доброчесності, як її похідної. Проте, більшість опитаних вбачає необхідним отримати такі знання, уміння і навички в процесі навчання. Крім цього варто звернути також увагу на рівень розуміння викладачами закладів вищої освіти наслідків порушень прав інтелектуальної власності та значення результатів інтелектуальної діяльності для розвитку їх професійної активності.

На виконання **четвертого завдання** (*проаналізувати матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу*) проведено аналіз матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу з метою визначення можливості практичної підготовки майбутніх педагогічних працівників до діяльності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. В процесі практичної підготовки формуються навички підготовки заявок на оформлення охоронних документів,

проведення патентного пошуку, збору доказів порушення прав інтелектуальної власності та здійснення інших заходів, що є важливими для фахівців в процесі їх практичної діяльності. Можливість такої підготовки забезпечується наявністю доступу до мережі Інтернет та наявністю відповідних технічних пристроїв.

На виконання **п'ятого завдання** (*підготувати пропозиції щодо реалізації технології формування компетентності*), на основі проведеного діагностування сформовано пропозиції щодо реалізації технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО, що розкрито у наступних підрозділах.

Таким чином, діагностичний етап реалізації технології формування компетентності дозволяє формувати інші етапи технології, а також забезпечує можливість її корегування в процесі реалізації, що забезпечує належну якість підготовки фахівців у вказаному напрямку. Усі завдання педагогічної діагностики спрямовані на виявлення прогалин підготовки фахівців та способів їх усунення, що отримують реалізацію в процесі впровадження розробленої технології.

Мотиваційно-цільовий етап технології передбачає необхідність проведення заходів з мотивації випускників педагогічних закладів вищої освіти щодо необхідності формування у них компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, забезпечення розуміння ними важливості формування такої компетентності для здійснення їх подальшої професійної діяльності, участі в освітньому процесі, науковій діяльності, співробітництві з суб'єктами господарювання в процесі ведення господарської діяльності. Вказане може реалізовуватись під час проведення лекційних та практичних занять, в процесі залучення студентів до роботи в межах реалізації інноваційних проектів закладами освіти, створенні бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій та в інших аспектах їх подальшої роботи за фахом.

Проведення визначених заходів є основою успішної реалізації мотиваційно-цільового етапу, що повинно також забезпечуватись діяльністю викладача, який формуватиме відповідну компетентність у випускників педагогічних ЗВО.

Ми виходили з того, що мотивація студентів в умовах автономії ЗВО та запровадження студентоцентрованого навчання, є одним із найбільш значущих елементів педагогічної технології. Формування студентоцентрованого навчання неможливе без формування у студентів цілей, задоволення яких є пріоритетним за даних умов. Як визначено в Законі України «Про вищу освіту», студентоцентроване навчання передбачає: заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу [59]. Крім цього, студенти з високим рівнем мотивації проявляють наполегливість у прагненні досягти поставленої мети, вони більшою мірою впевнені в успішному результаті та отримують задоволення від подолання перешкод, які виникають на шляху просування до цієї мети [21, с. 89]. М.Портян, розглядаючи технологію формування ділових якостей зазначив, що цілеспрямована діяльність із формування ділових якостей студентів характеризується усвідомленням ними мети. Без усвідомлення мети студент не може судити про корисність власної діяльності. [58, с. 114].

У Національній доповіді «Освіта для сталого розвитку» підкреслено, що освіта повинна не тільки надавати наукові та технічні знання, а й забезпечувати відповідну мотивацію, пояснювати та здійснювати соціальну підтримку для формування навичок та їх використання [47].

Реалізація мотиваційно-цільового етапу спрямована на формування розуміння випускниками педагогічних ЗВО значимості компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності і зміну особистісних мотивів до отримання знань, умінь і навичок у цій сфері. А. Колот визначає поняття мотивації як «сукупність рушійних сил, які спонукають людину до виконання певних дій» [32, с. 6]. Варто зауважити, що мотивація формується завдяки ціннісним орієнтирам особистості, і, як зазначає Н. Тарарак, важливим є застосування

аксіологічного підходу, що має на меті введення тих, хто навчається, у світ цінностей і надання їм допомоги у виборі особистісно-значущої системи ціннісних орієнтацій. [71]. З теорії цінностей також виходить Дж. Равен, який зазначає, що «компетентність повинна розвиватись на основі особистих цінностей, що відрізняється від загальноприйнятих уявлень про принципи освіти» [84, с. 187].

Теорія цінностей стала основою для розвитку студентоцентризму, як основного принципу проведення реформ у вищій школі. Так, цінності здобувачів освіти формуються на підставі їх інтересів і бажань щодо отримання знань, умінь і навичок у певній сфері діяльності. У зв'язку з цим у закладах вищої освіти запроваджені дисципліни за вибором студентів, чим забезпечується можливість отримання ними бажаних компетентностей. З нашої точки зору цінності повинні мати першочергове значення в процесі складання навчальних планів відповідної спеціальності, а також в процесі розробки курсів за вибором студентів. В межах мотиваційного етапу студенти повинні сформувавши бачення щодо необхідності і важливості вивчення відповідної дисципліни з урахуванням різних факторів, зокрема: потреб ринку праці, рівня матеріального заохочення тощо.

Таким чином, метою мотиваційно-цільового етапу є створення системи стимулів, що обумовлюють потребу у формуванні компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти, як складової їх інтегральної компетентності. Формування мотивації полягає у забезпеченні активізації діяльності студента, що спрямована на отримання знань, умінь і навичок необхідних для його професійного розвитку, а також для розвитку його як особистості та відповідального члена громадянського суспільства. При цьому важливо створити умови, за яких студент самостійно приймає рішення та формує власні мотиви для формування ним компетентності.

Завданнями мотиваційно-цільового етапу є:

– Формування усвідомлення студентами необхідності отримання компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності в процесі навчання;

– Забезпечення розуміння ролі компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності як складової формування інтегральної компетентності випускника педагогічного ЗВО.

– Створення системи факторів–мотиваторів щодо формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

– Розробка та запровадження у навчальний процес спеціальних інтерактивних форм і методів навчання з метою мотивації випускників педагогічних ЗВО до формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, залучення студентів до практичної діяльності зі створення та забезпечення захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.

– Розробка кожним студентом дерева цілей з метою формування перспектив майбутньої професійної діяльності.

Реалізація **першого завдання** (*формування усвідомлення студентами необхідності отримання компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності в процесі навчання*) базується на здатності випускників педагогічних закладів вищої освіти здійснювати охорону і захист прав інтелектуальної власності на створені ними об'єкти авторського права і суміжних прав, брати участь у інноваційних правовідносинах, завданням яких є створення та використання об'єктів інтелектуальної власності, управляти інтелектуальним капіталом педагогічного ЗВО. У зв'язку з цим для реалізації вказаного завдання необхідно наводити приклади участі студентів і викладачів у інноваційній діяльності, у процесі охорони і захисту результатів інтелектуальної (творчої) діяльності, успішної реалізації міжнародних проектів за участі закладів освіти, наукових установ тощо.

Друге завдання (*забезпечення розуміння ролі компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у формуванні інтегральної компетентності випускника педагогічного ЗВО*) пропонується реалізовувати шляхом порівняння досвіду закладів вищої освіти, що успішно реалізують інноваційні проекти та здійснюють комерціалізацію створених на їх базі об'єктів інтелектуальної власності. Крім цього важливо звернути увагу на чинне

законодавство та стратегічні плани розвитку освіти, а також вимоги ринку праці, відповідно до яких, підґрунтям для становлення і розвитку суспільства знань, ефективного міжнародного співробітництва та розвитку міжнародних наукових відносин, знання, уміння і навички у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності є необхідними.

Третє завдання (*створення системи факторів-мотиваторів щодо формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності*) є одним із найбільш вагомих. Формування у студентів педагогічних закладів вищої освіти мотивів до формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності повинно базуватись на розумінні ними: 1) перспектив кар'єрного росту та розширення меж професійної діяльності; 2) необхідності формування поглядів на результати наукової діяльності, як на матеріальну цінність; 3) реалізації ними завдань щодо підвищення якості освіти; 3) сутності їх майбутньої професійної діяльності, яка в тому числі включає створення, подальше використання та комерціалізацію власних результатів інтелектуальної діяльності, а також формування вказаної компетентності у учнів закладів середньої освіти.

Мотиваційно-цільовий етап технології формування компетентності повинен включати фактори-мотиватори, що полягають у забезпеченні формування зовнішнього середовища, зокрема це стосується створення відповідним ЗВО навчальних лабораторій, хабів, центрів трансферу технологій тощо. Крім цього, сприятливе зовнішнє середовище формується завдяки розвитку інтелектуального потенціалу співробітників ЗВО, а також участі ЗВО у проектах інноваційного розвитку і залучення у зв'язку з цим студентів та інших учасників освітнього процесу у реалізацію відповідних проектів. Таким чином забезпечується мотивація студентів до формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Крім цього, мотиваторами також повинні виступати ті фактори, що забезпечують надання винагороди різного рівня в процесі навчання та перспектив отримання додаткових матеріальних чи інших благ у майбутній професійній діяльності. Зокрема, це стосується розширення можливостей

працевлаштування майбутніх педагогів на ринку праці, отримання фінансової винагороди за діяльність з оформлення як прав на об'єкти інтелектуальної власності, можливість брати участь у наукових проектах, здійснювати підготовку фахівців до роботи у інноваційних інфраструктурах тощо. Крім цього, робота у міжнародних проектах самих вчителів та відповідно учнів, часто потребує знань у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Окрім необхідності забезпечення наявності факторів-мотиваторів, які сприяють позитивній зміні ставлення до формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО, закладам освіти необхідно звернути увагу на мінімізацію факторів-демотиваторів. З нашої точки зору можна визначити такі фактори демотиватори, що негативно впливають на формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО:

Незадоволеність результатами навчання та відсутність подальших перспектив використання знань, умінь та навичок.

Низький рівень викладання дисциплін, що забезпечують формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Відсутність належного зовнішнього середовища, що сприяло б більш поглибленому вивченню дисципліни, зокрема наближеному до майбутньої професійної діяльності з елементами практичної діяльності.

Відсутність можливості для вибору дисциплін, що формують компетентність у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Четверте завдання (*розробка та запровадження у навчальний процес інтерактивних форм і методів навчання, залучення студентів до практичної діяльності зі створення та забезпечення захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності*) полягає у розробці таких методів навчання, що найбільш ефективно забезпечать можливість засвоєння матеріалу та формують зацікавленість студента у отриманні знань. Детальніше це питання буде висвітлено у підрозділі 2.2 цього розділу.

П'яте завдання (розробка студентом дерева цілей з метою формування перспектив майбутньої професійної діяльності) полягає у побудові випускником педагогічного ЗВО дерева цілей, досягнення яких є метою кожного окремого випускника. Відповідно, воно повинно включати такі цілі:

Набуття знань, умінь і навичок, що пов'язані з формуванням компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності

Розуміння процесу створення, охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Доведення фактів порушень у сфері інтелектуальної власності та академічної доброчесності, як похідної права інтелектуальної власності.

Участь у проектах інноваційного розвитку, робота у бізнес-інкубаторах, центрах трансферу технологій.

Участь у міжнародній науковій та педагогічній мобільності.

На виконання зазначених завдань випускник педагогічного ЗВО повинен отримати знання теоретичних основ права інтелектуальної власності, понятійно-термінологічного апарату, вміння орієнтуватись у законодавстві, що регулює діяльність у сфері інтелектуальної власності та діяльності у сфері інновацій, вміння збирати докази у разі порушення прав інтелектуальної власності, проводити комунікації, укладати договори, навички доказування у справах про порушення прав інтелектуальної власності, подачі заявок на отримання охоронних документів тощо. Зокрема, в процесі проведення експерименту, студенти Української інженерно-педагогічної академії подавали заявки на отримання авторських свідоцтв на створені ними об'єкти права інтелектуальної власності. Розуміючи важливість отримання практичних навичок оформлення документів, за результатами проведення мотиваційно-цільового етапу технології формування компетентності, студенти отримали відповідні охоронні документи. Мотивація студентів полягала в тому, що вони надають велике значення необхідності охорони власних інтелектуальних напрацювань, що є основою для захисту їх під час порушень.

Таким чином, мотиваційно-цільовий етап технології формування компетентності включає як необхідність створення підґрунтя самим ЗВО так і роботою кожного студента закладу вищої освіти щодо формування у цього компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

2.3. Змістовний і процесуально-діяльнісний етап технології формування компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності

Змістовний етап технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО передбачає створення навчальних планів, удосконалення змісту навчальних дисциплін, що викладаються у педагогічних ЗВО з метою формування компетентності в сфері охорони і захисту прав ІВ як складової інтегральної компетентності майбутніх педагогів. Діяльність на цьому етапі базується в тому числі на результатах, отриманих в процесі реалізації попередньо описаних етапів.

Метою вказаного етапу є вдосконалення змісту навчальних планів і програм підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти з метою формування у них компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Для досягнення поставленої мети етапу необхідно вирішити такі завдання:

– На підставі проведеного на діагностичному етапі моніторингу навчальних програм і силабусів внести зміни до змісту програм навчальних дисциплін з метою включення тем, модулів, питань спрямованих на формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності;

– Розробити програми окремих навчальних дисциплін, що спрямовані на формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО.

В процесі реалізації вказаного етапу ми використали результати аналізу, проведеного на діагностичному етапі, проаналізували освітньо-професійні програми педагогічних закладів вищої освіти, зокрема спеціальностей 011 Освітні,

педагогічні науки та 015 Професійна освіта другого (магістерського рівня). На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що тільки незначна частина закладів вищої освіти включила до навчальних планів підготовки магістрів дисципліни, які певною мірою формують компетентність у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. У освітньо-професійній програмі Професійна освіта (Дизайн) другого (магістерського) рівня спеціальності 015 «Професійна освіта (Дизайн)», галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, Української інженерно-педагогічної академії, затвердженого 02.07.2020 в межах обов'язкового компоненту освітньої програми передбачено дисципліну «Патентознавство та авторське право», обсягом 4 кредити [52]. Варто звернути увагу, що у ОПП усіх спеціальностей Української інженерно-педагогічної академії включено вказану дисципліну, яка забезпечує формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Проте, аналіз програми навчальної дисципліни «Патентознавство та авторське право» дозволив виявити певні змістові прогалини, у формуванні компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності педагогічних працівників. Зокрема, встановлено необхідність включення тем, що спрямовані на розгляд питань, які розкривають особливості охорони, захисту і управління результатами інтелектуальної (творчої) діяльності випускників педагогічних ЗВО. Результати запровадження внесених змін відображено в 3.2.

У більшості ЗВО, навчальні плани яких підлягали аналізу, а саме у Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, дисципліни, що спрямовані на формування зазначеної компетентності входять переважно до вибіркового компонента. Зокрема, відповідно до ОПП 015 Професійна освіта (економіка) Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» у вибіркового блоці 2.1 Гуманітарні та соціально-економічні освітні компоненти передбачено

дисципліну «Право інтелектуальної власності та державне регулювання трансферу технологій», обсягом 5 кредитів [53]. Дисципліна «Інтелектуальна власність» передбачена у ОПП 015.39 «Професійна освіта (Цифрові технології)» Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Проте, варто зауважити, що у ОПП переважної більшості закладів вищої освіти відсутні дисципліни, що спрямовані на формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. В першу чергу це зумовлено відміною імперативної норми щодо необхідності включення дисципліни «Інтелектуальна власність» до навчальних планів підготовки фахівців, що на певному етапі розвитку вищої освіти в Україні була унормована Наказом Міністерства освіти і науки України від 20.10.2004 [60].

Варто зауважити, що у деяких освітніх стандартах вищої освіти прямо передбачена необхідність формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, зокрема, у стандарті вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня, передбачено СК 12 – забезпечувати інтелектуальну власність на результати дослідницької/інноваційної діяльності у сфері освітніх, педагогічних наук. У зв'язку з цим варто звернути увагу на можливість включення окремим закладом вищої освіти відповідної компетентності. Крім цього, необхідність формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності передбачена опосередковано, через формування креативності, інноваційності, здатності застосовувати положення прикладних наук, здатності спрямування здобувачів освіти на прогрес і досягнення тощо. В контексті предмету цього дослідження, випускник педагогічного закладу вищої освіти повинен мати знання у сфері охорони, захисту і комерціалізації результатів їх інтелектуальної (творчої) діяльності, повинен уміти їх застосовувати на практиці, здійснювати управління ними та приймати рішення про їх ефективну передачу. Вказане є важливим аспектом діяльності педагога в сучасних умовах розвитку освіти.

Таким чином, забезпечення формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності може бути реалізовано як шляхом введення

у обов'язковий компонент так і у варіативну частину навчального плану окремої дисципліни та наскрізних модулів або тем в інших дисциплінах. У разі відсутності можливості включення окремої дисципліни до навчального плану, закладам освіти слід розглянути можливість включення додаткових модулів або тем до дисциплін, що передбачені в навчальному плані для формування професійної компетентності фахівця. Спосіб формування компетентності визначається закладом освіти самостійно з урахуванням таких факторів, як майбутня професійна діяльність фахівця, специфіка та порядок складання навчального плану тощо. Вибір закладом вищої освіти способу формування вказаної компетентності здійснюється з урахуванням особливостей побудови освітніх програм відповідного закладу вищої освіти.

Як нами було доведено вище, сьогодні випускники педагогічних закладів вищої освіти отримують недостатню кількість знань у сфері інтелектуальної власності, управління результатами творчої діяльності, питань академічної доброчесності та порушень у цій сфері. Не приділяється уваги практичній складовій формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

До прикладу проаналізуємо освітньо-професійну програму Вінницького державного педагогічного університету імені Івана Коцюбинського за спеціальністю 011 Освітні педагогічні науки другого (магістерського) рівня. До переліку обов'язкових та вибіркових компонентів не включені дисципліни, які спрямовані на формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності. Такі самі результати аналізу освітньо-наукової програми «Освітні, Педагогічні науки» (Педагогіка вищої школи) другого рівня вищої освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини [50], освітньо-професійної програми «Освітологія», спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки другого (магістерського) рівня вищої освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди [51] та більшості інших проаналізованих освітньо-професійних програм педагогічних закладів вищої освіти.

У зв'язку з цим було запропоновано включити до варіативної складової ОПП розроблену нами програму «Основи інтелектуальної власності в педагогічній діяльності», що представлено в табл. 2.3

Таблиця 2.3

Навчально-тематичний план дисципліни «Основи інтелектуальної власності в педагогічній (науково-педагогічній) діяльності»

№ з/п	Зміст	Денна форма навчання		
		ЛЗ	ПЗ	СР
1	2	3	4	5
	Модуль 1. Теоретико-правові основи інтелектуальної власності в педагогічній (науково-педагогічній) діяльності			
1.	Тема 1. Вступ до інтелектуальної власності	2		2
	Практичне заняття 1. Підготовка есе «Значення інтелектуальної власності у педагогічній діяльності»		2	
2.	Тема 2. Основи авторського права	2		2
	Практичне заняття 2. Об'єкти авторського права, як результати педагогічної діяльності. Службові твори.		2	
3.	Тема 3. Охорона і захист прав на об'єкти промислової власності педагогічних працівників	2		2
	Практичне заняття 3. Особливості правової охорони об'єктів промислової власності педагогічних працівників		2	
4.	Тема 4. Право інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації учасників цивільних відносин	2		2
	Практичне заняття 4. Особливості правової охорони знаків для товарів та послуг у сфері педагогічної діяльності		2	
	Модуль 2. Охорона та захист прав на об'єкти інтелектуальної власності в педагогічній (науково-педагогічній) діяльності			
5.	Тема 5. Нормативно-правове забезпечення охорони та захисту прав інтелектуальної власності	2		2
	Практичне заняття 5. Складання переліку органів, уповноважених на охорону та захист прав інтелектуальної власності та їх повноважень у цій сфері.		2	
6.	Тема 6. Захист об'єктів інтелектуальної власності у мережі Інтернет	2		2
	Практичне заняття 6. Розробити алгоритм дій у разі порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності педагогічних працівників у мережі Інтернет		2	
7.	Тема 7. Юридична відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності та академічної доброчесності.	2		2
	Практичне заняття 7. Процесуальні питання порушення прав інтелектуальної власності та прав академічної доброчесності.		2	
	Модуль 3. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності в педагогічній (науково-педагогічній) діяльності			
8.	Тема 8. Напрямки та способи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, як результатів педагогічної діяльності.	2		2
	Практичне заняття 8. Скласти таблицю можливих способів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності педагога		2	

1	2	3	4	5
9.	Тема 9. Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності педагогів: основні види та порядок укладення.	2		2
	Практичне заняття 9. Скласти договір про передачу майнових прав інтелектуальної власності відповідно до умови задачі		2	
10.	Тема 10. Використання результатів інтелектуальної діяльності педагога в господарській діяльності	2		2
	Практичне заняття 10. Порядок передачі майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу господарського товариства		2	
	Усього годин:	20	20	20

Запропонована програма є примірною та може розглядатися як базова для формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників будь-яких педагогічних закладів вищої освіти, а також інших закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку за відповідними спеціальностями, включає основні теми, що надають можливість формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Теми навчально-тематичного плану пропонуємо розкрити за напрямками, визначеними у Додатку Л (Табл. Л.1).

Як приклад гнучкості розробленої технології теми можуть змінюватись залежно від спеціальності в межах якої здійснюється підготовка майбутнього педагога. Зокрема, з нашої точки зору, для спеціальності 015 Професійна освіта (Комп'ютерні технології) слід окрему увагу приділити вивченню таких тем:

- Особливості охорони і захисту прав на компонування напівпровідникових виробів;
- Охорона і захист авторських прав на комп'ютерні програми
- Докази і доказування у процесі захисту авторських прав та прав на компонування напівпровідникових виробів.
- Службовий твір, як об'єкт права інтелектуальної власності
- ІТ кластер як платформа створення об'єктів інтелектуальної власності.
- Змістовне наповнення відображено в Додатку Л Табл. Л.2

Для спеціальності 015 Професійна освіта (Дизайн) варто включити до тем дисципліни «Інтелектуальна власність» такі:

- Авторське право на дизайнерські проекти.
- Договірне забезпечення передачі прав на дизайнерські проекти та твори мистецтва.

- Службовий твір: поняття, особливості створення, охорони і захисту.

Змістовне наповнення відображено в Додатку Л Таблиці Л.3

Таким чином, змістовне наповнення дисципліни, що спрямована на формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності повинно відображати особливості предметної спеціалізації майбутнього педагога. З урахуванням зазначеного принципу формування компетентності має найбільш ефективний результат, оскільки забезпечує можливість отримання саме тих знань, умінь, навичок та професійно-важливих якостей, які є необхідними для подальшої професійної діяльності педагога. Формування навчально-тематичного плану та його змістовного наповнення без урахування предметної спрямованості фахівця може навіть стати демотиватором до вивчення відповідної дисципліни студентами та відсутності досягнення необхідного результату.

Основним пріоритетом викладачів, враховуючи те, що здебільшого спеціальні дисципліни можуть бути передбачені у варіативній частині навчального плану, є мотивація студентів до їх обрання.

Крім цього, важливо розглянути можливість включення окремих модулів або тем до дисциплін, які передбачені для відповідної спеціальності. Зокрема, можна навести приклад необхідності включення відповідних тем до модулів дисципліни, що передбачена ОПП 011 Освітні педагогічні науки другого (магістерського) рівня Української інженерно-педагогічної академії, до обов'язкового компоненту якої входить дисципліна «Освітні інновації», яка включає 3 модуля:

ЗМ 1. Інноваційні тенденції розвитку освіти:

Тема 1 Інноваційні виміри сучасної освіти

Тема 2 Інноваційна культура педагога

ЗМ 2 Інноваційні технології навчання: сутність та специфіка:

Тема 3 Основи інноватизації освітніх процесів

Тема 4 Навчальний тренінг у процесі вивчення дисципліни

Тема 5 Ділова гра у педагогічній діяльності

Тема 6 Кейс технології в освіті

ЗМ 3 Технології удосконалення інноваційної діяльності:

Тема 7 Основи педагогічної евристики

Тема 8 Здоров'язберігаючі технології в освіті

Тема 9 Технології упровадження, систематизації та узагальнення інноваційної діяльності суб'єктів педагогічного процесу.

Метою курсу є удосконалення у студентів таких компетентностей, як аргументовано обирати технологію навчання з дисципліни і теми у відповідності до мети й особливостей їх змісту, здійснювати проектування засобів освітньої інноватики, розробляти стратегічну і тактичну програму впровадження інновацій в освітній процес; аналізувати результати впровадження інноваційних технологій навчання і виховання в освітній процес, вибудовувати стратегію і тактику особистісного професійного зростання.

В межах вказаної дисципліни можливо розглянути питання щодо включення тем, що стосуються поняття та правил академічної доброчесності, а також питань захисту авторських прав на створені технології навчання і виховання, способи та методи викладання, результати творчої діяльності педагога тощо.

Як вказує А. Вітченко комплексною можна вважати таку освітню програму (навчальний курс), яка відзначається інтегральною, цільовою спрямованістю, має багатокomпонентну і різнорівневу змістовну структуру, синтезує різні види і форми освітньо-професійної підготовки (теоретичне навчання, практику, дослідницьку роботу, самоосвіту) відповідно до рівня і ступеня вищої освіти, профілю освітньої програми (освітньо-професійна, освітньо-наукова), очікуваних результатів навчання [9].

Таким чином, пропонуємо:

до модуля 1 додати тему «Академічна доброчесність, як складова інноваційної діяльності працівника освіти»;

до модуля 2 додати тему «Авторське право на результати інноваційної діяльності працівника освіти»;

до модуля 3 додати тему «Правові основи охорони результатів інноваційної педагогічної (науково-педагогічної) діяльності як об'єктів інтелектуальної власності».

Змістовне наповнення вказано в Додатку Л Табл. Л.4

Аналіз освітньо-професійних програм підготовки магістрів спеціальностей 011 Освітні педагогічні науки та 015 Професійна освіта надали можливість зробити висновок про необхідність впровадження у дисципліни обов'язкового блоку модулів, що забезпечуватимуть формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Наприклад, можливо введення модуля «Охорона і захист прав інтелектуальної власності в процесі здійснення інноваційної педагогічної (науково-педагогічної) діяльності». Зміст модуля доцільно розкрити в таких темах:

Результати інтелектуальної (творчої) діяльності педагогічних працівників в процесі ведення інноваційної діяльності

Особливості охорони і захисту прав інтелектуальної власності на створені в процесі інноваційної діяльності об'єкти

Способи комерціалізації прав на результати інноваційної діяльності

Договірне забезпечення реалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності

Порядок захисту прав на результати інноваційної діяльності

Змістовне наповнення тем розкрито у Додатку Л (Табл. Л.5):

Окремо також доцільно виділити модуль: «Авторське право на результати інноваційної діяльності працівника освіти», що розкривається в межах таких тем:

Поняття та загальна характеристика авторського права на об'єкти інноваційної діяльності працівника освіти.

Порядок оформлення авторського права.

Авторське право на службовий твір: порядок виникнення, оформлення, використання.

Управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав.

Правопорушення у сфері авторських і суміжних прав та форми і способи їх захисту.

Юридична відповідальність за порушення авторських і суміжних прав.

Особливості доказування у справах про порушення авторських і суміжних прав.

Змістовне наповнення тем модуля відображено в Додатку Л (Табл. Л.6).

Включення зазначених модулів надасть можливість випускникам педагогічних ЗВО отримати знання, уміння, навички та інші професійні якості у сфері інтелектуальної власності і сформуванню необхідну для провадження подальшої професійної діяльності компетентність, що надасть їм можливість бути конкурентоспроможними на ринку праці відповідно до вимог сучасного законодавства.

Важливим аспектом підготовки педагогічного працівника до майбутньої професійної діяльності є формування у нього знань у сфері академічної доброчесності, що є похідною права інтелектуальної власності. Таким чином, важливо забезпечити можливість вивчення питань академічної доброчесності в межах формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Пропонується включити тему: «Академічна доброчесність, як складова інноваційної діяльності працівника освіти». Змістовне наповнення цієї теми доцільно розкрити за такими напрямками:

Академічна доброчесність як похідна права інтелектуальної власності.

Види порушень академічної доброчесності.

Розмежування порушень академічної доброчесності та порушень прав інтелектуальної власності.

Порядок внутрішнього забезпечення якості освіти.

Процедурні питання захисту прав інтелектуальної власності та академічної доброчесності у закладі освіти

Докази і доказування у процесі розгляду справ про порушення прав інтелектуальної власності та академічної доброчесності

Відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності та академічної доброчесності.

Аналізуючи освітньо-професійні програми підготовки педагогічних працівників у Бердянському державному педагогічному університеті та Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка ми визначили дисципліни, до яких варто включити модулі, що спрямовані на формування знань у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. У Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка викладається дисципліна «Інтелектуальна власність». Пропонуємо до програми вивчення вказаної дисципліни додати модуль «Охорона і захист об'єктів інтелектуальної власності педагогічних працівників». Теми та їх змістовне наповнення розкрито в табл. 2.4

Таблиця 2.4

**Змістовне наповнення тем модуля
«Охорона і захист об'єктів інтелектуальної власності педагогічних
працівників»**

№	Тема	Зміст
1	2	3
1	Результати інтелектуальної діяльності педагогічних працівників, як об'єкти інтелектуальної власності.	Поняття та види об'єктів інтелектуальної власності як результатів творчої діяльності педагогічного працівника. Об'єкти авторського права та суміжних прав як результати діяльності педагогічного працівника Об'єкти права промислової власності як результати діяльності педагогічного працівника
2	Особливості охорони і захисту окремих об'єктів інтелектуальної власності педагогічних працівників.	Загальні засади охорони і захисту прав інтелектуальної власності на результати інноваційної діяльності. Органи управління у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності Порядок отримання охоронних документів на об'єкти авторського права. Порядок отримання охоронних документів на об'єкти промислової власності.
3	Правопорушення у сфері інтелектуальної власності та юридична відповідальність	Поняття та види юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності. Адміністративна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності Кримінальна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності Цивільно-правова відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності.

1	2	3
4	Докази та доказування в процесі захисту порушених прав інтелектуальної власності	. Поняття та види доказів у справах про порушення авторських прав та прав на компоновання напівпровідникових виробів. Допустимість та належність доказів Способи подачі доказів.
5	Особливості комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності педагогічних працівників	Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності як важливий елемент управління результатами творчої діяльності. Види інноваційних інфраструктур та особливості здійснення діяльності в їх межах Технопарк та технополіси як спосіб комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. Центри трансферу технологій та їх використання в процесі комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

У Бердянському державному педагогічному університеті до освітньо-професійної програми включено дисципліну «Інноваційна діяльність в професійній освіті». З аналізу робочої програми видно, що вона не забезпечує в повній мірі формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. У зв'язку з цим пропонуємо включення додаткового модуля «Охорона і захист результатів інноваційної діяльності педагогічного працівника». Темі та змістовне наповнення модуля розкрито в табл. 2.5

Таблиця 2.5

**Змістовне наповнення тем модуля
«Охорона і захист результатів інноваційної діяльності педагогічного
працівника»**

№	Тема	Зміст
1	2	3
1	Інноваційна діяльність як передумова створення об'єктів ІВ.	Поняття інноваційної діяльності та особливості правового регулювання її здійснення. Поняття та види результатів інноваційної діяльності працівника освіти. Правовий статус суб'єктів та об'єктів інноваційної діяльності.

1	2	3
2	Створення, охорона, захист та використання об'єктів інтелектуальної власності педагогічних працівників.	Загальна характеристика створення, охорони та захисту об'єктів інтелектуальної власності працівників освіти Правове регулювання охорони і захисту прав інтелектуальної власності працівників освіти. Порядок оформлення та подання заявки на оформлення авторського права на результати інноваційної діяльності. Видача свідоцтва про державну реєстрацію авторського права. Порядок оформлення та подання заявки на оформлення прав на об'єкти промислової власності (винаходи, користі моделі, промислові зразки тощо). Видача патентів про державну реєстрацію права промислової власності.
3	Службовий твір: поняття, порядок створення, охорони, комерціалізації	Поняття службового твору, як об'єкта авторського права Договір про розподіл майнових прав на службовий твір Договірне забезпечення створення службових творів Порядок оформлення прав на службовий твір.
4	Академічна доброчесність як похідна охорони і захисту прав інтелектуальної власності	Поняття академічної доброчесності та критерії її дотримання. Види порушень прав академічної доброчесності. Відмінні характеристики порушень правил академічної доброчесності та правил інтелектуальної власності. Відповідальність за порушення правил академічної доброчесності Порядок притягнення до відповідальності за порушення правил академічної доброчесності.
5	Особливості управління об'єктами інтелектуальної власності педагогічного працівника	Способи управління об'єктами ІВ педагогічного працівника. Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності як важливий елемент управління результатами творчої діяльності. Види інноваційних інфраструктур та особливості здійснення діяльності в їх межах Технопарк та технополіси як спосіб комерціалізації об'єктів ІВ Центри трансферу технологій та їх використання в процесі комерціалізації об'єктів ІВ.

Зміст дисципліни «Патентознавство і авторське право», що викладається для студентів Української інженерно-педагогічної академії, було запропоновано трансформувати, додавши теми, що спрямовані на формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Запропоновані нами теми та їх змістовне наповнення відображено в табл. 2.6

Змістовне наповнення тем дисципліни «Патентознавство і авторське право»

№	Тема	Зміст
1	2	3
1	Інноваційна діяльність як передумова створення об'єктів інтелектуальної власності.	Поняття інноваційної діяльності та особливості правового регулювання її здійснення. Поняття та види результатів інноваційної діяльності працівника освіти. Правовий статус суб'єктів та об'єктів інноваційної діяльності.
2	Створення, охорона, захист та використання об'єктів інтелектуальної власності педагогічних працівників.	Загальна характеристика створення, охорони та захисту об'єктів інтелектуальної власності працівників освіти Правове регулювання охорони і захисту прав інтелектуальної власності працівників освіти. Порядок оформлення та подання заявки на оформлення авторського права на результати інноваційної діяльності. Видача свідоцтва про державну реєстрацію авторського права. Порядок оформлення та подання заявки на оформлення прав на об'єкти промислової власності (винаходи, користі моделі, промислові зразки тощо). Видача патентів про державну реєстрацію права промислової власності.
3	Службовий твір: поняття, порядок створення, охорони, комерціалізації	Поняття службового твору, як об'єкта авторського права Договір про розподіл майнових прав на службовий твір Договірне забезпечення створення службових творів Порядок оформлення прав на службовий твір.
4	Академічна доброчесність як похідна охорони і захисту прав інтелектуальної власності	Поняття академічної доброчесності та критерії її дотримання. Види порушень прав академічної доброчесності. Відмінні характеристики порушень правил академічної доброчесності та правил інтелектуальної власності. Відповідальність за порушення правил академічної доброчесності Порядок притягнення до відповідальності за порушення правил академічної доброчесності.
5	Особливості управління об'єктами інтелектуальної власності педагогічного працівника	Способи управління об'єктами інтелектуальної власності педагогічного працівника. Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності як важливий елемент управління результатами творчої діяльності. Види інноваційних інфраструктур та особливості здійснення діяльності в їх межах Технопарк та технополіси як спосіб комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. Центри трансферу технологій та їх використання в процесі комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

Дотримуючись принципу студентоцентрованого навчання, з метою створення освітнього середовища, орієнтованого на надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії, пропонується включити до переліку дисциплін за вибором студента курс «Захист прав інтелектуальної власності працівників освіти», або додатковий спецкурс «Міжнародні механізми захисту прав інтелектуальної власності».

Крім цього акцентуємо увагу на необхідності звернути увагу також на зміни, що відбулись у освітніх стандартах. Зокрема, 11.05.2021 затверджено стандарт вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Однією із компетентностей, що визначені додатково для освітньо-наукових програм є спеціальна компетентність 12 – Здатність забезпечувати інтелектуальну власність на результати дослідницької/інноваційної діяльності у сфері освітніх, педагогічних наук. Відповідним результатом навчання визначено РН 13 Захищати інтелектуальну власність, здійснювати комерціалізацію результатів науково-дослідницької та проектної діяльності [61, с. 7,8].

Таким чином, до освітньо-наукових програм спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки обов'язково пропонується включити дисципліну «Основи інтелектуальної власності в педагогічній (науково-педагогічній) діяльності», що повинна забезпечити вказану компетентність та відповідний результат навчання.

Процесуально-діяльнісний етап спрямований на розробку та впровадження підходів до навчальної діяльності з метою формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО. Формування компетентності, визначеної у дослідженні має свої особливості, що зумовлено як необхідністю засвоєння студентами теоретичного матеріалу, так і формування у них практичних навичок охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Метою вказаного етапу є модернізація процедури формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності з

урахуванням принципу студентоцентризму та в умовах запровадження дистанційної та змішаної форми навчання.

Завданням цього етапу реалізації технології є:

Створення ефективного алгоритму діяльності для формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО.

Обрання і впровадження форм і методів навчання з урахуванням особливостей підготовки магістрів за предметним спрямуванням.

Реалізація наскрізного підходу до формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО.

Як вказує Л. Подоляк, проблема формування навчальної діяльності – це перш за все процес становлення суб'єкта цієї діяльності. Основними характеристиками суб'єкта навчальної діяльності є мотивація, цілеспрямованість, активність, самостійність. Психологічну характеристику студента як суб'єкта навчальної діяльності слід розпочати з аналізу її мотиваційно-цільової основи, оскільки цілі, потреби, цінності та мотиви є її системоутворювальною ланкою [57].

Реалізація першого завдання (*створення ефективного алгоритму діяльності для формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти*) передбачає розробку більш доцільної організації начального процесу в межах запропонованої до реалізації технології формування компетентності, а також включає елементи технологій управління знаннями. Остання має важливе значення для розвитку освіти, формування практичних навичок і особистих якостей випускників педагогічних закладів вищої освіти. Таким чином, управління знаннями є обов'язковим елементом створення алгоритму діяльності для формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти, що розуміється з позиції створення нових можливостей для засвоєння знань, умінь та формування навичок і важливих особистих якостей майбутніх педагогів.

За результатами реалізації цього етапу технології ми розробили й запропонували для використання алгоритм реалізації технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти, який поєднав у собі переважну більшість процесуальних дій, які відбуваються в межах реалізації технології й таким чином спростив її широке запровадження. Алгоритм реалізації розроблений для усіх етапів технології. табл. 2.7. Повністю алгоритм наведено у додатку Б.

Таблиця 2.7

Фрагмент алгоритму реалізації технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти

(процесуально-діяльнісна складова)

№ з/п	Зміст діяльності	Терміни
<i>1. Мотиваційно-цільовий етап</i>		
	Мотиваційна підготовка випускників педагогічних ЗВО щодо усвідомлення необхідності формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.	вересень-жовтень
	Побудови випускниками особистого дерева цілей.	жовтень
	Реалізація системи заходів щодо мотивування слухачів формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.	Увесь період навчання
	Стимулювання випускників магістратури педагогічних ЗВО до саморозвитку й самовдосконалення	Увесь період навчання

Реалізація другого завдання (*обрання і впровадження форм і методів навчання з урахуванням особливостей підготовки магістрів за предметним спрямуванням*) передбачає визначення найбільш доцільних форм подачі матеріалу та методів активізації пізнавальної діяльності в процесі формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

У Законі України «Про вищу освіту» [59] визначено основні форми освітнього процесу, що включають навчальні заняття, самостійну роботу,

практичну підготовку та контрольні заходи, а також окреслено основні види навчальних занять у вищій освіті, якими є лекції, лабораторні, практичні семінарські, індивідуальні заняття та консультації. При цьому, в межах автономії закладів вищої освіти та з урахуванням студентоцентризму, заклад вищої освіти може впроваджувати інші форми освітнього процесу та види навчальних занять, що є ефективними для формування компетентності в межах конкретної дисципліни чи спеціальності. За результатами проведеного дослідження найбільш необхідною класичною формою подання інформації є лекція. Проте, варто звернути увагу на те, що засвоєння матеріалу залежить від способу подачі матеріалу. Як вказує Ф. Гарєєва, сукупність форм і методів навчання створює єдиний дидактичний комплекс, функціонування якого підпорядковано об'єктивним психолого-педагогічним закономірностям навчального процесу. [12].

Застосування класичних форм освітнього процесу є важливим та необхідним в процесі підготовки фахівця, проте їх ефективність залежить від особливостей реалізації кожної з форм. Так, наприклад, в процесі проведення навчальних занять, зокрема лекції, доцільним є обрання відповідного способу подання інформації, що націлений на найбільш ефективне його засвоєння в умовах діджиталізації освітнього процесу та широкого доступу до знань за допомогою ІКТ. Наприклад, І. Шумілова рекомендує під час формування певних гуманітарних компетентностей (зокрема загальнокультурної) застосовувати такі форми організації навчання:

- проблемно-розвивальні лекції: проблемна, лекція-консультація, бінарна, розповідь;
- студентські науково-практичні конференції;
- конкурси студентських робіт; сюжетно-рольові ігри; диспути; дискусії; робота в малих групах тощо [79, с. 426–427].

На наш погляд, в процесі формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності важливим є проведення лекційних занять з використанням наочних матеріалів, що забезпечить можливість більш якісного сприйняття інформації студентами. Також, лекція-бесіда дозволить студентам краще зрозуміти сутність та значення прав інтелектуальної власності та

необхідність їх охорони, а також захисту разі їх порушення. В свою чергу, необхідним є також проведення проблемних лекцій, зокрема у зв'язку з необхідністю роз'яснення питань, що стосуються особливостей застосування законодавства, що регулює правовідносини у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Ми приділили значну увагу вибору форм проведення семінарських та практичних занять. Зокрема, опитування під час проведення семінарських занять важливо проводити з тем, що розкривають теоретичні основи охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Питання були сформульовані таким чином, щоб за результатами підготовки студент отримав розуміння того, яким чином необхідно застосовувати їх на практиці.

Важливого значення для формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності набувають практичні роботи, що допомагають краще засвоїти теоретичний матеріал. Ефективно застосовувати такі форми, як проблемне есе, зокрема для висвітлення актуальних проблем правового регулювання та проблем, що виникають в практиці застосування законодавства у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Крім цього, в процесі формування вказаної компетентності, варто приділити увагу вирішенню практичних завдань-кейсів, що покликані сформувати розуміння порядку охорони прав інтелектуальної власності. Завдання-кейси формуються на основі реальних ситуацій, що виникли або можуть виникнути в процесі охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Для моделювання таких ситуацій використовувались рішення судів, рішення по скаргах до компетентних органів, або звернення громадян за захистом їх порушених прав. Застосування завдань-кейсів також може здійснюватись за запитамі юридичних осіб, які їх формують на підставі тих обставин, що виникли у них в процесі їх практичної діяльності. Застосування так званих кейс-технологій забезпечує ефективну підготовку майбутніх фахівців-педагогів та їх конкурентоспроможність на ринку праці.

Для проведення такого заняття сформовано фабули справ та розміщено їх для ознайомлення студентам шляхом опублікування методичних вказівок в

корпоративній системі ЗВО чи іншим зручним способом. Виконання завдання проведено в малих групах, а також індивідуально. Фабули завдань сформовані окремо для виконання студентом самостійно та для виконання в малих групах. Після ознайомлення зі змістом кейсу студенти ознайомлюються з літературою та відповідними нормативно-правовими актами з теми. На занятті, якщо передбачено виконання завдання індивідуально студентом, він самостійно вирішує поставлені питання та презентує викладачу та іншим студентам результати своєї роботи. У разі виконання завдання в малих групах, студенти у команді приймають рішення щодо алгоритму дій для вирішення питань задачі та презентують його під час проведення заняття. Важливо, щоб усі студенти виконували одне і те ж завдання. Це створить умови для більш ефективного засвоєння матеріалу. Також кожна група презентує власний варіант вирішення ситуації, що розширить уявлення студентів про можливі способи вирішення нестандартної ситуації на практиці.

Одним із важливих елементів проведення практичних занять є формування можливості підготовки пакету документів для самостійної охорони створених об'єктів інтелектуальної власності. документації для отримання охоронних документів на створений об'єкт інтелектуальної власності. Майбутні викладачі здебільшого створюють об'єкти авторського права, проте така практична робота також повинна включати підготовку пакета документів для отримання охоронних документів на об'єкти промислової власності. Завдання повинні бути сформовані таким чином, щоб студенти отримали практичні навички охорони об'єктів інтелектуальної власності, що найчастіше ними створюються, та зрозуміти особливості заповнення заявок на отримання охоронних документів, залежно від виду об'єкта інтелектуальної власності.

Особливого значення для формування компетентностей в процесі навчання набувають методи інтерактивного навчання, зокрема, метод мозкового штурму, який полягає у стимулювання творчої активності студентів, які в свою чергу генерують значну кількість варіантів вирішення проблеми, що перед ними розкривається. Генерування ідей здійснюється для пошуку найбільш вдалого вирішення проблеми. При цьому студенти діляться на дві групи. Одна група

генерує ідея, а інша їх аналізує та обирає ту, яка на їх погляд є найкращою. Проте важливо зауважити, що жодна ідея не повинна піддаватись критиці. Частково метод мозкового штурму може застосовуватись в процесі вирішення практичних задач, зокрема в процесі розгляду питань збирання доказів та доказування у справах про порушення прав інтелектуальної власності. Під час практичного заняття студентам пропонується для розгляду практична ситуація, в якій відбувається порушення прав інтелектуальної власності. В основі таких ситуацій можуть лежати судові справи. Студенти в межах описаної ситуації повинні запропонувати які докази можуть бути надані суду для доведення вини сторони та застосування до них відповідних санкцій майнового чи немайнового характеру. При цьому кожен студент повинен висловити свої думки з приводу прийнятних та допустимих доказів, а також варіантів їх отримання та подачі до суду. Після аналізу та оцінки допустимості застосування таких ідей, обирається найбільш прийнятні варіанти. Студенти можуть вільно висловлювати свою точку зору, об'єднуючись у групи чи індивідуально. Усі учасники при цьому мають рівні права та можуть надавати будь-яку кількість пропозицій. Для ефективнішого сприйняття ідей, їх варто записувати.

На підставі вказано можна навести приклади застосування таких специфічних форм лекцій, семінарів, практичних занять для засвоєння матеріалу, що передбачений відповідною дисципліною (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Приклади різних форм занять, що використовуються для формування компетентності у сфері охорони та захисту прав ІВ в межах технології

Вид навчального заняття	Орієнтовна тематика
1	2
Лекції	
Лекція розповідь	Вступ до інтелектуальної власності
Проблемна лекція	Юридична відповідальність за порушення прав ІВ та академічної доброчесності.
Оглядова лекція	Інноваційна діяльність як передумова створення об'єктів ІВ
Семінари	
Семінар-конференція	Порядок передачі майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу господарського товариства.
Семінар-бесіда	Алгоритм дій у разі порушень прав на об'єкти ІВ у мережі Інтернет.

Практичні заняття	
1	2
Вирішення завдань-кейсів	Процесуальні питання порушення прав інтелектуальної власності та прав академічної доброчесності.
Дискусія	Визначення способу охорони конкретного об'єкту інтелектуальної власності.
Мозковий штурм	Докази і доказування в процесі вирішення справ про порушення прав інтелектуальної власності.

Важливого значення сьогодні набувають методи дистанційного навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. У зв'язку з цим пропонується застосувати нові форми здійснення самостійної роботи здобувачів освіти та, відповідно, проводити оцінку виконання ними завдань. Такими є індивідуальні навчально-дослідні завдання, як «вид позааудиторної самостійної роботи студента навчального, навчально-дослідного чи проектно-конструкторського характеру, яке використовується у процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу і завершується разом зі складанням підсумкового іспиту чи заліку з даної навчальної дисципліни» [7, с. 244–246]. Виконані навчально-дослідні завдання повинні обов'язково бути представлені в процесі проведення практичних чи семінарських занять, що сприятиме ефективному засвоєнню матеріалу не тільки студентом, який виконував завдання, але й іншими студентами групи. Крім цього таке завдання повинно мати дискусивний характер для стимулювання наукової та пошукової діяльності здобувача освіти. В процесі використання інформаційно-комунікаційних технологій представлення завдання повинно супроводжуватись відповідним наочними матеріалами, підготовка яких є одним із ефективних способів засвоєння матеріалу, розвитку критичного мислення, усвідомлення шляхів вирішення проблеми.

Тематика завдань для самостійної роботи повинна відповідати програмі курсу та поглиблювати знання студентів з певного питання курсу або ж вказувати на проблеми практики застосування правових норм та діяльності у відповідній сфері. Застосування зазначених форм та методів проведення занять дозволяє

повноцінно реалізувати технологію формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО.

Реалізація третього завдання (*Реалізація наскрізного підходу до формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО*) передбачає планування навчального процесу забезпечуючи його комплексність та системність. В процесі реалізації технології навчальний матеріал розподілений раціонально, з урахуванням уникнення повторів у програмах навчальних дисциплін, щоб вони забезпечували формування компетентності в цілому. Важливо звернути увагу на те, що реалізація наскрізного підходу формування здійснюється на основі алгоритму реалізації технології формування компетентності, елемент якого відображено в Табл 2.8

Наскрізний підхід формування у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності повинен здійснюватись на основі принципу послідовності та забезпечується не тільки викладанням спеціальних дисциплін, але й у інших кусах та дисциплінах, що викладаються відповідно до освітньо-професійної програми підготовки педагогів. Важливо зазначити, що підхід повинен враховувати необхідність як теоретичної підготовки так і формування практичних навичок у випускників, а також регулювання самостійної роботи та використання отриманих знань у процесі підготовки магістерської дипломної роботи з базових дисциплін.

Важливим аспектом реалізації цього завдання є залучення до викладання дисциплін висококваліфікованих працівників, які мають досвід охорони і захисту прав інтелектуальної власності, а також науково-педагогічних працівників, що володіють такою компетентністю та навиками її формування. З точки зору К. Астахової, викладач, який здатний підготувати компетентного висококваліфікованого, конкурентоздатного на ринку праці спеціаліста, який відповідає поточним і перспективним потребам суспільства:

– висока професійна компетентність, яка передбачає глибокі знання і широку ерудицію у науково-предметній області, нестандартне мислення, володіння інноваційною тактикою і стратегією, методами вирішення творчих завдань;

– педагогічна компетентність, яка включає знання основ педагогіки і психології, медико-біологічних аспектів інтелектуальної діяльності, володіння сучасними формами, методами, засобами і технологіями навчання; соціально-економічна компетентність, яка передбачає знання глобальних процесів розвитку цивілізації і функціонування сучасного суспільства, а також основ психології, соціології, економіки, менеджменту і права;

– комунікативна компетентність, яка включає розвинену літературну усну і письмову мову; володіння іноземними мовами, сучасними інформаційними технологіями, ефективними методами і прийомами міжособистісного спілкування;

– високий рівень професійної і загальної культури, який включає сформований науковий світогляд, сталу систему духовних, культурних та інших цінностей в їх національному і загальнолюдському розумінні [2, с. 131-132].

В сучасних умовах розвитку суспільства та з урахуванням важливості створення освітнього середовища, вільного від порушень прав інтелектуальної власності та академічної доброчесності, науково-педагогічному та педагогічному працівникові варто бути інноваційно орієнтованим, мати високий рівень поваги до прав і свобод суб'єктів інноваційної діяльності, зокрема не порушувати та поважати права інтелектуальної власності, здійснювати охорону і захист прав інтелектуальної власності на створені ним об'єкти.

Оволодіння такими характеристиками є можливим завдяки оновленій системі підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників, та актуалізацією вказаної тематики на семінарах, курсах підвищення кваліфікації, виступах, круглих столах.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що запровадження розробленої цього етапу технології дозволить значно підвищити рівень професійної підготовки майбутніх педагогів, що дозволить вивести на новий рівень систему педагогічної освіти в Україні.

2.4. Контрольно-оцінний етап технології формування компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності

Контрольно-оцінний етап технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО, передбачає створення системи оцінки сформованості компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО. Діяльність в межах вказаного етапу спрямована на забезпечення розуміння результатів рівня формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО. Його важливість обумовлена потребою встановлення результативності технології задля наступного її впровадження та застосування у майбутньому в різних ЗВО України.

Важливість вимірювання рівня сформованості компетентності зумовлено розвитком освіти, побудованої на засадах компетентнісної парадигми. Як зазначав М. Планк, «існує тільки те, що можна вимірювати»[67]. Ця гіпотез вказує на значимість оцінювання, що є як передумовою так і результатом освітнього процесу. Надавати якісні освітні послуги можливо виключно за умови вимірювання рівня сформованості інтегральної компетентності студентів педагогічних ЗВО та її складових елементів. Знання, уміння, навички та інші особисті якості, отримані під час навчання спрямовані на надання випускнику можливості ефективно виконувати професійні завдання в процесі його діяльності. Тільки у такому разі освіта, наука та практика утворюють єдиний організаційний механізм, який здатний до функціонування на належному рівні. Тому, метою процесу оцінювання є, в першу чергу, встановлення рівня успішності студента, як в процесі так і за результатами навчання, та можливості ведення ним подальшої професійної діяльності. Крім цього, встановлення рівня сформованості знань, умінь та навичок та інших особистих якостей дозволяє виявити ті прогалини які впливають на якість надання освітніх послуг. У разі виявлення в процесі оцінювання недоліків, може бути прийняте рішення про внесення змін до змісту навчальних планів, програм,

стандартів, удосконалення методів викладання, зміни у проведенні самостійної роботи студентів тощо. Це є рушійною силою подальшого розвитку освіти, як основи економічної стабільності держави.

Як ми наголошували у 2.2, компетентнісна модель є фактично системою знань, умінь, навичок та особистих якостей фахівця, якими він повинен володіти для успішного виконання професійної діяльності. Формування компетентностей, які входять до складу компетентнісної моделі забезпечується за допомогою різних форм, методів, навчальної діяльності, традиційних і новітніх педагогічних технологій тощо. Результат освітньої діяльності повинен обов'язково оцінюватись. В свою чергу рівень засвоєння студентами теоретичних знань та спроможності їх реалізації на практиці є одним із показників якості освітньої діяльності закладу освіти та ефективності застосовуваної ним певної освітньої технології в контексті формування окремих компетентностей, що підлягають оцінюванню. Якість освіти, як педагогічна категорія є квінтесенцією сутності поняття, процедур діагностування, аналізу явищ і властивостей суб'єктів освітнього процесу [76].

Як пише О. Ляшенко, «об'єктами оцінювання є: знання, вміння, навички та компетентності (уміння використовувати знання на практиці); оволодіння мета предметними вміннями (працювати з інформацією в різній формі; вміння вчитися й самоудосконалюватися; співпрацювати; вміння вирішувати проблеми тощо)» [48, с. 70]. У контексті цієї роботи це компетентність випускника педагогічного ЗВО в сфері інтелектуальної власності та її складові.

Кваліметричний підхід є ефективним методологічним механізмом проведення педагогічних вимірювань, і «забезпечує більшу об'єктивність оцінки рівня професійної педагогічної компетентності» [14, с. 117]. Це обумовлює актуальність розробки факторно-критеріальних моделей для вимірювання рівня сформованості професійних компетентностей, як показника можливості ведення професійної діяльності майбутніх фахівців. У контексті цієї роботи це компетентність у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Кваліметрія як наука вперше представлена у 1965 році Г. Азгальдовим [1]. В межах цього напрямку науки розробляються методи кількісного оцінювання якості

як матеріальних так і нематеріальних об'єктів, процесів, явищ тощо. Створення відповідної моделі бажаного стану об'єкта (якість) реалізується через факторно-критеріальне моделювання. [77, с. 137]. Останнє є «інструментом нечіткої математики як однієї з найсучаснішої галузі математичної науки» [30, с. 48]. Кваліметричний підхід, як пише І. Грозний, полягає в тому, що поняття «якість» можна визначити як: 1) відповідність стандартам і технологічним вимогам, 2) основна характеристика продукту; 3) набір споживчих властивостей [15, с. 40]. Найбільш застосовуваним цей метод сьогодні є у галузі товарознавства і позначає розділ економіки про методи вимірювання якості продукції [75, с. 4]. В сучасній педагогічній науці він також отримав широке застосування. Про педагогічну кваліметрію, як методологію оцінки пишуть такі науковці І. Булах, І. Капустіна, О. Майорова, О. Пометун, О. Філіпчук, О. Ануфрієва, В. Григоращ, Г. Дмитренко, Г. Дорош, В. Міхеєв та інші.

Для кількісного вимірювання педагогічних результатів, таких як, якість освіти, якість освітньої діяльності, що полягають у встановленні рівня сформованості компетентностей у учасників освітнього процесу, сьогодні застосовуються методи педагогічної кваліметрії. Як вказує В. Вікторов, під час застосування моніторингу та кваліметрії, можна виміряти й оцінити не тільки результати педагогічного процесу, а й якість і кількість перетворень у діяльності його учасників, чинники, що вплинули на ці зміни; виробити, прийняти й реалізувати управлінські рішення щодо спрямування цих перетворень на заданий стандарт освіти [8, с. 56].

О. Кондур досліджувала моделювання критеріїв в системі адаптивного управління, для оцінки поточного стану закладу вищої освіти за допомогою кваліметричного інструментарію [35]; проблеми реалізації кваліметричного підходу в процесі проходження педагогічної практики вивчали Н. Ляшова та С. Помирча [44]; О. Дегтяр та О. Непомнящий дослідили кваліметричний підхід до організації системи поліфункціонального контролю професійної підготовки компетентного фахівця у вищій школі [16]; у дослідженні О. Байназарової звертається увага на застосування кваліметричних моделей у науково-методичній

роботі, зокрема для оцінки діяльності методичних служб [3, с. 82]; В. Григораш розглянув кваліметричний підхід до експертного оцінювання навчально-виховного процесу [14].

Президент Університету західних регіонів США Роберт У. Менденхолл вважає, що найважливішою характеристикою вищої освіти, побудованої на основі компетентностей, є те, що її успішність вимірюється рівнем здобутих знань та навичок, а не тривалістю навчання. При цьому контролюється ефективність навчального процесу, технологія викладання та навчання, що також уможливорює індивідуалізацію навчання кожного студента. Однак це вимагає оптимізації організації навчального процесу, чіткого визначення компетентностей, критеріїв оцінювання, темпів подачі та засвоєння матеріалу з урахуванням індивідуальних здібностей студентів. Водночас змінюється роль викладача, який не тільки проводить заняття, відповідає на питання, проводить дискусії, а й допомагає студентам синтезувати та застосовувати знання [85].

Актуальність проблеми кваліметрії освіти обумовлена низкою об'єктивних чинників, серед яких насамперед слід виділити: глобальне й інтенсивне впровадження в навчальний процес сучасних інформаційних технологій, спрямованість професійної освіти на новий результат навчання – універсальні і професійні компетенції, які забезпечують підготовку конкурентоспроможних випускників. Євроінтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, в межах яких впроваджують національні системи акредитації освітніх програм, також вимагають новітніх підходів щодо якості [30, с. 38].

В. Камишин кваліметричне забезпечення досліджуваного процесу розглядає як створення і використання науково-обґрунтованих багатобальних систем оцінювання при наявності остаточної професійної культури педагога, що сприяє подоланню суперечності між зростаючою варіативністю освіти та її стандартизацією, удосконаленню процесу навчання та її оцінного компонента [29].

Як зазначає В.В. Федієнко, для визначення рівня навчальних досягнень студентів у педагогіці використовуються дві основні процедури: *вимірювання й оцінювання*. Він зазнає, що вимірювання можна охарактеризувати алгоритмічною

операцією, в межах якої приписуються об'єктам (предметам, процесам, станам) певні числові відповідники, що співмірні з попередньо визначеними правилами [74, с. 15]. Процес оцінювання навчальних здобутків здобувачів освіти встановлюється за допомогою організації діяльності дослідного типу, метою якої є виявлення рівня знань, умінь, навичок студентів, їх готовності до майбутньої фахової діяльності й до життєдіяльності в умовах сучасного інформаційного суспільства. [74, с.15]. В. Ягупов розуміє оцінювання, як процес порівняння рівня засвоєння здобувачами освіти знань, вмінь і навичок з еталонними уявленнями, які описані в навчальних програмах, порадиниках та інших нормативних документах [80, с. 411]. Н. Розенберг проаналізував сутність кваліметрії та дійшов висновку, що поняття «вимірювання в педагогіці – це пізнавальний процес, який складається з того, що на підставі числової системи (або системи класів), отриманої раніше, ізоморфній емпіричній системі з відношеннями, експериментально визначають кількісні значення величин, що характеризують деякі ознаки педагогічних об'єктів або явищ, або вказують на клас, до якого вони відносяться» [64, с. 15].

Складність оцінювання професійної компетентності полягає як у критеріальному визначенні професійної компетентності, так і в доборі інструментарію, який має описувати одночасно розуміння і дії суб'єктів професійної підготовки. Отже, важливими елементами оцінювання є критерії та показники сформованості професійної компетентності фахівця [25, с. 41]. Г. Єльнікова описує поняття «кваліметричний еталон», яке вона визначає, як норма-зразок об'єкта з якісно-кількісними характеристиками, що дозволяє в математизованій формі відбити ступінь його (об'єкта) реального розвитку [23]. На думку Г. Дмитренка, постійне порівняння успіхів з «верхньою планкою», тобто «стандартом якості», буде означати ступінь задоволення конкретним потребам [18].

Основними категоріями наукового апарату освітньої кваліметрії є: експертиза, кваліметричний моніторинг, контрольні-оціночні заходи, оцінка якості знань, професійної підготовки випускників закладів освіти, освітня статистика, педагогічний аналіз тощо.

Підсумовуючи вказане можна дійти висновку, про широке застосування методу кваліметрії в педагогіці як для оцінювання рівня досягнень здобувачів освіти так і інших учасників освітнього процесу за різними напрямками.

Не зважаючи на широке доктринальне тлумачення застосування цього методу, поза увагою вчених залишилося питання вимірювання рівня сформованості компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО.

Кваліметричний підхід є одним із найбільш об'єктивних способів оцінки результатів педагогічної діяльності, який доцільно застосовувати і для визначення рівня сформованості компетентності у випускників педагогічних закладів вищої освіти, як результату отримання освітніх послуг. Одним із специфічних напрямів цієї роботи є формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти. Розробка нами вказаної моделі дозволила суттєво систематизувати процес формування такої компетентності у майбутніх педагогічних працівників. Також звертаємо увагу на те, що розроблена та представлена факторно-критеріальна модель, під назвою «Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності» завершує цикл, про що описано нижче у цій роботі. Представлена в цьому підрозділі процедура вимірювання рівня сформованості компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти фактично є важливою складовою заключного етапу відповідної педагогічної технології.

З метою оцінювання компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти за допомогою засобів педагогічної кваліметрії у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності ми визначили фактори і критерії, провели оцінювання їх до того, як розпочати процедуру формування такої компетентності та за результатами її проведення. Підбір та створення інструментарію для вимірювання в межах кожного критерію, обробка та інтерпретація отриманих результатів є першочерговим завданням для реалізації цього процесу.

Розроблена нами в процесі дослідження компетентнісна модель випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності складається чотирьох блоків компетентностей: інноваційно-освітнього, професійно-діяльнісного (педагогічного), інноваційно-економічного, інноваційно-управлінського. Такий підхід було використано за прикладом проведених досліджень, описаних у роботі В. Луначека та Н.Рубан [43]. Звертаємо увагу, що компетентності, описані у компетентнісній моделі, ми визначили та розглянули фактори. Критерії були сформульовані, ґрунтуючись на структурі кожної компетентності, тобто на знаннях, уміннях, навичках та інших професійно-важливих і особистих якостях. Факторно-критеріальна модель «Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності» представлена в табл. 2.9

Таблиця 2.9

Факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»

Параметр Р – компетентність у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності						
Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію V_j	Значення критерію K_j	Часткова оцінка фактору	Часткова оцінка критерію
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5			
		Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5			

1	2	3	4	5	6	7
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2			
		Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3			
		Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3			
		Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2			
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,0 5	Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4			
		Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6			
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,0 5	Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3			
		Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах.	0,7			
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5			
		Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5			
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6			
		Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4			

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,0 5	Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4			
		Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6			
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3			
		Спроможність визначати найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3			
		Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4			
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку,	0,25			
		Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25			
		Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5			
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,0 5	Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3			
		Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7			

Для визначення вагомості критеріїв використано експертний метод. Цей метод найчастіше застосовують саме для визначення вагомості критеріїв. Варто зауважити, що експертна група повинна складатись із професіоналів у цій сфері. З огляду на те, що тема дослідження є специфічною та новою для сучасної педагогічної доктрини, а робота є першою науковою працею такого спрямування,

обрання експертів для створення такої факторно-критеріальної моделі є обмеженим. Нами були залучені такі експерти: д.пед.н., проф. Т.А.Борова, д.пед.н., проф. М.І.Лазарєв, д.пед.н., проф. З.В.Рябова, д.пед.н., проф. І. Гавриш; д.пед.н., проф. К. Юр'єва, д.ю.н., доцент О.О.Кулініч, к.фарм. н., доц. В.М. Тіманюк, к.пед.н., доц. Н.П.Рубан, к.т.н., доц. В.П.Рубашка, к.е.н. Ю.Ю. Черненко тощо.

У вказаній моделі абсолютний показник (P) відображає загальний рівень сформованості компетентності випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності. Складовими цього абсолютного показника є сума факторів, що обчислюється за формулою $P = F_1 + \dots + F_n$.

Факторами (F) у цій моделі є компетентності, виділені нами в компетентнісній моделі випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності. Кожний критерій має значимість K_{ij} , яка вимірюється шляхом використання певного інструментарію (тестування, анкетування, вирішення кейсів, ситуативних задач, виконання практичних робіт тощо). Ця значимість існує в межах від 0 до 1.

Таким чином $P = F_1 + \dots + F_{10} = \sum_{j=1}^7 a_j \sum_{i=1}^m b_i K_{ij}$, де m – кількість критеріїв.

Для оцінки сформованості компетентності випускника педагогічного ЗВО у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, застосовано таку шкалу:

- $0 < P_{\text{заг.}} \leq 0,5$ – сформованість компетентності є недостатньою;
- $0,5 < P_{\text{заг.}} \leq 0,74$ – сформованість компетентності є задовільною;
- $0,74 < P_{\text{заг.}} \leq 0,89$ – сформованість компетентностей є достатньою;
- $0,90 < P_{\text{заг.}} \leq 1$ – сформованість компетентностей є оптимальною.

Важливим є те, що застосовний з урахуванням визначених критеріїв інструментарій, повинен бути спрямованим на об'єктивне оцінювання знань, умінь та навичок, які визначені у представленій факторно-критеріальній моделі. Для оцінювання критеріїв, що мають знаннєвий характер найбільш дієвим є використання різних за типами тестових завдань. Також доцільно застосувати такий вид оцінювання як реферат. Вміння та навички можна вимірювати за допомогою кейсів, ситуаційних задач, есе тощо. Підставою для обрання певного

інструментарію є характер критерію, який потрібно виміряти. Наведемо кілька прикладів інструментарію, що застосовувався нами під час дослідження.

Критерій «Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти» у межах фактору 1 вимірювався нами за допомогою розробленого авторського тесту, який налічує 20 питань, як закритого типу так і на визначення правильності чи хибності твердження. Для забезпечення процедури вимірювання було обрано електронний засіб, а саме програму Kahoot, тип гри – в реальному часі. Для цього студенти завантажили додаток на свій смартфон та використали згенерований програмою пароль доступу. Зміст запитань та варіанти відповіді на них студенти бачать на екрані комп'ютера викладача. Обрати правильний варіант вони можуть на своєму смартфоні, натиснувши кнопку відповідного кольору з правильною, на їх думку, відповіддю. Час для відповіді на кожне запитання обмежений і становить 15 секунд.

У межах фактору 2 «Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності» наведемо приклад вимірювання критерію «Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законами України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності». Він полягає у вирішенні тесту, який складається з питань на відповідність, закритих питань та питань на визначення правильності чи хибності тверджень, що з нашої точки зору є найбільш ефективним.

Критерій «Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок», який входить до фактору 3 «Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності» вимірювався шляхом анкетування. Для цього використано спеціально розроблену нами анкету, яка містить питання, метою яких є перевірка

знань щодо видів педагогічних технологій, а також питання що стосуються застосування таких технологій у їх майбутній педагогічній діяльності.

У межах фактору 4 «Здатність організовувати творчу діяльність учнів», наведемо як приклад критерій «Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах». З метою його вимірювання застосовано такий інструментарій як написання реферату. Запропоновано студентам тему: «Управління результатом творчої діяльності учнів як об'єктом інтелектуальної власності». Відповідно до вимог, реферат складається з двох розділів. Перший розділ повинен бути присвячений визначенню поняття та аналізу видів інтелектуальної діяльності учнів; характеристиці видів результатів творчої діяльності учнів як об'єктів інтелектуальної власності; порядку управління об'єктами інтелектуальної власності учнів. Другий розділ повинен бути присвячений питанням процедури реєстрації прав на об'єкти інтелектуальної діяльності учнів; порядком управління процесом захисту прав інтелектуальної власності; академічній доброчесності, як умові ведення творчої діяльності учнів. Оцінювання здійснювалось за такими ознаками: повнота висвітлення теми, аналіз літератури, змістовність відповідей на поставлені питання, наявність коректних посилань на використані джерела.

Критерій «Спроможність організовувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів», що є складовою фактору 5 «Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності», вимірювався якістю створеної студентами презентації. Запропоновано тему: «Правова культура дотримання прав інтелектуальної власності». Завданням студентів було визначити види попереджувальних заходів, які доцільно проводити в закладах освіти для превенції правопорушень у сфері інтелектуальної власності та академічної доброчесності, а також способи їх реалізації у педагогічній діяльності. Оцінка презентації здійснювалась за такими ознаками: змістовне

навантаження, алгоритмізованість, можливість застосування на практиці запропонованого превентивного заходу.

Вимірювання фактору 6 «Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу» до якого входить критерій «Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень» вимірювався за результатами вирішення ситуаційної задачі. За результатами її вирішення студенти повинні скласти скарги. Обов'язковим є обґрунтування видів доказів, що долучаються до скарги та аналіз їх допустимості та належності відповідно до ситуації, що описана в задачі, з посиланням на положення нормативно-правових актів. Наведемо приклад задачі: «Професійний фотограф провів фотозйомку краєвидів міста «Х» та опублікував їх на веб-ресурсі зазначивши своє авторство. Випадково він побачив публікацію у електронному ЗМІ, та впізнав свою фотографію. Дозвіл на використання фотографії він не надавав. Зазначення його авторства на фотографії, розміщеній у публікації у електронному ЗМІ не було. Чи вбачається порушення авторських прав? Якщо так, то яке саме? Які повинні бути дії автора фотографії? Складіть необхідний документ. Визначте хто є суб'єктом правопорушення. Встановіть, які докази варто залучити, щоб стягнути збитки та притягнути винних осіб до відповідальності».

Критерій «Здатність проводити оцінку привабливості створеного об'єкта інтелектуальної власності та визначати його конкурентоздатність», що є складовою фактору 7 «Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку» визначено доцільним виміряти, використовуючи тест, що переважно містить відкриті питання.

Одним із критеріїв фактору 8 «Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу» є «Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій». Для його вимірювання запропоновано написання практичної роботи. Її зміст полягає у складанні договорів про трансфер

технологій. Студенти повинні розробити авторські договори, у сфері трансферу технологій та захистити їх. Захист передбачає необхідність обґрунтування таких основних питань: 1) доцільність включення зазначеної студентом умови договору згідно з вимогами нормативно-правових актів, звичаїв ділового обороту, забезпечення дотримання принципу рівності прав сторін тощо); 2) підґрунтя змістовного наповнення зазначеного студентом положення договору; 3) обґрунтованість обрання студентом умови як істотної.

Критерій «Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій», що входить до складу фактору 9 «Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти» можна виміряти вирішенням ситуаційного кейсу. Кейс-метод розглядають в основному у трьох аспектах: 1) як специфічний метод навчання, 2) як парадигму діяльності та спосіб мислення педагога і 3) як сферу творчої діяльності, спрямованої на розв'язання сучасних проблем суспільства (освіти) [26]. Зміст: у закладі освіти проводиться наукова діяльність. Її результатами є об'єкти інтелектуальної власності, які можуть бути поділені на дві групи: 1) наочні неелектронні матеріали (підручники, навчальні посібники, схеми-таблиці); 2) інтерактивні навчальні програми, комп'ютерні програми для використання в роботі закладів освіти. Прийнято рішення про введення в ринковий обіг зазначених об'єктів. Визначте, якими способами може здійснюватись комерціалізація кожного об'єкту інтелектуальної власності на ринку? Важливо обґрунтувати свою точку зору. Спосіб виконання завдання – в групах. Мета – визначення та обґрунтування кожною групою доцільності та ефективності застосування запропонованого ними способу просування товару.

До фактору 10 «Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів» входить критерій «Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності». Його вимірювання здійснювалось за результатами виконання індивідуального практичного завдання. Тема: «Участь закладу освіти (наукової установи) у діяльності кластера». Умовою завдання є

створення проекту організації діяльності кластера. Студенти можуть обрати один із визначених кластерів: освітній, науковий, освітньо-науковий, інноваційний.

Для того, щоб визначити середній рівень сформованості компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у відповідній навчальній групі, необхідним є визначення рівня окремого випускника та проведення узагальнення результатів для цілої групи. Важливо враховувати визначені вимірники та провести їх математичне узагальнення. Середня оцінка за відповідними критеріями, повинна перебувати в межах від 0 до 1. Для реалізації вказаного ми виходили з напрацювань Г. Дмитренка який пропонує процедуру визначення значущості критеріїв [30].

Для прикладу наведемо критерій «Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності» у межах фактору 10 «Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів». Його вимірювання проводиться за допомогою виконання індивідуального практичного завдання. Передбачається необхідність визначення значення K_j . За основу для визначення інтервалів взято показники, вказані у дослідженні В. Лунячек та Н. Рубан [43]. Приклад наведено в табл. 2.10

Таблиця 2.10

Визначення значення критерію за результатами вимірювання (K_j)

Значення K_j	Відповідність вимогам щодо виконання індивідуального завдання (%)
1	80–100
0,75	60–79
0,5	40–59
0,25	20–39
0	0–19

Таким чином, контрольньо-оцінний етап технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти дозволяє встановити ефективність розробленої технології за результатами оцінки отриманих результатів контролю

знань, умінь, навичок та особистих якостей особи, що здійснюється на підставі розробленого інструментарію.

Висновки до розділу 2

Описана у розділі концептуальна модель технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти є базовою, що дозволило на її основі розкрити основні етапи формування зазначеної компетентності у випускників педагогічних закладів вищої освіти. На основі розробленої концептуальної моделі детально описано основні етапи технології, а саме: діагностичний, мотиваційно-цільовий, змістовний процесуально-діяльнісний та контрольний-оцінний.

Особливість запропонованої технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО полягає в тому, що вона спрямована на забезпечення можливості ефективного здійснення ними майбутньої професійної відповідно до сучасних вимог ринку праці, забезпечення можливості формування ними такої компетентності у здобувачів освіти, а також захисту результатів своєї інтелектуальної (творчої) діяльності. З урахуванням вказаних особливостей у розділі представлено розроблене визначення *поняття технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО*, як цілеспрямованої сукупності способів, прийомів та засобів, що спрямована на формування знань, умінь, навичок та інших особистих якостей майбутніх фахівців, з метою забезпечення можливості їх участі у відносинах, пов'язаних зі створенням, використанням, введенням в обіг створених об'єктів інтелектуальної власності, а також охороною і захистом прав на них.

У розділі висвітлено реалізацію завдань діагностичного етапу, що полягають у з'ясуванні рівня сформованості компетентності у сфер охорони і захисту прав інтелектуальної власності, визначенні навчальних дисциплін, які передбачені у

навчальних планах магістрів-педагогів різних спеціальностей та на підставі отриманих результатів підготувати матеріали для формування відповідної компетентності. Завдання діагностичного етапу можуть змінюватись залежно від спеціальності, а також особливостей закладу вищої освіти, в якому здійснюється підготовка педагогів.

За результатами проведеного на діагностичному етапі пілотного опитування доведено те, що в цілому, студенти педагогічних закладів вищої освіти мають низький рівень знань, умінь та навичок у сфері інтелектуальної власності. Значна кількість опитаних студентів не розуміє проблем порушень у сфері інтелектуальної власності та академічної доброчесності, як її похідної. Проте, більшість опитаних вбачає необхідним отримати такі знання, уміння і навички в процесі навчання.

Мотиваційно-цільовий етап спрямований на формування у студентів бачення щодо необхідності і важливості вивчення дисциплін для формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, забезпечення розуміння ролі компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у формуванні інтегральної компетентності випускника педагогічного ЗВО та створення системи мотиваційних стимулів на формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Це відповідає принципу студентоцентризму, у зв'язку з чим необхідно створити умови, за яких студент самостійно приймає рішення та формує власні мотиви для формування ним компетентності. Основними мотиваторами є участь ЗВО у проектах інноваційного розвитку, створення навчальних лабораторій, центрів трансферу технологій, хабів тощо. Окрім розвитку факторів-мотиваторів до формування компетентності важливо мінімізувати наявність факторів, що демотивують студентів, зокрема це стосується низького рівня викладання дисциплін, що забезпечують формування компетентності, відсутності належного зовнішнього середовища, що сприяло б більш поглибленому вивченню дисципліни, зокрема з елементами практичної діяльності, відсутністю можливості для вибору дисциплін, що формують компетентність у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

У проаналізованих навчальних планах та освітньо-професійних програмах різних педагогічних закладів вищої освіти відсутні дисципліни, що спрямовані на забезпечення формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Проте, варто зазначити, що в більшості освітніх стандартах, затверджених Міністерством освіти і науки України прямо передбачена необхідність формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, або ж передбачена опосередковано, через визначення необхідності формування креативності, інноваційності, здатності застосовувати положення прикладних наук, здатності спрямування здобувачів освіти на прогрес і досягнення тощо. забезпечення формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності може бути реалізовано як шляхом введення у обов'язковий компонент так і у варіативну частину навчального плану окремої дисципліни та наскрізних модулів або тем в інших дисциплінах.

Описані в розділі модулі, теми, окремі програми дисциплін, що спрямовані на формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти та їх змістовне наповнення є орієнтовними та можуть змінюватись залежно від спеціальності в межах якої здійснюється підготовка майбутніх фахівців.

З урахуванням змін, що зумовлені прийняттям стандарту вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня обґрунтованою є позиція щодо необхідності включення до переліку навчальних дисциплін, дисципліну «Основи інтелектуальної власності в педагогічній (науково-педагогічній) діяльності», примірне змістовне наповнення якої визначено в розділі, що може бути використано як основа для формування спеціальних питань, залежно від особливостей спеціальності, в межах якої здійснюється підготовка майбутніх педагогів.

Ефективність застосування класичних форм освітнього процесу залежить від особливостей реалізації кожної з них. Зокрема обґрунтовано, що доцільним є застосування лекцій-бесід, проблемних лекцій, а також застосовувати наочні

матеріали та ІКТ для ефективнішого застосування матеріалу. При цьому обрання форми подання матеріалу в першу чергу залежить від теми заняття.

Засвоєння теоретичного матеріалу необхідно перевіряти шляхом проведення опитування, а формування навичок у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності необхідно формувати шляхом проведення практичних робіт, написання проблемних есе, вирішення практичних завдань-кейсів, підготовки заявки для отримання охоронних документів на об'єкт інтелектуальної власності, застосування методу мозкового штурму.

Оцінювання компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти за допомогою засобів педагогічної кваліметрії у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності базується на визначенні відповідних факторів і критеріїв, проведення оцінювання до початку формування такої компетентності та після завершення навчання. За допомогою визначеного в розділі інструментарію для вимірювання в межах кожного критерію, було проведено обробку та інтерпретацію отриманих результатів. Основою для визначення критеріїв і факторів використана розроблена компетентнісна модель, що включає чотири блоки компетентностей: інноваційно-освітній, професійно-діяльнісний (педагогічний), інноваційно-економічний, інноваційно-управлінський.

Для оцінювання критеріїв, що мають знаннєвий характер найбільш ефективним є проведення тестування. Для цього доцільно використовувати різні типи тестових питань, зокрема закриті, відкриті, на відповідність тощо. Застосування такого виду оцінювання як реферат у вказаному випадку також є ефективним. Вміння та навички доцільно вимірювати за допомогою кейсів, ситуаційних задач, есе тощо. Доцільність обрання відповідного інструментарію залежить від характеру критерію, що підлягає вимірюванню. Основні наукові результати розділу опубліковані в працях [34, 38, 39, 40].

Список використаних джерел до розділу 2

1. Азгальдов Г. Г., Райхман Э. П. О квалиметрии. М. : Изд-во стандартов, 1973. 172 с. URL : http://www.labrate.ru/azgaldov/what_qualimetry.htm. (дата звернення: 25.07.2020).
2. Астахова Е. В. Кадровый корпус высшей школы Украины: метаморфозы развития : монография / Народ. укр. акад. Харьков : Изд-во НУА, 2006. 188 с.
3. Байназарова О. О. Моніторинг діяльності методичних служб у регіоні як одна з умов підвищення якості загальної середньої освіти. *Наша школа*. 2005. № 2. С. 81-87.
4. Битинас Б. П., Катаева Л. И. Педагогична діагностика: сутність, функції, перспективи. *Педагогика*. 1993. № 2. С. 5-14.
5. Буркова Л. В. Соціономічні професії: інноваційна підготовка фахівців у вищих навчальних закладах : монографія / Нац. акад. пед. наук України, Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ, 2010. 277 с.
6. Васьков Ю. В. Педагогічні теорії, технології, досвід: Дидактичний аспект. Харків : Скорпіон, 2000. 120 с.
7. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук [та ін.] ; за ред. В. Г. Кременя. Тернопіль : Навч. кн. ; Богдан, 2004. 384 с.
8. Вікторов В. Основні критерії та показники якості освіти. *Вища освіта України*. 2006. № 1. С. 54-59.
9. Вітченко А. Проектування змісту комплексних освітніх програм як умова системного забезпечення якості вищої освіти майбутніх викладачів. *Вища школа*. 2017. № 8 (157). С. 68–91.
10. Гаврилюк О. Г. Інноваційні технології навчання студентів у ВНЗ. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 9. С. 197-204. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2015_9_27. (дата звернення: 15.07.2021).

11. Галузяк В. М. Педагогічна діагностика як система. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2018. Вип. 55. С. 15-23.
12. Гареева Ф. Лекція у системі вищої освіти. *Вища школа*. 2017. № 1 (150). С. 44–51.
13. Григораш В. В. Оцінка рівня професійної компетентності педагога. *Педагогічний альманах*. 2012. Вип. 16. С. 116-121.
14. Григоращ В. В. Кваліметричний підхід до експертного оцінювання навчально-виховного процесу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 34(87). С. 140-146.
15. Грозний І. С. Кваліметрична оцінка якості виробничих процесів. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 1. С. 39-42.
16. Дегтяр О., Непомнящий О. Організація поліфункціонального контролю професійної підготовки компетентного фахівця у вищій школі. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2018. № 1. С. 49-63.
17. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. 2-ге вид., доповн. Київ : Академвидав, 2012. 349 с.
18. Дмитренко Г. А. Стратегічний менеджмент у системі освіти : навч. посіб. Київ : МАУП, 1999. 176 с.
19. Дубасенюк О. А., Вознюк О. В. Діагностичний підхід як важлива умова професійної позиції вчителя. *Методичні основи діагностики академічної обдарованості учнів (з урахуванням специфіки освітньої галузі) : матер. наук-практ. семінару*. Київ : ІОД, 2011. С. 74–81.
20. Дубовий К. В. Психологічні особливості реалізації індивідуального стилю педагогічної діяльності викладача іноземних мов вищого навчального закладу. *Вісник Національного університету оборони України*. 2011. Вип. 5(24). С. 33–37.
21. Дубовий Ю. М. Теоретичне обґрунтування технології підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до формування морально-вольових якостей учнів основної школи. *Педагогіка та психологія*. 2017. Вип. 57. С. 85-92.

22. Енциклопедія освіти / АПН України ; [голов. ред. В. Г. Кремень]. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

23. Єльнікова Г. В. Технологія інструментарію кількісного вимірювання якості освіти в навчальному закладі. URL : <http://surl.li/etnpz>. (дата звернення: 15.07.2021).

24. Єльнікова О. В. Управління впровадженням інтерактивних освітніх технологій в навчальний процес загальноосвітнього навчального закладу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти України. Київ, 2005. 20 с.

25. Жигірь В. І. Оцінювання професійної компетентності фахівця, як фактор його формування. URL : <http://pedagogy.bdpu.org/wp-content/uploads/2016/10/8-1.pdf>. (дата звернення: 15.07.2021).

26. Зазуліна Л. Кейс-метод у системі підвищення кваліфікації педагогів. *Післядипломна освіта в Україні*. 2010. № 2. С. 27—30.

27. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика : Пер. с нем. М. : Педагогика, 1991. 240 с.

28. Інтелектуальна власність очима працівників освіти (за результатами соціологічного опитування (код ДК-021:2015–97320000–3) згідно з договором № 87–II від 27.05.2019) : аналітичний звіт / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2019. 78 с.

29. Камишин В. В., Рева О. М. Методи системного аналізу у кваліметрії навчально-виховного процесу : монографія. Київ : ЮД НАПН України, 2012. 270 с.

30. Кваліметрія в управлінні: гуманістичний контекст : навч. посіб. / Г. А. Дмитренко, О. Л. Ануфрієва, Т. І. Бурлаєнко, В. В. Медвідь ; за заг. ред. Г. А. Дмитренка. Київ : Аграрна освіта, 2016. 335 с.

31. Колгатін О. Г. Теоретико-методичні засади проектування комп'ютерно-інтегрованої системи педагогічної діагностики майбутніх учителів природничо-математичних спеціальностей : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.10. Київ, 2011. 40 с.

32. Колот А. М. Мотивація персоналу. [2-ге вид., без змін]. Київ : КНЕУ, 2006. 340 с.

33. Компетентнісна модель випускника магістратури – фахівця в сфері інтелектуальної власності / В. Е. Лунячек, Н. П. Рубан, В. П. Рубашка, В. М. Тіманюк, Н. С. Фесенко. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2017. Вип. 54-55. С. 34–46.

34. Компетентнісний вимір професійного розвитку працівників освіти в сфері інтелектуальної власності : монографія / В. Е. Лунячек та ін. ; заг. ред. В. Е. Лунячека. Харків : ТОВ «Оберіг», 2020. 368 с.

35. Кондур О. Кваліметричні технології в управлінні закладом вищої освіти. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2018. Вип 33. С. 107-116.

36. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ : Грамота, 2005. 448 с.

37. Кремень В. Г., Пазиніч С. М., Пономарьов О. С. Філософія управління : підручник. Вид. 2-ге, доповн. і переробл. Харків : НТУ «ХПІ», 2008. 524 с.

38. Кулаковський О. М., Бровдій А.М. Оцінювання сформованості компетентності в сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників закладів вищої освіти засобами кваліметрії. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2020. Vol. VIII (94), Iss. 236. С. 41-47.

39. Кулаковський О. М. Педагогічна діагностика як складова технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти. *Perspective directions for the development of science and practice : The XVIII International Science Conference (June 14–16 2021)*. Athens, 2021. С. 122-123.

40. Кулаковський О. М. Технологія формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. 2020. № 68. С. 97-112. <https://doi.org/10.32820/2074%2D8922%2D2020%2D68%2D97%2D11>. (дата звернення: 15.07.2021).

41. Лунячек В. Е., Борисенко К. Б. Компетентнісна модель майбутнього вчителя географії як інструмент професійної підготовки в класичному університеті. *Нова педагогічна думка*. 2018. № 3. С. 99–110.

42. Лунячек В. Е., Рубан Н. П. Формування у працівників закладів загальної середньої освіти в процесі підвищення кваліфікації компетентності щодо захисту прав з інтелектуальної власності. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків : УІПА, 2019. Вип. 63. С. 16-28.

43. Лунячек В. Е., Рубан Н. П., Кравчук Н. Л. Оцінювання сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у працівників закладів загальної середньої освіти засобами кваліметрії. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2020. Вип. 67. С. 108-119.

44. Ляшова Н., Помирча С. Реалізація кваліметричного підходу під час педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Слов'янськ, 2018. Вип. 8. С. 68-81.

45. Матвєєва О. О. Особливості педагогічної діагностики. URL : [SYvi8J0hx6COGE http://surl.li/euosl](http://surl.li/euosl) . (дата звернення: 15.07.2021).

46. Міршук О. Є. Професійна підготовка магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2016. 322 с.

47. Національна доповідь «Освіта для сталого розвитку». *Who-is-Who. Біографії. Довідники. Інформація*. URL : <http://who-is-who.com.ua/bookmaket/ust2007/7/2.html> . (дата звернення: 25.09.2020).

48. Організаційно-методичне забезпечення моніторингових досліджень якості загальної середньої освіти : монографія / [за ред. О. І. Ляшенка]. Київ : Пед. думка, 2011. 160 с.

49. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота ін. ; за заг.ред. О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2001. 256 с.

50. Освітньо-наукова програма «Освітні, Педагогічні науки» (Педагогіка вищої школи) другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01

Освіта/Педагогіка, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки / Уман. держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. URL : <http://surl.li/euouz> . (дата звернення: 15.07.2021).

51. Освітньо-професійна програма «Освітологія», підготовки студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки / Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. URL : http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osv%D1%96tn%D1%96_programi/Osvitni_programu_magistr/2021_rik/Osvitologiya.pdf . (дата звернення: 15.07.2021).

52. Освітньо-професійна програма Професійна освіта (Дизайн) другого (магістерського) рівня спеціальності 015 «Професійна освіта (Дизайн)», галузі знань 01 Освіта/Педагогіка / Укр. інж.-пед. акад. URL : https://drive.google.com/file/d/1_P9VWQVQd_Vj45ub4YqOZdCeXauVjnU0/view . (дата звернення: 15.07.2021).

53. Освітньо-професійна програма Професійна освіта (економіка) другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 015 Професійна освіта (економіка), галузі знань 01 Освіта / Держ. закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». URL : http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/op_015_po_menedj_mag_mc_z_2016.pdf . (дата звернення: 15.07.2021).

54. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навч. посіб. / І. Ф. Прокопенко, В. Ф. Євдокимов, В. І. Лозова [та ін.] ; НАПН України, Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. І. Ф. Прокопенка. Харків : [б. в.], 2018. 454 с.

55. Пехота О. М. Технології педагогічної освіти: мета, зміст, особливості застосування у сучасних умовах. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки*. 2013. Вип. 1.40. С. 26-31. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2013_1 . (дата звернення: 15.03.2020).

56. Плохута Т. Педагогічна діагностика у сучасному дидактичному процесі ВНЗ. *Проблеми підготовки сучасного вчителя* : зб. наук. пр. / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : ПП Жовтий О. О., 2011. Вип. 4, ч. 2. С. 22—27.

57. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи : навч. посіб. [для магістрантів і аспірантів]. Київ : ТОВ «Філ-студія», 2006. 320 с.

58. Портян М. О. Обґрунтування технології формування ділових якостей студентів. *Педагогіка та психологія*. 2015. Вип. 50. С. 110-118.

59. Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 №1556-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 37-38. Ст. 2004.

60. Про запровадження у вищих навчальних закладах навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність» : наказ М-ва освіти і науки України від 20.10.2004 р. № 811. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS3661.html. (дата звернення: 05.07.2020).

61. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 011 освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти : Наказ М-ва освіти і науки України від 11.05.2021 р. № 520. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> . (дата звернення: 15.07.2021).

62. Прокопенко І. Ф., Євдокимов В. І. Сучасні педагогічні технології в підготовці вчителів. Харків : Колегіум, 2008. 344 с.

63. Реформа фізичного виховання бакалаврів у вітчизняній вищій школі (компетентнісний підхід) : монографія / В. В. Приходько, В. О. Салов, С. А. Чернігівська, В. М. Вілянський ; ДВНЗ «Національний гірничий університет». Дніпропетровськ, 2016. 322 с.

64. Розенберг Н. М. Проблеми измерений в дидактике / под ред. Д. А. Сметанина. Киев : Вища школа, 1979. 175 с.

65. Сисоєва С. О. Освітні технології: методологічний аспект. *Професійна освіта: педагогіка і психологія* : [під ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І.Зязюна, Н.Ничкало]. Київ : Ченстохова, 2000. С. 351-368.

66. Сисоєва С. О. Педагогічні технології : коротка характеристика сутнісних ознак. *Педагогіка*. 2006. С. 127-131. URL : http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1815/1/S_Sysoeva_PPTP_2_6_GI.pdf . (дата звернення: 15.07.2021).

67. Скарбничка мудрості : збірник афоризмів, висловів, фраз для вчителя / упорядник М. Я. Яджак. URL : <https://naurok.com.ua/zbirka-aforizmiv-visloviv-fraz-dlya-vchitelya-37242.html>. (дата звернення: 15.07.2020).

68. Смирнова І. М. Формування інформаційної культури майбутніх учителів початкових класів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. Кіровоград, 2004. 20 с.

69. Староста В. І. Педагогічний моніторинг та педагогічна діагностика: сутність і взаємозв'язок понять. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2017. № 4(59). С. 499-505.

70. Сучасні педагогічні технології : навч. посіб. / А. С. Нісімчук [та ін]. Київ : Видавничий центр "Просвіта" ; Пошуково-вид. агентство "Книга Пам'яті України", 2000. 365 с.

71. Тарарак Н. Г. Формування ціннісних орієнтацій учасників навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах мистецького профілю України (історико-педагогічний аспект) : монографія. Харків : ХНАДУ. 2014. 324 с.

72. Технологія. Словник української мови. Академічний тлумачний словник. URL : <http://sum.in.ua/s/tekhnologhija>. (дата звернення: 15.07.2020).

73. Управління підготовкою фахівців у сфері інтелектуальної власності: трансформації на сучасному етапі / М. І. Лазарев та ін. *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. пр. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2017. № 1 (51). URL : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2017-1/doc/5/01.pdf>. (дата звернення: 25.07.2021).

74. Федієнко В. В. Моделі кваліметрії і порівняння рівнів навчальних досягнень студентів у різних оціночних системах: : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Кіровоград, 2009. 212 с.

75. Циба В. Кваліметрія – теорія вимірювання в гуманітарних і природничих науках. *Соціальна психологія*. 2005. № 4. С. 3–20.

76. Шегеда А. Г., Стефанович О. П. Факторно-критеріальна модель оцінювання перспективного педагогічного досвіду. URL :

https://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/2017/12/5_shegeda.pdf . (дата звернення: 05.10.2021).

77. Шегада А., Стефанович О. Кваліметричний підхід до оцінювання якості процесів в освітніх системах. *Нова педагогічна думка*. 2018. № 1(93). С. 136-141.

78. Шпак І. О. Сучасні педагогічні технології. URL : <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2009/4/79.pdf> . (дата звернення: 15.07.2021).

79. Шумілова І. Загальнокультурна компетентність педагога – важливий напрямок ідеї провідництва в освіті. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Сер.: Педагогічні науки. 2018. Вип. 2. С. 208–417. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpu_2018_2_23. (дата звернення: 15.07.2021).

80. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посібник. Київ : Либідь, 2002. 560 с.

81. Academic Integrity in Higher Education of Ukraine: Current State and Call for Action / V. Luniachek, A. Brovdii, O. Kulakovskiy, T. Varenko. *Education Research International*. 2020. URL : <https://www.hindawi.com/journals/edri/2020/8856251/> . (Last access: 22.05.2021).

82. Judith Klatt, Walt Le Baron A Short Summary of Ten Model Teacher Education Programs. System Development Corporation, 1969. URL : <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED038356.pdf> . (Last access: 22.11.2021).

83. New trends in the utilization of educational technology for science education. The Unesco Press Paris, 1974. URL : <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000011505/PDF/011505eng.pdf.multi> . (Last access: 23.11.2020).

84. Raven J. School improvement Kit: Pilot Version. Edinburgh: Competency Motivation Project, 1994. 264 p.

85. Robert W. Mendenhall. How Technology Can Improve Online Learning –and Learning in General. *Chronicle of Higher Education*. 2011. 6 November. URL : <http://chronicle.com/article/How-Technology-Can-Improve/129616/> . (Last access: 22.11.2021).

86. Student attitudes towards Intellectual property. URL : https://www.nus.org.uk/PageFiles/12238/2012_NUS_IPO_IPAN_Student_Attitudes_to_Intellectual_Property.pdf. (Last access: 22.05.2021).

87. The Challenges of Teaching and Training in Intellectual Property / Ana Maria Nunes Gimenez, Maria Beatriz Machado Bonacelli, Ana Maria Carneiro. *Journal of Technology Management & Innovation*. 2012. Vol. 7, № 4. URL : https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0718-27242012000400014. (Last access: 22.05.2021).

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

3.1. Організація експериментального дослідження та діагностування вхідного рівня сформованості компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері інтелектуальної власності

Педагогічний експеримент є одним із провідних методів педагогічного дослідження. У процесі виконання цієї роботи він був використаний для перевірки гіпотези дослідження, яка була наведена нами вище, й полягала в тому, професійна компетентність в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності майбутніх випускників педагогічних закладів вищої освіти поліпшиться за умови розроблення та впровадження в освітній процес технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у майбутніх випускників педагогічних закладів вищої освіти на основі створеної авторської компетентнісної моделі.

У першому розділі дослідження, відповідно, нами була теоретично обґрунтовано відповідну компетентнісна модель, а у другому розділі – технологію формування компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, її змістовне та процесуальне наповнення.

Експериментальна робота здійснювалася з 2019 по 2021 рік на базі Української інженерно-педагогічної академії, Бердянського державного педагогічного університету, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Педагогічний експеримент проводився в природних умовах навчального процесу педагогічних ЗВО і включав три етапи: констатувальний, формувальний та контрольний.

У процесі роботи ми виходили із загальних тенденцій розвитку освіти, що обумовлені глобалізацією, потреб економіки України на сучасному етапі, вимог світового співтовариства щодо охорони та захисту продуктів інтелектуальної праці, як однієї з цивілізованих норм буття людства. Крім того, у процесі проведення педагогічного експерименту відбулося удосконалення освітнього процесу в магістратурі, що вплинуло на загальну якість надання освітніх послуг у педагогічних ЗВО.

Під час проведення педагогічного експерименту, який було організовано та реалізовано за класичною схемою, ми використовували основні методологічні положення, які стосуються експериментальної педагогічної діяльності та висвітлені в різні роки в роботах Т. Агапової [36], Ю. Бабанського [4], І.Гавриш [7], С. Гончаренка [25], В. Євдокимова [36], В.Краєвського [14], В. Лозової [46], В. Олійника [34], Т.Сорочан [42], Л. Старікової [43], О.Худолія [47] та ін.

О.Худолій пише, що педагогічний експеримент є головним інструментом прийняття або спростування гіпотези дослідження, або пошуку залежностей між величинами, що описують навчальний процес. Під експериментальною ситуацією він розуміє такі умови здійснення експерименту, за яких експериментатор отримує можливість прийняти або спростувати гіпотезу дослідження [47].

У процесі роботи нами були використані окремі положення обґрунтовані в монографії О.Дубініної щодо проведення педагогічного експерименту в сучасних умовах. Автором ґрунтовно висвітлено підходи щодо математико-статистичного обґрунтування результатів педагогічного експерименту. Зокрема інтерес представляє розглянутий автором взаємозв'язок показників успішності студентів з дисциплін математичного циклу та циклу професійної підготовки [8, с.325–359].

У процесі роботи нами було складено програму педагогічного експерименту, яка включала в себе:

– вибір експериментальних ЗВО та формування репрезентативної вибірки учасників експерименту;

– визначення факторів і критеріїв і показників, як основи для вимірювання результатів формування у випускників педагогічних ЗВО компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності;

– визначення методів вимірювання результатів експерименту та підбір відповідного інструментарію;

– застосування для проведення вимірювання факторно-критеріальної моделі «Оцінки рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО» теоретично обгрунтованої в пірозділі 2.4 розділу 2;

– обгрунтування рівнів формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО;

– використання стандартних методів математичної статистики, зокрема χ^2 критерію Пірсона, для підтвердження вірогідності результатів педагогічного експерименту.

Метою експериментальної роботи було доведення ефективності розробленої технології формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО. Виходячи з наведеної мети нами були визначені такі завдання експериментальної роботи:

1. Довести ефективність побудови компетентнісних моделей випускника ЗВО, як основи для розробки педагогічних технологій формування окремих загальних і спеціальних компетентностей на прикладі формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО.

2. Експериментально перевірити ефективність технології формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО.

3. З'ясувати рівень сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО, що навчалися в контрольних і експериментальних групах. Довести вірогідність отриманих результатів методами математичної статистики.

4. Розробити навчально-методичні матеріали, як основу для трансферу педагогічної технології формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО.

У процесі роботи були використані стандартні методи педагогічної діагностики (тестування, анкетування тощо). Активно використовувався метод спостереження для розуміння змін, що відбуваються з випускниками педагогічних ЗВО в процесі реалізації представленої в цій роботі технології. Активно застосовувався метод експертної оцінки в процесі побудови й використання факторно-критеріальної моделі оцінки рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО, особливо в процесі визначення вагомості окремих факторів і критеріїв. Широко використовувався метод аналізу в процесі обробки результатів експерименту. Були використані стандартні методи математичної статистики. Як уже наголошувалось вище загальним методом дослідження був метод педагогічного експерименту, який був використаний для підтвердження гіпотези дослідження.

Слід наголосити, що процес проведення експерименту ускладнювався низьким рівнем правової культури суспільства частиною якого є і випускники педагогічних ЗВО, відсутністю усталених традицій у цій сфері.

У процесі підготовки дисертаційного дослідження було прийнято рішення про проведення **класичного педагогічного експерименту**, що відбувався у природніх умовах освітнього процесу. Педагогічний експеримент, що відбувається у природніх умовах освітнього процесу характеризується незначними змінами звичайних умов навчання. У такому експерименті умови проведення занять є типовими, а зміст передбачає введення авторського контенту та нових форм проведення занять, що сприяє досягненню поставленої мети.

У процесі виконання дисертаційного дослідження було сформульовано мету й завдання кожного з етапів педагогічного експерименту. Зокрема, на **констатувальному** етапі педагогічного експерименту *метою* було діагностування вхідного рівня компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної

власності у випускників педагогічних ЗВО за критеріями й показниками теоретично обґрунтованими нами у підрозділі 2.3 другого розділу.

Виходячи з мети цього етапу були сформульовані завдання констатувального етапу педагогічного експерименту:

1. Аналіз факторів, що впливають на формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО.

2. Аналіз навчально-методичного забезпечення навчального процесу в магістратурі педагогічних ЗВО в контексті формування компетентності, що розглядається.

3. Обґрунтування репрезентативності вибору контрольних і експериментальних груп. Вирівнювання основних умов проведення експерименту в різних педагогічних ЗВО.

4. Формування групи експертів для визначення вагомості факторів у розробленій факторно-критеріальній моделі «Оцінки рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО».

5. Уточнення теоретично обґрунтованих факторів, критеріїв і показників, відображених у факторно-критеріальній моделі «Оцінки рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО».

6. Проведення первинного вимірювання показників щодо наявності у випускників педагогічних ЗВО компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Під час реалізації *першого завдання* всі фактори були розподілені на зовнішні і внутрішні. До зовнішніх факторів було віднесено:

1. Зміст загальних і спеціальних компетентностей, відображених у оприлюднених стандартах вищої освіти.

2. Вимоги міжнародної спільноти щодо правового захисту інтелектуальних напрацювань як учасників освітнього процесу так і інших категорій працівників у процесі їх професійної діяльності.

3. Вимоги законодавства України в сфері освіти і науки та в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

4. Міжнародні та вітчизняні вимоги щодо підготовки фахівців за магістерськими програмами.

5. Вимоги МОНУ, що є похідними процесу реформування освітньої галузі.

6. Процедури пов'язані з необхідністю дотримання академічної доброчесності в системі освіти.

До внутрішніх факторів було віднесено:

1. Вплив окремих навчальних дисциплін на формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

2. Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу.

3. Наявність внутрішньої системи забезпечення якості освіти у ЗВО.

4. Наявність системи, що забезпечує дотримання правил академічної доброчесності в ЗВО.

5. Готовність науково-педагогічних працівників до транслявання знань щодо сфери охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Їх мотивування на вирішення цієї задачі.

6. Наявність системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників у зазначеній сфері.

7. Вплив ІТ-складової та інформаційних ресурсів закладу освіти на формування відповідної компетентності.

Проведена робота дозволила системно побачити процес формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО та підтвердила доцільність створення відповідної компетентнісної моделі для осіб, що навчаються в цих ЗВО. До позитивних результатів проведеної роботи ми також відносимо з'ясування прогалин в організації освітнього процесу за напрямом, що розглядається.

Розглядаючи процес формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО з системних позицій, наголосимо, що проведена робота дозволила провести суттєву корекцію

процедури формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Значною мірою вплив наведених вище факторів ми розглянули у першому і другому розділах дисертації, як під час обґрунтування актуальності проблематики дослідження, так і під час теоретичного обґрунтування педагогічної технології формування у випускників педагогічних ЗВО компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

У межах реалізації другого завдання – *аналіз навчально-методичного забезпечення навчального процесу в магістратурі педагогічних ЗВО в контексті формування компетентності, що розглядається*, нами було проаналізовано навчальні плани та освітньо-професійні програми магістратури Української інженерно-педагогічної академії, Бердянського державного педагогічного університету, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Аналізу підлягали також навчально-методичні комплекси дисциплін, що викладаються в магістратурі цих ЗВО.

У процесі роботи особливу увагу було приділено навчально-методичним комплексам дисциплін, які безпосередньо впливають на формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Частково це було висвітлено нами у підрозділі 2.2 другого розділу. У результаті аналітичної роботи на констатувальному етапі педагогічного експерименту було з'ясовано, що для студентів магістратури УПА викладається дисципліна «Патентознавство і авторське право», в обсязі 3 кредити. Загальна кількість годин – 90, з яких 20 годин лекції, 16 годин практичні заняття, самостійна робота 54 години. Дисципліна закріплена за кафедрою креативної педагогіки та інтелектуальної власності та є нормативною. Дисципліна передбачає вивчення трьох модулів: 1) Патентна інформаційна система інтелектуальної власності в Україні; 2) Оформлення прав на об'єкти інтелектуальної власності; 3) Авторське право та суміжні права і передача прав інтелектуальної власності. З аналізу запропонованих до вивчення в межах вказаних модулів тем, можна зробити висновок, що до їх переліку доцільно було включити теми, які б більш детально характеризували особливості створення та

оформлення прав на об'єкти інтелектуальної власності, що створюються в процесі педагогічної діяльності випускників за спеціальністю, а також розкривали б питання академічної доброчесності, як похідної права інтелектуальної власності.

У Бердянському державному педагогічному університеті за кафедрою професійної освіти, трудового навчання та технологій закріплено дисципліну Інноваційна діяльність у професійній освіті, яка викладається для студентів спеціальності 015 Професійна освіта (Комп'ютерні технології), обсягом 3 кредити. Загальна кількість годин – 90. З них, 16 годин лекцій, 14 годин практичних занять та 60 годин самостійної роботи. Дисципліна є обов'язковою. Дисципліна складається з двох модулів: 1) Загальні засади педагогічної інноватики; 2) Інноваційні педагогічні технології. Проте, для повноцінного формування компетентності, яка розглядається у цьому дослідженні варто було б передбачити в окремому модулі теми що розкривають питання інноваційної діяльності педагогічного працівника в тому числі в контексті оформлення прав на результати створених об'єктів інтелектуальної власності.

У Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, кафедрою комп'ютерних технологій викладається дисципліна «Інтелектуальна власність», обсягом 3 кредити. Загальна кількість годин 90, з яких лекцій 30 год., практичних занять 15 год., самостійна робота 45 год. Дисципліна складається з 1 модуля: Інтелектуальна власність та правова охорона її об'єктів. Зміст дисципліни розкривається в таких темах:

1. Система інтелектуальної власності
2. Набуття прав на об'єкти права інтелектуальної власності
3. Комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності
4. Управління правами інтелектуальної власності
5. Захист прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

З аналізу тем, що розкривають зміст дисципліни було зроблено висновок про доцільність включення до робочої програми дисципліни окремого модуля, який включав би теми, що розкривають питання охорони і захисту прав інтелектуальної власності у педагогічних працівників, в тому числі з акцентом на питання, що

розкривають особливості охорони і захисту прав на результати творчої діяльності фахівців-педагогів, що викладатимуть дисципліни, які забезпечують спеціальність комп'ютерні технології. Зазначене безпосередньо пов'язано з їх майбутньою професійною діяльністю.

Таким чином проведений аналіз показав, що у більшості проаналізованих НМКД не зроблено акценти на процедурах охорони і захисту інтелектуальної власності на результати інтелектуальної діяльності, особливо в майбутній професійній діяльності випускників педагогічних ЗВО. Авторами розглядається теорія інноваційної діяльності, впровадження інновацій в освітній і виробничий процеси, але практично ця проблематика не розглядається з позицій захисту авторських прав учасників цього процесу. Бракує відповідних навчально-методичних розробок і в бібліотеках ЗВО.

Слід також підкреслити, що аналіз запитів студентів магістратури до електронних каталогів бібліотек зазначених ЗВО свідчить про недостатній їх інтерес до цього аспекту їх майбутньої професійної діяльності. Разом із тим, в результаті проведених співбесід було з'ясовано, що переважна більшість студентів недооцінює важливість формування у них компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності тому, що, під час навчального процесу, їх увага не була акцентована на важливості захисту інтелектуального продукту, що виробляється й можливості його подальшої комерціалізації. Наявні сьогодні навчально-методичні матеріали на цю тематику для педагогічних ЗВО не мають системного характеру.

Разом із тим, треба підкреслити, що активізація використання *дистанційних* форм навчання в підготовці магістрів, що є результатом Всесвітньої пандемії, дозволило популяризувати низку дистанційних курсів, що пов'язані з проблематикою, яка висвітлюється в дослідженні. Зокрема, на платформі EdEra розміщено безкоштовний курс з питань академічної доброчесності, крім цього значна кількість безкоштовних курсів як для початківців так і для професіоналів розміщена на платформі Всесвітньої організації інтелектуальної власності [3, 51].

Для забезпечення дистанційного навчального процесу у ЗВО, що розглядаються, використовується середовище Moodle. Приклади відповідних дистанційних курсів та трансформаційні перетворення в них наведені нами нижче.

У процесі роботи було також з'ясована недостатня увага структурних підрозділів університетів, що відповідають за наукову роботу студентів щодо акцентуванні їх уваги на процедурі захисту авторських прав за результатами участі в студентському науковому товаристві та під час створення певних стартапів.

Для виконання третього завдання – *обґрунтування репрезентативності вибору контрольних і експериментальних груп. Вирівнювання основних умов проведення експерименту в різних педагогічних ЗВО*, було реалізовано низку послідовних кроків. У першу чергу були визначені контрольні і експериментальні групи.

В Українській інженерно-педагогічній академії в **2019–2020** навчальному році контрольною було обрано групу ДЕА-ПОНС19 (всього 28 осіб), яка навчалася в магістратурі за спеціальністю 015.35 Професійна освіта (Нафтогазова справа). Ця група була закріплена за кафедрою теплоенергетики та енергозберігаючих технологій факультету енергетики, енергозберігаючих технологій і автоматизації енергетичних процесів. Експериментальна група (30 осіб) складалася з груп магістратури ДЕУ - ПО Ек19 мг (кафедра економіки та менеджменту, спеціальність: 015 Професійна освіта (Економіка)), ДЕУ - ПО Со 19мг (кафедра економіки та менеджменту спеціальність: 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування)). Обидві групи навчалися на факультеті міжнародних освітніх програм.

У 2020-2021 р. контрольна група в УПА (44 особи) складалася з груп магістратури ДЕА-ПО Ен20-1 мг, ДЕА-ПО Ен20-2 мг, ДМП - ПО Ен20 ін мг (кафедра фізики, електротехніки та електроенергетики, спеціальність: 015.33 Професійна освіта (Енергетика, електротехніка та електромеханіка), факультет: енергетики, енергозберігаючих технологій і автоматизації енергетичних процесів). До експериментальної групи (45 осіб) увійшли групи магістратури з технологічного факультету: ДТ - ПО Ст 20мг (кафедра охорони праці, стандартизації і

сертифікації, спеціальність 015.32 Професійна освіта. Електроніка, метрологія та радіотелекомунікації (Метрологія, стандартизація та сертифікація)), ДТ-ПО Т 20 мг (кафедра технологій і дизайну спеціальність 015 Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості)), ДТ-ПО Х 20 мг-45 (кафедра харчових і хімічних технологій спеціальність 015 Професійна освіта (Харчові технології)).

У Бердянському державному педагогічному університеті в 2019–2020 навчальному році контрольною було обрано групу м1КТ група – 37 осіб. Експериментальною була група м2КТ група – 45 осіб. Обидві групи належали до кафедри комп'ютерних технологій в управлінні та навчанні й інформатики, факультет фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти. Спеціальність 015 Професійна освіта (Комп'ютерні технології).

У 2020-2021 р. в БДПУ контрольною була група м1ЦТ група – 30 осіб, експериментальною група м2КТ група – 37 осіб. Обидві групи також належали до кафедри комп'ютерних технологій в управлінні та навчанні й інформатики, факультет фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти. Спеціальність 015 Професійна освіта (Комп'ютерні технології).

У Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка в 2019–2020 навчальному році контрольну групу (41 особа) склали групи мКТ-22 – 30 осіб та мКТ-23 – 11 осіб, експериментальною була група мКТ-21 – 32 особи. Ці групи були закріплені за кафедрою комп'ютерних технологій, Інженерно-педагогічного факультету. Спеціальність 015.10 Професійна освіта (Комп'ютерні технології).

У 2020-2021 р. контрольна група в ТНПУ імені Володимира Гнатюка була представлена мКТ-22 – 12 осіб, експериментальна – мКТ-21 – 22 особи. Групи також були закріплені за кафедрою комп'ютерних технологій, Інженерно-педагогічного факультету. Спеціальність 015.10 Професійна освіта (Комп'ютерні технології).

Зведені кількісні показники контрольних і експериментальних груп наведені нижче в табл. 3.1. Загальна кількість учасників експериментального дослідження склала 403 особи.

Таблиця 3.1

Дані про кількість студентів педагогічних ЗВО, що були задіяні у педагогічному експерименті

Роки	УПА		Бердянський ДПУ		Тернопільський НПУ імені Володимира Гнатюка	
	К	Е	К	Е	К	Е
2019–2020	28	30	37	45	41	32
2020–2021	44	45	30	37	12	22

Репрезентативність вибірки базувалася на основних положеннях теорії вірогідності. За основу ми взяли стандартні розрахунки обсягів випадкової вибірки для різних значень генеральної сукупності, наведені в значній кількості наукових робіт за цією тематикою [1, 24, 26, 32, 39]. Відповідні дані наведені в табл. 3.2. Із наведених матеріалів, видно, що похибка знаходилася у допустимих межах для такого роду дослідження.

Таблиця 3.2

Обсяг випадкової вибірки для різних значень генеральної сукупності

Обсяг генеральної сукупності	Допустима межа похибки, %		
	+(-) 3	+(-) 5	+(-) 10
500	345	220	80
1000	525	285	90
3000	810	350	100
5000	910	370	100
10000	1000	385	100
100 000 ті більше	1100	400	100

Для забезпечення об'єктивності отриманих результатів у процесі проведення педагогічного експерименту було проведено вирівнювання умов його проведення. Це передбачало попередній аналіз результатів навчання контрольних і

експериментальних груп, вирівнювання часу на роботу з цими групами, проведення занять в однакових умовах з використанням одного й того ж аудиторного фонду, технічних засобів навчання тощо. Зазначене передбачало кропітку підготовчу роботу, особливо це стосувалося кадрового забезпечення експериментальної діяльності.

Під час реалізації четвертого завдання – формування групи експертів для визначення вагомості факторів у розробленій факторно-критеріальній моделі «Оцінки рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО», нами були залучені фахівці в цій сфері. Зокрема, це д.пед.н., проф. Т.А.Борова, д.пед.н., проф. М.І.Лазарєв, д.пед.н., проф. З.В.Рябова, д.пед.н., проф. І. Гавриш; д.пед.н., проф. К. Юр'єва, д.ю.н., доцент О.О.Кулініч, к.фарм. н., доц. В.М. Тіманюк, к.пед.н., доц. Н.П.Рубан, к.т.н., доц. В.П.Рубашка, к.е.н. Ю.Ю. Черненко та ін. Усі залучені експерти є науково-педагогічними фахівцями, мають тривалий стаж роботи у вищій школі та наукові і методичні праці в сфері підготовки фахівців у сфері інтелектуальної власності та використання кваліметричного підходу в педагогічних вимірюваннях [44, 5, 40, 48]. Фахівці, які залучались до обговорення вагомості окремих факторів, мають також досвід підготовки фахівців за магістерськими програмами та є представниками різних ЗВО. Деякі із залучених експертів мають унікальний досвід у цій сфері діяльності. Так О.О.Кулініч є автором монографії щодо права фізичної особи на власне зображення. Вона є визнаним експертом з проблем здійснення та захисту права фізичної особи на власне зображення, встановлення балансу між правом фізичної особи на власне зображення та авторськими правами, правом фізичної особи на доступ до публічної інформації [17]. Результати співпраці з експертною групою дозволили максимально забезпечити валідізацію процесу визначення вагомості факторів у розробленій факторно-критеріальній моделі «Оцінки рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО».

Слід також наголосити, що точка зору експертів була надзвичайно корисною під час обговорення вимірників для конкретних показників у межах наведених критеріїв. Особливо це стосується оцінювання окремих практичних робіт, есе тощо.

Необхідно також звернути увагу на те, що група експертів представлена фахівцями різних напрямів, що пов'язано з тим, що проблеми охорони і захисту прав інтелектуальної власності мають міждисциплінарний характер.

Реалізація п'ятого завдання передбачала – *уточнення теоретично обґрунтованих факторів, критеріїв і показників, відображених у факторно-критеріальній моделі «Оцінки рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО»*. Для виконання цієї роботи за основу були взяті теоретичні напрацювання викладені нами у підрозділі 2.3 другого розділу. Частково вони були оприлюднені у наукових роботах автора оприлюднених на етапі підготовки дисертаційного дослідження [13, 16]. Певні уточнення вносилися в зв'язку зі змінами у нормативно-правовій базі, положення про внутрішні системи забезпечення якості освіти експериментальних ЗВО, особливо в частині, що стосувалася дотримання вимог академічної доброчесності, тощо. Для цієї роботи також були залучені експерти з групи, що була сформована під час виконання четвертого завдання. Це позитивно вплинуло на валідізацію відповідного процесу.

Виконання шостого завдання – *Проведення первинного вимірювання показників щодо наявності у випускників педагогічних ЗВО компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності*, відбувалося з використанням факторно-критеріальної моделі «Оцінки компетентності випускників педагогічних ЗВО в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності».

Первинне вимірювання відбувалося у вересні 2019–2020 і 2020–2021 навчального року в період проведення експерименту до початку запровадження технології. Підходи до проведення вимірювання детально висвітлені нами в підрозділі 2.4 другого розділу.

У основному тексті дисертації нами наведені узагальнені результати вхідних вимірювань сформованості компетентності у випускників педагогічних ЗВО в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності (табл. 3.3). Повністю отримані результати відображені в додатку М.

Результати вхідних вимірювань свідчать про недостатній рівень сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО, що взяли участь в експерименті. Сформованість відповідної компетентності (загальний параметр Р) у всіх випадках у контрольних і експериментальних групах знаходилася в межах від 0,329 до 0,401. Загальний сумарний результат усереднений серед усіх ЗВО, що брали участь у експерименті знаходився в межах від 0,359 до 0,374.

Разом із тим, зважаючи на те, що розроблена та теоретично обґрунтована нами у підрозділі 2.3 другого розділу факторно-критеріальна модель оцінювання рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО налічує десять факторів (складових компетентності), необхідно констатувати розбіжність у значеннях окремих факторів при вхідному вимірюванні (Табл 3.3), що з одного боку доводить наявність певних вихідних знань, умінь, навичок та інших професійно важливих якостей за напрямом , що розглядається, а з іншого дозволяє диференціювати рівень їх сформованості на початковому етапі.

Таблиця 3.3

Узагальнені результати вимірювання вхідного рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО

Складові компетентності		Кількісні показники сформованості компетентності							
		УПА		БДПУ		ТНПУ імені Володимира Гнатюка		Загальний результат	
		К	Е	К	Е	К	Е	К	Е
F ₁	Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,032	0,034	0,030	0,033	0,031	0,036	0,031	0,034
F ₂	Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,089	0,076	0,072	0,07	0,071	0,079	0,077	0,075
F ₃	Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної д-сті	0,022	0,018	0,018	0,015	0,019	0,019	0,019	0,017

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
F ₄	Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,016	0,018	0,022	0,016	0,018	0,018	0,018	0,017
F ₅	Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,045	0,036	0,038	0,031	0,039	0,039	0,041	0,035
F ₆	Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,071	0,073	0,070	0,062	0,062	0,077	0,068	0,071
F ₇	Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,022	0,018	0,023	0,017	0,018	0,019	0,021	0,018
F ₈	Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,047	0,037	0,041	0,031	0,034	0,038	0,041	0,036
F ₉	Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,04	0,037	0,043	0,037	0,039	0,044	0,041	0,039
F ₁₀	Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,017	0,016	0,016	0,017	0,017	0,021	0,017	0,018
P		0,401	0,363	0,373	0,329	0,348	0,39	0,374	0,359

Найбільш високі показники були отримані в межах F₂ (Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності) і F₆ (Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу). У контрольній групі загальний результат за F₂ складав – 0,077, у експериментальній групі – 0,075. Відповідно F₆ у контрольній групі мав загальний результат – 0,068, у експериментальній групі – 0,071. Аналіз цих даних в межах окремих ЗВО не виявив суттєвих розбіжностей із загальним результатом.

Наступну групу результатів можна виділити в межах факторів F₁ (Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності), F₅ (Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності), F₈ (Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу), F₉ (Здатність

розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти). Відповідні показники знаходилися в межах від 0,031 до 0,041. Фактор F_1 мав показник у контрольній групі – 0,031, у експериментальній – 0,034. Для фактору F_5 у контрольній групі показник складав – 0,041, у експериментальній – 0,035. Відповідно для F_8 – 0,041 у контрольній і 0,036 у експериментальній. Для F_9 – 0,041 у контрольній і 0,039 у експериментальній.

Найнижчі показники було зафіксовано для F_3 (Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності), F_4 (Здатність організувати творчу діяльність учнів), F_7 (Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку), F_{10} (Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів). Загальний результати для цих факторів знаходилися в межах від 0,017 до 0,021. Фактор F_3 мав показник у контрольній групі – 0,019, у експериментальній – 0,017. Для фактору F_4 у контрольній групі показник складав – 0,018, у експериментальній – 0,017. Відповідно для F_7 – 0,021 у контрольній і 0,018 у експериментальній. Для F_{10} – 0,017 у контрольній і 0,018 у експериментальній.

Проведений аналіз результатів вхідного вимірювання дозволив не тільки підтвердити актуальність формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО, а структурувати групи проблем, що потребували вирішення в процесі реалізації формувального етапу педагогічного експерименту. Результатами проведених вимірювань було чітко підтверджено, що найбільш проблемною ланкою в формуванні компетентності, що розглядається є креативність випускників ЗВО, їх спроможність до творчого пошуку, генерування інновацій, участі в інноваційних кластерах, комерціалізації створених інноваційних продуктів тощо. Слід наголосити, що необхідність посилення цієї складової підтверджена сьогодні змістом нового покоління стандартів, що реалізуються у межах магістерських програм ЗВО України. Зокрема, у стандарті вищої освіти України другого магістерського рівня спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, затвердженого

Наказом №520 від 11.05.2021 визначено для освітньо-наукових програм РН 13 захищати інтелектуальну власність, здійснювати комерціалізацію результатів науково-дослідницької та проєктної діяльності та відповідно СК 12 здатність забезпечувати інтелектуальну власність на результати дослідницької/інноваційної діяльності у сфері освітніх, педагогічних наук [37].

3.2. Реалізація технології формування компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері інтелектуальної власності

Основні положення технології формування компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері інтелектуальної власності були безпосередньо реалізовані на *формувальному* етапі педагогічного експерименту. Як вказує О.Дубініна формуючий експеримент служить для перетворення як особистості студента, так і всього навчально-виховного простору. Він може слугувати каталізатором активної позитивної дії на особистість студента, фундуючись включенням механізмів самоорганізації навчального процесу, самоосвіти та самовиховання. Для викладача, який розробляє авторську технологію у певній предметній галузі, даний експеримент допомагає досліджувати ступінь результативності, визначити динаміку розвитку досліджуваного процесу в ході активного впливу експериментатора [8, с. 333].

Метою формувального етапу було впровадження теоретично обґрунтованої в другому розділі цієї роботи технології.

Завданнями формувального етапу педагогічного експерименту були такі:

1. Ознайомлення учасників експериментального дослідження з процедурою його реалізації.
2. Мотивування учасників експерименту щодо набуття компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.
3. Ознайомлення учасників експериментального дослідження з оновленим змістом навчальних дисциплін та окремих навчальних модулів з акцентом на

введений авторський контент. Зазначена процедура реалізується через спеціально підібрані форми і методи навчання.

4. Пояснення учасникам експериментального дослідження процедури вимірювання результатів набуття ними компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, ознайомлення з відповідним, спеціально розробленим, інструментарієм.

Наголосимо, що саме на формувальному етапі педагогічного експерименту відбувалися трансформаційні перетворення, спрямовані на набуття ними компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Реалізація **першого** завдання – *ознайомлення учасників експериментального дослідження з процедурою його реалізації* – відбувалася кількома шляхами. Щодо викладачів ЗВО, які були задіяні в експерименті, то основна інформація надавалася на засідання відповідних кафедр УПА (кафедра креативної педагогіки і інтелектуальної власності), БДПУ (кафедра комп'ютерних технологій в управлінні та навчанні й інформатики), ТНПУ імені Володимира Гнатюка (кафедра комп'ютерних технологій). Процедура відбувалася на початку кожного навчального року коли відбувався педагогічний експеримент.

Щодо студентів-учасників експерименту, то їх інформування відбувалося під час установчих лекцій до кожної з навчальних дисциплін, що висвітлено нами нижче. Необхідно звернути увагу, що ми використовували класифікацію навчальних занять запропоновану В.Нікіфоровим [31]. Слід наголосити, що значна увага була приділена мотивуванню студентів на основі теоретичних положень представлених у другому розділі цього дослідження.

У процесі реалізації цього завдання з одного боку було акцентовано увагу на ролі кожного викладача в процесі формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності під час викладання низки дисциплін, змістовне наповнення яких було трансформовано та оновлено в процесі проведення експерименту. Викладачі були також ознайомлені з результатами вхідного діагностування студентів, що входили до контрольних і експериментальних груп.

Значна увага також була приділена індивідуалізації процесу навчання, що було особливо акцентовано під час виконання практичних робіт, які переважно мають суто індивідуальний характер й націлені на правовий захист певного об'єкту інтелектуальної власності в сфері освіти.

Наголосимо, що відбулося корегування діяльності викладачів, що працювали з експериментальними групами щодо застосування як традиційних так і новітніх форм і методів навчання. Це був складний процес, що потребував постійного контролю з боку всіх суб'єктів освітнього процесу.

Підкреслимо також важливість детального доведення до учасників експерименту всіх процедурних етапів у вигляді зрозумілого алгоритму, що суттєво сприяло результативності роботи на всіх етапах.

У процесі роботи було з'ясовано, що студенти магістратури педагогічних ЗВО мають досить абстрактне розуміння тих компетентностей, що повинні бути у них сформовані в процесі навчання в магістратурі в межах відповідної компетентнісної моделі. Однією з найскладніших для розуміння є компетентність в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у зв'язку з тим, що існуюча сьогодні в суспільстві ментальність та їх попередній досвід не сприяє розумінню необхідності охорони і захисту прав на власні інтелектуальні напрацювання й, відповідно – поваги до таких напрацювань інших фізичних і юридичних осіб. Аналогічні проблеми, але в меншій мірі були характерними й для науково-педагогічних працівників задіяних при проведенні експерименту.

Виходячи з цього при реалізації формувального етапу експерименту було зроблено наголос на розумінні кожним студентом і викладачем необхідності формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності та її ролі і місця в інтегральній компетентнісній моделі випускника педагогічного ЗВО. Це суттєво вплинуло на процес і результати впровадження розробленої технології. Разом із тим, на формувальному етапі педагогічного експерименту було з'ясовано, що окремі елементи розроблені в межах технології формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у

випускників педагогічних ЗВО можуть бути використані й під час формування інших компетентностей, бо мають універсальний характер.

Слід наголосити, що важливою складовою роботи на цьому етапі було ознайомлення студентів з основами теорії педагогічних вимірювань під доведення до них критеріїв оцінювання проміжних і кінцевих результатів навчання.

Суттєво вплинуло на результати формувального етапу педагогічного експерименту ознайомлення студентів педагогічних ЗВО з конкретними прикладами охорони і захисту певних об'єктів інтелектуальної власності, в тому числі з результатами їх комерціалізації. Представниками кафедр задіяних в експерименті було організовано також консультування студентів в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в залежності від їх персональних запитів, що суттєво вплинуло на індивідуалізацію навчання. Важливим результатом впровадження технології стало корегування індивідуальної навчальної траєкторії студентів магістратури, їх розуміння з нових позицій необхідність охорони і захисту власних інтелектуальних напрацювань і інтелектуальних напрацювань інших осіб.

При виконанні **другого завдання** – *мотивування учасників експерименту щодо набуття компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності*, ми виходили з мотивів, що спричиняють професійну діяльність вчителя відображених в Енциклопедії освіти в статті за авторством М. Папучі. Автор визначає, що мотивація учіння є складною системою спонукань, що обумовлюють спрямування активності індивіда на отримання, перетворення і збереження нового досвіду (знань, умінь, способів дій, вражень, уподобань) [9, с.528]. Слід також звернути увагу на роботу Н.Пахомової, яка розглядає мотивацію як основу для формування інтегративних знань у процесі професійної підготовки [35]. Виділяють чотири групи мотивів:

1. Зовнішні мотиви, пов'язані з матеріальною винагородою вчителів, присвоєнням їм більш високого кваліфікаційного рівня, послабленням вимог і контролю.

2. Мотиви престижу (самоствердження через зовнішню позитивну оцінку оточуючих).

3. Мотиви особистої самоактуалізації. Зокрема, професійна діяльність, що спричинена переважанням мотивів самоактуалізації відзначається високою сприйнятливістю до нововведень, постійний пошук себе в цьому новому, потреба в удосконаленні навчально-виховного процесу тощо.

4. Професійні мотиви. Професійні мотиви в найбільш загальному вигляді виявляються як бажання вчити і виховувати дітей [9, с. 528].

Таким чином, у процесі реалізації педагогічного експерименту ми виходили з того, що (в межах першої групи) зовнішні мотиви пов'язані з можливою комерціалізацією інтелектуального продукту (методики, педагогічної технології та ін.), що потенційно може бути розробленим випускником педагогічного ЗВО в процесі його професійної діяльності. Крім того, наявність у педагогічного, науково-педагогічного працівника авторських свідоцтв, патентів та інших документів, що підтверджують його право на певні інтелектуальні напрацювання, суттєво впливають на його просування по кар'єрній драбині.

Важливими для формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності є також мотиви престижу (друга група). Підтверджене авторство педагогічного, науково-педагогічного працівника на його інтелектуальні напрацювання в сфері освіти піднімають його особистий статус у суспільстві та серед колег.

Сприйняття майбутнім педагогічним, науково-педагогічним працівником нововведень, пошук свого місця в цих процесах (третья група), робить його активним учасником інноваційних процесів і сприяє не тільки особистому вдосконаленню, а й формує почуття співучасті у розвитку своєї професійної галузі та держави в цілому.

Щодо професійних мотивів, пов'язаних з освітнім процесом, то тут в контексті компетентності, що формується було зроблено акцент на формуванні поваги до інтелектуальної власності інших осіб, дотримання існуючих цивілізованих практик у цьому напрямі. Окрема увага приділялась дотриманню

правил академічної доброчесності, як похідної культури сучасної людини в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Наголосимо також, що значний вплив на процес формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у студентів-майбутніх випускників педагогічних ЗВО, мали зустрічі з представниками сфери освіти, які є авторами певного інтелектуального продукту й захистили свої права на цей продукт відповідними охоронними документами (авторське свідоцтво, торгова марка, патент тощо). Ці зустрічі суттєво вплинули на практично-орієнтовану складову освітнього процесу, виступили реальними прикладами з життя щодо викладених вище положень.

Разом із тим, у процесі реалізації педагогічного експерименту було з'ясовано, що викладачі, від яких залежала реалізація технології, мали різний рівень мотивації щодо позитивних змін. Зазначене потребувало додаткової уваги з боку організаторів експерименту й надання додаткової інформації на засіданнях перелічених кафедр у складі ЗВО – учасників експерименту.

*Виконання **третього завдання** – ознайомлення учасників експериментального дослідження з оновленим змістом навчальних дисциплін та окремих навчальних модулів з акцентом на введений авторський контент. Зазначена процедура реалізується через спеціально підібрані форми і методи навчання – проводилася під час освітнього процесу в магістратурі, зокрема при викладанні дисциплін «Патентознавство і авторське право» (УПА), «Інноваційна діяльність у професійній освіті» (БДПУ), «Інтелектуальна власність» (ТНПУ імені Володимира Гнатюка).*

Перед проведенням експерименту серед студентів Української Інженерно-педагогічної академії на установчій лекції з дисципліни «Патентознавство та авторське право» студенти були проінформовані щодо порядку проведення експерименту. Було роз'яснено, які складові компетентності (знання, уміння, навички, інші професійно важливі якості) будуть сформовані під час вивчення окремих тем. Акцент було зроблено на формах засвоєння нового матеріалу, деталізовано їх застосування. Підкреслимо, що змістовні модулі дисципліни були

трансформовані саме з метою формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Під час викладання дисципліни «Патентознавство і авторське право» (УПА) було включено в межах першого модуля тему: «Значення комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в педагогічній діяльності», до другого модуля увійшла тема «Створення, оформлення на захист об'єктів промислової власності педагогічного працівника». До модуля три було додано теми «Об'єкти авторського права педагогічного працівника», «Особливості оформлення прав на службовий твір», «Академічна доброчесність як похідна охорони і захисту авторських прав педагогічного працівника». Змістовне наповнення цих тем детально представлено нами у підрозділі 2.2 другого розділу.

На установчій лекції з дисципліни «Інноваційна діяльність у професійній освіті» у **Бердянському** державному педагогічному університеті перед початком експерименту оголошено про включення додаткового модуля «Охорона і захист результатів інноваційної діяльності педагогічного працівника» та, відповідно, оголошено теми, що розкривають питання зазначеного модуля:

3.1 Інноваційна діяльність як передумова створення об'єктів інтелектуальної власності;

3.2 Створення, охорона, захист та використання об'єктів інтелектуальної власності педагогічних працівників;

3.3 Службовий твір: поняття, порядок створення, охорони, комерціалізації;

3.4 Академічна доброчесність як похідна охорони і захисту прав інтелектуальної власності;

3.5 Особливості управління об'єктами інтелектуальної власності педагогічного працівника;

3.6 Інноваційна діяльність педагогічного працівника в умовах кластеризації економіки.

Установча лекція в **Тернопільському** національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка з дисципліни «Інтелектуальна власність» передбачала оприлюднення модулів та тем, які розкриватимуть зміст дисципліни

«Інтелектуальна власність». Додатково студентам запропоновано вивчення модуля: «Охорона і захист об'єктів інтелектуальної власності педагогічних працівників». Зміст цього модуля розкривається у таких темах: 1. «Результати інтелектуальної діяльності педагогічних працівників, як об'єкти інтелектуальної власності»; 2. «Особливості охорони і захисту окремих об'єктів інтелектуальної власності педагогічних працівників»; 3. «Правопорушення у сфері інтелектуальної власності та юридична відповідальність»; 4. «Докази та доказування в процесі захисту порушених прав інтелектуальної власності» 5. «Особливості комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності педагогічних працівників».

Окремі аспекти впровадження перелічених вище дисциплін обговорювалися на засіданнях кафедри креативної педагогіки і інтелектуальної власності УПА, кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій БДПУ, кафедри комп'ютерних технологій ТНПУ імені Володимира Гнатюка. Під час проведення педагогічного експерименту.

Як ми наголошували вище на формульованому етапі педагогічного експерименту ми використовували форми навчальних занять за класифікацією В.Нікіфорова [31]. Напрацювання цього автора використані в низці дисертаційних досліджень. Зокрема О.Міршука, А.Куруч та інших науковців [26, 18]. Це, в першу чергу, установчі, оглядові, програмні та проблемні лекції; практичні й індивідуальні заняття. У меншій мірі використовувалися такі форми, як семінар-бесіди у зв'язку із проведенням частини занять у дистанційному режимі. Акцентуємо увагу на деяких формах навчальних занять, що суттєво вплинули на формування у випускників педагогічних ЗВО компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Приклади тем та форм навчальних занять

№	Дисципліна	Тема заняття	Форма	Приклад
1	2	3	4	5
1.	Освітні інновації	Правові основи охорони результатів інноваційної педагогічної (науково-педагогічної) діяльності як об'єктів ІВ	Проблем на лекція	Визначення колізій законодавства, що впливають на процес охорони і захисту результатів інноваційної діяльності.

1	2	3	4	5
2.	Патентознавство і авторське право	Інноваційна діяльність як передумова створення об'єктів інтелектуальної власності	Оглядова лекція	Визначення загальних засад ведення інноваційної діяльності та створення об'єктів ІВ
3.	Інтелектуальна власність	Особливості комерціалізації об'єктів ІВ педагогічних працівників	Практичне заняття	Розробка порядку комерціалізації конкретного об'єкту ІВ (навчальних посібників, сценаріїв, комп'ютерних програм, напівпровідникових виробів тощо).

Слід наголосити, що на формування компетентності у випускників педагогічних ЗВО компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності значний вплив мали спеціально розроблені практичні роботи.

Наприклад, практична робота з теми «Інноваційна діяльність педагогічного працівника в умовах кластеризації», що виконувалась в межах дисципліни «Інноваційна діяльність у професійній освіті» передбачала виконання студентами практичного завдання, що полягало у визначенні цілей та завдань закладу освіти у межах кластеру. Для розгляду було запропоновано ІТ кластер, інноваційний кластер, освітній кластер. Мета практичної роботи – формування у студентів педагогічних ЗВО розуміння особливостей роботи у межах кластерів. Студентам пропонувався такий порядок виконання роботи: 1) обрати вид кластера; 2) визначити мету його діяльності; 3) визначити цілі участі закладів освіти у відповідному кластері; 4) визначити завдання, які необхідно вирішити в процесі роботи в межах кластеру; 5) описати специфіку діяльності закладу освіти як учасника обраного кластеру. Результати роботи оформити у вигляді доповіді.

Підкреслимо, що випускники педагогічних ЗВО, в процесі своєї професійної діяльності будуть здійснювати комерціалізацію результатів інтелектуальної діяльності. Одним із способів комерціалізації є участь у роботі кластерів (об'єднань науки, освіти і виробництва). Таким чином, у процесі виконання практичної роботи

у них формується розуміння особливостей роботи в межах кластеру. Це є частиною компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності

Наголосимо, що кожна запропонована студентам практична робота передбачала формування певного документа або його частини, що доводять права власника на певний об'єкт інтелектуальної власності. Крім того ними здійснювалося реферування нормативно-правової бази в цій царині, що суттєво вплинуло на формування відповідної компетентності. Практичні роботи були сплановані таким чином, що вони впливали на формування певних складових в межах процесу формування компетентностей в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Порядок виконання практичних робіт був відображений у відповідних методичних рекомендаціях.

З нашої точки зору важливе місце в цьому процесі обіймала практична робота «Інтелектуальна власність в педагогічній діяльності», яка визначала місце компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в інтегральній компетентнісній моделі випускника педагогічного ЗВО. Ця робота виконувалась у межах дисципліни «Інноваційна діяльність у професійній освіті» та аналогічних дисциплін у інших ЗВО. Під час виконання практичної роботи студентам було запропоновано обрати предметну область педагогічного працівника, а також посаду (вчитель, науковець, викладач закладу вищої освіти, керівник закладу освіти, працівник методичного центру). Залежно від обраного напрямку та сфери діяльності студенти повинні були скласти список об'єктів інтелектуальної власності, що найчастіше є результатами інтелектуальної діяльності відповідного педагогічного працівника. Наступним завданням в межах зазначеної практичної роботи було визначити порядок охорони перелічених об'єктів інтелектуальної власності та можливі напрямки їх комерціалізації. Її виконання було націлено на формування у студентів системного бачення результату навчання в магістратурі на основі компетентнісної моделі та одночасно дозволила їм осмислити місце і роль кожної компетентності, як складової інтегральної компетентнісної моделі фахівця.

Зазначимо, що співбесіди зі студентами довели, що більшість із них сформуvalи індивідуальне бачення своєї інтегральної компетентності, як випускника педагогічного ЗВО, саме після виконання цієї практичної роботи. Разом із тим підкреслимо, що значна частина студентів мала певні труднощі у визначення об'єктів інтелектуальної власності тощо.

На формувальному етапі педагогічного експерименту студентам були запропоновані для вирішення компетентнісні задачі. Їх застосування в педагогічному процесі вищої школи ґрунтовно висвітлено в дисертаційному дослідженні О. Міршука [26]. Виходячи з його теоретичних напрацювань ми формували компетентнісні задачі таким чином, щоб вони були направлені певної ситуації, що виникає в процесі охорони і захисту прав інтелектуальної власності в процесі професійної діяльності випускника педагогічного ЗВО. Приклади наведені у табл. 3.5

Результати виконання компетентнісних задач довели доцільність їх використання в освітньому процесі ЗВО, як ефективного інструменту формування окремих компетентностей.

Таблиця 3.5

Приклади компетентнісних задач, направлених на формування компетентності у випускників педагогічного ЗВО в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності

№	Проблема, що виникає в процесі захисту ІВ в закладі освіти	Завдання	Варіант вирішення
1	2	3	4
1.	Студент педагогічного закладу вищої освіти створив тренажер для знаття втоми м'язів вчителів фізкультури. Для охорони прав на створений ним винахід (корисну модель) необхідно отримати патент, для чого потрібні спеціальні знання.	Сформуvalи необхідний пакет документів для отримання охоронного документу.	Провести патентний пошук, визначити ознаки створеного об'єкту промислової власності. Визначити склад пакету документів, що необхідні для подачі до компетентних органів. Заповнити необхідні документи. Визначити порядок їх подачі.

1	2	3	4
2.	Студенти педагогічних ЗВО створюють об'єкти авторського права, зокрема: наукові статті, дипломні роботи в процесі навчання, авторські методика і курси в процесі педагогічної практики, матеріали для проведення занять тощо. Проте, у зв'язку з не інформованістю щодо видів порушень та способів захисту цих матеріалів, вони не можуть забезпечити захист прав на створені ними об'єкти авторського .	Заповнити таблицю видів порушення авторських прав. Розробити алгоритм захисту порушених прав на створені об'єкти інтелектуальної власності.	Ознайомитись із нормативно-правовою базою що регулює питання Визначитись з видами порушень авторського права. Запропонувати власні алгоритми вирішення справи щодо окремих порушень прав на об'єкти авторського права.
3.	Випускник педагогічного закладу вищої освіти брав участь у складі групи з розробки програмного забезпечення для роботи закладів вищої освіти, що є членами ІТ кластера. Зазначене програмне забезпечення повинно передаватись закладам вищої освіти за відповідними договорами. У зв'язку з цим члени робочої групи повинні розуміти яким чином передаються такі програмні продукти для подальшого використання та які договори можуть опосередковувати передачу таких програмних продуктів.	Розробити приклади договорів які можуть бути укладені для передачі прав на використання об'єктів інтелектуальної власності.	Визначити вид об'єкта інтелектуальної власності. Визначити типи договорів про передачу прав на об'єкти права інтелектуальної власності. Ознайомитись із нормативно-правовими актами, що регулюють порядок укладення та розроблення договорів. Розробити примірний договір про передачу програмного забезпечення.

На формульовальному етапі педагогічного експерименту широко використовувалися як традиційні так і інтерактивні методи навчання. Застосування відповідних методів висвітлено в низці вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, зокрема це роботи [11, 37, 45, 49, 29].

Серед найбільш ефективних інтерактивних методів виділимо метод **мозкового** штурму, який активно застосовувався в процесі обговорення шляхів охорони і захисту авторських прав на певні об'єкти інтелектуальної власності в системі освіти та за її межами. Наприклад, зазначений метод застосовувався для вивчення особливостей збирання доказів в процесі розгляду справ про порушення прав інтелектуальної власності. Метою такого методу є визначення найбільш оптимальних способів доказування факту порушення прав та порядку збору доказів у межах відповідного порушення. Фабула порушення: «На освітньому порталі

вчитель інформатики розмістив для ознайомлення учнів зроблену ним фотографію у двох варіантах: оригінал та фото після обробки у відповідних реакторах. Ці об'єкти були розміщені як приклад для учнів, які повинні були зробити власні знімки та провести їх обробку за прикладом зробленим учителем. Через місяць опублікована в мережі Інтернет фотографія з'явилась на рекламному щиті туристичного агентства, а також її фрагмент містився на фірмових предметах цього агентства, які використовувались з рекламною метою. Крім цього, фотографія була розміщена на сувенірах, що реалізовувались цим тур агентством». Питання: «Які докази потрібно зібрати для того, щоб довести факт порушення прав інтелектуальної власності зі сторони туристичного агентства? Який алгоритм роботи з порушником прав може бути застосований найбільш ефективним способом? Яким чином можна захистити вказаний об'єкті інтелектуальної власності і які порушення вчинило туристичне агентство?»

Актуальною виявилася також робота в малих групах з метою підготовки певного проекту націленого не тільки на захист і охорону прав інтелектуальної власності окремого об'єкту інтелектуальної власності, а й на його передачу споживачам шляхом комерційного чи некомерційного трансферу технологій. Наголосимо, що комерціалізація є невід'ємною частиною створення нового продукту або модифікацією вже існуючого з метою виходу на ринок та отримання певного прибутку [33]. Передача певних інтелектуальних напрацювань у сфері освіти може здійснюватися як шляхом комерційного так і не комерційного трансферу технологій, що ґрунтовно висвітлено в роботах В.Луначека та Н.Рубан. Зокрема, ці автори розробили методіку передачі інтелектуальних напрацювань шляхом трансферу технологій в процесі підвищення кваліфікації працівників освіти, яка передбачає складний алгоритм, що включає 11 кроків, описаних в їхніх роботах. [21, 19].

Використання цього алгоритму під час підготовки проектів в малих групах виявилася надзвичайно ефективною та вплинула на формування низки умінь і навичок, що сприяють формуванню компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО.

Позитивно себе зарекомендував себе також такий метод як інтерактивна гра. Студентам у процесі навчання було запропоновано гру «Розгляд справи щодо порушень академічної доброчесності». Зміст інтерактивної гри полягає у тому, щоб продемонструвати студентам порядок розгляду порушень академічної доброчесності, навчитись визначати прояви академічної недоброчесності, їх відмінність від порушень прав інтелектуальної власності та порядок застосування санкцій за вчинені порушення академічної доброчесності. У процесі гри формуються відповідні навички.

Фабула завдання:

Викладач закладу вищої освіти «А» опублікував статтю, в якій використав ідеї свого колеги «Б», щодо удосконалення програми електронного сервісу, яка використовувалась закладом вищої освіти. При цьому, стаття не містила посилань на відповідну публікацію колеги. Крім цього, значна частина тексту статті дублювала зміст публікацій інших авторів без посилання на їх авторство. Викладач «Б» написав скаргу щодо порушення прав академічної доброчесності та вимагав застосувати відповідні санкції до «А».

Питання: Де врегульовано порядок розгляду справ про порушення академічної доброчесності? Які прояви академічної недоброчесності визначені нормативно-правовими актами? Яка відмінність у процедурі притягнення до відповідальності за порушення академічної доброчесності та прав інтелектуальної власності? Чи вбачається у діях «А» порушення академічної доброчесності? Чи можна вважати, що у діях «А» також вбачаються ознаки порушень прав інтелектуальної власності. Відповідь обґрунтуйте.

На підставі прийнятого рішення змодельуйте процедуру розгляду порушень правил академічної доброчесності у закладі освіти, підготуйте проекти необхідних документів. Якщо в діях викладача присутні ознаки порушень прав інтелектуальної власності визначте порядок розгляду цих порушень та змодельуйте дії закладу освіти у цьому випадку.

Вказана інтерактивна гра спрямована на формування у студентів знань, вмінь та навичок визначення порушень академічної доброчесності та їх відмінність від

порушень прав інтелектуальної власності. В процесі інтерактивної гри студенти навчаються збирати докази проявів академічної недоброчесності, організувати процес розгляду таких справ, готувати документи, які необхідні для проведення процедури. Крім цього, будуть сформовані вміння і навички звернення до компетентних органів у справах про порушення прав інтелектуальної власності.

Вказані порушення є найбільш поширеними серед педагогічних працівників, що зумовлено характером їх професійної діяльності. Вказана інтерактивна гра має важливе практичне значення та здатна підвищити якість професійної діяльності майбутніх педагогів.

До ефективних форм роботи слід віднести запрошення експертів у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в системі освіти, які суттєво вплинули на мотиваційну складову формування компетентності, формування якої є предметом цієї роботи. Діяльність деякого із залучених експертів висвітлена нами у підрозділі 3.1. першого розділу.

Під час запровадження розробленої педагогічної технології було зроблено акцент на важливості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності під час підготовки підсумкової магістерської роботи. Як правило в цих роботах майбутній магістр розробляє певну методику, технологію, педагогічну систему тощо. Відповідно – це є його особистим інтелектуальним напрацюванням й повинно отримати відповідний захист з боку держави. Слід сказати, що частина магістрів випускників педагогічних ЗВО скористалася отриманою компетентністю й звернулася до відповідних державних інституцій для отримання відповідного охоронного документу.

Разом із тим, слід наголосити, що при підготовці магістерських робіт випускниками педагогічних ЗВО було акцентовано увагу на дотримання правил академічної доброчесності, яка є однією з похідних дотримання прав інтелектуальної власності на об'єкти авторського права, що використовуються під час написання цих робіт. Таким чином відбувався додатковий вплив на випускників педагогічних ЗВО щодо реалізації на практиці отриманої ними в процесі навчання компетентності.

Однак, ми повинні зауважити, певні труднощі під час проведення експериментального дослідження виникали у зв'язку із різним рівнем обізнаності викладачів у проблематиці охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Це потребувало проведення для них додаткових консультацій. Похідною проведення педагогічного експерименту були змістовні зміни у навчально-методичних комплексах дисциплін, що впливають на формування відповідної компетентності про що було наголошено вище.

Певний вплив на хід експерименту відбувся через коригування процедур навчальної діяльності, що пов'язано із пандемією коронавірусу. Значна частина занять проводилася у on-line форматі. З цією метою було використано середовище *Moodle*, яке дозволило поєднувати дистанційні форми навчання з традиційними у проміжках часу, коли відбувалося змішане навчання. Зазначена робота потребувала додаткових зусиль як викладачів, так і студентів. Зважаючи на ситуацію у середовищі Moodle були створені повноцінні навчально-методичні комплекси дисциплін, приклади яких наведені на рис. 3.1-3.2.

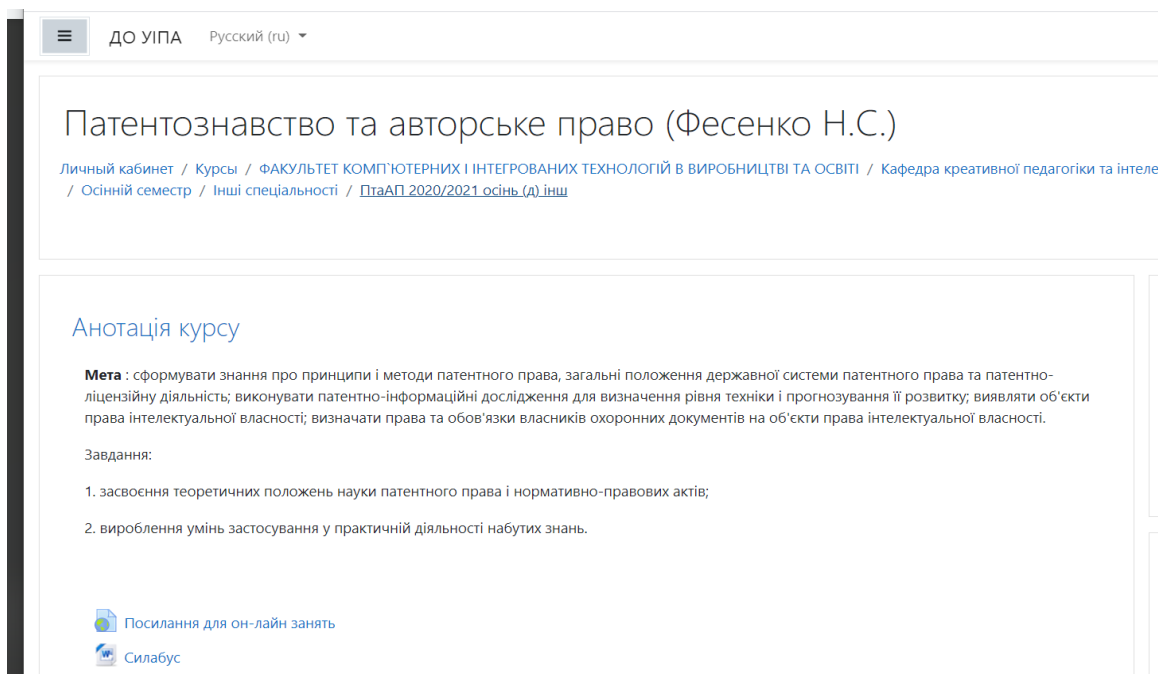

Рис.3.1. Титульна сторінка електронного НМКД «Патентознавство і авторське право» у дистанційному середовищі Moodle на сайті дистанційної освіти УІПА

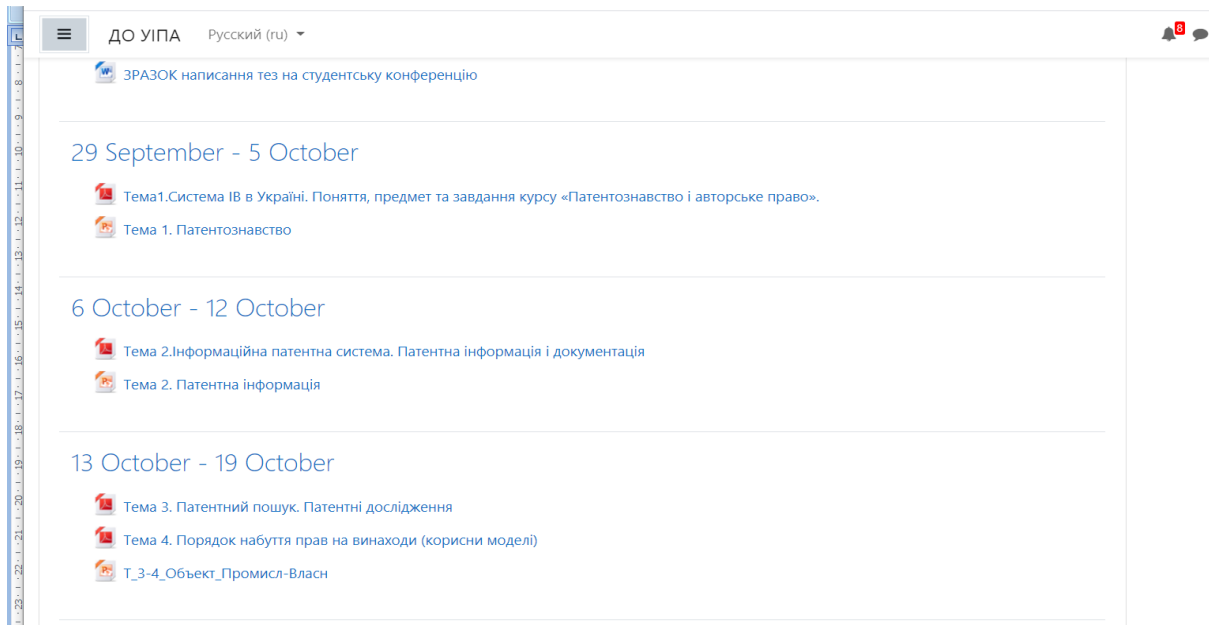

Рис. 3.2. Робоча сторінка електронного НМКД «Патентознавство і авторське право» у дистанційному середовищі Moodle на сайті дистанційної освіти УІПА

У процесі роботи максимально використовувалися можливості інтерактивних елементів системи дистанційного навчання Moodle (тести, глосарії, форум, чат, тощо). Збільшення дистанційної складової у освітньому процесі потребувала, в свою чергу, збільшення інтерактивного спілкування між студентами і викладачами. Таким чином зросла роль форуму для вирішення поточних питань викладання відповідних дисциплін. Відбулися суттєві трансформації в роботі викладачів задіяних в проведенні педагогічного експерименту, похідною цього процесу було переосмислення змін від традиційної форми навчання до змішаної та цілком дистанційної. У цьому контексті є актуальною робота В.Луначека та Т. Іванської щодо організації освітнього процесу в умовах загальнонаціонального карантину [19].

Навчальні плани дисциплін, що були основними у формуванні компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності передбачали також частину самостійної роботи майбутнього магістра. Самостійна робота передбачає опанування значної частини навчального матеріалу, тому потребує ґрунтовної організації та змістовного наповнення. Для самостійного

вивчення пропонувалися переважно питання, що стосуються особливостей охорони та використання специфічних об'єктів інтелектуальної власності, що не є надто поширеними серед педагогічних працівників, а також деякі питання особливостей нормативно-правового регулювання у сфері інтелектуальної власності. В процесі самостійної роботи студенти отримували необхідний перелік нормативно-правових актів для опрацювання, а також перелік спеціальної літератури, що містить інформацію про специфічні об'єкти інтелектуальної власності, що не є поширеними серед педагогічних працівників.

Виконання четвертого завдання – пояснення учасникам експериментального дослідження процедури вимірювання результатів набуття ними компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, ознайомлення з відповідним, спеціально розробленим, інструментарієм – дозволила провести об'єктивні вимірювання сформованості відповідної компетентності з урахуванням всіх вимог до надійності й валідності цього процесу.

У процесі реалізації формульованого етапу педагогічного експерименту було проведено детальне ознайомлення як студентів так і викладачів з основним інструментарієм вимірювання. Були презентовані основні види тестових завдань, надано інформацію щодо використання компетентнісних задач, інформацію про завдання – результати виконання яких потребували експертної оцінки тощо. Викладачі педагогічних ЗВО, задіяні в експерименті мали змогу в будь-який час отримати консультацію щодо процедури проведення вимірювання у певній формі (тестування, анкетування, експертна оцінка, використання методів математичної статистики для підтвердження отриманих результатів тощо.). Слід сказати, що саме робота з викладачами сприяла об'єктивному проведенню педагогічних вимірювань.

Ми виходили з точки зору **І.Булах та інших авторів**, які вказують, що **тести об'єктивного контролю за рівнем освітньо-професійної підготовки** є стандартизованою методикою визначення відповідності досягнутого у результаті реалізації освітньо-професійної програми рівня знань, умінь і навичок випускника ЗВО. Вони підкреслюють, що методика тестування передбачає, що:

– інструментом вимірювання є тест, складений з тестових завдань;

- процедурою вимірювання є тестування;
- методом оцінювання є шкалювання [41, с.73–76].

Щодо процедури оцінювання, то І.Іванюк пише, що воно вміщає в собі чотири функції: а)креатину (вдосконалення); б)підсумкову (вибору звітності); в)соціополітичну (мотивації й отримання підтримки громадськості); г)адміністративну (як вияв влади) [10, с. 6] . Далі автор наголошує, що оцінювання є свідомим процесом, що базується на чітко визначених критеріях і орієнтований на прийняття рішення [10, с. 12] »

Разом із цим, реалізація четвертого завдання дозволила нам зробити висновок щодо необхідності актуалізації роботи з викладачами педагогічних ЗВО щодо практичного застосування теорії педагогічних вимірювань. Зазначена теза стосується не тільки викладачів, що були задіяні в процесі проведення педагогічного експерименту, а й усього контингенту викладачів педагогічних ЗВО. Виявлена проблема потребує системного підвищення кваліфікації в цій царині. Наголосимо на окремих її аспектах:

1.Викладачі педагогічних ЗВО повинні розглядати об'єкт вимірювання з системних позицій та проводити педагогічні вимірювання на основі декомпозиції відповідної педагогічної системи.

2.Вимірювання окремої компетентності (в тому числі компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності) повинно відбуватися як вимірювання часткового, що входить у інтегральну компетентність випускника педагогічного ЗВО.

3. Вимірювання окремої компетентності повинно відбуватися згідно до її структури (знання, уміння, навички та інші професійно важливі якості).

4. Для кожного структурного компоненту окремої компетентності (в тому числі компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності) потрібно розробити й теоретично обґрунтувати інструментарій вимірювання.

5. Легітимність узагальнених результатів педагогічних вимірювань повинна бути доведена методами математичної статистики.

Треба також сказати, що позитивний ефект дає попереднє ознайомлення студентів з основними типами тестових завдань, анкет, процедурами оцінювання практичних завдань та есе, що суттєво впливає на якість їх виконання в майбутньому. Крім того, значна увага була приділена процедурним питанням при проведенні вимірювань, що в значній мірі висвітлено нам в підрозділі 2.3 другого розділу.

3.3. Аналіз результатів педагогічного експерименту

З'ясування ефективності технології формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО було реалізовано контрольний етап педагогічного експерименту.

Метою цього етапу було вимірювання вихідного рівня компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО, порівняння отриманих даних з результатами вхідного вимірювання, проведення відповідного аналізу й узагальнення результатів дослідження.

Вимірювання проводилося з використанням факторно-критеріальної моделі оцінювання рівня компетентності випускників педагогічних ЗВО в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності та відображених у ній факторів і критеріїв. На констатуючому і контрольному етапах використовувалися ідентичні методи вимірювання.

На контрольному етапі експериментального дослідження були виконані такі завдання:

1. Здійснення контрольного вимірювання показників, що були обґрунтовані в межах факторів відображених нами у факторно-критеріальній моделі оцінювання рівня компетентності випускників педагогічних ЗВО в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

2. Проведення порівняльного аналізу результатів вимірювання показників у межах факторів на констатуючому та контрольному етапах педагогічного експерименту.

3. Узагальнення результатів дослідження та підтвердження їх методами математичної статистики за допомогою χ^2 критерію Пірсона.

Результати контрольного вимірювання показників, що були обґрунтовані в межах факторів відображених нами у факторно-критеріальній моделі оцінювання рівня компетентності випускників педагогічних ЗВО в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності представлені в узагальненому вигляді в табл. 3.6. Поряд із результатами вхідного вимірювання, представленого в табл. 3.3, у табл. 3.6 і на рис. 3.3 та 3.4 відображено також динаміку у формуванні компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО, яка представляє собою різницю між вхідними і вихідними результатами.

Необхідно констатувати факт наявності позитивної динаміки за всіма показниками, висвітленими у факторно-критеріальній моделі оцінювання рівня компетентності випускників педагогічних ЗВО в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

За результатами проведеного аналізу констатуємо наявність позитивної динаміки за загальним параметром Р як у контрольній так і у експериментальній групі в кожному із педагогічних ЗВО, що брали участь у педагогічному експерименті. Разом із тим, приріст у контрольних групах був значно меншим ніж у експериментальних.

Узагальнений результат за всіма ЗВО для контрольної групи при вихідному вимірюванні склав 0,613 (при цьому по УПА – 0,615, БДПУ – 0,607, ТНПУ імені Володимира Гнатюка – 0,618), відповідно отриманий приріст склав у середньому – 0,239 (УПА – 0,214, БДПУ – 0,234, ТНПУ імені Володимира Гнатюка – 0,270). У експериментальних групах, де було впроваджено технологію формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, у випускників педагогічних ЗВО ситуація виявилася принципово іншою. Узагальнений результат за всіма ЗВО для експериментальної групи при вихідному вимірюванні склав 0,907 (УПА – 0,914, БДПУ – 0,900, ТНПУ імені Володимира Гнатюка – 0,908), відповідно отриманий приріст склав у середньому – 0,548 (УПА

– 0,551, БДПУ – 0,571, ТНПУ імені Володимира Гнатюка – 0,518). Наведені результати довели ефективність впровадженої технології.

Разом із тим вихідне вимірювання дозволило деталізувати отримані результати в межах окремих факторів. Висвітливо деякі з цих деталізованих результатів. Так у контрольних групах у залежності від ЗВО приріст у межах факторів склав від 0,010 за F₇ (Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку) до 0,053 за F₆ (Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу).

Таблиця 3.6

Узагальнені результати вимірювання вхідного та вихідного рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО

Складові компетентності			Кількісні показники сформованості компетентності							
			УПА		БДПУ		ТНПУ імені Володимира Гнатюка		Загальний результат	
			К	Е	К	Е	К	Е	К	Е
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
F ₁	Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	До	0,032	0,034	0,030	0,033	0,031	0,036	0,031	0,034
		Після	0,059	0,093	0,061	0,092	0,064	0,091	0,061	0,092
		Приріст	0,027	0,059	0,031	0,059	0,033	0,055	0,03	0,058
F ₂	Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	До	0,089	0,076	0,072	0,07	0,071	0,079	0,077	0,075
		Після	0,127	0,179	0,119	0,182	0,125	0,176	0,124	0,179
		Приріст	0,038	0,103	0,047	0,112	0,054	0,097	0,047	0,104
F ₃	Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	До	0,022	0,018	0,018	0,015	0,019	0,019	0,019	0,017
		Після	0,031	0,046	0,031	0,043	0,032	0,046	0,031	0,045
		Приріст	0,009	0,028	0,013	0,028	0,013	0,027	0,012	0,028
F ₄	Здатність організувати творчу діяльність учнів	До	0,016	0,018	0,022	0,016	0,018	0,018	0,018	0,017
		Після	0,03	0,046	0,032	0,045	0,032	0,044	0,031	0,045
		Приріст	0,014	0,028	0,01	0,029	0,014	0,026	0,013	0,028
F ₅	Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	До	0,045	0,036	0,038	0,031	0,039	0,039	0,041	0,035
		Після	0,061	0,092	0,064	0,092	0,061	0,091	0,062	0,092
		Приріст	0,016	0,056	0,026	0,061	0,022	0,052	0,021	0,057

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
F ₆	Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	До	0,071	0,073	0,070	0,062	0,062	0,077	0,068	0,071
		Після	0,123	0,185	0,117	0,18	0,122	0,183	0,121	0,183
		Приріст	0,052	0,112	0,047	0,118	0,06	0,106	0,053	0,112
F ₇	Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	До	0,022	0,018	0,023	0,017	0,018	0,019	0,021	0,018
		Після	0,032	0,046	0,031	0,044	0,03	0,046	0,031	0,045
		Приріст	0,01	0,028	0,008	0,027	0,012	0,027	0,01	0,027
F ₈	Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	До	0,047	0,037	0,041	0,031	0,034	0,038	0,041	0,036
		Після	0,06	0,09	0,059	0,091	0,061	0,093	0,06	0,091
		Приріст	0,013	0,053	0,018	0,06	0,027	0,055	0,019	0,055
F ₉	Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	До	0,04	0,037	0,043	0,037	0,039	0,044	0,041	0,039
		Після	0,06	0,091	0,062	0,087	0,062	0,093	0,061	0,09
		Приріст	0,02	0,054	0,019	0,05	0,023	0,049	0,02	0,051
F ₁₀	Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	До	0,017	0,016	0,016	0,017	0,017	0,021	0,017	0,018
		Після	0,032	0,046	0,031	0,044	0,029	0,045	0,031	0,045
		Приріст	0,015	0,03	0,015	0,027	0,012	0,024	0,014	0,027
P		До	0,401	0,363	0,373	0,329	0,348	0,39	0,374	0,359
		Після	0,615	0,914	0,607	0,9	0,618	0,908	0,613	0,907
		Приріст	0,214	0,551	0,234	0,571	0,27	0,518	0,239	0,548

У експериментальних групах приріст був більш значим і складав від 0,027 за F₇ (Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку) і F₁₀ (Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів) до 0,112 за F₆ (Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу). Ми наголошуємо на суттєвій динаміці саме F₆. Отриманий результат вказує, що суттєво змінилася спроможність випускників педагогічних ЗВО саме з

експериментальних груп захищати права на інтелектуальну власність створену у результаті творчої діяльності учасників освітнього процесу.

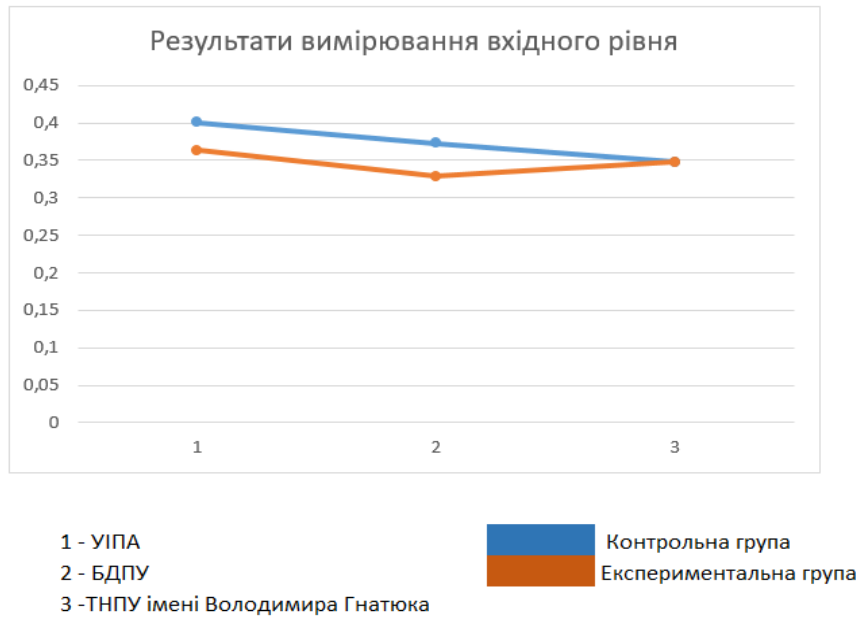

Рис. 3.3. Результати вимірювання вхідного рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО

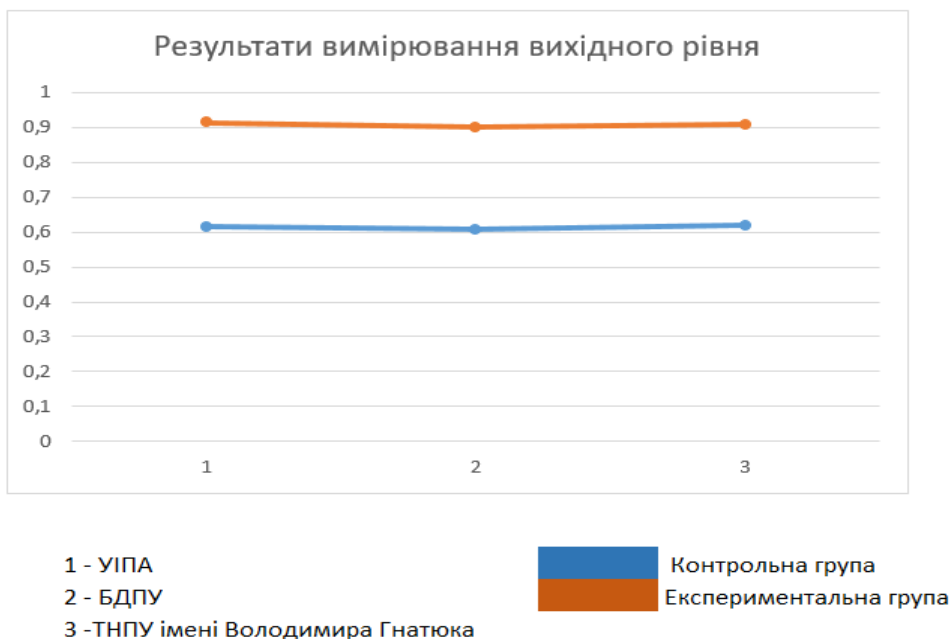

Рис. 3.4. Результати вимірювання вихідного рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав ІВ у випускників педагогічних ЗВО

У цілому найбільш суттєвий приріст у експериментальних групах було отримано за фактором F_2 (Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності), де загальний показник склав $-0,179$, а приріст $+0,104$ та за фактором F_6 (Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу) де загальний показник склав $-0,183$, а приріст $+0,112$.

Другу за значущістю групу склали фактори F_1 (Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності) – де загальний показник склав $-0,092$, а приріст $+0,058$, F_5 (Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності) – де загальний показник склав $-0,092$, а приріст $+0,057$, F_8 (Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу) – де загальний показник склав $-0,091$, а приріст $+0,055$, F_9 (Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти) – де загальний показник склав $-0,090$, а приріст $+0,051$.

Третю групу склали фактори F_3 (Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності) – де загальний показник склав $-0,045$, а приріст $+0,028$, F_4 (Здатність організовувати творчу діяльність учнів) – де загальний показник склав $-0,045$, а приріст $+0,028$, F_7 (Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку) – де загальний показник склав $-0,045$, а приріст $+0,027$, F_{10} (Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів) – де загальний показник склав $-0,045$, а приріст $+0,027$.

Наголосимо, що виділення наведених вище трьох груп факторів з різною динамікою показників дозволяє не тільки довести позитивний вплив впровадженої технології, а й окреслити шляхи на майбутнє. Отримані результати в межах другої і третьої групи стимулюють подальші дослідження щодо поліпшення процесу формування знань, умінь, навичок та інших професійно важливих якостей саме у межах цих факторів, що може бути, в тому числі, основою для створення ієрархії факторно-критеріальних моделей у межах педагогічних систем різного рівня.

Узагальнюючи результати педагогічного експерименту, необхідно підкреслити складність процедури педагогічних вимірювань у межах розробленої моделі, пов'язаної з використанням різних вимірників, приклади яких наведені нами в додатках Е, Ж, И, К. Для розуміння логіки проведення вимірювань нами було створено таблицю «Факторно-критеріальна модель «Оцінка рівня сформованості компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти», наведену в додатку В. Наведена таблиця висвітлює інструментарій, що було використано при проведенні вимірювань за кожним критерієм у межах кожного фактору. При проведенні вимірювань використовувалися тести, анкети, есе, практичні роботи, компетентнісні задачі, метод експертного оцінювання тощо, що частково висвітлено нами вище.

Обґрунтування висунутої нами гіпотези у процесі педагогічного експерименту засобами *математичної статистики* наведено нами нижче.

Як уже було наголошено вище на початку педагогічного експерименту у контрольній групі (КГ) та експериментальній групі (ЕГ) у кожного педагогічного працівника був заміряний рівень сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної власності за допомогою факторно-критеріальної моделі «Оцінки рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО». При цьому ми виходили з того, що у розробленій і теоретично обґрунтованій нами у підрозділі 2.3 другого розділу моделі загальний рівень сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО відображає абсолютний показник $P_{\text{заг}}$. Показник $P_{\text{заг}}$ вимірюється відповідно шкалі, яка базується на загальних вимогах Болонського процесу, що реалізовані у ЗВО України:

$0 < P_{\text{заг}} < 0,5$ – сформованість компетентностей є недостатньою;

$0,5 \leq P_{\text{заг}} < 0,75$ – сформованість компетентностей є задовільною;

$0,75 \leq P_{\text{заг}} < 0,9$ – сформованість компетентностей є достатньою;

$0,90 \leq P_{\text{заг}} \leq 1$ – сформованість компетентностей є оптимальною.

Наведена шкала достатньо широко використовується у роботах, які присвячені вимірюванням у педагогіці на засадах кваліметричного підходу. Це роботи Т.Борової, Г.Єльнікової, О.Касьянової, А.Куруч, В.Луначека, О.Міршука, Н.Рубан, З.Рябової [1, 5,12, 22, 23, 28,]

Порівняння розподілу узагальнених результатів вимірювання за рівнями сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО у КГ та ЕГ на початку та в кінці педагогічного експерименту (вхідне і вихідне вимірювання) наведене у табл. 3.7 та 3.8

Таблиця 3.7

Порівняльна таблиця розподілу рівнів сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО у КГ та ЕГ на початку експерименту

Рівні	ДО ЕКСПЕРИМЕНТУ	
	КГ (192 ос.)	ЕГ (211 ос.)
	Загальний рівень сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної власності, Ос	Загальний рівень сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної власності, ос
Недостатній $0 < P_{заг} < 0,5$	84	97
Задовільний $0,5 \leq P_{заг} < 0,75$	102	109
Достатній $0,75 \leq P_{заг} < 0,9$	6	5
Оптимальний $0,9 \leq P_{заг} \leq 1$	-	-

Порівняльна таблиця розподілу рівнів сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО у КГ та ЕГ наприкінці експерименту

Рівні	ПІСЛЯ ЕКСПЕРИМЕНТУ	
	КГ (192 ос.)	ЕГ (211 ос.)
	Загальний рівень сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної власності, Ос	Загальний рівень сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної власності, ос
Недостатній $0 < P_{\text{заг}} < 0,5$	20	0
Задовільний $0,5 \leq P_{\text{заг}} < 0,75$	111	20
Достатній $0,75 \leq P_{\text{заг}} < 0,9$	58	115
Оптимальний $0,9 \leq P_{\text{заг}} \leq 1$	3	76

Для перевірки достовірності збіжності та відмінності щодо розподілу рівнів сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО, виміряних за допомогою факторно-критеріальної моделі «Оцінка рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО», ми скористалися критерієм χ^2 Пірсона [29].

Насамперед визначаємо нульову (H_0) й альтернативну гіпотези (H_1). H_0 – емпіричні розподіли рівнів сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО у КГ та ЕГ на вхідному етапі незначні; H_1 – емпіричні розподіли рівнів сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО КГ та ЕГ значно різняться між собою.

На основі даних, що представлені у табл. 3.6, обчислюємо емпіричне значення критерію, яке порівнюється з таблично заданим еталонним числом – критичним значенням критерію, який для кількості ступенів свободи 3, для рівня

значущості $p=0,05$ становить $\chi^2_{кр} = 7,8$, а для рівня значущості $p=0,01$ становить $\chi^2_{кр} = 11,3$.

Кількість ступенів свободи при зіставленні емпіричних розподілів визначається за формулою:

$$U = (K - 1) \times (C - 1), \quad (3.1)$$

де $K = 4$ (кількість рівнів), $C = 2$ (кількість розподілів, що порівнюються). В нашому випадку $U = (4 - 1) \times (2 - 1) = 3$.

Для розрахунку емпіричних значень рівнів сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО в КГ та ЕГ на початку та наприкінці експерименту вираховуємо теоретичні частоти f_t .

Для цього використовуємо наступну формулу:

$$f_t = n \times m / S, \quad (3.2)$$

де n – кількість осіб на початку (після) експерименту; m – кількість осіб на початку (після) експерименту за рівнями; S – загальна кількість осіб на початку (після) експерименту.

Для визначення $\chi^2_{емп}$ використовуємо формулу:

$$\chi^2_{емп} = \sum (f_{ej} - f_t)^2 / f_t, \quad (3.3),$$

де f_{ej} – емпірична частота; Σ – сума $\chi^2_{емп}$ за емпіричними частотами.

Загальне емпіричне значення критерію порівнюємо з критичним значенням. Якщо емпіричне значення менше від критичного, то ступінь збігу характеристик порівнюваних об'єктів більший і у такому випадку приймається нульова гіпотеза. Чим більше емпіричне значення критерію від критичного значення, тим сильніше розрізняються характеристики порівнюваних об'єктів, відкидається нульова гіпотеза і приймається альтернативна.

Розрахунки емпіричних частот критерію χ^2 для КГ та ЕГ на початку експерименту представлені у табл. 3.9, 3.10.

Емпіричні частоти критерію χ^2 для КГ та ЕГ на початку експерименту

Рівні	Емпіричні частоти		Сума	Теоретичні частоти	
	КГ	ЕГ		КГ	ЕГ
Недостатній $0 < P_{заг} < 0,5$	84	97	181	86,2	94,8
Задовільний $0,5 \leq P_{заг} \leq 0,75$	102	109	211	100,5	110,5
Достатній $0,75 \leq P_{заг} < 0,9$	6	5	11	5,3	5,7
Оптимальний $0,9 \leq P_{заг} \leq 1$	-	-	-	-	-
Всього	192	211	403	192	211

Таблиця 3.10

Розрахунок критерію $\chi^2_{емп}$ на початку експерименту

№	Емпірична частота f_{ej}	Теоретична частота f_t	$f_{ej} - f_t$	$(f_{ej} - f_t)^2$	$(f_{ej} - f_t)^2 / f_t$
1	84	86,2	-2,2	4,84	0,056
2	102	100,5	1,5	2,25	0,022
3	6	5,3	0,7	0,49	0,092
4	0	0	0	0	-
5	97	94,8	2,2	4,84	0,05
6	109	110,5	-1,5	2,25	0,02
7	5	5,7	-0,7	0,49	0,086
8	0	0	0	0	-
Всього	403	403			0,326

Таким чином, на основі проведених підрахунків, маємо $\chi^2_{емп} = 0,33$ і $\chi^2_{емп} < \chi^2_{кр}$, тому приймаємо нульову (H_0) гіпотезу: H_0 – емпіричні розподіли рівнів сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО у КГ та ЕГ на вхідному етапі незначні.

Розрахунки емпіричних частот критерію χ^2 для КГ та ЕГ наприкінці експерименту представлені у табл. 3.11, 3.12.

Емпіричні частоти критерію χ^2 для КГ та ЕГ наприкінці експерименту

Рівні	Емпіричні частоти		Сума	Теоретичні частоти	
	КГ	ЕГ		КГ	ЕГ
Недостатній $0 < P_{заг} < 0,5$	20	0	20	9,5	10,5
Задовільний $0,5 \leq P_{заг} \leq 0,75$	111	20	131	62,4	68,6
Достатній $0,75 \leq P_{заг} < 0,9$	58	115	172	82	90
Оптимальний $0,9 \leq P_{заг} \leq 1$	3	77	80	38,1	41,9
Всього	192	211	403	192	211

Таблиця 3.12

Розрахунок критерію $\chi^2_{емп}$ наприкінці експерименту

№	Емпірична частота f_{ej}	Теоретична частота f_t	$f_{ej} - f_t$	$(f_{ej} - f_t)^2$	$(f_{ej} - f_t)^2 / f_t$
1	20	9,5	10,5	110,25	11,6
2	111	62,4	48,6	2361,96	37,9
3	58	82	-24	576	7,02
4	3	38,1	-35,1	1232,01	32,34
5	0	10,5	-10,5	110,25	10,5
6	20	68,6	-48,6	2361,96	34,43
7	115	90	25	625	6,94
8	77	41,9	35,1	1232,01	29,4
Всього	403	403			170,13

Таким чином, на основі проведених підрахунків, маємо $\chi^2_{емп} = 170,13$ і $\chi^2_{емп} > \chi^2_{кр}$, тому приймаємо альтернативну (H_1) гіпотезу: H_1 – емпіричні розподіли рівнів сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО КГ та ЕГ значно різняться між собою і ця різниця визначається процесом впровадження в ЕГ авторської технології формування компетентності в сфері охорони і захисту пав в сфері інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО.

Результати експерименту, представлені в додатку М Усього в додатках наведено результати 32 вимірювань рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності на основі розроблено і теоретично обґрунтованої в дослідженні факторно-критеріальної моделі. Представлені результати були одержані шляхом розрахунків в середовищі Microsoft Excel.

Висновки до розділу 3

1. У розділі обґрунтовано необхідність проведення класичного педагогічного експерименту, який проводився в природніх умовах освітнього процесу для підтвердження гіпотези дослідження й вірогідності отриманих результатів. Експериментальна робота здійснювалася з 2019 по 2021 рік на базі Української інженерно-педагогічної академії, Бердянського державного педагогічного університету, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, де на умовах репрезентативності були сформовані контрольні й експериментальні групи.

2. У представлених у розділі матеріалах ґрунтовно відображенні етапи організації експериментального дослідження, чітко виписано його алгоритм, сформульовані мета і завдання кожного етапу й педагогічного експерименту в цілому, розкрито шляхи їх реалізації. Значна увага приділена формувальному етапу педагогічного експерименту, який був спрямований на безпосереднє впровадження розробленої технології й суттєво вплинув на отримані результати. Багато уваги приділено формам і методам роботи на цьому етапі експерименту, наведені відповідні приклади. Додаткові напрацювання формувального етапу винесені в додатки до роботи.

3. Висвітлено результати вхідного та вихідного вимірювання, проведеного з використанням факторно-критеріальної моделі «Оцінки рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО», побудованої на засадах кваліметричного підходу.

Проаналізовано отриману «додаткову вартість» для контрольних і експериментальних груп у кожному ЗВО та проведено узагальнення отриманих результатів. Окремий акцент зроблено на вимірниках для кожної складової зазначеної компетентності, що використовувалися автором в межах кожного фактору при з'ясуванні показників, що відповідають критеріям. Результати експерименту довели необхідність створення методик оцінювання окремих компетентностей кількісними методами та включення відповідних курсів у програми підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних кадрів.

4. Результати експериментального дослідження, відображають загальний стан сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО й можуть використовуватися в практичній роботі всіх ЗВО України. Результати вимірювання сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО показали зростання загального показника сформованості зазначеної компетентності в експериментальних групах ($P_{\text{заг.}}$) з 0,359 до 0,907. (УПА – 0,914, БДПУ – 0,900, ТНПУ імені Володимира Гнатюка – 0,908), відповідно отриманий приріст склав у середньому – 0,548 (УПА – 0,551, БДПУ – 0,571, ТНПУ імені Володимира Гнатюка – 0,518). При тому, що в контрольних групах узагальнений результат за всіма ЗВО при вихідному вимірюванні склав 0,613 (при цьому по УПА – 0,615, БДПУ – 0,607, ТНПУ імені Володимира Гнатюка – 0,618), відповідно отриманий приріст склав у середньому – 0,239 (УПА – 0,214, БДПУ – 0,234, ТНПУ імені Володимира Гнатюка – 0,270). Наведені результати педагогічного експерименту підтвердили ефективність теоретично обґрунтованої та розробленої технології формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО.

5. Результати педагогічного експерименту були підтверджені методами математичної статистики, зокрема із застосуванням критерію Пірсона (χ^2). Було виявлено статистично вагомі зміни у всіх експериментальних групах, що підтвердило правильність висунутої гіпотези. Це було також підтверджено при

узагальненні результатів по всім ЗВО, що взяли участь у педагогічному експерименті. Як було наголошено вище, динаміка змін у контрольних групах була значно нижчою.

б. Важливим практичним результатом роботи є запровадження технології формування компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО у діяльність низки ЗВО України, що суттєво вплине на спроможність їх випускників до інноваційної діяльності, спроможність до генерування нових інтелектуальних продуктів, їх комерціалізації та здатність до охорони і захисту відповідних авторських прав.

Матеріали третього розділу знайшли відображення в таких публікаціях автора [13, 15, 16, 50].

Список використаних джерел до розділу 3

1. Авраменко В. П., Ткаченко В. П., Попов О. В. Формування репрезентативних вибірок для статистичних досліджень. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних сил*. 2011. Вип. 2(28). URL : http://www.hups.mil.gov.ua/periodic-app/article/2876/zhups_2011_2_21.pdf. (дата звернення: 20.11.2021).
2. Адаптивне управління: прикладний аспект, поширення в освітній системі України : колективна монографія / Г. В. Єльнікова та ін. ; за заг. ред. Г. В. Єльнікової. Тернопіль : Корк, 2015. 420 с.
3. Академічна доброчесність онлайн курс для вчителів старших класів. URL : <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:AmericanCouncils+AcIn101+AcIn2019/about> (дата звернення: 20.11.2021).
4. Бабанский Ю. К. Избранные педагогические труды / [сост. М. Ю. Бабанский]. М. : Педагогика, 1989. 560 с.
5. Борова Т. А. Теоретичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу : монографія. Харків : СМІТ. 2011. 384 с.
6. Борова Т. А. Напрями модернізації соціально-педагогічної системи підготовки фахівців в університеті. Розд. 2 : Теоретична основа адаптивного управління соціально-педагогічною системою підготовки фахівців у ВНЗ в умовах модернізації вищої освіти. Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2017. С. 60-116.
7. Гавриш І. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Луганськ. нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ, 2006. 572 с.
8. Дубініна О. М. Розвиток математичної культури студентів у вищих технічних навчальних закладах : монографія. Харків : «Друкарня Мадрид», 2014. 516 с.
9. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

10. Іванюк І. В. Оцінювання освітніх проектів та програм : навч. посіб. І. В. Іванюк. Київ : Таксон, 2004. 208 с.

11. Інтерактивні методи навчання. URL : <https://www.pedrada.com.ua/article/2316-interaktyvni-metody>. (дата звернення: 10.11.2021).

12. Касьянова О. Факторно-критеріальне моделювання як інструментарій експертизи якості освіти. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2006. № 6. С. 14–19.

13. Компетентнісний вимір професійного розвитку працівників освіти в сфері інтелектуальної власності : монографія / В. Е. Лунячек та ін. ; за заг. ред. В. Е. Лунячека. Харків : ТОВ «Оберіг», 2020. 368 с.

14. Краєвський В. В. Методологія педагогічного дослідження. Самара : Изд-во Самар, держ. пед. ін-ту, 1994.

15. Кулаковський О. М. Вплив факторів-мотиваторів і демотиваторів на процес формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у майбутніх педагогів. *Topical issues of modern science, society and education* : 1-а міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 8-10 серп. 2021 р.). Харків, 2021. С. 508-510.

16. Кулаковський О. М., Бровдій А.М. Оцінювання сформованості компетентності в сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників закладів вищої освіти засобами кваліметрії. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2020. Vol. VIII (94), Iss. 236. С. 41-47.

17. Кулініч О. О. Право фізичної особи на власне зображення: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія. Одеса : Юридична література, 2016. 624 с.

18. Куруч А. В. Формування політичної компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2019. 292 с.

19. Лунячек В. Е., Іванська Т. В. Освітній процес для студентів заочної форми навчання: виклики загальнонаціонального карантину. *52-га наук.-практ. конф. наук.-пед. працівників, науковців, аспірантів та співробітників академії* : зб. тез

доп. / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2020. С. 25–26. URL : <http://repo.uipa.edu.ua/jspui/handle/123456789/6522>. (дата звернення: 20.11.2021).

20. Лунячек В. Е. Трансфер технологій як складова процесу підвищення кваліфікації керівників освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2020. Вип. 52-53. С. 201-210.

21. Лунячек В. Е., Рубан Н. П. Трансфер технологій як форма підвищення кваліфікації працівників освіти. *Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя* : зб. матеріалів 2-го Міжнар. наук.-практ. WEB-форуму (Київ-Харків, 25–27 берез. 2020 р.). Харків, 2020. Вип. 2. С. 86-89.

22. Лунячек В. Е., Рубан Н. П., Нечуйвітер О. П. Оцінювання сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у викладачів ЗВО засобами кваліметрії. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків : УПА, 2020. Вип. 68. С. 14-22.

23. Лунячек В., Рубан Н., Кравчук Л. Оцінювання сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у працівників закладів загальної середньої освіти засобами кваліметрії. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків : УПА, 2020. Вип. 67. С. 108-119.

24. Мармоза А. Т. Теорія статистики. URL : https://pidru4niki.com/1098112052992/statistika/teoriya_statistiki . (дата звернення: 21.01.2021).

25. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі : [навч. посіб.] / С. У. Гончаренко, П. М. Олійник, В. К. Федорченко [та ін.] ; за ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. Київ : Вища шк., 2003. 323 с.

26. Методологічні основи формування вибірових сукупностей для проведення органами державної статистики України базових державних вибірових обстежень населення (домогосподарств). URL : https://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2005/223/metod.htm. (дата звернення: 20.11.2021).

27. Міршук О. Є. Професійна підготовка магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2016. 322 с.

28. Міршук О. Оцінювання професійної компетентності магістрів військово-соціального управління. *Підготовка військових фахівців у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України: стан, проблемні питання та перспективи вдосконалення* : матеріали міжвідомч. наук.-практ. конф., 16 груд. 2015 р. Київ : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2016. С. 140-142.

29. Москалюк О. І. Вибір і поєднання традиційних та інноваційних методів навчання у професійній підготовці соціального педагога. URL : <http://surl.li/eupur> . (дата звернення: 20.11.2021).

30. Моцний Ф. В. Аналіз непараметричних і параметричних критеріїв перевірки статистичних гіпотез. URL : <http://surl.li/eupwa>. (дата звернення: 12.11.2021).

31. Никифоров В. Философия. Философия науки. Логика и методология научных исследований. Проблемология. Методы анализа и решения проблем. *Педагогика высшей школы*. Рига, 2008. 453 с.

32. Обґрунтування вибору методу формування вибірки у дослідження фармацевтичного ринку : наук.-метод. рекомендації / Нац. фармацевт. ун-т М-ва охорони здоров'я України. 2017. URL : <http://surl.li/eupxl> . (дата звернення: 14.05.2021).

33. Олефіренко О. М., Нагорний Є. І., Шевлюга О.Г. Комерціалізація в системі управління інноваційною діяльністю. URL : http://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/66.pdf . (дата звернення: 20.11.2021).

34. Олійник В. В. Освіта впродовж життя: як і чому вчити дорослих. URL : <http://www.apsu.org.ua/ua/information/press/956784/>. (дата звернення: 10.11.2021).

35. Пахомова Н. Г. Мотивація як основа формування інтегративних знань у процесі професійної підготовки. *Психологія особистості*. 2017. № 1(11). С. 223-235.

36. Педагогічний експеримент : навч. посіб. для студентів пед. вузів / В. І. Євдокимов, Т. П. Агапова, І. В. Гаврик та ін. ; Харків. держ. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : ОВС, 2001. 148 с.

37. Пишко О. Л. Інтерактивні методи навчання як спосіб розвитку творчих здібностей учнів на уроках історії та правознавства. URL : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2257 . (дата звернення: 20.11.2021).

38. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти : Наказ М-ва освіти і науки України від 11.05.2021 р. № 520. URL : https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/82566/ . (дата звернення: 24.07.2021).

39. Раков С., Мазорчук М., Соколова О. Формування вибірок при проведенні моніторингових досліджень для оцінки якості освіти. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/52160667.pdf> . (дата звернення: 20.11.2021).

40. Рябова З. В. Маркетингове управління в освіті: технологічний процес URL : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2612. (дата звернення: 20.11.2021).

41. Система управління якістю медичної освіти в Україні : монографія / І. Є. Булах, О. П. Волосовець, Ю. В. Вороненко та ін. Д. : АРТ-ПРЕС, 2003. 212 с.

42. Сорочан Т. М. Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика : [монографія] / Т. М. Сорочан. – Луганськ : Знання, 2005. – 384 с.

43. Старікова Л.Д. Методологія педагогічного дослідження. 2018. URL : https://stud.com.ua/170791/pedagogika/metodologiya_pedagogichnogo_doslidzhennya . (дата звернення: 20.10.2021).

44. Тіманюк В. М. Управління процесами комерціалізації інтелектуальної власності у фармацевтичній галузі : автореф. дис. ... канд. фарм. наук : 15.00.01. Харків, 2007. 27 с.

45. Томашевська М. Використання інтерактивних методів навчання при підготовці майбутніх педагогів у визому навчальному закладі. URL :

<https://pedscience.sspu.sumy.ua/wp-content/uploads/2018/03/19.pdf> . (дата звернення: 20.11.2021).

46. Хрестоматія з педагогіки вищої школи : навч. посіб. / [укл. : В. І. Лозова, А. В. Троцько, О. М. Іонова та ін. ; за заг. ред. В. І. Лозової]. Харків : Віровець А. П. ; Апостроф, 2011. 408 с.

47. Худолій О. М. Педагогічний експеримент. *Вчитель*. 2010. № 12. С. 12–28. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/304295861.pdf>. (дата звернення: 22.09.2021).

48. Юр'єва К. А. Кваліметрична модель результативності етнопедагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів. URL : https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=FwjpHe4A AAAJ&citation_for_view=FwjpHe4AAAAJ:UxriW0iASnsC. (дата звернення: 20.11.2021).

49. Ягупов В. В. Педагогіка. URL : https://eduknigi.com/ped_view.php?id=182. (дата звернення: 20.11.2021).

50. Qualification Enhancement in Intellectual Property for the Teaching Staff of Institutions of Higher Education / V. Luniachek, O. Kulakovskiy, A. Brovdii, T. Varenko. *Education Research International*. 2021, Article ID 5538741. URL : <https://doi.org/10.1155/2021/5538741>. (Last Access: 25.10.2021).

51. WIPO Academy – Distance learning program. URL : https://welc.wipo.int/acc/index.jsf?page=courseCatalog.xhtml&lang=en&cc=DL203E#plus_DL203E . (Last Access: 20.11.2021).

ВИСНОВКИ

У дослідженні здійснено теоретичне узагальнення й представлено нове вирішення актуальної в сучасних умовах розвитку вищої освіти проблеми щодо теоретичного обґрунтування, розробки та експериментальної перевірки технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти.

Проведено ґрунтовний аналіз доктринальних напрацювань, спрямованих на розв'язання проблеми формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у майбутніх випускників педагогічних закладів вищої освіти. Це дозволило зробити висновок про недостатність теоретичного опрацювання проблеми. Разом з цим варто зауважити, що важливість ґрунтового дослідження формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у майбутніх педагогів зумовлена низкою причин, а саме: вимогами ринку праці, положеннями затверджених стандартів вищої освіти, та, що не менш важливо в умовах дії принципу судетоцентрованого навчання – бажанням студентів закладів вищої освіти отримувати знання, вміння, навички та формувати інші особисті якості, задля отримання можливості здійснювати охорону та захист прав інтелектуальної власності на створені ними об'єкти.

Професійна діяльність педагогічних працівників безпосередньо пов'язана зі створенням та використанням власних напрацювань, що є об'єктами інтелектуальної власності. Важливим для розвитку освіти є створення умов, що унеможливають порушення прав інтелектуальної власності педагогічних працівників. З цієї точки зору першочергового значення набуває необхідність формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у педагогічних працівників. Отримані внаслідок формування компетентності знання, вміння, навички та інші особисті якості нададуть можливість майбутнім педагогам самостійно оформлювати заявки для отримання охоронних документів, обирати спосіб охорони створених об'єктів, та здійснювати заходи, що спрямовані на захист порушених прав інтелектуальної власності. Окрім

можливості здійснювати охорону і захист власних об'єктів інтелектуальної власності, формування вказаної компетентності надасть можливість педагогічним працівникам провадити наукову діяльність, здійснювати комерціалізацію об'єктів інтелектуальної власності, ефективне управління ними та формувати необхідні навички у здобувачів освіти. Вказане повністю забезпечить різні сфери професійної активності майбутніх педагогів.

Розроблена в дослідженні компетентнісна модель випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності включає різні аспекти діяльності майбутнього педагога, що відображають сферу їх професійної діяльності. Складові інноваційно-освітнього блоку забезпечують можливість безпосередньої реалізації прав інтелектуальної власності на створені об'єкти та дотримання прав інших суб'єктів правовідносин у цій сфері, а також щодо діяльності у сфері дотримання правил академічної доброчесності, як похідної права інтелектуальної власності. Професійно-діяльнісний блок включає компоненти, що забезпечують можливість інноваційного розвитку викладацької діяльності майбутнього педагога. Компетентності інноваційно-економічного блоку сформують можливість впровадження у комерційний обіг створених об'єктів ІВ, а інноваційно-управлінський блок забезпечує здатність до ефективного управління об'єктами інтелектуальної власності та розвитку інноваційної діяльності закладу освіти, наукової установи чи їх участі у інноваційних інфраструктурах різного виду.

Запропонована у роботі технологія формування компетентності, що складається з діагностичного, мотиваційно-цільового, змістовного, процесуально-діяльнісного та контрольного-оцінного етапу максимально враховує як принцип студентоцентрованого навчання так і вимоги ринку праці, сучасні умови реформування освіти та обумовлену об'єктивними обставинами зміну форм навчального процесу. Кожен етап технології розроблений з урахуванням умов розвитку освіти та факторів зовнішнього середовища, що впливають на зміну змісту освіти, форм навчання, викладання та інших обставин.

Обґрунтовано необхідність врахування предметної спрямованості майбутнього педагога в процесі розробки тем, модулів та окремих дисциплін, що якнайкраще забезпечать їх можливість здійснювати охорону і захист прав на об'єкти інтелектуальної власності, що ними створюються та формувати компетентність у здобувачів освіти в межах їх предметної області.

На засадах кваліметричного підходу побудовано факторно-критеріальну модель «Оцінки рівня сформованості компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти», основою якої є розроблена компетентнісна модель. Розроблені підходи до вимірювання окремих показників сформованості компетентності. Зокрема, запропоновано здійснювати вимірювання такими способами, як: анкетування, тестування, вирішення завдань-кейсів, написання творчих робіт, виконання практичних завдань, змістом яких є формування заявок для отримання охоронних документів, збирання доказів, визначення допустимості та достатності доказової бази тощо.

За результатами експериментальної перевірки розробленої технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності підтверджено, що рівень сформованості компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти підвищиться за умови її впровадження у освітній процес закладів вищої освіти для підготовки майбутніх педагогічних працівників на основі моделювання їх майбутньої професійної діяльності.

Аналіз отриманих даних надає можливість зробити висновок, що позитивна динаміка має місце за кожним фактором, висвітленим у факторно-критеріальній моделі «Оцінки рівня сформованості компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти». Вірогідність отриманих результатів підтверджена математично.

За результатами проведеного дослідження встановлено необхідність та важливість здійснення подальших досліджень щодо формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності та інших спеціальних компетентностей у випускників педагогічних закладів вищої освіти, як складових їх інтегральної компетентності.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Luniachek V., Kulakovskiy O., Brovdii A., Varenko T. Qualification Enhancement in Intellectual Property for the Teaching Staff of Institutions of Higher Education. *Education Research International*. 2021. Article ID 5538741. URL: <https://www.hindawi.com/journals/edri/2021/5538741/> (видання включено до наукометричної бази Scopus).
2. Кулаковський О.М. Компетентнісна модель випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері інтелектуальної власності. *Нова педагогічна думка*. 2020. № 3. С. 21-29.
3. Luniachek V., Brovdii A., Kulakovskiy O., Varenko T. Academic Integrity in Higher Education of Ukraine: Current State and Call for Action. *Education Research International*. 2020. Article ID 8856251. URL: <https://www.hindawi.com/journals/edri/2020/8856251/> (видання включено до наукометричної бази Scopus).
4. Кулаковський О.М. Технологія формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2020. Вип. 68. С. 97-112.
5. Кулаковський О.М., Бровдій А.М. Захист прав інтелектуальної власності у закладах вищої освіти України: специфіка і проблеми. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2019. Вип. 65. С. 59-68.
6. Кулаковський О.М. Вивчення основ інтелектуальної власності як складова освітніх систем розвинених країн світу. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2018. Вип. 61. С. 74-82.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Кулаковський О.М. Управління процесом формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти. *Адаптивні процеси в освіті* : зб. тез доповідей I Міжнар. наукового форуму (Київ-Харків, 7-8 лютого 2022 р.). Київ-Харків, 2022. Вип. 1(4). С. 113-115.

8. Кулаковський О.М. Вплив факторів-мотиваторів і демотиваторів на процес формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у майбутніх педагогів. *Topical issues of modern science, society and education* : proceedings of I International Scientific and Practical Conference (Kharkiv, August 8-10, 2021). Kharkiv: SPC «Sci-conf.com.ua», 2021. P. 508-510.

9. Кулаковський О.М. Педагогічна діагностика як складова технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти. *Perspective directions for the development of science and practice* : proceeding of the XVIII International Science Conference (Athens, June 14–16, 2021). Athens, 2021. С. 122-123.

10. Кулаковський О.М. Формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти як складова їх інноваційної діяльності. *Actual problems of science and practice*: proceeding of the XVI International Science Conference (Stockholm, May 31–June 02, 2021). Stockholm, 2021. С. 102-103.

11. Кулаковський О.М. Компетентність у сфері інтелектуальної власності як складова інтегральної компетентності випускника закладу вищої освіти. *Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя* : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. WEB-форуму (Київ-Харків, 25-27 березня 2020 р.). Харків : Мадрид, 2020. № 2, Т. 2. С. 76-78.

12. Кулаковський О.М. Проблеми інтелектуальної власності в системах освіти іноземних держав. *Проблеми винахідницької та раціоналізаторської діяльності в Харківській області* : матер. наук.-практ. конф. (Харків, 26 вересня 2019 р.). Харків, 2020. С. 23-25

Опубліковані праці, які додатково відображають результати дослідження

13. В. Лунячек, А. Бровдій, О. Кулаковський. Академічна доброчесність як чинник забезпечення якості вищої освіти в Україні. *Компетентнісний вимір професійного розвитку працівників освіти в сфері інтелектуальної власності* : монографія / за заг. ред. В.Е.Лунячека. Харків : Оберіг, 2020. С. 114-130.

14. Кулаковський О.М., Бровдій А.М. Оцінювання сформованості компетентності в сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників закладів вищої освіти засобами кваліметрії. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2020. Vol. VIII (94), Is. 236. С. 41-47.

15. Professional Development of Ukrainian Higher Education Staff in Intellectual Property: monograph / V. Luniachek et. al. USA : Kindle Direct Publishing Platform, 2020. 138 p.

Основні положення та результати дослідження було апробовано на наукових та науково-практичних конференціях різного рівня:

– міжнародних: «Адаптивні процеси в освіті» (Київ-Харків, 2022), «Actual problems of science and practice» (Stockholm, May 31–June 02, 2021), «Perspective directions for the development of science and practice» (Athens, June 14–16, 2021), «Topical issues of modern science, society and education» (Харків, 8-10 серпня 2021 р.), «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя» (Київ-Харків, 25-27 березня 2020 р.);

– всеукраїнської: «Проблеми винахідницької та раціоналізаторської діяльності в Харківській області» (Харків, 2020).

Алгоритм реалізації технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти

№ з/п	Зміст діяльності	Терміни	
1	2	3	
<i>1. Діагностичний етап</i>			
1.	Ознайомлення слухачів із завданнями діагностичного етапу технології.	вересень	
2.	Ознайомлення зі складовими компетентнісної моделі випускника педагогічного ЗВО у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності	Вересень	
3.	Ознайомлення з алгоритмом навчального процесу.	Вересень	
4.	Ознайомлення слухачів з критеріями оцінювання результатів навчання.	Вересень	
5.	Ознайомлення з інформаційною базою навчального процесу	вересень	
6.	Представлення професорсько-викладацького складу, який формуватиме компетентність.	вересень	
7.	Проведення анкетування	вересень-жовтень	
8.	Вхідне діагностування слухачів.	вересень-жовтень	
<i>2. Мотиваційно-цільовий етап.</i>			
1.	Мотиваційна підготовка випускників педагогічних ЗВО щодо усвідомлення необхідності формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.	вересень-жовтень	
2.	Побудови випускниками особистого дерева цілей.	жовтень	
3.	Реалізація системи заходів щодо мотивування слухачів формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.	Увесь період навчання	
4.	Стимулювання випускників магістратури педагогічних ЗВО до саморозвитку й самовдосконалення	Увесь період навчання	
<i>3. Змістовний етап</i>			
1.	Реалізація змістової складової в межах викладання спеціальної дисципліни «Основи інтелектуальної власності в педагогічній (науково-педагогічній) діяльності»	Протягом семестру	
2.	Реалізація змістової складової в межах викладання окремих модулів	Протягом модуля	
3.	Реалізація змістової складової в межах викладання окремих тем, що включені до спеціальних дисциплін	Протягом семестру	
1	2	3	4
<i>4. Процесуально-діяльнісний етап</i>			
1.	Реалізація форм і методів навчання, що дозволяють максимально ефективно формувати спеціальну педагогічну компетентність.	Увесь період навчання	
2.	Підготовка ІНДЗ.	лютий-березень	

1	2	3
3.	Науково-практичні конференції за тематикою охорони і захисту прав інтелектуальної власності педагогічних працівників.	Квітень
<i>5. Контрольно-оцінний етап</i>		
1.	Проведення поточного оцінювання в межах дисциплін, що задіяні у формуванні компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності	Увесь період навчання
2.	Проведення підсумкового оцінювання за результатами викладання окремих дисциплін.	грудень, червень
3.	Вихідне вимірювання спеціальної педагогічної компетентності.	травень 1 року навчання
4.	Аналіз завершення циклу формування спеціальної педагогічної компетентності на засіданні кафедри військового навчання та виховання гуманітарного факультету НАНГУ.	червень 1 року навчання

**Факторно-критеріальна модель «Оцінка рівня сформованості компетентності
у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників
педагогічних закладів вищої освіти»**

Фактор	Критерій	Вимірювач	Оцінка
1	2	3	4
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	Тест	0-5
	Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	Тест	0-5
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	Тест	0-5
	Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	Ситуаційна задача	0-5
	Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	Практична робота	0-5
	Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	Практична робота	0-5
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	Анкета	0-5
	Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	Ситуаційна задача	0-5
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	Тест	0-5
	Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах.	Есе	0-5
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	<i>Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення</i>	Ситуаційна задача	0-5

1	2	3	4
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	Тест	0-5
	Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	Ситуаційна задача	0-5
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	Тест (відкриті запитання)	0-5
	Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	Тест (відкриті запитання)	0-5
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	Тест	0-5
	Спроможність визначати найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	Ситуаційний кейс	0-5
	Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	Практична робота	0-5
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку,	Тест	0-5
	Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	Практична робота	0-5
	Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	Ситуаційний кейс	0-5
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	Створення проекту організації діяльності кластера	0-5
	Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	Практична робота	0-5

**Приклад тесту для вимірювання знань у сфері охорони і захисту прав
інтелектуальної власності та академічної доброчесності**

1. Особисті немайнові права інтелектуальної власності є чинними:

- 1) протягом життя автора;
- 2) протягом життя автора і п'ятдесят років після його смерті;
- 3) безстроково.

2. Авторське право поширюється на:

- 1) літературні твори;
- 2) математичні концепції;
- 3) ідеї.

3. Хто є первинним суб'єктом авторського права?

- 1) роботодавець;
- 2) автор;
- 3) спадкоємці особи, яка створила твір.

4. Авторське право виникає:

- 1) з моменту створення твору;
- 2) з моменту набуття прав інтелектуальної власності на твір;
- 3) з моменту опублікування твору.

5. Що необхідно для опублікування твору?

- 1) реєстрація прав інтелектуальної власності на твір;
- 2) сплата всіх внесків;
- 3) згода автора.

6. Право інтелектуальної власності на фонограму виникає:

- 1) з моменту першого її здійснення;
- 2) з моменту її вироблення;
- 3) з моменту першого її здійснення.

7. Яким документом засвідчується право інтелектуальної власності на наукове відкриття?

- 1) свідоцтвом;
- 2) патентом;
- 3) дипломом.

8. Промисловий зразок вважається придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо:

- 1) він є новим;
- 2) невідомий раніше;

3) вносить докорінні зміни у рівень наукового пізнання.

9. Набуття права інтелектуальної власності на корисну модель засвідчується:

- 1) дипломом;
- 2) патентом;
- 3) свідоцтвом.

10. Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід спливає через:

- 1) десять років від дати подання заявки;
- 2) двадцять років від дати подання заявки;
- 3) двадцять років від дати реєстрації заявки.

11. Якій ознаці повинно відповідати компонування інтегральної мікросхеми для набуття права інтелектуальної власності на нього:

- 1) оригінальність;
- 2) новизна;
- 3) промислова придатність.

12. Набуття права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми засвідчується:

- 1) патентом;
- 2) деклараційним патентом;
- 3) свідоцтвом.

13. Об'єктом раціоналізаторської пропозиції може бути:

- 1) твір;
- 2) процес;
- 3) матеріальний носій.

14. Сорт рослин вважається придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо:

- 1) він є однорідним;
- 2) він є придатним;
- 3) він є технологічним.

15. Хто є суб'єктом права інтелектуальної власності на географічне зазначення?

- 1) автор;
- 2) винахідник;
- 3) асоціації споживачів.

16. Право інтелектуальної власності становлять:

- 1) літературні твори;
- 2) майнові права;

- 3) комерційні таємниці;
- 4) особисті немайнові права;
- 5) виконання.

17. Як співвідносяться права інтелектуальної власності і право власності?

право інтелектуальної власності і право власності не залежать одне від одного;
 право інтелектуальної власності і право власності залежать одне від одного;
 право інтелектуальної власності і право власності у визначених законом випадках залежать одне від одного;
 перехід права власності на річ не означає переходу права власності на об'єкт права інтелектуальної власності;
 перехід права на об'єкт права інтелектуальної власності зумовлює перехід права власності на річ.

18. Особистими немайновими правами інтелектуальної власності є:

право на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
 виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності;
 право на визнання творцем об'єкта права інтелектуальної власності;
 право перешкоджати будь – якому посягання на право інтелектуальної власності;
 всі відповіді є вірними.

19. Які види співавторства виділяються в Законі України «Про авторське право і суміжні права»?

- 1) спільне;
- 2) виключне;
- 3) роздільне;
- 4) повне;
- 5) часткове.

20. В чому суть презумпції авторства?

- 1) автором вважається особа, яка створила твір;
- 2) автором вважається особа, зазначена як автор на оригіналі твору;
- 3) автором вважається особа, яка брала безпосередню участь у створенні твору;
- 4) автором вважається особа, зазначена як автор на примірнику твору;
- 5) всі відповіді є вірними.

21. У яких випадках твір вважається випущеним у світ?

- 1) якщо він повідомлений визначеному колу осіб;
- 2) якщо він показаний певному колу осіб;
- 3) якщо він публічно виконаний;
- 4) якщо він переданий по радіо;
- 5) всі відповіді є вірними.

22. У яких випадках твір може використовуватись без згоди автора?

як цитата із правомірно опублікованого твору;

для відтворення в адміністративному провадженні;
 як ілюстрація без зазначення джерела запозичення;
 як ілюстрація без зазначення імені автора;
 всі відповіді є вірними.

23. Об'єктами суміжних прав є:

- 1) раціоналізаторські пропозиції;
- 2) виконання;
- 3) літературні твори;
- 4) передачі організацій мовлення;
- 5) компонування інтегральних мікросхем.

24. Використанням виконання є:

відтворення запису передачі;
 доведення до відома публіки під час його здійснення;
 записування під час його здійснення;
 представлення публіці у місці, де встановлено відповідну плату;
 трансляція.

25. Яким ознакам повинна відповідати корисна модель для набуття права інтелектуальної власності на неї?

бути промислово придатною;
 мати винахідницький рівень;
 бути оригінальною;
 мати технічну новизну;
 бути новою.

26. Географічне зазначення походження товарів включає в себе:

просте зазначення походження товарів;
 складене зазначення походження товарів;
 складне зазначення походження товарів;
 кваліфіковане зазначення походження товарів;
 універсальне зазначення походження товарів.

27. Суб'єктами права інтелектуальної власності на комерційне найменування визнаються:

приватні підприємства;
 юридичні особи;
 фізичні особи – підприємці;
 особи, які здійснюють комерційну діяльність;
 установи, які здійснюють комерційну діяльність.

28. Комерційне найменування юридичної особи повинно містити інформацію про:

реєстраційний номер юридичної особи;

розмір статутного капіталу юридичної особи;
організаційно – правову форму юридичної особи;
назву юридичної особи;
всі відповіді є вірними.

29. Назва сорту включає його:

родове позначення;
класове позначення;
типове позначення;
власну назву;
всі відповіді є вірними.

30. Право на реєстрацію топографії інтегральної мікросхеми мають:

виконавець;
автор
винахідник;
 правонаступник автора;
роботодавець.

31. Яким ознакам в сукупності повинна відповідати комерційна таємниця?

бути таємною;
бути секретною;
мати державну цінність;
мати комерційну цінність;
бути предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності;
значущою;
всі відповіді є вірними.

32. За наявності яких умов сорт рослин вважається придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього?

якщо він є новим;
якщо він є стабільним;
якщо він є особливим;
якщо він є технічним;
якщо він є оригінальним;
якщо він є вирізняльним;
всі відповіді є вірними.

33. Що не може бути об'єктом породи тварин?

коні;
кури;
свійські тварини;
бджоли;
дикі тварини;

свині;
вівці.

34. Що повинна містити заявка на отримання свідоцтва на раціоналізаторську пропозицію?

заяву на видачу свідоцтва;
квитанцію про сплату всіх необхідних платежів;
опис раціоналізаторської пропозиції;
креслення;
матеріали, що ідентифікують раціоналізаторську пропозицію;
комплект зображень раціоналізаторської пропозиції;
висновок кваліфікаційної експертизи.

35. Об'єктом промислового зразка можуть бути:

комбінації;
зображувальні елементи;
пристрій;
форма;
малюнок;
розфарбування;
всі відповіді є вірними.

36. Що може бути об'єктом винаходу?

креслення;
реферат;
речовина;
відомості наукового характеру;
предмет матеріального світу;
штам мікроорганізмів;
нове застосування продукту.

37. Які умови патентоздатності винаходу?

новизна;
оригінальність;
секретність;
винахідницький рівень;
вирізняльність;
однорідність;
промислова придатність.

38. Які види винаходу визначаються в Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»?

робочий;
звичайний;
секретний;

надзвичайний;
робочий;
службовий;
всі відповіді є вірними.

39. Знак охорони авторського права складається з елементів:

прізвища автора;
латинська літера “с”, обведена колом;
ім'я особи, яка має авторське право;
назва видавництва;
рік першої публікації твору;
кількість сторінок твору;
всі відповіді є вірними.

40. Які твори не є об'єктами авторського права?

повідомлення про новини дня;
компіляції даних;
комп'ютерні програми;
грошові знаки, затверджені органами державної влади;
офіційні переклади актів органів місцевого самоврядування;
твори ужиткового мистецтва;
всі відповіді є вірними.

41. Майновими правами інтелектуальної власності на твір є:

вимагати зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору;
обирати псевдонім у зв'язку з використанням твору;
право на використання твору;
забороняти зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору;
право на недоторканність твору;
виключне право дозволяти використання твору;
право перешкоджати неправомірному використанню твору.

42. Які з наведених положень, що стосуються строку чинності майнових прав інтелектуальної власності, є правильними?

майнові права інтелектуальної власності на винахід є чинними з дати їх державної реєстрації;
не можуть встановлюватись умови тимчасової чинності майнових прав інтелектуальної власності;
строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок спливає через п'ятнадцять років від дати подання заявки;
строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід спливає через двадцять років від дати подання заявки;
строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель спливає через десять років від дати подання заявки;

строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок спливає через десять років від дати подання заявки;
 строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід спливає через десять років від дати подання заявки.

43 Інтелектуальний капітал - це...

- а) компонент, який не визначає ринкову вартість компанії, який проявляється у здатності колективу генерувати нові ідеї, впроваджувати інновації;
- б) важливий компонент, який не впливає на ринкову вартість компанії, який проявляється у здатності колективу генерувати нові ідеї, впроваджувати інновації;
- в) важливий компонент, який визначає ринкову вартість компанії, який проявляється у здатності колективу генерувати нові ідеї, впроваджувати інновації, максимально використовувати внутрішні ресурси.

44. Чи дозволяє оцінка наявності інтелектуальної власності визначити шляхи, за допомогою яких можна підвищити корпоративний дохід?

- а) за певних обставин;
- б) ні;
- в) так.

45. Об'єктами права інтелектуальної власності є:

- а) матеріальні предмети, а саме, сукупність різного виду майна;
- б) нематеріальні речі, а саме, проекти, рішення, думки, образи;
- в) не має правильної відповіді.

46. Об'єкти інтелектуальної власності поділяються:

- а) на дві групи;
- б) на три групи;
- в) на чотири групи.

47. Коли виникла перша система охорони інтелектуальних продуктів, так звана «система монарших привілеїв»?

- а) понад 700 років тому;
- б) понад 600 років тому;
- в) понад 500 років тому.

48. Батьківщиною законів про інтелектуальну власність у її сучасному розумінні вважається:

- а) Англія;
- б) Франція;
- в) Італія.

49. Патентне відомство є основним органом...

- а) що формує державну політику у сфері інтелектуальної власності в Україні;
- б) що реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності в Україні;

в) що формує та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності в Україні.

50. Які складові повинна містити державна система, що забезпечує охорону інтелектуальної власності?

- а) чинне законодавство у сфері інтелектуальної власності;
- б) відповідну інфраструктуру для реалізації цього законодавства;
- в) чинне законодавство у сфері інтелектуальної власності і відповідну інфраструктуру для реалізації цього законодавства.

51. Внаслідок чого виникає авторське право на твір?

- а) факту його створення;
- б) факту його реєстрації;
- в) правильні відповіді а) та б).

52. Автор має виключні права на використання свого твору, які складаються...

- а) з особистих прав;
- б) з особистих (немайнових) і майнових прав;
- в) з майнових прав.

53. Яке твердження правильне?

- а) правильні відповіді б) та в);
- б) особисті права автора діють довічно і не можуть бути передані іншим особам;
- в) майнові права діють протягом життя автора і ще 70 років після його смерті.

54. Існує категорія творів, які створюються працівниками під час виконання службових обов'язків відповідно до трудового контракту між ними і роботодавцями. У таких творах автору належать...

- а) авторство та майнові права;
- б) всі права дістаються роботодавцю;
- в) тільки особисті права - авторство, майнові ж права дістаються роботодавцю.

55. Службовий твір - ...

- а) це твір, який наперед не оплачується роботодавцем, при цьому останній викуповує у автора майнові права на твір;
- б) це твір, який вже наперед оплачений роботодавцем, при цьому останній викуповує у автора майнові права на твір, іноді сплачуючи йому крім заробітної плати ще й авторську винагороду;
- в) це твір, який взагалі не оплачується роботодавцем, при цьому останній не викуповує у автора майнові права на твір.

56. Одним із засобів захисту авторських прав на службовий твір і гарантією отримання авторської винагороди є авторський договір, за яким здійснюється передача виключного або невиключного права. Чи позбавляється автор права використовувати свій твір при передачі виключних прав?

- а) так;
- б) за певних обставин;
- в) ні.

57. Які з нижче перерахованих пунктів повинна містити заявка на авторське право?

- а) заяву встановленої форми, викладену українською мовою, примірник твору, документ про факти і дату оприлюднення твору (за наявності);
- б) документ про сплату збору за підготовку до реєстрації, документ про сплату збору за видачу свідоцтва після винесення рішення про реєстрацію;
- в) правильні відповіді а) та б).

58. Які з перерахованих категорій творів належить до не охороноспроможних?

- а) новини або поточні події, фольклор (твори народної творчості), офіційні документи, державні символи та нагороди, символіка;
- б) твори мистецтва;
- в) наукові статті, монографії, дисертації.

59. Які з перерахованих прав належать до особистих прав виконавця?

- а) право на ім'я, на охорону своїх виступів від спотворення;
- б) право на сповіщення свого імені при виконанні твору;
- в) правильні відповіді а) та б).

60. Винахід - ...

- а) це технічне рішення, яке суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі та не відповідає умовам патентоздатності;
- б) це технічне або технологічне рішення, яке не суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі та відповідає умовам патентоздатності, тобто є новим, має винахідницький рівень і промислово придатне;
- в) технологічне рішення, яке не суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі та відповідає умовам патентоздатності, тобто є новим, має винахідницький рівень і промислово придатне.

61. Щоб претендувати на винахід, рішення обов'язково повинно:

- а) вирішувати конкретну винахідницьку задачу на рівні, який не перевищує існуючий рівень техніки;
- б) володіти сукупністю несуттєвих відмінностей від існуючих рішень;
- в) бути відтвореним та давати при реалізації очікуваний позитивний ефект.

62. Що можна віднести до категорії винаходів?

- а) наукові теорії та математичні методи, методи організації, планування та управління господарством, комп'ютерні програми;
- б) рішення, які суперечать законам природи (вічні двигуни, які запуснені в дію, виконували б роботу як завгодно довго, не беручи енергії ззовні), рішення, в яких

дана тільки постановка завдання без зазначення шляхів його вирішення, методи і системи виховання, навчання, викладання, дресирування.

в) жодної правильної відповіді.

63. Формула винаходу -...

а) стисла словесна характеристика технічного рішення, яка містить сукупність істотних ознак, достатніх для отримання технічного результату;

б) нестисла словесна характеристика рішення, яка містить сукупність певних ознак, достатніх для отримання технічного результату;

в) жодної правильної відповіді.

64. При якій з науково-технічних експертиз заявок на винаходи перевіряється відповідність заявки формальним вимогам?

а) реєстраційна;

б) перевірна;

в) правильні відповіді а) та б).

65. Вартість патентування винаходу складається з витрат на:

а) оплату робіт по оформленню заявки;

б) сплату мита та зборів за різні дії, пов'язані з охороною прав інтелектуальної власності;

в) оплату робіт по веденню справ за заявкою чи патентом;

г) правильні відповіді а), б), в).

66. Міжнародні класифікації об'єктів промислової власності - ...

а) це системи, які не дозволяють ідентифікувати патентні документи, що належать до певних галузей;

б) це системи, які швидко дозволяють ідентифікувати патентні документи, що належать до певних галузей;

в) жодної правильної відповіді.

67. Міжнародні класифікації об'єктів промислової власності поділяються:

а) міжнародну патентну класифікацію;

б) міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків;

в) міжнародну класифікацію зображувальних елементів товарних знаків; міжнародну класифікацію промислових зразків;

г) правильні відповіді а), б), в).

68. Промисловий зразок - ...

а) це результат творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання;

б) це результат розумової діяльності людини в галузі технічного конструювання;

в) це результат фізичної праці людини в галузі промислово-технічного конструювання.

69. Які основні функції виконують товарні знаки?

- а) ідентифікують товари і виробників, рекламують товари та послуги;
- б) асоціюють певні знаки з якістю товарів та послуг, допомагають споживачу вибрати товар потрібних виробників
- в) правильні відповіді а), б).

70. Наукове відкриття -...

- а) це об'єкт, якого ніколи не було у світі до моменту його створення;
- б) це встановлення раніше невідомих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни в рівень пізнання;
- в) це встановлення раніше відомих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять певні зміни в рівень пізнання.

71. В чому відмінність між поняттями «відкриття» та «винахід»?

- а) на відміну від винаходу, у випадку з відкриттям, досліднику не треба нічого придумувати, а треба лише знайти, "відкрити" і дослідити те, що незалежно від нього вже об'єктивно існує;
- б) на відміну від винаходу, у випадку з відкриттям, досліднику не треба нічого придумувати, а треба лише знайти, "відкрити" і дослідити те, що залежно від нього об'єктивно існує;
- в) жодної правильної відповіді.

72. Яка найсуттєвіша відмінність існує між поняттями відкриття та винахід у часовому відношенні?

- а) пріоритет відкриття не визначається по даті першого формулювання положення, заявленого в якості відкриття, винаходу ж навпаки;
- б) якщо сутність винаходу краще не оголошувати до дати подачі заявки, то сутність відкриття необхідно оприлюднити, тобто довести до відома третіх осіб, якомога раніше;
- в) сутність винаходу та й сутність відкриття необхідно тримати в таємниці до оприлюднення.

73. Чи є відкриття об'єктом виключних прав?

- а) за певних обставин;
- б) так;
- в) ні, за жодних обставин.

74. Що означає термін "раціоналізація"?

- а) незначне поліпшення характеристик певних об'єктів виробництва;
- б) дії спрямовані на раціональне, тобто економне використання певних ресурсів, а не на усунення окремих похибок та помилок проектувальників, конструкторів і технологів нової техніки;
- в) удосконалення, покращення певного об'єкта.

75. Раціоналізаторська пропозиція — ...

- а) це технічне або організаційне рішення, яке є новітнім і корисним для підприємства, якому воно подано, і яке передбачає зміну конструкції виробу, технології виробництва або складу матеріалу;
- б) це організаційне рішення, яке не є новітнім, але є корисним для підприємства, якому воно подане;
- в) це технічне рішення, яке є корисним для підприємства якому воно подане, але не передбачає змін конструкції виробів, технологій виробництва або складу матеріалу.

76. Чим відрізняється раціоналізаторська пропозиція від винаходу?

- а) технічною складністю (рівнем);
- б) тільки новизною;
- в) масштабами поширення своєї цінності для суспільства.

77. Ноу-хау - ...

- а) це несистематизовані технологічні знання, не захищені охоронними документами і зафіксовані письмово;
- б) це несистематизовані технологічні знання та досвід, захищені охоронними документами і зафіксовані усно або візуально;
- в) це систематизовані технологічні знання та досвід, не захищені охоронними документами і зафіксовані будь-як (письмово, усно або візуально).

78. Ноу-хау можуть містити:

- а) вироби, обладнання, пристрої, проекти;
- б) інструменти, формули, плани, інструкції;
- в) правильні відповіді а) та б).

79. Ноу-хау умовно поділяють на:

- а) наукові, конструкторські проектні, виробничі;
- б) не розрахункові, непов'язані з інженерними розрахунками;
- в) некомерційні;

80. Який термін дії свідоцтво на авторське право?

- а) протягом 70 років;
- б) протягом всього життя;
- в) діє протягом всього життя авторів, а також 70 років після їх смерті.

81. Якою документацією засвідчувалося право власності на винахід в Україні до 2004 року?

- а) деклараційними патенти на винаходи;
- б) патентами на винаходи;
- в) правильні відповіді а) та б).

82. Який документ охороняє винахід в Україні тепер?

- а) сертифікат на винахід;
- б) 20-річний патент;

в) 10-річний патент.

83. Патент -...

а) це охоронний документ, який видається патентним відомством на певний термін, діє на території країни, яка його видала і засвідчує авторство та право власності на винахід;

б) це документ, який видається певним відомством на визначений термін, діє на території країни, яка його видала і засвідчує авторство та право власності на винахід;

в) це документ, який видається відповідальним відомством на невизначений заздалегідь термін, діє на території країни, яка його видала і засвідчує авторство та право власності на винахід.

84. З якими цілями патентують винаходи?

а) здійснити максимальну правову охорону складних конструкцій з отриманням охоронних документів на інші об'єкти промислової власності;

б) щоб заборонити продаж дозволів (ліцензій) на використання винаходів;

в) отримати максимальну кількість патентів на працюючі винаходи у своїй галузі, щоб значно обмежити діяльність конкурентів.

85. За допомогою яких ознак можна охарактеризувати права патентовласника?

а) абсолютність, винятковість, строковість, територіальність;

б) безстроковість, локальність дії;

в) короткотривалість, не абсолютність.

86. Основний обов'язок патентовласника полягає в тому, щоб:

а) сплатити разові збори за експертизу заявки та за видачу патенту;

б) сплачувати щорічні збори за підтримування патенту в силі протягом терміну його дії;

в) правильні відповіді а) та б).

87. Яке покарання передбачене законодавством України за порушення авторських та суміжних прав на об'єкти інтелектуальної власності?

а) до 4 років позбавлення волі;

б) до 5 років позбавлення волі;

в) до 3 років позбавлення волі.

89. Розрізняють основні форми захисту прав:

а) позовну;

б) юрисдикційну, неюрисдикційну;

в) жодної правильної відповіді.

90. Способи захисту прав в судовому порядку підрозділяються на цивільно-правові та кримінально-правові. Цивільно-правові способи - ...

- а) це заходи примусового характеру, за допомогою яких відновлюються права авторів, припиняється порушення, а порушник несе кримінальну відповідальність;
- б) це заходи примусового характеру, за допомогою яких відновлюються права авторів, а порушник несе відповідальність не перед автором, а перед державою;
- в) це заходи примусового характеру, за допомогою яких відновлюються права авторів, припиняється порушення, а порушник несе матеріально-правову відповідальність.

Приклад анкети для опитування студентів щодо вивчення дисциплін, які спрямовані на формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності

АНКЕТА

Опитування проводиться з метою отримання інформації щодо володіння студентами класичного університету знаннями з питань академічної доброчесності та захисту прав інтелектуальної власності в академічному середовищі. Опитування проводиться анонімно. Його результати будуть використовуватись лише в узагальненому вигляді.

СПОЧАТКУ ДЕКІЛЬКА СЛІВ ПРО ВАС

1) Ваша стать (необхідне підкресліть):

чоловіча

жіноча

2) Зазначте Ваш вік: _____

3) Вкажіть, будь ласка, який середній заклад освіти Ви закінчили (тип навчального закладу: загально-освітня школа/гімназія/ліцей або інше, місто, область):

4) З якою метою Ви отримуєте вищу освіту?

5) Яке стисле визначення поняттю «наука» Ви б надали?

б) Чи хотіли б Ви ознайомитись з інформацією стосовно правил наукової і академічної етики та захисту прав інтелектуальної власності у вигляді (необхідне підкресліть):

Лекцій

Спецкурсу

Практичних занять

Не хотів/хотіла би

А ТЕПЕР З'ЯСУЄМО, ЩО ВИ ЗНАЄТЕ ПРО АКАДЕМІЧНУ ТА НАУКОВУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ

1. Чи вдаєтесь Ви до списування, якщо не знаєте вірної відповіді? (необхідне підкресліть)

А) Так

Б) Ні

В) Зрідка

2. Чи дозволяєте Ви списувати іншим студентам, якщо вони не знають вірної відповіді? (необхідне підкресліть)

А) Так

Б) Ні

В) Зрідка

3. Чи використовуєте Ви в своїх роботах (рефератах, доповідях і т. ін.) якимсь чином чужі напрацювання? (необхідне підкресліть)

А) Так

Б) Ні

В) Частково

4. Якщо Ви якимсь чином використовуєте чужі напрацювання, чи робите Ви посилання на їх авторів? (необхідне підкресліть)

- А) Так
- Б) Ні
- В) Частково

5. Чи розумієте Ви, що навчання у класичному університеті передбачає виконання студентами різних видів науково-дослідної роботи? (необхідне підкресліть)

- А) Так
- Б) Ні
- В) Вагаюсь з відповіддю.

6. Коли Ви працюєте над рефератом, яким алгоритмом Ви користуєтесь? (необхідне підкресліть)

- А) Ви знаходите реферат на аналогічну тематику, скачуєте його повністю та здаєте викладачеві в електронному або друкованому вигляді.
- Б) Ви знаходите два або більше реферати на аналогічну тематику, читаєте їх, обираєте з них найбільш релевантну інформацію, компелюєте її, оформлюєте список бібліографічних джерел та здаєте викладачеві в електронному або друкованому вигляді.
- В) Ви знайомитесь з відповідною інформацією у декількох першоджерелах, аналізуєте, порівнюєте, аналізуєте та викладаєте її у стислому вигляді, надаєте посилання на відповідні джерела, оформлюєте список бібліографічних джерел та здаєте викладачеві в електронному або друкованому вигляді.
- Г) Ви замовляєте виконання реферату іншій особі/іншим особам здаєте викладачеві в електронному або друкованому вигляді.

7. Скільки часу Ви витрачаєте на написання реферату? (необхідне підкресліть)

- А) Один вечір.
- Б) Один день.

В) Декілька днів.

Г) Більше тижня.

8. Чи знижували Вам колись оцінку за неправильне оформлення реферату?
(необхідне підкресліть)

А) Так.

Б) Ні.

Чи розрізняєте Ви поняття академічної та наукової доброчесності? (необхідне підкресліть)

А) Так

Б) Ні

В) Вагаюсь з відповіддю

10. Використання друкованих або електронних матеріалів під час проведення іспита/заліка/контрольної роботи є (необхідне підкресліть):

А) випадком плагіату;

Б) проявом академічної недоброчесності;

В) проявом наукової недоброчесності.

11. З чим, на Ваш погляд, пов'язана проблема порушення прав на інтелектуальну власність(необхідне підкресліть):

А) з відкритим доступом до знань через Інтернет;

Б) з відсутністю відповідної правової бази;

В) з небажанням/неможливістю створювати власний інтелектуальний продукт.

12. Авторське право на твір виникає (необхідне підкресліть):

А) внаслідок факту його створення;

Б) тільки після його оприлюднення;

В) з моменту сплати коштів за копірайт;

Г) з моменту виконання усіх юридичних формальностей щодо отримання авторського права на твір.

13. Оберіть найбільш вірне визначення поняття академічного плагіату (необхідне підкресліть):

- А) привласнення авторства на чужий твір науки, літератури, мистецтва або на чуже відкриття, винахід чи раціоналізаторську пропозицію, а також використання у своїх працях чужого твору без посилання на автора;
- Б) оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання;
- В) вчинення будь-яких дій, які порушують особисті немайнові права та майнові права авторського права.

14. Співвіднесіть явища А, Б, В, Г та Д з їхніми визначеннями 1, 2, 3, 4 та 5:

- А) перефразування _____
- Б) фальсифікація _____
- В) реплікація _____
- Г) републікація _____
- Д) рерайт _____

- 1) повторне або багаторазове обнародування в іншому джерелі чужої інформації за справжнім підписом автора й посиланням на джерело;
- 2) процес копіювання даних з одного джерела на багато інших і навпаки, тобто своєрідне «тиражування» інформації без дозволу автора;
- 3) додавання до чужого матеріалу без дозволу автора додаткової інформації, з переробкою раніше обнародованого матеріалу і заміною слів та виразів;
- 4) зміна порядку слів або наслідування структури аргументації текстів без посилання на джерело;
- 5) вигадкування тих чи інших, наприклад, статистичних показників з подальшим вказуванням їх у якості власної роботи

15. Що із перелічених у питанні 14 явищ можна віднести до плагіату (необхідне підкресліть):

- А) жодне явище;
- Б) усі явища;
- В) явища Г та Д;
- Г) явища В, Г та Д.

Чи відноситься компіляція до явищ, які порушують норми наукової та академічної етики? (необхідне підкресліть)

- А) Так
- Б) Ні
- В) Вагаюсь з відповіддю

17. Для чого, на Вашу думку, наприкінці будь-якої наукової літератури подається бібліографічний список? (необхідне підкресліть)

- А) Існує таке правило у науковому середовищі.
- Б) Для того, щоб підтвердити, що автор у дослідженні використовував саме зазначені джерела.
- В) Для того, щоб читач наукової праці міг віднайти та ознайомитись з текстами робіт, зазначених у списку.
- Г) Для того, щоб довести, що автор праці має однодумців у науковому середовищі.

18. Запозичення в науковій роботі (необхідне підкресліть):

- А) є різновидом плагіату;
- Б) не є плагіатом;
- В) не є плагіатом, якщо є коректне посилання на джерело.

19. Комп'ютерні програми перевірки на плагіат визначають словосполучення типу «Конституція України», «Харківський університет імені В.Н. Каразіна», «Ноїв ковчег» і т. ін. (необхідне підкресліть):

А) як плагіат;

Б) не як плагіат;

В) як усталені вирази.

20. Розташуйте чинники, наведені в А – Д, у порядку їх вагомості з точки зору сприяння порушенням наукової та академічної доброчесності (від найменш до найбільш сприятливого):

А) нерозуміння того, що є плагіатом;

Б) нейтральне або толерантне ставлення викладачів до плагіату;

В) відсутність чітких та універсальних норм щодо оцінки оригінальності текстів, а також її зв'язку з оцінкою письмової роботи;

Г) перевантаження студентів письмовими завданнями із різних дисциплін у стислий час;

Д) відсутність розуміння серед студентів необхідності та мети написання письмових робіт.

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____ 5 ____

ДЯКУЄМО ЗА УЧАСТЬ В ОПИТУВАННІ!

Приклад експертної оцінки практичної роботи

Тема: Виконання практичної роботи на тему: «Інтелектуальна власність в педагогічній діяльності».

Мета: сформувати індивідуальне бачення інтегральної компетентності, визначити способи охорони і захисту прав на різні об'єкти інтелектуальної власності.

Методичні вказівки до виконання практичної роботи

1. Обрати предметну область педагогічного працівника, а також посаду (вчитель, науковець, викладач закладу вищої освіти, керівник закладу освіти, працівник методичного центру).

2. Скласти список об'єктів інтелектуальної власності, що найчастіше є результатами інтелектуальної діяльності відповідного педагогічного працівника.

3. Визначити спосіб охорони кожного об'єкту інтелектуальної власності, визначити охоронні документи, які будуть оформлені до нього.

4. Визначити порядок комерціалізації кожного з об'єктів інтелектуальної власності.

5. Зробити висновки за результатами виконання практичної роботи.

Для оцінювання виконаної практичної роботи завчасно формується група експертів, якій пропонується оцінити діяльність слухача в межах матриці, наведеної в табл.3, з використанням стандартної шкали оцінювання, («дуже добре», «добре», «задовільно», «погано», «дуже погано»). Отримані результати узагальнюються, обробляються методами математичної статистики й використовуються в межах запропонованої в дослідженні факторно-критеріальної моделі. Оцінювання може проводитися безпосередньо викладачем, у разі потреби залучається група експертів.

Таблиця Е.1

Критерії оцінки практичної роботи «Укладення договору про передачу прав інтелектуальної власності»

№	Критерії	Оцінка
1	Повнота визначення предмету договору	
2	Врахування особливостей об'єкту ІВ, права а який передаються	
3	Визначення усіх необхідних істотних умов договору	
4	Ступінь деталізації особливостей використання об'єкта ІВ	
5	Відповідність положень договору чинному законодавству України	
6	Відповідність форми та змісту договору	

Приклад оцінки есе

Тема: Підготовка есе на тему «Проблеми захисту прав інтелектуальної власності педагогічними працівниками закладів вищої освіти».

Мета: сформувати вміння обґрунтовувати власну точку зору щодо проблемних питань захисту прав інтелектуальної власності.

Методичні вказівки до виконання практичної роботи

1. Коротко сформулювати тези свого есе, аргументувати їх.
2. Структуруйте та логічно побудуйте зміст есе.
3. Продемонструйте вільне володіння теоретичним матеріалом, якщо Ви можете критично оцінити теорію і доповнити її своїми аргументами, Вам будуть надані додаткові бали.
4. Пам'ятайте про баланс між практичною та теоретичною частинами, практична частина повинна демонструвати, наскільки Ви володієте навичками аналізу інформації.
5. Практична частина повинна демонструвати, що Ви можете встановлювати послідовність, робити висновки, визначати перспективні шляхи.
6. Ви можете ефективно використовувати різні джерела, для того щоб підтвердити власну позицію.
7. Зробіть висновок.
8. Обсяги тексту повинні відповідати вимогам есе.

Критерії оцінки есе надані у таблиці.

Оцінювання практичної роботи відбувається з використанням стандартної шкали оцінювання яка обґрунтована в розділі 3 основного тексту дисертації. Отримані результати узагальнюються, обробляються методами математичної статистики й використовуються в межах запропонованої в дослідженні факторно-критеріальної моделі. Оцінювання може проводитися безпосередньо викладачем, у разі потреби залучається група експертів.

Критерії оцінки есе «Проблеми захисту прав інтелектуальної власності педагогічними працівниками закладів вищої освіти»

№	Критерії	Оцінка
1	Обґрунтованість позиції автора (тези, основна ідея)	
2	Позиція підкріплена аргументами автора	
3	Аргументи що підкріплені доказами (статистичні дані, особистий досвід та ін.)	
4	Висвітлення ключових проблем	
5	З'ясовано причинно-наслідкові зв'язки, аналіз проблеми проведений з різних позицій	
6	Підтвердження наведених матеріалів практикою	
7	Сформульовані самостійно висновки	

Приклад оцінки результатів вирішення кейсу

Тема: «Розгляд справи щодо порушень академічної доброчесності».

Мета: сформувати вміння і навички щодо порядку розгляду порушень академічної доброчесності, навчитись визначати прояви академічної недоброчесності, їх відмінність від порушень прав інтелектуальної власності та порядок застосування санкцій за вчинені порушення академічної доброчесності.

Методичні вказівки до участі у вирішенні кейсу.

1. Прочитати фабулу справи, особливу увагу зверніть на питання до справи.
2. На підставі нормативно-правових актів сформулюйте власну точку зору щодо порядку вирішення справи.
3. Змодельуйте процедуру розгляду порушень правил академічної доброчесності у закладі освіти, підготуйте проекти необхідних документів.
4. Подумайте, які докази потрібно зібрати для доказування вашої позиції.
5. Визначте органи, уповноважені на захист порушених прав.
6. Зверніть увагу на те, що фабула може містити загальні норми та не визначати деталей справи, що дає можливість вирішити її різними способами та розглянути різні позиції.
7. Ви можете ефективно використовувати різні докази та позиції, для того щоб підтвердити власну позицію.
8. Зробіть висновок.

Критерії оцінки інтерактивної гри надані у таблиці.

Оцінювання практичної роботи відбувається з використанням стандартної шкали оцінювання яка обґрунтована в розділі 3 основного тексту дисертації. Отримані результати узагальнюються, обробляються методами математичної статистики й використовуються в межах запропонованої в дослідженні факторно-критеріальної моделі. Оцінювання може проводитися безпосередньо викладачем, у разі потреби залучається група експертів.

Критерії оцінки інтерактивної гри «Розгляд справи щодо порушень академічної доброчесності»

№	Критерії	Оцінка
1	Обґрунтованість позиції команди	
2	Позиція підкріплена доказами	
3	Розуміння способів захисту прав у разі порушення, правильно визначені органи, до яких потрібно звернутись за поновленням порушених прав	
4	З'ясовано причинно-наслідкові зв'язки, аналіз проблеми проведений з різних позицій	
5	Сформульовані самостійно висновки	

Приклад оцінки проекту

Тема: Підготовка проекту на тему «Організація діяльності кластера».

Мета: сформувати вміння щодо створення кластера, як однієї із форм організації комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

Методичні вказівки до виконання проекту:

1. Коротко сформулювати мету створення кластера, аргументувати її, визначити його сутність.

2. Визначте етапи створення кластера.

3. Продемонструйте вільне володіння теоретичним матеріалом, якщо Ви можете критично оцінити теорію і доповнити її своїми аргументами, Вам будуть надані додаткові бали.

4. Визначте особливості кластера, який ви створюєте, зазначте яким чином буде проводитись комерціалізація об'єктів ІВ в його межах, які потрібні договори для передачі такого об'єкта в межах кластера, які організаційні структури будуть діяти в його межах.

5. Практична частина повинна демонструвати, що Ви можете встановлювати послідовність, робити висновки, визначати перспективні шляхи.

6. Розробіть проекти договорів, що опосередковуватимуть створення і діяльність кластера.

7. Зробіть висновок.

Критерії оцінки проекту надані у таблиці.

Оцінювання проекту відбувається з використанням стандартної шкали оцінювання яка обґрунтована в розділі 3 основного тексту дисертації. Отримані результати узагальнюються, обробляються методами математичної статистики й використовуються в межах запропонованої в дослідженні факторно-критеріальної моделі. Оцінювання може проводитися безпосередньо викладачем, у разі потреби залучається група експертів.

Критерії оцінки проекту «Організація діяльності кластера»

№	Критерії	Оцінка
1	Повнота опису порядку організації і діяльності кластера	
2	Повнота розробки договорів щодо організації і діяльності кластера	
3	Аргументи що підкріплені доказами	
4	Висвітлення ключових проблем	
5	З'ясовано причинно-наслідкові зв'язки діяльності кластера	
6	Підтвердження наведених матеріалів практикою	
7	Сформульовані самостійно висновки	

Додаток Л

Таблиця Л.1

**Змістовне наповнення навчально-тематичного плану дисципліни
«Основи інтелектуальної власності в педагогічній (науково-педагогічній)
діяльності»**

№	Тема	Змістовне наповнення
1	2	3
	<i>Модуль 1. Теоретико-правові основи інтелектуальної власності</i>	
1	Тема 1. Вступ до інтелектуальної власності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Результати інтелектуальної (творчої) діяльності, як об'єкти інтелектуальної власності, їх класифікація. 2. Значення об'єктів інтелектуальної власності для розвитку суспільства. 3. Система інтелектуальної власності. 4. Система органів управління у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності
2	Тема 2. Основи авторського права	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та види об'єктів авторського права. 2. Порядок набуття прав на об'єкти авторського права 3. Порядок подання заявки на отримання охоронного документу на об'єкти авторського права 4. Передача авторського права. Колективне управління авторськими правами 5. Вільне використання творів. Право на авторську винагороду.
3	Тема 3. Охорона і захист прав на об'єкти промислової власності педагогічних працівників	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та види об'єктів промислової власності. 2. Порядок оформлення прав на винахід (корисну модель). 3. Загальні вимоги до змісту документів заявки на оформлення права промислової власності на винахід (корисну модель). 4. Експертиза заявки на винахід (корисну модель). 5. Порядок одержання патенту на промисловий зразок. Експертиза заявки на промисловий зразок. Припинення дії патенту та визнання його недійсним.
4	Тема 4. Право інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації учасників цивільних відносин	<ol style="list-style-type: none"> 1. Правові засоби індивідуалізації учасників товарного обороту, товарів і послуг. 2. Експертиза заявок на знаки для товарів і послуг. 3. Порядок подання заявки на отримання охоронних документів на знаки для товарів та послуг. 4. Торгівельна марка, як засіб індивідуалізації суб'єкта господарювання.

1	2	3
Модуль 2. Охорона та захист прав на об'єкти інтелектуальної власності		
5	Тема 5. Нормативно-правове забезпечення охорони та захисту прав інтелектуальної власності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика законодавства у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності 2. Особливості застосування законодавства у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. 3. Міжнародне законодавство у сфері інтелектуальної власності
6	Тема 6. Захист об'єктів інтелектуальної власності у мережі Інтернет	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика порушень прав на об'єкти прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет 2. Поняття, загальна характеристика та види порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності в мережі Інтернет 3. Докази та доказування порушень у справах про порушення прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет.
7	Тема 7. Юридична відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності та академічної доброчесності..	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та види юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності. 2. Адміністративна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності 3. Кримінальна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності 4. Цивільно-правова відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності. 5. Юридична відповідальність за порушення правил академічної доброчесності. Порядок розгляду справ у справах про порушення правил академічної доброчесності
Модуль 3. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності		
8	Тема 8. Напрямки та способи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, як результатів педагогічної діяльності.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та види комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності 2. Способи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності 3. Особливості комерціалізації службових творів
9	Тема 9. Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності: основні види та порядок укладення.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття, види та порядок укладення цивільно-правових та господарсько-правових договорів 2. Договори про передачу авторських прав 3. Договори про передачу прав на об'єкти промислової власності 4. Договори колективного управління авторськими правами 5. Договір комерційної концесії.

1	2	3
10	Тема 10. Використання результатів інтелектуальної діяльності педагога в господарській діяльності	<p>1. Використання об'єктів інтелектуальної власності педагога в умовах кластеру</p> <p>2. Використання об'єктів інтелектуальної власності педагога в межах інноваційних інфраструктур (технопарки, технополіси, центри трансферу технологій).</p> <p>3. Використання об'єктів інтелектуальної власності педагога в навчальній діяльності та у видавництві.</p>

Таблиця Л.2

Змістове наповнення спеціальних тем плану з дисципліни «Основи інтелектуальної власності в педагогічній (науково-педагогічній) діяльності» для спеціальності 015 Професійна освіта (Комп'ютерні технології)

№	Тема	Зміст
1	2	3
1	Особливості охорони і захисту прав на компонування напівпровідникових виробів	<p>1. Нормативно-правове регулювання охорони і захисту прав на компонування напівпровідникових виробів.</p> <p>2. Умови охороноздатності компонування напівпровідникового виробу</p> <p>3. Способи охорони і захисту прав на компонування напівпровідникових виробів.</p> <p>4. Порядок оформлення документів на компонування напівпровідникових виробів</p> <p>5. Способи захисту прав на компонування напівпровідникового виробу.</p>
2	Охорона і захист авторських прав на комп'ютерні програми	<p>1. Нормативно-правове регулювання охорони і захисту прав на комп'ютерні програми.</p> <p>2. Способи охорони і захисту прав на комп'ютерні програми.</p> <p>3. Порядок оформлення охоронних документів на комп'ютерну програму</p> <p>4. Способи захисту прав на комп'ютерну програму.</p>
3	Докази і доказування у процесі захисту авторських прав та прав на компонування напівпровідникових виробів.	<p>1. Поняття та види доказів у справах про порушення авторських прав та прав на компонування напівпровідникових виробів.</p> <p>2. Допустимість та належність доказів</p> <p>3. Способи подачі доказів</p>

1	2	3
4	Службовий твір, як об'єкт права інтелектуальної власності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття службового твору та особливості його створення 2. Права інтелектуальної власності на службовий твір 3. Порядок розподілу прав інтелектуальної власності на службовий твір. 4. Особливості охорони і захисту прав на службовий твір 5. Способи комерціалізації службових творів
5	ІТ кластер як платформа створення об'єктів інтелектуальної власності.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кластеризація як основа розвитку економіки держави 2. Особливості створення ІТ-кластера 3. Нормативно-правове регулювання створення кластерів 4. Значення об'єктів інтелектуальної власності для розвитку ІТ-кластера.

Таблиця Л.3

Змістовне наповнення спеціальних тем плану з дисципліни «Основи інтелектуальної власності в педагогічній (науково-педагогічній) діяльності» для спеціальності 015 Професійна освіта (Дизайн)

№	Тема	Зміст
1	2	3
1	Авторське право на дизайнерські проекти.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дизайнерський проект, як об'єкт авторського права 2. Порядок оформлення свідоцтва на дизайнерські проекти 3. Особливості охорони прав на дизайнерські проекти 4. Докази і доказування у справах про порушення прав на дизайнерські проекти
2	Договірне забезпечення передачі прав на дизайнерські проекти та твори мистецтва.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та види договорів про передачу прав на дизайнерські проекти та твори мистецтва 2. Порядок виконання договорів про передачу прав на дизайнерські проекти та твори мистецтва 3. Відповідальність за порушення договорів про передачу прав на дизайнерські проекти та твори мистецтва

1	2	3
3	Службовий твір: поняття, особливості створення, охорони і захисту.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття службового твору та особливості його створення 2. Права інтелектуальної власності на службовий твір 3. Порядок розподілу прав інтелектуальної власності на службовий твір. 4. Особливості охорони і захисту прав на службовий твір 5. Способи комерціалізації службових творів

Таблиця Л.4

Змістовне наповнення запропонованих до включення тем до дисципліни

«Освітні інновації»

№	Тема	Зміст
1	Академічна доброчесність, як складова інноваційної діяльності працівника освіти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття академічної доброчесності та способи її порушення 2. Особливості розгляду справ про порушення правил академічної доброчесності 3. Відмінність порушень правил академічної доброчесності прав інтелектуальної власності 4. Докази і доказування у справах про порушення правил академічної доброчесності.
2	Авторське право на результати інноваційної діяльності працівника освіти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття авторського права 2. Інноваційна діяльність як передумова створення об'єктів інтелектуальної власності 3. Види об'єктів інтелектуальної власності як результатів інноваційної діяльності працівника освіти 4. Договірне забезпечення реалізації результатів інноваційної діяльності працівників освіти
3	Правові основи охорони результатів інноваційної педагогічної (науково-педагогічної) діяльності як об'єктів інтелектуальної власності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Порядок оформлення свідоцтва про охорон прав на об'єкти авторського права 2. Порядок оформлення документів на об'єкти права промислової власності 3. Органи управління у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності 4. Правопорушення у сфері інтелектуальної власності 5. Відповідальність за порушення прав на результати інноваційної діяльності працівників освіти

Змістове наповнення тем модуля «Охорона і захист прав інтелектуальної власності в процесі здійснення інноваційної педагогічної (науково-педагогічної) діяльності»

№	Тема	Зміст
1	2	3
1	Результати інтелектуальної (творчої) діяльності педагогічних працівників в процесі ведення інноваційної діяльності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття інноваційної діяльності та правові основи її здійснення 2. Види об'єктів інтелектуальної власності як результатів інноваційної діяльності. 3. Особливості ведення інноваційної діяльності педагогічними працівниками 4. Інноваційна інфраструктура, як спосіб здійснення інноваційної діяльності педагогічними працівниками.
2	Особливості охорони і захисту прав інтелектуальної власності на створені в процесі інноваційної діяльності об'єкти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні засади охорони і захисту прав інтелектуальної власності на результати інноваційної діяльності. 2. Органи управління у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності 3. Порядок отримання охоронних документів на об'єкти авторського права. 4. Порядок отримання охоронних документів на об'єкти промислової власності.
3	Способи комерціалізації прав на результати інноваційної діяльності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття комерціалізації та загальні засади її здійснення 2. Порядок управління результатами інноваційної діяльності 3. Проблеми комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності 4. Внесення прав інтелектуальної власності в статутний капітал господарського товариства. 5. Передача прав на об'єкт інтелектуальної власності. 6. Використання прав інтелектуальної власності у власній педагогічній діяльності.
4	Договірне забезпечення реалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні засади укладення договорів про передачу об'єктів інтелектуальної власності 2. Істотні умови договорів про передачу прав інтелектуальної власності. 3. Ліцензія на передачу прав на об'єкти інтелектуальної власності 4. Ліцензійні договори. 5. Договори про створення на замовлення об'єктів інтелектуальної власності. 6. Винагорода за передачу прав інтелектуальної власності.

1	2	3
5	Порядок захисту прав на результати інноваційної діяльності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика способів захисту порушених прав на об'єкти інтелектуальної власності 2. Адміністративний спосіб захисту порушених прав інтелектуальної власності. 3. Судовий захист порушених прав інтелектуальної власності. 4. Докази та порядок доказування в процесі захисту порушених прав інтелектуальної власності. Належність та допустимість доказів.

Таблиця Л.6.

Змістове наповнення тем модуля «Авторське право на результати інноваційної діяльності працівника освіти»

№	Тема	Зміст
1	2	3
1	Поняття та загальна характеристика авторського права на об'єкти інноваційної діяльності працівника освіти.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття інноваційної діяльності та результатів і видів її здійснення. 2. Поняття та характеристика авторського права. 3. Форми правового регулювання авторського права: міжнародно-правові акти, національне законодавство, договірне регулювання. 4. Характеристика основних принципів авторського права
2	Порядок оформлення авторського права.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика створення, охорони та захисту об'єктів інтелектуальної власності працівників освіти 2. Державна реєстрація авторського права процедура, наслідки, правова природа. 3. Знак охорони авторського права. 4. Видача свідоцтва про державну реєстрацію авторського права. 5. Презумпція авторства та її застосування у судовій практиці. 6. Особисті немайнові та майнові права автора.
3	Авторське право на службовий твір: порядок виникнення, оформлення, використання.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття службового твору, як об'єкта авторського права 2. Договір про розподіл майнових прав на службовий твір 3. Договірне забезпечення створення службових творів 4. Порядок оформлення прав на службовий твір.

1	2	3
4.	Управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав	<p>1. Поняття, сутність, засади колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав.</p> <p>2. Правовий статус організацій колективного управління (ОКУ): утворення ОКУ. Реєстрація та акредитація ОКУ; статут ОКУ та умови членства в ОКУ; органи ОКУ: загальні збори, наглядовий орган, виконавчий орган; функції ОКУ.</p> <p>3. Добровільне колективне управління майновими правами на об'єкти авторського права і (або) суміжних прав.</p> <p>4. Розширене колективне управління майновими правами на об'єкти авторського права і (або) суміжних прав.</p> <p>5. Обов'язкове колективне управління майновими правами на об'єкти авторського права і (або) суміжних прав.</p> <p>6. Збирання, розподіл та виплата доходів від використання прав.</p>
5	Правопорушення у сфері авторських і суміжних прав та форми і способи їх захисту	<p>1. Поняття і види правопорушень</p> <p>2. Піратство, як порушення авторського права.</p> <p>3. Плагіат, як порушення авторського права.</p> <p>4. Камкординг та кардшейрінг, як порушення авторських прав</p> <p>5. Форми захисту авторських і суміжних прав</p> <p>6. Способи захисту авторських і суміжних прав</p>
6	Юридична відповідальність за порушення авторських і суміжних прав	<p>1. Поняття і види юридичної відповідальності.</p> <p>2. Адміністративна відповідальність за порушення авторських і суміжних прав.</p> <p>3. Цивільно-правова відповідальність за порушення авторських і суміжних прав</p> <p>4. Кримінальна відповідальність за порушення авторських і суміжних прав.</p>
7.	Особливості доказування у справах про порушення авторських і суміжних прав.	<p>1. . Поняття та види доказів у справах про порушення авторських прав та прав на компонування напівпровідникових виробів.</p> <p>2. Допустимість та належність доказів</p> <p>3. Способи подачі доказів.</p>

Узагальнені результати вимірювання вхідного рівня сформованості компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних ЗВО

Складові компетентності		Кількісні показники сформованості компетентності							
		УПА		БДПУ		ТНПУ імені Володимира Гнатюка		Загальний результат	
		К	Е	К	Е	К	Е	К	Е
F ₁	Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,032	0,034	0,030	0,033	0,031	0,036	0,031	0,034
F ₂	Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,089	0,076	0,072	0,07	0,071	0,079	0,077	0,075
F ₃	Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,022	0,018	0,018	0,015	0,019	0,019	0,019	0,017
F ₄	Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,016	0,018	0,022	0,016	0,018	0,018	0,018	0,017
F ₅	Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,045	0,036	0,038	0,031	0,039	0,039	0,041	0,035
F ₆	Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,071	0,073	0,070	0,062	0,062	0,077	0,068	0,071
F ₇	Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,022	0,018	0,023	0,017	0,018	0,019	0,021	0,018
F ₈	Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,047	0,037	0,041	0,031	0,034	0,038	0,041	0,036
F ₉	Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,04	0,037	0,043	0,037	0,039	0,044	0,041	0,039
F ₁₀	Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,017	0,016	0,016	0,017	0,017	0,021	0,017	0,018
P		0,401	0,363	0,373	0,329	0,348	0,390	0,374	0,359

**Узагальнені результати вимірювання вихідного рівня сформованості
компетентності в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у
випускників педагогічних ЗВО**

Складові компетентності		Кількісні показники сформованості компетентності							
		УПА		БДПУ		ТНПУ імені Володимира Гнатюка		Загальний результат	
		К	Е	К	Е	К	Е	К	Е
F ₁	Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,059	0,093	0,061	0,092	0,064	0,091	0,061	0,092
F ₂	Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,127	0,179	0,119	0,182	0,125	0,176	0,124	0,179
F ₃	Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,031	0,046	0,031	0,043	0,032	0,046	0,031	0,045
F ₄	Здатність організовувати творчу діяльність учнів	0,03	0,046	0,032	0,045	0,032	0,044	0,031	0,045
F ₅	Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,061	0,092	0,064	0,092	0,061	0,091	0,062	0,092
F ₆	Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,123	0,185	0,117	0,18	0,122	0,183	0,121	0,183
F ₇	Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,032	0,046	0,031	0,044	0,03	0,046	0,031	0,045
F ₈	Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,06	0,09	0,059	0,091	0,061	0,093	0,06	0,091
F ₉	Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,06	0,091	0,062	0,087	0,062	0,093	0,061	0,09
F ₁₀	Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,032	0,046	0,031	0,044	0,029	0,045	0,031	0,045
P		0,615	0,914	0,607	0,9	0,618	0,908	0,613	0,907

**Узагальнені результати вимірювання вихідного та вихідного рівня
сформованості компетентності в сфері охорони і захисту інтелектуальної
власності у випускників педагогічних ЗВО**

Складові компетентності			Кількісні показники сформованості компетентності							
			УПА		БДПУ		ТНПУ імені Володимира Гнатюка		Загальний результат	
			К	Е	К	Е	К	Е	К	Е
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
F ₁	Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	До	0,032	0,034	0,030	0,033	0,031	0,036	0,031	0,034
		Після	0,059	0,093	0,061	0,092	0,064	0,091	0,061	0,092
		Приріст	0,027	0,059	0,031	0,059	0,033	0,055	0,03	0,058
F ₂	Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	До	0,089	0,076	0,072	0,07	0,071	0,079	0,077	0,075
		Після	0,127	0,179	0,119	0,182	0,125	0,176	0,124	0,179
		Приріст	0,038	0,103	0,047	0,112	0,054	0,097	0,047	0,104
F ₃	Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	До	0,022	0,018	0,018	0,015	0,019	0,019	0,019	0,017
		Після	0,031	0,046	0,031	0,043	0,032	0,046	0,031	0,045
		Приріст	0,009	0,028	0,013	0,028	0,013	0,027	0,012	0,028
F ₄	Здатність організувати творчу діяльність учнів	До	0,016	0,018	0,022	0,016	0,018	0,018	0,018	0,017
		Після	0,03	0,046	0,032	0,045	0,032	0,044	0,031	0,045
		Приріст	0,014	0,028	0,01	0,029	0,014	0,026	0,013	0,028
F ₅	Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	До	0,045	0,036	0,038	0,031	0,039	0,039	0,041	0,035
		Після	0,061	0,092	0,064	0,092	0,061	0,091	0,062	0,092
		Приріст	0,016	0,056	0,026	0,061	0,022	0,052	0,021	0,057
F ₆	Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	До	0,071	0,073	0,070	0,062	0,062	0,077	0,068	0,071
		Після	0,123	0,185	0,117	0,18	0,122	0,183	0,121	0,183
		Приріст	0,052	0,112	0,047	0,118	0,06	0,106	0,053	0,112
F ₇	Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	До	0,022	0,018	0,023	0,017	0,018	0,019	0,021	0,018
		Після	0,032	0,046	0,031	0,044	0,03	0,046	0,031	0,045
		Приріст	0,01	0,028	0,008	0,027	0,012	0,027	0,01	0,027

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
F ₈	Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	До	0,047	0,037	0,041	0,031	0,034	0,038	0,041	0,036
		Після	0,06	0,09	0,059	0,091	0,061	0,093	0,06	0,091
		Приріст	0,013	0,053	0,018	0,06	0,027	0,055	0,019	0,055
F ₉	Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	До	0,04	0,037	0,043	0,037	0,039	0,044	0,041	0,039
		Після	0,06	0,091	0,062	0,087	0,062	0,093	0,061	0,09
		Приріст	0,02	0,054	0,019	0,05	0,023	0,049	0,02	0,051
F ₁₀	Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	До	0,017	0,016	0,016	0,017	0,017	0,021	0,017	0,018
		Після	0,032	0,046	0,031	0,044	0,029	0,045	0,031	0,045
		Приріст	0,015	0,03	0,015	0,027	0,012	0,024	0,014	0,027
P		До	0,401	0,363	0,373	0,329	0,348	0,39	0,374	0,359
		Після	0,615	0,914	0,607	0,9	0,618	0,908	0,613	0,907
		Приріст	0,214	0,551	0,234	0,571	0,27	0,518	0,239	0,548

**Вхідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»**

(експериментальна група УПА 2019-2020)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,32	0,16	0,03
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,28	0,14	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,37	0,074	0,0824
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,39	0,117	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,45	0,135	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,43	0,086	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,33	0,132	0,0153
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,29	0,174	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,38	0,114	0,01795
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,35	0,245	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,38	0,19	0,0375
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,37	0,185	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,4	0,24	0,0824
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,43	0,172	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,28	0,112	0,0143
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,29	0,174	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,21	0,063	0,0307
		2. Спроможність визначати найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,28	0,084	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,4	0,16	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,34	0,085	0,0325
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,42	0,105	

1	2	3	4	5	6	7
		3.Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,27	0,135	
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,34	0,102	0,0156
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,3	0,21	
	1				P=	0,35865

Вхідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»
(контрольна група УІПА 2019-2020)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,35	0,175	0,034
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,33	0,165	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,4	0,08	0,0862
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,4	0,12	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,51	0,153	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,39	0,078	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,45	0,18	0,0258
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,56	0,336	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,35	0,105	0,01575
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,3	0,21	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,5	0,25	0,051
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,52	0,26	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,34	0,204	0,0776
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,46	0,184	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,27	0,108	0,0216
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,54	0,324	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,43	0,129	0,0479
		2. Спроможність визначати найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,5	0,15	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,5	0,2	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,54	0,135	0,0475
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,56	0,14	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,4	0,2	

Продовж. табл. М.5

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,5	0,15	0,018
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,3	0,21	
	1				P=	0,42535

**Вихідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»**

(експериментальна група УІПА 2019-2020)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,93	0,465	0,0925
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,92	0,46	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,89	0,178	0,1758
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,87	0,261	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,88	0,264	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,88	0,176	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,9	0,36	0,0459
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,93	0,558	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,94	0,282	0,04665
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,93	0,651	
5. Здатність формувати у учнів повагу до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,95	0,475	0,095
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,95	0,475	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,92	0,552	0,184
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,92	0,368	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,9	0,36	0,0453
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,91	0,546	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,88	0,264	0,0893
		2. Спроможність визначити найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,91	0,273	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,89	0,356	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,93	0,2325	0,09125
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,94	0,235	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,89	0,445	

Продовж. табл. М.6

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,92	0,276	0,04565
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,91	0,637	
	1				P=	0,91135

Таблиця М.7

Вихідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»
(контрольна група УПА 2019-2020)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,6	0,3	0,0565
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,53	0,265	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,63	0,126	0,1246
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,59	0,177	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,6	0,18	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,7	0,14	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,45	0,18	0,0285
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,65	0,39	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,57	0,171	0,0299
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,61	0,427	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,57	0,285	0,059
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,61	0,305	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,61	0,366	0,1212
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,6	0,24	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,65	0,26	0,0325
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,65	0,39	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,62	0,186	0,0577
		2. Спроможність визначити найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,57	0,171	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,55	0,22	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,69	0,1725	0,071
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,73	0,1825	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,71	0,355	

Продовж. табл. М.7

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,67	0,201	0,03105
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,6	0,42	
	1				P=	0,61195

**Вхідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»**

(експериментальна група УПА 2020-2021)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,39	0,195	0,038
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,37	0,185	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,35	0,07	0,0694
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,36	0,108	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,37	0,111	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,29	0,058	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,37	0,148	0,0197
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,41	0,246	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,39	0,117	0,0181
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,35	0,245	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,31	0,155	0,0335
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,36	0,18	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,27	0,162	0,0644
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,4	0,16	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,38	0,152	0,0217
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,47	0,282	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,43	0,129	0,0432
		2. Спроможність визначати найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,41	0,123	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,45	0,18	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,54	0,135	0,042
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,56	0,14	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,29	0,145	

Продовж. табл. М.8

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,35	0,105	0,01715
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,34	0,238	
	1				P=	0,36715

Вхідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»
(контрольна група УПА 2020-2021)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,3	0,15	0,03
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,3	0,15	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,4	0,08	0,0922
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,5	0,15	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,51	0,153	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,39	0,078	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,41	0,164	0,0187
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,35	0,21	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,32	0,096	0,0153
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,3	0,21	
5. Здатність формувати у учнів повагу до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,4	0,2	0,038
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,36	0,18	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,31	0,186	0,0644
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,34	0,136	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,32	0,128	0,0214
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,5	0,3	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,43	0,129	0,0466
		2. Спроможність визначати найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,47	0,141	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,49	0,196	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,34	0,085	0,033
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,36	0,09	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,31	0,155	

Продовж. табл. М.9

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,42	0,126	0,0161
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,28	0,196	
	1				P=	0,3757

Вихідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»
(експериментальна група УПА 2020-2021)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,92	0,46	0,093
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,94	0,47	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,94	0,188	0,1824
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,91	0,273	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,89	0,267	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,92	0,184	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,89	0,356	0,046
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,94	0,564	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,92	0,276	0,04565
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,91	0,637	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,91	0,455	0,089
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,87	0,435	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,93	0,558	0,1868
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,94	0,376	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,89	0,356	0,046
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,94	0,564	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,93	0,279	0,0911
		2. Спроможність визначати найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,88	0,264	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,92	0,368	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,89	0,2225	0,09
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,89	0,2225	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,91	0,455	

Продовж. табл. М.10

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,92	0,276	0,04635
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,93	0,651	
	1				P=	0,9163

Таблиця М.11

**Вихідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»
(контрольна група УІПА 2020-2021)**

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,63	0,315	0,062
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,61	0,305	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,72	0,144	0,1294
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,68	0,204	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,61	0,183	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,58	0,116	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,68	0,272	0,0325
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,63	0,378	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,57	0,171	0,03025
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,62	0,434	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,64	0,32	0,0635
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,63	0,315	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,63	0,378	0,1244
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,61	0,244	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,68	0,272	0,0307
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,57	0,342	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,55	0,165	0,0618
		2. Спроможність визначити найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,59	0,177	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,69	0,276	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,58	0,145	0,065
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,68	0,17	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,67	0,335	

Продовж. табл. М.11

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,65	0,195	0,0325
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,65	0,455	
	1				P=	0,63205

Вхідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»
(експериментальна група БЕРДЯНСЬК 2019-2020)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,4	0,2	0,0385
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,37	0,185	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,43	0,086	0,0714
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,27	0,081	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,4	0,12	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,35	0,07	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,36	0,144	0,0147
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,25	0,15	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,35	0,105	0,0182
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,37	0,259	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,35	0,175	0,0315
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,28	0,14	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,31	0,186	0,0604
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,29	0,116	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,28	0,112	0,0158
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,34	0,204	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,29	0,087	0,0309
		2. Спроможність визначити найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,3	0,09	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,33	0,132	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,36	0,09	0,03875
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,39	0,0975	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,4	0,2	

Продовж. табл. М.12

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,35	0,105	0,01925
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,4	0,28	
	1				P=	0,3394

Вхідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»
(контрольна група БЕРДЯНСЬК 2019-2020)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,3	0,15	0,0295
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,29	0,145	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,25	0,05	0,0726
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,41	0,123	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,4	0,12	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,35	0,07	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проєктів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,4	0,16	0,0185
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,35	0,21	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,29	0,087	0,01835
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,4	0,28	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,38	0,19	0,0375
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,37	0,185	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,29	0,174	0,0628
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,35	0,14	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,52	0,208	0,0251
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,49	0,294	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,41	0,123	0,0413
		2. Спроможність визначати найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,38	0,114	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,44	0,176	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,4	0,1	0,044
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,5	0,125	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,43	0,215	

Продовж. табл. М.13

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,33	0,099	0,0158
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,31	0,217	
	1				P=	0,36545

**Вихідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»
(експериментальна група БЕРДЯНСЬК 2019-2020)**

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,89	0,445	0,0895
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,9	0,45	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,89	0,178	0,18
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,91	0,273	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,89	0,267	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,91	0,182	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,86	0,344	0,0409
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,79	0,474	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,81	0,243	0,0433
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,89	0,623	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,89	0,445	0,0905
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,92	0,46	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,91	0,546	0,1788
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,87	0,348	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,85	0,34	0,0437
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,89	0,534	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,91	0,273	0,0919
		2. Спроможність визначити найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,94	0,282	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,91	0,364	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,87	0,2175	0,08825
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,86	0,215	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,9	0,45	

Продовж. табл. М.14

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,84	0,252	0,04375
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,89	0,623	
	1				P=	0,8906

Таблиця М.15

**Вихідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»**

(контрольна група БЕРДЯНСЬК 2019-2020)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,67	0,335	0,0625
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,58	0,29	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,57	0,114	0,1234
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,63	0,189	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,66	0,198	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,58	0,116	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,56	0,224	0,0289
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,59	0,354	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,62	0,186	0,03275
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,67	0,469	
5. Здатність формувати у учнів повагу до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,65	0,325	0,063
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,61	0,305	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,58	0,348	0,1152
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,57	0,228	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,63	0,252	0,0327
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,67	0,402	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,65	0,195	0,0621
		2. Спроможність визначити найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,58	0,174	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,63	0,252	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,62	0,155	0,06225
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,65	0,1625	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,61	0,305	

Продовж. табл. М.15

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,67	0,201	0,03315
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,66	0,462	
	1				P=	0,61595

**Вхідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»**

(експериментальна група БЕРДЯНСЬК 2020-2021)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,21	0,105	0,027
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,33	0,165	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,27	0,054	0,0694
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,35	0,105	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,36	0,108	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,4	0,08	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,31	0,124	0,0149
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,29	0,174	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,34	0,102	0,01385
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,25	0,175	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,35	0,175	0,031
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,27	0,135	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,3	0,18	0,0648
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,36	0,144	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,31	0,124	0,0182
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,4	0,24	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,31	0,093	0,0304
		2. Спроможність визначати найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,25	0,075	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,34	0,136	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,35	0,0875	0,03425
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,32	0,08	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,35	0,175	

Продовж. табл. М.16

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,38	0,114	0,0155
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,28	0,196	
	1				P=	0,3193

Вхідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»
(контрольна група БЕРДЯНСЬК 2020-2021)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,34	0,17	0,031
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,28	0,14	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,25	0,05	0,0704
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,4	0,12	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,38	0,114	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,34	0,068	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,42	0,168	0,0174
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,3	0,18	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,4	0,12	0,02665
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,59	0,413	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,36	0,18	0,039
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,42	0,21	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,43	0,258	0,0764
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,31	0,124	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,57	0,228	0,0207
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,31	0,186	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,45	0,135	0,0416
		2. Спроможність визначити найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,35	0,105	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,44	0,176	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,4	0,1	0,04175
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,33	0,0825	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,47	0,235	

Продовж. табл. М.17

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,47	0,141	0,0158
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,25	0,175	
	1				P=	0,3807

Таблиця М.18

**Вихідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»**

(експериментальна група БЕРДЯНСЬК 2020-2021)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,93	0,465	0,0935
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,94	0,47	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,91	0,182	0,184
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,92	0,276	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,92	0,276	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,93	0,186	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,9	0,36	0,0453
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,91	0,546	
4. Здатність організовувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,89	0,267	0,04625
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,94	0,658	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,95	0,475	0,094
		2. Спроможність організовувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,93	0,465	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,89	0,534	0,182
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,94	0,376	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,89	0,356	0,0442
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,88	0,528	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,89	0,267	0,0899
		2. Спроможність визначати найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,92	0,276	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,89	0,356	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,88	0,22	0,08675
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,89	0,2225	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,85	0,425	

Продовж. табл. М.18

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,91	0,273	0,0441
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,87	0,609	
	1				P=	0,91

**Вихідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»
(контрольна група БЕРДЯНСЬК 2020-2021)**

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,6	0,3	0,0585
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,57	0,285	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,58	0,116	0,1156
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,55	0,165	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,59	0,177	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,6	0,12	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,61	0,244	0,0329
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,69	0,414	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,66	0,198	0,03055
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,59	0,413	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,63	0,315	0,064
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,65	0,325	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,58	0,348	0,1184
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,61	0,244	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,64	0,256	0,0293
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,55	0,33	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,59	0,177	0,0559
		2. Спроможність визначати найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,58	0,174	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,52	0,208	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,69	0,1725	0,0635
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,59	0,1475	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,63	0,315	

Продовж. табл. М.19

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,61	0,183	0,0284
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,55	0,385	
	1				P=	0,59705

**Вхідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»**

(експериментальна група ТЕРНОПІЛЬ 2019-2020)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,4	0,2	0,0325
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,25	0,125	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,3	0,06	0,0692
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,42	0,126	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,3	0,09	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,35	0,07	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,4	0,16	0,0188
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,36	0,216	
4. Здатність організовувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,3	0,09	0,0213
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,48	0,336	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,44	0,22	0,042
		2. Спроможність організовувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,4	0,2	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,42	0,252	0,0744
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,3	0,12	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,4	0,16	0,0179
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,33	0,198	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,41	0,123	0,0364
		2. Спроможність визначити найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,35	0,105	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,34	0,136	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,4	0,1	0,03775
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,41	0,1025	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,35	0,175	

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,7	0,21	0,021
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,3	0,21	
	1				P=	0,37125

Вхідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»
(контрольна група ТЕРНОПІЛЬ 2019-2020)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,4	0,2	0,035
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,3	0,15	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,34	0,068	0,0764
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,41	0,123	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,37	0,111	
		4. Спроможність укласти договори щодо передачі прав на них	0,2	0,4	0,08	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,41	0,164	0,0202
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,4	0,24	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,36	0,108	0,0194
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,4	0,28	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,42	0,21	0,043
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,44	0,22	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,46	0,276	0,0848
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,37	0,148	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,41	0,164	0,0193
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,37	0,222	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,41	0,123	0,0406
		2. Спроможність визначати найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,41	0,123	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,4	0,16	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,43	0,1075	0,045
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,39	0,0975	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,49	0,245	

Продовж. табл. М.21

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,51	0,153	0,02165
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,4	0,28	
	1				P=	0,40535

Таблиця
Вихідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»
(експериментальна група ТЕРНОПІЛЬ 2019-2020)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,65	0,325	0,0655
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,66	0,33	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,71	0,142	0,1326
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,67	0,201	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,68	0,204	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,58	0,116	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,63	0,252	0,0339
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,71	0,426	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,63	0,189	0,03255
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,66	0,462	
5. Здатність формувати у учнів повагу до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,59	0,295	0,06
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,61	0,305	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,64	0,384	0,1264
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,62	0,248	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,56	0,224	0,028
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,56	0,336	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,69	0,207	0,0626
		2. Спроможність визначити найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,61	0,183	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,59	0,236	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,58	0,145	0,06225
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,69	0,1725	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,61	0,305	

Продовж. табл. М.22

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,61	0,183	0,0298
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,59	0,413	
	1				P=	0,6336

Таблиця М.23

**Вихідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»**

(контрольна група ТЕРНОПІЛЬ 2019-2020)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,93	0,465	0,0935
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,94	0,47	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,86	0,172	0,1714
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,9	0,27	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,79	0,237	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,89	0,178	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,89	0,356	0,046
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,94	0,564	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,88	0,264	0,04505
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,91	0,637	
5. Здатність формувати у учнів повагу до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,92	0,46	0,0915
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,91	0,455	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,92	0,552	0,1848
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,93	0,372	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,89	0,356	0,0457
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,93	0,558	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,91	0,273	0,0931
		2. Спроможність визначити найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,94	0,282	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,94	0,376	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,9	0,225	0,09175
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,89	0,2225	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,94	0,47	

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,89	0,267	0,04485
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,9	0,63	
	1				P=	0,90765

Вхідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»
(експериментальна група ТЕРНОПІЛЬ 2020-2022)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,38	0,19	0,0375
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,37	0,185	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,33	0,066	0,0832
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,48	0,144	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,4	0,12	
		4. Спроможність укласти договори щодо передачі прав на них	0,2	0,43	0,086	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,41	0,164	0,0175
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,31	0,186	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,32	0,096	0,01635
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,33	0,231	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,28	0,14	0,0355
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,43	0,215	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,35	0,21	0,0692
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,34	0,136	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,3	0,12	0,018
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,4	0,24	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,27	0,081	0,0358
		2. Спроможність визначати найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,39	0,117	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,4	0,16	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,41	0,1025	0,04225
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,38	0,095	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,45	0,225	

Продовж. табл. М.24

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,4	0,12	0,02
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,4	0,28	
	1				P=	0,3753

Вхідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»
(контрольна група ТЕРНОПІЛЬ 2020-2022)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,31	0,155	0,0295
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,28	0,14	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,27	0,054	0,0722
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,34	0,102	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,35	0,105	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,5	0,1	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проєктів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,43	0,172	0,0191
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,35	0,21	
4. Здатність організовувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,3	0,09	0,01395
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,27	0,189	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,31	0,155	0,036
		2. Спроможність організовувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,41	0,205	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,25	0,15	0,05
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,25	0,1	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,28	0,112	0,017
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,38	0,228	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,34	0,102	0,0325
		2. Спроможність визначати найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,25	0,075	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,37	0,148	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,42	0,105	0,04
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,44	0,11	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,37	0,185	

Продовж. табл. М.25

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,24	0,072	0,01375
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,29	0,203	
	1				P=	0,324

Таблиця М.26

**Вихідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»**

(експериментальна група ТЕРНОПІЛЬ 2020-2022)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,86	0,43	0,0885
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,91	0,455	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,85	0,17	0,181
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,92	0,276	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,91	0,273	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,93	0,186	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,91	0,364	0,0464
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,94	0,564	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,84	0,252	0,04375
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,89	0,623	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,92	0,46	0,091
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,9	0,45	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,91	0,546	0,1812
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,9	0,36	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,93	0,372	0,0465
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,93	0,558	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,91	0,273	0,0927
		2. Спроможність визначити найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,94	0,282	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,93	0,372	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,95	0,2375	0,09325
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,94	0,235	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,92	0,46	

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,91	0,273	0,04585
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,92	0,644	
	1				P=	0,91015

**Вихідне вимірювання факторно-критеріальна модель
«Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного
закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної
власності»**

(контрольна група ТЕРНОПІЛЬ 2020-2021)

Фактор	a_i	Критерії оцінки факторів, ($J= 1, 2, 3 \dots\dots$)	Вагомість критерію, b_j	Значення критерію, K_j	Часткова оцінка критерію	Часткова оцінка фактору
1	2	3	4	5	6	7
1. Здатність забезпечувати дотримання академічної доброчесності	0,1	1. Знання правил та вимог дотримання академічної доброчесності, які визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», ст. ст. 58, 63 «Про вищу освіту», локальними нормативно-правовими актами закладів освіти	0,5	0,65	0,325	0,063
		2. Спроможність реалізовувати права і виконувати обов'язки з дотриманням правил академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності	0,5	0,61	0,305	
2. Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,2	1. Знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності	0,2	0,57	0,114	0,1182
		2. Формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти	0,3	0,53	0,159	
		3. Вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок	0,3	0,64	0,192	
		4. Спроможність укладати договори щодо передачі прав на них	0,2	0,63	0,126	

1	2	3	4	5	6	7
3. Здатність до розробки інноваційних проектів в межах педагогічної діяльності	0,05	1. Знання сучасних інноваційних освітніх технологій, принципи та способи їх застосування, створення на їх основі власних педагогічних розробок	0,4	0,59	0,236	0,0298
		2. Спроможність впроваджувати освітні інноваційні технології в педагогічній діяльності	0,6	0,6	0,36	
4. Здатність організувати творчу діяльність учнів	0,05	1. Знання методів наукового пізнання, засобів і форм розв'язання творчих завдань	0,3	0,61	0,183	0,0312
		2. Спроможність до управління творчою діяльністю учнів в процесі проведення ними науково-дослідної діяльності, участі у олімпіадах, конкурсах, турнірах	0,7	0,63	0,441	
5. Здатність формувати у учнів поваги до прав інтелектуальної власності та правил академічної доброчесності	0,1	1. Вміння визначати діяння, які є правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та види відповідальності за їх вчинення	0,5	0,64	0,32	0,0615
		2. Спроможність організувати і проводити превентивні заходи з метою подолання правового нігілізму щодо дотримання прав інтелектуальної власності у учнів	0,5	0,59	0,295	
6. Здатність забезпечити ефективну охорону і захист прав інтелектуальної власності на результати творчої діяльності учасників освітнього процесу	0,2	1. Знати види і способи охорони та захисту прав інтелектуальної власності	0,6	0,58	0,348	0,1184
		2. Спроможність оформляти звернення до суду та органів, державної влади, які наділені повноваженнями щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та збирати докази вчинення таких порушень	0,4	0,61	0,244	

1	2	3	4	5	6	7
7. Здатність до визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності та його конкурентоздатності на ринку	0,05	1. Знання методів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та ознак їх конкурентоспроможності	0,4	0,58	0,232	0,0311
		2. Вміння розраховувати вартість прав на об'єкт інтелектуальної власності з урахуванням рівня його конкурентоздатності на ринку	0,6	0,65	0,39	
8. Здатність до комерціалізації створених об'єктів інтелектуальної власності, що створені учасниками освітнього процесу	0,1	1. Знання основ інвестиційної діяльності, способів та засобів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, види договорів у сфері трансферу технологій	0,3	0,61	0,183	0,06
		2. Спроможність визначити найдоцільніший спосіб комерціалізації відповідного об'єкта інтелектуальної власності, створеного учасниками освітнього процесу	0,3	0,63	0,189	
		3. Спроможність розробляти та укладати договори, що опосередковують діяльність у сфері трансферу технологій	0,4	0,57	0,228	
9. Здатність розповсюджувати інформацію про об'єкти інтелектуальної власності закладу освіти	0,1	1. Знання основ маркетингової діяльності та технологій розповсюдження інформації для просування інноваційних продуктів на ринку	0,25	0,6	0,15	0,0615
		2. Вміння використовувати сучасні маркетингові та інформаційні технології з метою розповсюдження відомостей про об'єкти інтелектуальної власності	0,25	0,62	0,155	
		3. Спроможність просувати результати інтелектуальної (творчої) діяльності закладу освіти на ринку за допомогою інформаційних технологій	0,5	0,62	0,31	

Продовж. табл. М.27

1	2	3	4	5	6	7
10. Здатність забезпечувати реалізацію прав і обов'язків закладу освіти як учасників інноваційних та інших міжгалузевих кластерів	0,05	1. Знання основ кластерного підходу у забезпеченні інноваційного розвитку освітньо-наукової діяльності	0,3	0,61	0,183	0,0291
		2. Спроможність реалізовувати інноваційні проекти в межах об'єднання освіти, науки і виробництва	0,7	0,57	0,399	
	1				P=	0,6038

Елемент дистанційного курсу з дисципліни «Патентознавство та авторське право» Української інженерно-педагогічної академії в середовищі Moodle

ДО УІПА 20/21 Русский (ru) Наталя Павлівна Рубан

Патентознавство та авторське право

Личный кабинет / Курсы / ФАКУЛЬТЕТ КОМПЬЮТЕРНИХ І ІНТЕГРОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ВИРОБНИЦТВІ ТА ОСВІТІ / Кафедра креативної педагогіки та інтелектуальної власності / 2020/2021 / Осінній семестр / Інші спеціальності / ПівАП.2020/2021 осінь (д) інші

Режим редактирования

Анотація курсу

Мета: сформувати знання про принципи і методи патентного права, загальні положення державної системи патентного права та патентно-ліцензійну діяльність; виконувати патентно-інформаційні дослідження для визначення рівня техніки і прогнозування її розвитку; виявляти об'єкти права інтелектуальної власності; визначати права та обов'язки власників охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності.

Завдання:

- засвоєння теоретичних положень науки патентного права і нормативно-правових актів;
- вироблення умінь застосування у практичній діяльності набутих знань.

- Посилання для он-лайн занять
- Силабус
- Объявления
- Програма дисципліни Патентознавство та АП
- Компетенції, що формуються при вивченні дисципліни
- ПЛАН-графік
- Про автора

Элементы курса

- Анкетны
- Глоссарии
- Задания
- Обратная связь
- Посещаемость
- Ресурсы
- Тесты
- Форумы

- Про автора
 - Навчальний посібник для студентів денної та заочної форми навчання
- Навчальний посібник
- Підручник "Інтелектуальна власність"
- Презентації до лекцій
- Контрольні питання до лекційного матеріалу
- Методичні рекомендації з написання курсової роботи
- Наказ про теми-керівники.
- ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ
- Залитання до курсового проекту
- Практичні заняття
- МЕТОД, вказівки до проведення ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
- Методичні вказівки до самостійної роботи
- Завдання для самостійної роботи
- Теми рефератів
- Основи інтелектуальної власності
- Основи інтелектуальної власності
- Анкетування
- Рекомендована література
- Рекомендовані Інтернет-джерела
- Объявления
- Література з дисципліни, за даними електронного каталогу НБ УІПА
- Література з дисципліни, за даними електронного каталогу НБ УІПА

Література з дисципліни, за даними електронного каталогу НБ УІПА

- Посилання на ресурс Ukrpatent
- Посилання на ресурс freepatent
- Робота на практичних і лекційних заняттях
- ВИМОГИ до оформлення тез на студентську конференцію
- ЗРАЗОК написання тез на студентську конференцію

29 September - 5 October

- Тема 1. Система ІВ в Україні. Поняття, предмет та завдання курсу «Патентознавство і авторське право».
- Тема 1. Патентознавство
- Створення, охорона, захист та використання ОІВ педагогічних працівників
- Правове регулювання охорони і захисту прав інтелектуальної власності працівників освіти
- Академічна доброчесність як похідна охорони і захисту прав інтелектуальної власності: Поняття академічної доброчесності та критерії її дотримання.
- Види порушень прав академічної доброчесності. Відмінні характеристики порушень правил академічної доброчесності та правил інтелектуальної власності!
- Відповідальність за порушення правил академічної доброчесності: Порядок притягнення до відповідальності за порушення правил академічної доброчесності.

6 October - 12 October

- Тема 2. Інформаційна патентна система. Патентна інформація і документація
- Тема 2. Патентна інформація

13 October - 19 October

- Тема 3. Патентний пошук. Патентні дослідження
- Тема 4. Порядок набуття прав на винаходи (корисні моделі)
- Т_3-4_Объект_Промисл-Власн

20 October - 26 October

- Тема 5. Оформлення винаходу (корисної моделі)
- Тема 6. Порядок набуття прав на промисловий зразок
- Тема 7. Порядок набуття прав на торговельні марки, географічні зазначення, фірмові найменування
- Порядок оформлення та подання заявки на оформлення прав на об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислової зразки тощо)
- Видача патентів про державну реєстрацію права промислової власності.
- Контрольне опитування 1

27 October - 2 November

- Тема 8. Нетрадиційні об'єкти права ІВ: порядок набуття прав на сорти рослин і породи тварин
- Тема 9. Набуття прав на топографії інтегральних мікросхем
- Тема 5 Нетрадиційні об'єкти ІВ

3 November - 9 November

<p> Тема 10. Набуття прав на комерційну таємницю Тема 11. Набуття прав на наукові відкриття і раціоналізаторські пропозиції </p> <hr/> <p>10 November - 16 November</p> <p> Тема 12. АВТОРСЬКЕ ПРАВО. T_6-Avtor_pраво Порядок оформлення та подання заявки на оформлення авторського права на результати інноваційної діяльності Вида-на сеїдоцтва про державну реєстрацію авторського права Службовий твір: поняття, порядок створення, охорони, комерціалізаці? Поняття службового твору, як об'єкта авторського права </p> <hr/> <p>17 November - 23 November</p> <p> Тема 13. Суміжні права T_7-СуміжніПрава </p> <hr/> <p>24 November - 30 November</p> <p> Тема 14. Передача авторського права Література OSTU_3575-97 Питання для опитування №2 Особливості управління об'єктами інтелектуальної власності педагогічного працівника: Способи управління об'єктами інтелектуальної власності педагогічного працівника Контрольне опитування 2 </p>	
--	--

<p> Контрольне опитування 2 </p> <hr/> <p>1 December - 7 December</p> <p> Тема 15. Ліцензійні договори та їх оформлення Договір про розподіл майнових прав на службовий твір Договірне забезпечення створення службових творів. Порядок оформлення прав на службовий твір. Підготовлена доповідь </p> <hr/> <p>8 December - 14 December</p> <p> Тема 16. Оцінка вартості прав на ІВ Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності як важливий елемент управління результатами творчої діяльності. Види інноваційних інфраструктур та особливості здійснення діяльності в їх межах Технопарк та технополіс як способи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. Центри трансферу технологій та їх використання в процесі комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності Підумковий експрес-контроль </p> <hr/> <p>ІСПИТ</p> <p> Екзаменаційний тест 1 Екзаменаційний тест 2 Екзаменаційний тест 3 </p>	
---	--

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ, Запорізька обл. 71100
E-mail: rector@bdpu.org.ua; http://bdpu.org

Тел. +38(06153) 3-62-44, факс +38(06153) 4-74-68
Код згідно з ЄДРПОУ 02125220

25.08.2021 № 57 - 39/932

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Кулаковського Олександра Миколайовича за темою: «Формування компетентності
у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників
педагогічних закладів вищої освіти», поданого на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (Цифрові технології) 01
Освіта / Педагогіка в навчальний процес Бердянського державного педагогічного
університету

Майбутні вчителі в умовах сьогодення є суб'єктами відносин у сфері інтелектуальної власності, що вимагає формування у них відповідної компетентності, яка б дозволила ефективно реалізовувати права інтелектуальної (творчої) діяльності, здійснювати їх охорону та захист.

З 2019 по 2021 рік у Бердянському державному педагогічному університеті автором було здійснено апробацію і впровадження окремих результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес магістратури факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти. Зокрема, експеримент проводився для студентів спеціальності 015 Професійна освіта (Цифрові технології).

Результати дослідно-експериментальної роботи довели ефективність розробленої О.М. Кулаковським технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності. В процесі дослідження відмічалась суттєва позитивна динаміка у випускників.

Зважаючи на наукову значущість дисертаційного дослідження О.М. Кулаковського, важливість і актуальність проблематики для сучасної педагогічної теорії та практики, зроблено висновки про доцільність впровадження його результатів у практику вищих педагогічних навчальних закладів.

Результати впровадження дисертаційного дослідження Кулаковського Олександра Миколайовича обговорювались та схвалені на засіданні кафедри комп'ютерних технологій в управлінні та навчанні й інформатики Бердянського державного педагогічного університету (протокол № 1 від 18 серпня 2021 року).

Довідка видана для подання за місцем захисту дисертаційної роботи.

Проректор з
науково-педагогічної роботи

канд. філол. наук, доц. Ліпич В.М.

Зав. каф. комп'ютерних технологій
в управлінні та навчанні
й інформатики

д-р. пед. наук, проф. Хоменко В.Г.

УКРАЇНА
 МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
 ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**
 вул. М.Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027,
 тел. (0352)43-58-80, факс (0352)43-60-02
 e-mail: info@tnpu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02125544

UKRAINE
 MINISTRY OF EDUCATION AND
 SCIENCE OF UKRAINE
**TERNOPIL VOLODYMYR HNATIUK
 NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY**
 2 M. Kryvonosa st., Ternopil, 46027, Ukraine
 tel. +38 0352 43 60 67, fax: +38 0352 43 60 02
 e-mail: info@tnpu.edu.ua

Від "25" 08 2021 р. № 999-33/03 На № _____ від " " 20__ р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 Кулаковського Олександра Миколайовича на тему: «Формування компетентності у сфері
 охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів
 вищої освіти», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
 спеціальністю 015 Професійна освіта

В умовах реформування вищої освіти, одним із пріоритетних напрямів якої є розвиток науки та інновацій, важливо забезпечити формування необхідних для їх реалізації компетентностей. Компетентність у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності є важливою складовою компетентнісної моделі випускника педагогічного закладу вищої освіти, що зумовлено виконанням ним майбутніх професійних обов'язків. Саме тому, дослідження «Формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти» є актуальним і своєчасним в контексті розвитку компетентнісного підходу у підготовці педагогічних працівників.

Протягом 2019–2021 рр. О. М. Кулаковський впроваджував в освітній процес Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка елементи запропонованої у дисертаційному дослідженні технології. Експеримент проводився серед студентів-магістрів спеціальності 015.39 Професійна освіта (Цифрові технології). Зокрема, була апробована розроблена програма з дисципліни «Інтелектуальна власність», яка доповнена окремим модулем, теми якого спрямовані на формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності педагогічних працівників за відповідною предметною спрямованістю. Викладачами використовувались різні форми навчальних занять. Особлива увага приділялась практичним заняттям і тренінгам. Результати експериментальної роботи довели ефективність запропонованої автором технології.

Виходячи з актуальності та наукової значущості дослідження О. М. Кулаковського, вважаємо за доцільне рекомендувати його до впровадження в систему вищої педагогічної освіти.

Проректор з наукової роботи
 та міжнародного співробітництва

Г. І. Фальфушинська

Міністерство освіти
і науки України

**УКРАЇНЬКА ІНЖЕНЕРНО-
ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ**

вул. Університетська, 16,
м. Харків, 61003, Україна

Тел.: (057)731 28 62; факс: (057)731 32 36
E-mail: rektor@uipa.edu.ua
Web: <http://uipa.edu.ua>
Код ЄДРПОУ 02071228

Ministry of Education
and Science of Ukraine

**UKRAINIAN ENGINEERING
PEDAGOGICS ACADEMY**

Universitets'ka str. 16,
Kharkiv, 61003, Ukraine

№ 104-04-170 від 26.08.2021

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Кулаковського Олександра Миколайовича за темою: «Формування компетентності
у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників
педагогічних закладів вищої освіти», поданого на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) 01
Освіта / Педагогіка в навчальний процес Української інженерно-педагогічної
академії

Сучасна освіта повинна бути спрямована на формування у випускників компетентностей, що забезпечить можливість бути конкурентоздатними на ринку праці. Педагогічні працівники в процесі здійснення професійної діяльності створюють як об'єкти авторського права так і об'єкти промислової власності, що вимагає наявності в них спеціальної компетентності з охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Вказане дає підстави стверджувати, що дослідження автора «Формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти» є на часі.

О.М. Кулаковський впроваджував у навчальний процес Української інженерно-педагогічної академії елементи розробленої ним педагогічної технології. Експеримент проводився протягом двох навчальних років – 2019-2020 та 2020-2021 серед студентів спеціальностей 015.35 Професійна освіта (Нафтогазова справа), 015 Професійна освіта (Економіка), 015.33 Професійна освіта (Енергетика, електротехніка та електромеханіка) та 015.32 Професійна освіта. Електроніка, метрологія та радіотелекомунікації (Метрологія, стандартизація та сертифікація). Зокрема, було змінено програму з дисципліни «Патентознавство та авторське право», яка доповнена окремими темами з метою формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності педагогічних працівників за відповідною предметною спрямованістю. Результати дослідно-експериментальної роботи довели ефективність запропонованої автором технології.

З огляду на актуальність дослідження О.М. Кулаковського та його значущість для розвитку вищої педагогічної освіти, доцільно рекомендувати його до впровадження в систему вищої педагогічної освіти.

Проректор з наукової роботи

Олександр КУПРІЯНОВ